

TMMOB
ÇANAKKALE
I. KENT SEMPOZYUMU
3-4 Mayıs 2013

ISBN:

978-605-01-0511-7

BASKI

Mattek Basın Yayın Tanıtım Tic. San. Ltd. Şti
Tel: (312) 433 23 10 Faks: (312) 434 03 56

BASKI TARİHİ

19.09.2013

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Selânik Cad. No:19/1 Yenişehir 06650 ANKARA

Tel: (312) 418 12 75 Faks: (312) 417 48 24

web:<http://www.tmmob.org.tr>

e-posta:tmmob@tmmob.org.tr

SUNUCU- Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Genel Başkanım, sayın şube başkanlarımız, değerli meslek odaları temsilcileri, sevgili meslektaşlarımız, değerli konuklar ve basın temsilcilerimiz; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen Çanakkale Kent Sempozyumuna hoş geldiniz.

Değerli konuklarımız; sizleri, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve vatan uğruna canını çekinmeden feda eden aziz şehitlerimizin anısına 1 dakikalık saygı duruşuna ve ardından İstiklal Marşımızı okumaya davet ediyorum.

(Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı)

Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanım, sevgili meslektaşlarım, değerli misafirler ve basın emekçileri; düzenlemiş olduğumuz Çanakkale 1. Kent Sempozyumuna hoş geldiniz. Sizleri, Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu bileşenleri ve Sempozyum Düzenleme Kurulu adına saygı ve sevgiyle selamlıyoruz.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, temel ilkeleri ve çalışma anlayışı gereği, ülke ve kent gündemlerini sürekli izleyerek, meslek alanlarıyla ilgili her konuda bilgiyi biriktirme, bilgiyi kamuoyuyla paylaşma ve ülke gelişimine yönelik çözümler üretmektedir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, bileşenlerinin kendi uzmanlık alanlarında gösterdiği çabaları bu sempozyumla birleştirerek, ülke, kent ve insan için sağlıklı ve bilimsel bir gelişme anlayışıyla, yaşanabilir kent ve kentlilik bilincinin oluşturulmasını hedeflemiştir.

Çanakkale kent yaşamında, ulaşım, kentleşme ve kentsel dönüşüm, çevre ve halk sağlığı, enerji yönetimleri, ekonomik ve kültürel değerlerin yanında, kentimizde var olan sorunların aşılması ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi doğrultusunda değerlendirmelerimizi ve çözüm önerilerimizi sunmak üzere buradayız.

Sempozyumumuzun kentimiz ve ülkemiz için faydalı olacağına inanıyor, hepimize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

Değerli konuklarımız; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanım Sayın Mehmet Soğancı'yı konuşmasını yapmak üzere huzurlarınıza davet ediyorum.

MEHMET SOĞANCI (TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı)-

Değerli Konuklarımız

Sevgili Arkadaşlar

Öncelikle TMMOB adına bu etkinliğin sekreteryasını yürüten Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu Sekreterimiz Tolga Satar şahsında, Çanakkale birimlerimizin yöneticilerine, çalışanlarına, bu sempozyumun düzenlenmesinde emek veren herkese ve görüşlerini bizimle paylaşacak bilim insanlarına ve uzmanlara Yönetim Kurulumuz adına teşekkür ederim.

Değerli Konuklarımız

Hepimiz biliyoruz: mühendislik, bilim ve teknolojiyi insanla buluşturan bir meslek. Bizim örgütümüz TMMOB; odağında, öznesinde insanın olduğu bir mesleğin uygulayıcılarının

örgütü. İnsan odaklı olmasından dolayı, bizim mesleğimiz onurlu bir meslek ama bir o kadar da sorumlulukları olan bir meslek.

Biz, sorunlarımızın, toplumun ve halkın sorunlarından ayrı tutulamayacağını biliyoruz. Sıkıntılı, sancılı, sorunlu bir ülkede yaşıyor olmanın tüm sonuçları mühendis kimliğimizle birlikte, yurttaş kimliklerimiz dolayısı ile yine bizi buluyor. Bunun için yazdıklarımızın sonunda, kamuoyuna duyurularımızın sonunda mutlaka “Kurtuluş yok tek başına, ya hep beraber ya hiç birimiz” diyoruz.

TMMOB mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek zorundadır. Bu nedenle de TMMOB, bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirir, bunların yaşama geçirilmesi için mücadele eder ve bunların gereği olarak en genel anlamda bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmalarını bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürür.

Değerli Konuklarımız

İşte bu sempozyum ve benzerleri bu çabalarımızın gerçekleşmesine yönelik çalışmaların önemli bir kesişme noktasını oluşturuyor. Bu çalışmalarda bilim insanlarının ve uzmanların yoğun emek harçayarak oluşturduğu bilgi erişilebilir ve ulaşılabilir hale geliyor. İşte bugün de bu anlayışla oluşturduğumuz bu sempozyumda bir aradayız.

TMMOB kent sorunlarına ilişkin olarak özellikle son yirmi yıldır yerel yönetimler, kamu kaynaklarının dağılımı, afetler, çevre, altyapı, ulaşım, konut, turizm, kentsel koruma ve kentsel dönüşüm temalarında sorun tespitlerini ve çözüm önerilerini kamuoyuna sunmaktadır.

Son üç dönemdir bu çalışmalara kentlerde düzenlediğimiz sempozyumları da ekledik. Geçtiğimiz 5 yıllık süreçte Bursa'da üç kez, Adana, Ankara, İstanbul ve Mersin'de iki kez, Eskişehir, Bodrum, Denizli, Samsun, İzmir, Aydın, Edirne, Diyarbakır, Kırklareli, Van, Batman, Gaziantep, Balıkesir, Antalya, Kocaeli, Zonguldak, Edirne, Trabzon, Manisa, Konya, Hatay'da kent sempozyumları düzenledik. Bugün Çanakkale'deyiz.

Değerli Konuklarımız

Bu etkinliklerimizde kentlerin mevcut durum tespitleri yapılırken aynı zamanda bu tespitten yola çıkarak “Nasıl Bir Kent İstiyorum” sorusuna da kentte yaşayanlarla birlikte yanıt arıyoruz.

TMMOB kent yaşamını ilgilendiren imar, kültür ve turizm, çevre, kamu yönetimi ve yerel yönetim sistemini düzenleyen yasaların eksiklik ve yetersizliklerinden bahsederken insan sağlığı, doğal çevre, insan hakları-kentli hakları, katılım, yaşanabilirlik gibi kavramlara referans vermektedir.

TMMOB'nin uzunca bir süredir değişik kentlerimizde düzenlediği “kent sempozyumları” göstermiştir ki; ülkemiz kentleri çağdaş toplumlara yakışır biçimde yönetilmemektedir. Kentlerde; sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, barınma, ısınma, eğitim, kültür ve benzeri birçok konuda sorunlar yaşanmaktadır. Diğer yandan kentlerimiz; deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere hazırlıklı değildir.

Ülkemizde yerel yönetimler alanında, özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve takip eden yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle yerel idarelerce yürütülen hizmetlerde kamu yararı

önceliği sürekli ihmal edilmiştir. Yıllar içinde, kentlerin imar, planlama, altyapı, ulaşım, çöp, su gibi konulardaki sorunları çeşitlenmiş ve derinleşmiştir.

Yerel yönetimler ekonomik ve toplumsal politikaların önemli bir uygulama alanını oluşturmaktadır. Siyaset ve sermaye kesimlerinin bu ilgisi, maalesef kent mekânına ve kentsel yaşama olumlu yönde yansımamaktadır. Kentlerde yaşayanlar, eğitim, sağlık, barınma ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılırken, sosyal donatı ve teknik altyapı hizmetlerinin sağlanmasında kullanılması gereken hazine arazileri gibi kamusal varlıklarımız özelleştirmelerle birilerinin hizmetine sunulmaktadır. Bununla birlikte kentsel altyapı, ulaşım, eğitim, kültür, sağlık, çevre vb. alanlarda temel kamu hizmetleri ticarileştirilmekte, kamusal kaynaklarımız bir avuç azınlığa aktarılmaktadır. Emekçilerin, yoksulların ve tüm ezilenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdan tümüyle dışlandığı yıkıcı bir ortamda yoksulluk ve açlık derinleşerek sürmektedir.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin oluşturulması ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi doğrultusunda, toplumun büyük bölümünü dışlayan, halkın katılım ve denetimine kapalı yerel yönetim biçiminin aşılmasını, kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımı ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gerek olarak görmektedir.

Değerli Konuklar,

Çanakkale ili, sosyal, kültürel, jeolojik, ekolojik birçok zenginlik, çeşitlilik ve değişkenlikleri barındıran nadir bölgelerimizden birisidir. Bölge bereketli toprakları, sulak alanları, yer üstü ve yer altı zenginlikleri, uygun iklim koşullarından dolayı binlerce yıl boyunca insanlığın yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. İl sınırlarında yer alan Kazdağı, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kazdağı, yerüstü ve yeraltı su rezervleriyle, sıcak ve soğuk su kaynaklarıyla, Biga Yarımadası'nın hayat kaynağıdır. Kazdağı, doğal bitki örtüsü olan ormanları, endemik türleri, gen kaynakları ve koruma alanları ile bölgenin yaşam kaynağıdır. Dünyamızın en önemli ekosistemlerinden birisidir. Kazdağı, tarihsel, kültürel, ekolojik ve toplumsal mirasımızdır.

Ancak, ne yazık ki, kapitalizm şimdi de gözünü bu topraklara dikti.

Kazdağı ve yöresinde, Biga Yarımadası'nda yaklaşık iki milyon insanın içme suyunu sağlayan kaynakları, sulama göletleri, Karamenderes ve Kocabaş çayının suladığı topraklar üzerinden tüm tarımsal ürünleri olumsuz etkileyecek olan, madencilik faaliyetleri ile ilgili olarak uluslararası altın şirketlerinin ve yerli ortaklarının yürütmekte olduğu çalışmalar bugün tehlikeli bir noktaya ulaşmıştır.

Bölgede 10 yıldır sürdürülen maden arama faaliyetlerini meslek örgütü olarak endişe ile yakından takip ediyoruz. Çanakkale ilinin ve Kazdağları bölgesinin eşsiz coğrafyası ve zenginliklerinin, bizden sonraki nesillere bozulmadan aktarılabilmesi hepimizin görevidir.

Sempozyumumuzda elbette bu konu tüm detayları ile tartışılacak ve yöre halkının sesini büyütecek bilimsel veriler kamuoyunun ve yetkililerin dikkatine bir kez daha sunulacak.

Bizler yaşamı savunmak, yaşama hakkımıza sahip çıkmak üzere Kazdağları'ndayız, Çanakkale'deyiz. TMMOB olarak bu bölgede yürütülen direnişi saygıyla selamlıyor ve sonuna kadar destekliyoruz.

Hepinizi bir kez daha sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum.

SUNUCU- Sayın Mehmet Soğancı'ya teşekkür ediyoruz.

Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Çanakkale Belediye Başkanımız Sayın Ülgür Gökhan'ı huzurlarınıza davet ediyorum.

ÜLGÜR GÖKHAN (Çanakkale Belediye Başkanı)- Sayın Valim, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin değerli Başkanı Sayın Soğancı, değerli oda mensupları, başkanları, katılımcılar, değerli öğrenciler; kentimizde yapılan bu 1. Kent Sempozyumunda sizlerle beraber olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederek, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yerel yönetim anlayışı dünyada oldukça değişti. Yıllar artık, özellikle Batı'da, katılımcı demokrasi kavramıyla beraber, kentlerin sadece seçilenler ve yöneticilerle yönetilemeyeceği, toplumun o kentte yaşayan bütün unsurlarının kent yönetiminde söz sahibi olması gerektiği üzerine kurgulanmıştır. Ama Türkiye'de biz bunları adım adım gerçekleştirme noktasına geliyoruz.

Çanakkale'de, biz, sivil toplum kuruluşlarıyla, meslek odalarıyla uzun yıllardan beri koordinasyon içerisinde çalışarak, belli bir diyaloga, işbirlikleriyle, kent yönetimine onları da katmak üzere girişimlerde bulunuyoruz. Çünkü bu meslekte bulunan insanlar, özellikle teknik insanlar, yaşadıkları yöredeki sorunları tespit eden ve çözümünü de bilen insanlar. Dolayısıyla, meslek odaları olsun, diğer sivil toplum kuruluşları olsun, konularla birebir yakından ilgilendikleri için, onlardan elde ettiğimiz sonuçlar, onlardan elde ettiğimiz bilgiler ve onların yönlendirmeleri bizim için çok önemli. Bu nedenle, onlardan gelen her türlü öneriyi olabildiğince yerine getirmek için Meclis kararları alıyoruz, Mecliste düzenlemeler yapıyoruz.

O bakımdan, ben, özellikle bugün “Nasıl bir kent istiyoruz?” sorusunun cevabını bulmak üzere düzenlenen bu kent sempozyumunu çok önemsiyorum ve kentte ulaşım olsun, sağlık olsun, çevre olsun, diğer teknik konular olsun, dönüşüm konuları olsun, bütün bunların burada profesyonellerce tartışılacak olması, teker teker irdelenecek olması son derece önemli diye düşünüyorum.

Bu bağlamda, bu sempozyumun gerçekleşmesini sağladıkları için Çanakkale İl Koordinasyon Kuruluna tekrar teşekkür ediyor ve tebrik ediyorum.

Biz, bu sempozyumun sonuçlarını, her zaman olduğu gibi, yine elbette ki merakla bekleyeceğiz ve buradan birtakım dersler çıkarmaya çalışacağız. Bağımsız gözle, teknik gözle, bilimsel gözle çıkacak olan sonuçlar bizim için, Belediye Meclisi için son derece önemli ve dikkate değer olacaktır. Çünkü kentlerde, dediğim gibi, artık başkanın kararıyla ya da meclisin kararıyla ya da çalışanların kararıyla değil, bütün kent aktörlerini kararlara ortak ederek, onların görüşlerini de dikkate alarak kentin gelişmesini sağlamamız çok önemli diye düşünüyorum.

Bu bakımdan, meslek odalarıyla yıllardan beri sürdürdüğümüz diyalogları bundan böyle de devam ettireceğiz. Özellikle bu tür sempozyumlarda alınan kararların odalar tarafından da takip edilmesi önemli. Belediyeye birlikte neler yapabileceğimizi, hangi iyileştirmeleri yapabileceğimizi, nelere ihtiyacımız olduğunu beraber tespit ederek, bu noktada kentin gelişimine yönelik süreçleri takip edeceğiz.

O bakımdan, ben, tekrar, böyle bir sempozyumun burada yapılmasına fırsat verdiği için özellikle Birlik Başkanımız Sayın Mehmet Soğancı'ya teşekkür ediyorum. Ama aynı zamanda Çanakkale İl Koordinasyon Kurulunun değerli üyelerine de teşekkür ediyorum; canla başla çalıştılar, koşturdular ve bugün bu sempozyumu gerçekleştiriyorlar.

Sayın Soğancı'nın konuşmasının sonundaki Kazdağlılarıyla ilgili vurgusuna da özellikle teşekkür ediyorum. Her vesileyle, her platformda bunu dillendirmemiz lazım. Bu, tam kamu yararı olan bir konu. Hiçbir bireysel veya örgütsel çıkar yok, tamamen kamu yararı. Hem de adına üstün kamu yararı diyoruz. Bir yasa var gelmekte olan, adının içinde "üstün kamu yararı" diye bir tehlikeli kelime olan. Eğer öyle bir yarar varsa, üstün kamu yararı işte bu Kazdağlılarının tahrip edilmemesinden geçer.

Bu vesileyle, son olarak bir şeye de dikkat çekmek istiyorum.

Özellikle son yıllarda odaları zafiyete uğratmaya yönelik bazı çabalar olduğunu görüyoruz ve duyuyoruz. Hükümetin bundan şiddetle ve derhal vazgeçmesi gerekir. Odalar ve sivil toplum kuruluşları bir toplumun temel unsurlarıdır, hepimizden daha temeldir. Çünkü onlar sivildirler, çünkü onlar katılımcılığı içerisinde barındırırlar. Ama biz, Çanakkale Belediyesi olarak, odalarla işbirliğimizi sürdürmeye devam edeceğiz, yine onların denetimine açık olacağız, yine onların taleplerini, söylemlerini dikkate alacağız. Dolayısıyla, bu sempozyumun da çıktısını dikkate alacağımızı ve bunu Belediye Meclisinde yine gündeme getireceğimizi ifade etmek istiyorum.

Hepinize başarılar diliyorum; sempozyumun iyi sonuçlar getirmesini, yararlı sonuçlar getirmesini dileyerek, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

SUNUCU- Sayın Belediye Başkanımıza teşekkür ediyoruz.

Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Çanakkale Vali Yardımcısı Sayın Cemal Yıldizer'i huzurlarınıza davet ediyorum.

CEMAL YILDIZER (Çanakkale Vali Yardımcısı)- Sayın Belediye Başkanım, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Sayın Mehmet Soğancı, değerli akademisyenler, bilim insanları, çok kıymetli mühendislerimiz, katılımcılar, basınımızın seçkin temsilcileri; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu tarafından ilimizde düzenlenen Çanakkale 1. Kent Sempozyumuna hoş geldiniz diyor, sizleri Çanakkale Valililiği adına en içten duygularıyla, sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi, Çanakkale ilimiz, merkez ve ilçeleriyle dikkate alındığında, birçok yönden göreceli olarak avantajları olan önemli bir coğrafyada bulunmaktadır. Çanakkale, sahip olduğu tarih, kültür, turizm, tarım, enerji ve madencilik potansiyeliyle çok yönlü gelişmeye açık bir ilimizdir.

Gelişmenin, sağlıklı büyümenin en önemli unsuru, planlı hareket etmektir. Üst ölçekli plan hedeflerine uygun olarak, kentlerde yaşayan tüm varlıkları dikkate alacak mekânsal yaşam alanlarının, kamu, özel, sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek oluşturulma sürecine her kesimin katkıda bulunması gerekmektedir.

Çanakkale, turizmde, antik ve yakın tarihi mirasıyla, ören yerleriyle, doğal güzellikleriyle, denizi, boğazı, adaları ve milli parklarıyla; yenilenebilir enerjide, rüzgâr potansiyeliyle, jeotermal kaynaklarıyla, önemli maden yataklarıyla; tarımda, verimli toprakları, tarım ve hayvancılıkta marka olmuş ve olmayı bekleyen ürünleri, dünyada aranan, marka olmuş büyük firmalarıyla, tam anlamıyla ekonomiye kazandırılmamış da olsa daha pek çok alanda markalaşmaya uygun illerimizden biridir.

İlde, sempozyum, zirve, konferans, çalıştay gibi düzenlemelerle, her sektörün potansiyeli ortaya konulmuş ve konulmaktadır. Bu sempozyumda da ilin jeoloji, ulaşım, trafik, afet ve enerji gibi, kentleşme süreciyle birebir örtüşen konularında mevcut durum ile ihtiyaç, sorun ve öneriler, mevzuat ve kamu, mahalli idare ve sivil toplum kuruluşlarının bakış açısı yönünden değerlendirilecektir.

Kentlerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi, her bakımdan sağlıklı ve güvenli yaşam alanlarının oluşturulması için, çevreye duyarlı, koruma-kullanma dengesi içerisinde, sosyal altyapı ve tüm donatılarının planlanması ile olası risklerin azaltılması, dikkate alınması gereken çok önemli unsurlardır.

Son yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle, ilimizin bu konulardaki sorun ve önerilerinin belirlenmesi açısından çok yararlı olacağına inandığım bu sempozyumun devamının geleceğine inanıyorum. Sayın Başkan ifade etti, bazı illerimizde, mesela Bursa gibi illerimizde üç kez düzenlenmiş. Umarım bizim ilimizde de bundan sonra, gelecek yıllarda da devamı olur.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen Çanakkale 1. Kent Sempozyumunun gerçekleştirilmesinde, başta aramızda bulunan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Sayın Mehmet Soğancı olmak üzere, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Çanakkale üyelerine, katkı sunan kurum ve kuruluşlar ile emeği geçenlere Çanakkale Valiliği adına teşekkür eder; sempozyumun ilimiz açısından çok olumlu kararlar ve neticeler çıkarmasını diler, hepimize sevgi ve saygılar sunarım.

I. OTURUM

ÇANAKKALE'DE KENTLEŞME VE DOĞAL ÇEVRE

Oturum Başkanı: İbrahim MART

OTURUM BAŞKANI- Herkese merhaba. Hoş geldiniz.

Çanakkale 1. Kent Sempozyumunun programına başlamış bulunmaktayız. İlk oturumumuzun konusu, “Çanakkale’de Kentleşme ve Doğal Çevre.”

İlk oturumumuz iki bölümden oluşacak. İlk bölümde üç konu ve konuşmacı olacak. Ardından bir ara vereceğiz. Ara verdikten sonra ikinci bölüme geçeceğiz. İkinci bölümde de iki konu ve konuşmacımız var.

İlk bölüm için konuşmacılarımızı davet etmek istiyorum.

“Çanakkale Kenti ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeolojik Sorunları” konusunda sunum yapmak üzere, Prof. Dr. Erdinç Yiğitbaş’ı davet ediyorum.

“Kentleşme Politikaları ve Nitelikli Kent Kavramı” konusunda konuşma yapmak üzere, şehir plancısı Gülseren Yüksek’i davet ediyorum.

“Çanakkale’de Ulaşım ve Trafik” konusunda konuşma yapmak üzere, Çanakkale Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Müdürü Hayati Gürses’i davet ediyorum.

Konuşmacılarımızın özgeçmişleri elimde bulunmadığı için o konuda bilgi veremiyorum; yalnız, konuşmacılarımızdan rica ediyorum, sunumlarına başlamadan önce çok kısa olarak kendilerini tanıtırlarsa iyi olur.

Konuşma sürelerimiz şöyle: 15 dakika normal sunum yapılacak, 5 dakika soru alacağız, o konuşmacıya soruları alacağız, daha sonra diğer konuşmacıya geçeceğiz.

İlk konuşmacımız, Prof. Dr. Erdinç Yiğitbaş’a sözü veriyorum. Sunumunun konusu, “Çanakkale Kenti ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeolojik Sorunları.”

Buyurun hocam.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Sayın Başkan, değerli katılımcılar; bu konuşmamda sizlere, “Çanakkale Kenti ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeolojik Sorunları” başlığı altında, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’nin düzenlemiş olduğu Çanakkale Kent Sempozyumu çerçevesi içerisinde, ilimizin, kentimizin ve çevresinin doğal ortamını ve bundan kaynaklanan birtakım sorunlarını anlatmaya çalışacağım.

Tabii, bunu böyle 15-20 dakika içerisinde anlatmak mümkün değil. Dolayısıyla, bu konunun içerisindeki bazı sorunlardan ancak belirli başlıklar altında söz etmem gerekecek. Bunlar şöyle: Deprem riski, sivilaşma, kütle hareketleri, yeraltı suyu kirliliği, doğal çevre sorunları, medikal jeoloji, yerleşim ve arazi kullanımı ile planlama. Planlamadan çok bahsetmeyeceğim, yöneticilerimiz nasıl olsa bu işi çok iyi biliyorlar, çok da ilgililer.

Burada, Türkiye jeoloji haritasının Biga Yarımadasına ait kısmına bakıyoruz. Bu haritaya baktığınızda, şurası Çanakkale, burası Çanakkale Boğazı, Gelibolu Yarımadası ve Biga Yarımadasının tamamı burası.

Bu jeoloji haritasına baktığımızda şu çok net ve açık görülüyor: Çok renkli bir harita. Çok renkli görünmesinin sebebi şu: Bir, çok değişik jeolojik doneler ve gelişmiş kayalar var. İki, çok çeşitli türde kaya toplulukları var. Üç, buradaki kaya topluluklarının dağılımı aşağı yukarı kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanıyor ve Çanakkale Boğazına paralel. Bunların ne anlama geldiğini, ne faydası, ne zararı olduğunu konuşmamın ilerleyen bölümlerinde göreceğiz.

Sarı alanın içerisinde Çanakkale kenti yer alıyor. Çanakkale ilinin sınırları ise aşağı yukarı şöyle bir yerden sınırlanıyor.

Yine Çanakkale kentinin yerine bakacak olursak; bakın, Türkiye haritasının içerisinde şu Kuzey Anadolu fay zone. Artık bunu herkes çok iyi biliyor; ne olduğunu, nasıl bir şey olduğunu herkes biliyor. Bu Kuzey Anadolu fayının değişik kollara ayrıldığı Biga Yarımadası, Gelibolu Yarımadası dolaylarında Çanakkale kenti ve ili yer alıyor. Dolayısıyla, böyle bir yerde yer alıyorsa kentimiz, aklımıza gelecek ilk şey, herkesin bildiği gibi -artık bunu söylemek için jeolog olmaya ya da mühendis olmaya gerek yok- deprem riski. Deprem ciddi bir sorun.

Dolayısıyla, bu alanın ayrıtısına bakacağız; yani Kuzey Anadolu fay zoneunun kollarının bulunduğu Biga Yarımadası içerisinde fay üretecek ne tür kırıklar ve yapılar var, onlara bakacağız.

Çanakkale kenti burası. Bu haritanın ölçeği 1/250000. Çanakkale burası, Edremit Körfezi burası olduğuna göre, mesafeyi aşağı yukarı tahmin edebilirsiniz.

Buradaki kırmızı ve mavi renkli çizgiler, yakın geçmişte deprem üretmiş, tarihsel kayıtlarda var olan veya aletsel dönemde, yani son 100 yıl içerisinde var olan, kayda geçmiş depremleri gösteriyor. Dolayısıyla, burada, bölgemizde, yakın çevremizde, Biga Yarımadasının içerisinde aktif ve deprem üretecek kırıklar var. Bir tane de bu haritaya girmeyen Gelibolu Yarımadasının kuzey kesiminde var ki, o da çok önemli bir kırık, Kuzey Anadolu fayının ana kollarından bir tanesi, o da aktif bir kırık.

Bu çizgilerin mânâsı nedir? Bu çizgilerden 50 kilometreyi geçen boyutta olanları aşağı yukarı 7 büyüklüğünde deprem üretebilir. Böyle bir şey gelişirse kentimizde ne olur, konuşmamın ilerleyen bölümlerinde göreceğiz.

Milattan bugüne kadar yöremizde meydana gelen depremlerin büyüklüklerini bir tarafa bırakalım, eksentrlarını işaretlersek bu harita üzerinde, ne kadar yoğun olduğunu görüyorsunuz.

Daha ayrıntılı baktığımızda, 7 Şubat 1809'da işte bu noktada, Biga Yarımadası içerisinde 6.1 büyüklüğünde, 8 Şubat 1826'da 6.2 büyüklüğünde, 4 Nisan 1852 yılında 5.7 büyüklüğünde deprem olmuş; ayrıca 155, 543 ve 1737 yıllarında da çeşitli depremlerin varlığı kaydedilmiş. Bunların hepsinin kaydı var. Bu konuşmada sözünü edeceğim her şeyin kaydı mutlaka vardır; ulusal veya uluslararası bilimsel toplantılarda yayınlanmış şeylerdir, benim tahminlerim değildir.

Biga Yarımadasında, tarihsel dönemde sözünü ettiğim bu depremlerin dışında, aletsel dönemde, yani son 110 yıldan beri, 1944'te Edremit Körfezinde 6.8, 1953'te Yenice-Gönen'de 7.2, 1969'da Gönen'de 5.8, 1971'de Edremit-Bakırçay'da 5.5, 1983'te Biga'da 5.8 büyüklüğünde depremler meydana gelmiş. Bunlar Biga Yarımadası içerisindeki

depremler. Bir de Gelibolu Yarımadasının kuzeyindeki fay kolu üzerinde 1912'de Mürefte-Şarköy depremi var ki, bu da oldukça önemli bir depremdir; 2836 ölü var. Diğerlerinden, Biga Yarımadasındakilerden demin bahsettim. Ama burada kayıplardan bahsedeyim, can kayıplarından; Yenice'de 243, Manyas'ta 73 vesaire. O yıllardaki nüfus yoğunluğunu düşünürseniz, felaketin büyüklüğünü anlamanız için herhalde yeterli bir ölçü olur.

Şimdi diyebiliriz ki, "Yahu, bize çok uzak bunlar. Faylardan birisi Saroz Körfezinin oradan geçiyor, diğerleri Yenice dolaylarından, Biga'dan, Gönen'den vesaire, Edremit Körfezinden geçiyor."

Size çok somut bir örnek söyleyeyim.

ODTÜ'den bir hocanın yapmış olduğu bir çalışmadan alınmış bir şekil bu. 1912'de 7.2 büyüklüğündeki deprem Gelibolu Yarımadasının çevresini, Mürefte-Şarköy dolaylarını şiddet olarak 9 şiddetinde vurmuş. Yani yıkım çok büyük. Çanakkale kent merkezi ise 8 şiddetinde vurulmuş. Dolayısıyla, "Biz uzağız" falan gibi şeyler doğru değil; çünkü deprem dalgalarının dağılma, yayılma karakterleri, yerleşim yerlerinin durumu vesaire önemli bir etken.

İlgili kurumların yapmış olduğu deprem bölgeleri haritası bu. Bunu herkes biliyor zaten. Bu harita, çok ayrıntılı olmamakla birlikte, bölgemizin birinci derecede deprem kuşağında olduğunu söylüyor.

Buraya kadar konuştuğularım aslında hepimizin çok iyi bildiği, ama üzerinde çok da düşünmediğimiz şeyler.

Peki, deprem olunca bize ne olacak?

İlk aklıma gelen şey, sivilaşma denilen olay. Bu konu belki çok iyi bilinmediği için üzerinde durmak lazım.

Sivilaşma dediğimiz şey, suya doymun ince taneli kum ve silt gibi tabakaların, zeminlerin deprem titreşimleri sırasında boşluk suyu basıncı değerinin artmasıyla efektif yanal gerilmenin sıfır olması. Yani sigma eşittir sıfır olması sonucu, tabakanın, zeminin sünek (çiklet gibi) ya da akışkan (sıvı gibi) davranış göstermesidir. Bunun sonucunda işte bu meydana geliyor. Siz ne kadar sağlam beton da yaparsanız yapın binanızı, bina yıkılmasa da yatar.

İşte burada geçmiş depremlerden örnekler görüyorsunuz. Bina olduğu gibi duruyor, inşaat mühendisimiz iyi beton hesaplamış, iyi iş yapmış, ama zemin iyi hesaplanmamış.

Bu sivilaşma dediğimiz şey zemindeki tane boyuyla çok alakalı. Kum büyüklüğündeki tanelerin, yani kırıntılı tanelerin olduğu kesimlerde daha çok oluyor. Ayrıntıya çok fazla girmeyeceğim, uygulamalardan bahsedeceğim.

Niye bundan bahsettim? Şunun için: Çanakkale'de kentin üzerinde yerleştiği alanda yeraltı suyu seviyesi o kadar yüksek ki, biraz yağışlı dönemlerde yeraltı su tablası sifıra yaklaşıyor. Yani kırıntılı zemin içerisinde, kumlu, siltli, killi, çakıllı zemin üzerinde herhangi bir deprem dalgasının etkisi olmadan bile zaten orası yarı sünek, yarı akışkan davranacak niteliklere sahip. Örneğin, ben, oturduğum ofisten, ofisin penceresinden baktığımda şurayı çok iyi görüyorum. Burası herkesin bildiği bir yerdir. Su tablası neredeyse sifıra yakın. Yine Çanakkale'nin çeşitli yerlerinde yeraltı su seviyesi sifıra çok

yakın. Bir deprem esnasında bu kırıntılar arasındaki, taneler arasındaki sıvı harekete geçerek, yüzeyden hem kum, hem de suların çıkmasına yol açacak, dolayısıyla zeminin taşıma kapasitesini çok düşürecektir. Bu konular başka bir uzmanlık konusu, çok fazla ayrıntısına girmeyeceğim. İşte bu hale gelecektir zemin ve sonucunda da bu sorunlar beklenmelidir. İşte sivilaşma dediğimiz şeyin ortaya çıkaracağı yıkım bu türdendir; bina sağlam kalsa da, sonuçta binalar stabilitesini, durağanlığını kaybederler.

Çanakkale, çok enteresan bir yerdir. Bundan birkaç kere söz edeceğim, birkaç ayrı konuda. Yerleşim açısından, Çanakkale, bir alüvyal yelpaze üzerinde yer alıyor. Alüvyal yelpaze dediğimiz şey, bir dağ yamacının, bir yüksek topografyanın önüne dağdan gelen akarsuların taşımış olduğu malzemenin birikmesiyle oluşan, yelpaze şeklinde bir çökel depodur.

İşte Çanakkale Boğazı şurası. Şurası Sarıçay. Sarıçay'ın dağlardan taşıyıp getirmiş olduğu kırıntıları biriktirerek oluşturmuş olduğu yelpazeyi görüyorsunuz.

Bu tür yelpazeler yerleşim açısından çok uygun yerler değil aslında. Normal koşullarda yelpazelerin dağlık alanın yakın kesimlerinde, moloz ve çamur akmaları sonucu, çakıl, iri kum gibi çökeller de bulunur. Uzak kesimlerinde daha çok silt ve kil çökeli, orta kesimlerde ise daha çok kum gibi örtü çökelleri depolanır. İşte bakın, şurada kumlu, siltli zeminlerde sivilaşma potansiyelinin ne kadar yüksek olduğunu görüyorsunuz.

Dolayısıyla, Çanakkale kenti böyle bir alüvyon yelpazesinin üzerindedir ve sivilaşma riski çok önemlidir.

Bu alanda değişik dönemlerde yapılmış olan yeraltı su tablasının derinlik ölçümlerine baktığımızda, su tablasının 1.5 metreye kadar çıktığını görüyorsunuz. Yani bir temel açmak için, inşaat yapmak için kazdığınız an, 1.5 metre sonra su çıkmaya başlıyor. Normal koşullarda; ortamda herhangi bir sarsıntı, herhangi bir deprem etkisi, titreşim vesaire olmaksızın.

Buradan hemen aklımıza kütle hareketleri geliyor. Neden? Kütle hareketleri ya da heyelanlar, son zamanlarda çok sık karşılaştığımız olaylardır ve hem zeminle, hem zemindeki su içeriğiyle çok yakından ilgilidir. Şunu hızla okumak istiyorum: Çoğu zaman duraylı ve değişmez gözükmeye karşın, yerçekimi kuvveti kaya kütlelerinin hareket etmesine neden olur. Hareket yavaş ve fark edilmez olabilir. Diğer taraftan, gürleyen bir çamur akması veya gümbürtülü bir kaya çığı da olabilir. Heyelanlar, dünya çapında bir doğal afetdir. Bu tehlikeli süreç can ve mal kaybına neden olduğunda ise doğal felakete dönüşür.

Konuşmamı çok uzatmamak için, dünyadan değişik felaket örnekleri vermek istemiyorum.

Çanakkale ilinin bu haritasına tekrar dönüp baktığımızda, Çanakkale kent merkezinin bulunduğu yer ve çevresinin sarı renkli kaya türlerinden oluştuğunu görüyorsunuz. Bu sarı renkli kaya türleri şu alandaki mor, pembe ve turuncu renkli kayaların üzerinde ve denize doğru eğimli duruyorlar. Yani daha alttaki, daha derindeki, daha yaşlı olan kaya toplulukları iç kesimlerde; daha genç olan, daha gevşek olan tortulardan oluşan kaya toplulukları denize doğru ve bunlar denize doğru eğimli. Sağlam bir temel üzerinde çürük, daha zayıf bir kaya topluluğu bulunması, eğim aşağı kaymaya neden olur. Tıpkı beton zemin üzerine halıyı serdiniz, onun halıyla beton arasındaki hareketi gibi, oradaki sarı renkli kayalar Boğaza doğru hareket ediyorlar.

Bu hareketi hızlandıran önemli şeylerden bir tanesi yeraltı suyu, bir diğeri de topografik eğim.

Bu haritaya baktığınızda, topografik eğimin (Çanakkale-Kepez güzergahı, İtepe böyle bir yerde) denize doğru olduğu çok açık görülüyor. Bu haritanın topografyası biraz abartılı olmakla birlikte, bakın, İtepe dolaylarında gravitenin ne kadar yüksek olacağını, yani eğimin ne kadar yüksek olduğunu açıkça görebiliyorsunuz. Zaten heyelanlar da daha çok buralarda oluyor. MTA'nın yapmış olduğu bir heyelan envanter haritasında, Çanakkale Boğazına paralel bu ortamda, bu alanda heyelanların çok yaygın olarak bulunduğu açıkça görülüyor. Bu heyelanlardan bazıları bugün aktif, bazıları pasif heyelanlar. Yani geçmişte olmuş, duraylılığını kazanmış, durmuş; siz onun duraylılığını bozduğunuz anda, üzerinize bir şey yaptığınız anda kayar. Viyadük yaparsınız, yarma yaparsınız, iner aşağıya veya Türkiye'nin en büyük bir binasını yaparsınız, atıkları da yığarsınız, kırılır, aşağıya doğru kayar. Yani "Bu, pasif heyelan" deyip de geçmemek lazım.

Bu, İtepe'deki heyelandan bir görüntü. Zaten şu yamaç, "Ben burada durmayayım, aşağıya doğru gideyim" diyor. Buradan çıkan malzeme derenin içine doluyor. Derenin yukarı mecralarından gelecek akarsulara ait sular sellenmiyor; onun yerine, yeraltı suyuna drene olarak stabiliteyi daha çok düşürüyor. Böyle bir kısıröngü içerisinde. Bu sorunun içinden nasıl çıkılacağını bilmiyorum, ama böyle çıkmayacağını biliyorum. Birtakım fiziksel önlemlerle hareketi durdurabilmek için, hareket eden cismi hareket etmeyen sağlam cisme bağlamak lazım. Bu kadarını söyleyeyim. Yapılan kazık işleri bunu ne kadar karşılıyor, düşünmemiz lazım.

Güzelyalı'daki heyelan biraz daha farklı nedenlerden kaynaklanıyor. Ama daha yavaş ve önemli tehlikeler içeriyor. Üzerinde fazla durmuyorum.

Kampusun bizzat içinde heyelan var. Bakın. Orası tamamen zaten bir paleo heyelan ve stabilitesini bozuyoruz. Umarım daha fazla bozmayız.

"İtepe'deki heyelanı nasıl harekete geçiririz, nasıl bu şev stabilitesini bozarız?" diye sorarsanız, ilk aklıma gelen şey şudur: Üzerindeki bitki örtüsünü yok edin, yağın yağmurlar su tablasını yükseltsin, zemini akışkan hale getirsin ve heyelan başlasın. İşte böyle olur. Bir de ön tarafını yarı, ki daha hızlı aksın.

Tabii, bütün bunların üzerine, Çanakkale öyle bir yerde oturuyor ki, bir su deposu üzerinde. Yeraltı suyunu da kirletiyoruz maalesef. Gerçi henüz Çanakkale için önemli bir sorun değil bu. Ama yeraltı suyu kirliliği bir kent için çok önemlidir. Bu yüzyılda en önemli şeydir. Yeraltı suyu ve iç sular. Biz, iç suları, yeraltı sularını kirletiyorsak, kendi hayatımızı yok ediyoruz, geleceğimizi yok ediyoruz.

En önemlisi, yanlış yer seçimi. Alüvyon yelpazesinin üstünü kapatmışız zaten. Maçı baştan kaybettik.

Evsel ve endüstriyel atık sularının arıtılmaksızın yüzey sularına boşaltılması, foseptik uygulamaları bolca yapıyoruz.

Tarımsal gübre ve ilaçlarla kirlenmiş suların yüzeysel ve yeraltı sularına karışması. Bunu da çok yapıyoruz.

Katı atıkların denetimsiz ve düzensiz bir şekilde uygun olmayan alanlarda toplanması sonucunda sızıntı suyu kirliliği. Bu, önemli oranda bertaraf edildi merkez için.

Kıyı ovalarında aşırı yeraltı suyu kullanımı nedeniyle tuzlanma. Şimdilik Çanakkale’de sorun değil bu, ama gelecekte olabilir.

İşte bakın, alüvyon yelpazesinin üzerinde kenti kurmuşuz maalesef ve biraz önce sözünü ettiğim gibi, burası bir su deposu.

Dünyanın en önemli sorunu iç sulardır bugün, doğal kaynaklar açısından. İç suları yok ettiğimiz zaman, yani akarsuları, gölleri, yeraltı suyunu yok ettiğimiz zaman çok önemli bir sorunla karşı karşıyız demektir. Çanakkale kent merkezi için bunu söyleyebiliriz; şimdilik sorun değil, ama gelecekte olacak.

Bir diğer konu, kent çevresinin jeolojisi ve jeolojiden kaynaklanan sorunları. Medikal jeoloji, tıbbi jeoloji. Tıbbi jeolojiden kastettiğimiz, doğal jeolojik faktörlerin canlı sağlığı üzerine etkileri. Yani kimse bir şey yapmasın, kimse madencilik yapmasın, taşocağı işletmesin, tarım yapmasın, hiçbir şey yapmasın, kendiliğinden zaten jeolojik koşulların insan sağlığı, canlı sağlığı üzerinde etkileri var, olumlu ya da olumsuz. Olumlu etkileri nedir? Jeotermal kaynaklar gibi, kaplıcalar gibi. Olumsuz etkileri neler? Bazılarını buraya yazdım, hepsini okuyup vaktinizi almayacağım. Bizi ilgilendiren belli başlı bazıları şunlar:

Volkanik bölgedeki sulara flor fazlalığı. Bizim için araştırılmaya değer bir durum.

Arsenik ve benzeri, sular içerisindeki bazı toksik maddelerden kaynaklanan sorunlar.

Yüksek radyasyon. Çanakkale için önemli.

Asbest, zeolit ve silisten kaynaklanan birtakım sağlık sorunları.

Çanakkale çevresinde serpantinik dilimleri, serpantinik dediğimiz bir tür kaya var. Bunu belki tanımazsınız, ama içerisinde asbest denilen, çok iyi bildiğiniz, duyduğunuz bir mineral var. Bu bir mineral. Bir mineral değil, bir mineral grubu. Bunlar asbest formlu, asbest gibi lifsi şekilli minerallerdir, kristallerdir. Değişik türlerde, bileşimlerde olabilir. Önemli olan biçimidir. Biçiminin böyle iğnemsisi, iğsi olmasıdır önemli olan ve bu tür iğnemsisi, iğsi kristaller, Çanakkale çevresindeki serpantinik dilimleri içerisinde yaygınca gelişmiştir. Yasak olmasa, işletsem, dünyanın parasını kazanırım. Maalesef, ülkemiz yönetimi bunların sağlığa aykırı olduğunu düşündüğünden, Türkiye’de üretilmesi yasaklandı. Dünyanın başka ülkelerinde üretiliyor. Biz, ülke olarak, çevre sağlığını çok önemseydiğimiz için...

Bu asbesti hem köylü kullanmış, hem de devlet yol yapımı için kullanmış. Yol yapımı da değil, söyledikleri doğruysa, okulun bahçesine bile serilmiş. Asbest dediğimiz şey, bulunduğu zaman birtakım önemli hastalıklara yol açan bir mineral. Coşkun hoca belki bahsedecektir.

İşte burada, Dumanlı köyü dolaylarında yaptığımız bir çalışmada gördük; bol miktarda asbest bulunan alandan malzeme alınmış, okul bahçesine, köyün yoluna, şehrin yoluna dökülmüş, orada insanlar bunu güzel güzel soluyorlar. Mikro zimens/saat maksimum doz hızı var, radyoaktivite. Ayrıca bu kayalarda 310 ppm arsenik var. Buradan gelen yeraltı sularının hiçbiri...

Mesela şöyle düşünmeyelim: Kentimizin yakın çevresindeki bazı su kaynaklarında arsenik yüksek çıkıyor. Hatta bu konu bazen istismar da ediliyor, seçim zamanlarında falan. Çok yüksek çıkıyor. Bu, sanayiden falan değil, yeraltı suyunun kendisinde var. Havada ise 0.25 mikro zimens/saat doz hızı söz konusu. Hatta övündüğümüz turizm sektörü açısından, o taş binalarımızda kullandığımız taşlar bundan yapılıyor ve şu Hantepe Plajında -hepiniz bilirsiniz, "Aman, turizmi baltalar" diye üstü örtbas edildi- şuradaki şu kumlarda 9.90-11 mikro zimens/saat maksimum doz hızı ölçülmüş. Diğer plajlardakiyle kıyaslayın, kaç katıdır. Ben bunların uzmanı değilim, ama az çok aklım eriyor. Bu gösteriyor ki, bunların ciddi çalışmaya ihtiyacı var. Atom Enerjisi Kurumu burada ölçümlerini yaptı, sonra da bizi tatmin etmek için birkaç yüz kamyon kumu aldı, bahçesine götürdü. Sorun çözüldü(!)

Bu sorunları şöyle bir harita üzerinde göstermek istiyorum. Medikal jeoloji açısından bölgenin haritasına baktığımız zaman, buradaki kırmızı ve pembeyle görülen alanlarda yeraltı sularında arsenik sorunu olabilir, radyo aktivite sorunu olabilir, başka bazı toksik sorunlar ortaya çıkabilir, yeşil alanlarda ise bilhassa asbest gibi birtakım asbestif form minerallerin oluşturacağı sağlık sorunlarının ortaya çıkması beklenebilir.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz.

Sayın hocamız, sunumunda, Çanakkale'nin deprenselliği yanında, başkaca ciddi jeolojik sorunların da olduğunu ifade etti. Güzel bir sunumdu. Kendisine teşekkür ediyoruz.

Hocamız süreyi biraz uzun kullandı, soru-cevap bölümüne çok fazla süre kalmadı. Varsa bir ya da iki soru alabiliriz.

Buyurun.

SALONDAN- Hocam; bu kayaçlardaki asbest ile araçların fren balatalarında kullanılan asbest aynı şey mi?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Aynı.

SALONDAN- Peki, ikisinin etkisi birbirinden farklı mıdır, yoksa aynı mıdır?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Bu asbest endüstrinin pek çok yerinde kullanılıyor, tahmin edemeyeceğiniz kadar çok yerde kullanılıyor ve o kullanılan asbest işte bu kayalardan alınan asbest. Çok para eden bir şey doğrusu. Bizde işletilmesi yasaktır şu anda.

"Hangisi daha çok etki ediyor?" dersiniz, onu halk sağlıkçıları ve tıpçılar daha iyi bilir. "İnsana etkisi açısından hangisi daha tehlikelidir?" dersiniz, şunu söyleyebilirim: O da asbest, o da asbest sonuçta. Önemli olan şudur: Siz ne kadar maruz kaldınız. Doğru mu Coşkun hocam? Maruziyettir önemli olan. Maruziyeti sen fren balatasından da alırsan maruz kalıyorsun; doğal, ortalıkta bırakılmış asbestten de alırsan maruz kalıyorsun. İşin o tarafına çok girmeyeyim, benim alanım değil.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Başka soru var mı?

Buyurun.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Sunumunuz için teşekkür ediyorum hocam. Çok güzel bir sunum yaptınız ve sorunları gösterdiniz. Çok büyük sorunlarımız var Çanakkale kenti açısından. Peki, optimum öneriniz ne? Yani tüm bunları çözmemiz mümkün değil. Bu sorunların çözümü açısından optimum öneriniz ne?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Niye çözmemiz mümkün değil? Sorunların tümünü çözmemiz niye mümkün değil, onu anlayamadım.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Hepsini aynı anda çözmemiz mümkün değil anlamında söylüyorum.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Mühendisler niçin var Türker hocam?

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Peki, o zaman öyle sorayım: Nasıl çözeriz bu sorunların hepsini?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Ona ilişkin bir fıkra geldi aklıma, hemen onu söyleyeyim.

Mehmet askere gitmiş. demiş ki komutan, “Düşman geliyor, ne yaparsın?” “Tüfeği doğrultur, ateş ederim” demiş. “Bir tane de oradan uçak geliyor, ne yaparsın?” demiş komutan. demiş ki, “Yahu, bu devletin başka askeri yok mu?!” (Gülüşmeler)

Bakın, her mühendislik konusu o mühendislik sektörünü ilgilendirir. Bunların her biri o kadar değişik mühendislik konularıdır ki, bizim mühendislerimiz de... Maalesef, Başkanın yanında şunu söylemek zorundayım: Mühendisler mühendislere karşı. Ziraat mühendisleri, maden mühendisi olmasın istiyor. Maden mühendisi, jeofizik mühendisi olmasın istiyor. Jeofizik mühendisi, jeoloji mühendisi olmasın istiyor. Böyle bir şey yok. Bunların hepsi hepimizin sorunu. Mühendisler bunun için var.

Bilmiyorum sorunuza cevap oldu mu, ama sorunuz da çok büyüktü, yani tek bir şeyle cevaplamak...

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- O nedenle sizin bir öneriniz var mı diye sordum. Yani şunu diyebilirsiniz mesela, “Kentin yerini değiştirin.”

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- O zaman, şunu söyleyeyim: Mühendislere kıymet vereceğiz. Bakın, dünyanın en büyük deprem kuşağı En tehlikelisi o. Orada insanlar ölmez. Çünkü oradaki mühendisler yapıyor oradaki binaları, buradaki gibi müteahhitler yapmıyor. Mühendis yapacak. Bakın, burası mühendisler odasının toplantısı ve burada kimse yok. Olması gerekiyor.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz hocam.

İkinci konuşmacımız, şehir plancısı Gülseren Yüksek. Sayın Yüksek bize “Kentleşme Politikaları ve Nitelikli Kent Kavramı” konusunda bir sunum yapacak.

Buyurun.

GÜLSEREN YÜKSEK (Şehir Plancıları Odası Çanakkale İl Temsilcisi)- Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu sunumu aslında Halil Atan bey yapacaktı. Ancak, Halil Atan beyin rahatsız olması sebebiyle, bu görevi Şehir Plancıları Odası İl Temsilcisi olarak ben Gülseren Yüksek üstlenmiş bulunmaktayım.

Hepiniz hoş geldiniz.

Kentler, sürekli değişen, dinamik yapılardır. Sağlıklı ve sürdürülebilir bir kentsel gelişme, ekonomik gelişmeyle birlikte, çevrenin, doğal kaynakların korunmasını ve sosyal yapının güçlendirilmesini gerektirmektedir.

Bir kentin ekolojisi, denizi, ormanı, suyu, havası; kısacası, içinde bulunan tüm canlı ve cansız varlıklarıyla doğal zenginliklerimizdir. Kentlerimiz bu zenginliklerini feda etmeksizin gelişimi sağlayabildiği ölçüde sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınma mümkün olacaktır.

Kentli olmak, bireylere de sorumluluklar getirmektedir. Bir kentin mensubu olmak, o kenti sahiplenmekle başlar. Günümüzde kentlilerin, kente dair kararlara katılan, kent için gönüllü çalışan bireyler olması beklenmektedir. Kentli birey, yaşadığı kenti sahiplenerek, onu güzelleştirmeye çalışacak, etrafındakileri de harekete geçirecektir; ki bu da toplumun değişimine zemin hazırlayacaktır. Bu anlamda, meslek örgütlerinin kenti sahiplenmesi gerekmektedir. Kentin sorunlarını tartışmak üzere gerçekleştirilen bu kent sempozyumu da son derece önemlidir.

Çanakkale ili, konumu, tarihsel gelişimi, arkeolojik ve doğal değerleriyle ulusal ve uluslararası öneme sahiptir. İlimiz, sahip olduğu uzun kıyıları nedeniyle turizm ve deniz ulaşımı konusunda önemli potansiyellere sahiptir. Verimli tarım toprakları, yeraltı kaynakları, rüzgâr enerjisi potansiyeli, ilin temel ekonomik yapısını belirlemektedir.

İl bütününe kapsayan 1/100000 ölçekli çevre düzeni planı Ankara'da yapılmaya devam edilmektedir.

Küçük ve orta ölçekli kentlerin gelişimi, o kentin sahip olduğu potansiyelin iyi analiz edilmesi, ulusal ve küresel rekabet şartlarının doğurduğu fırsatlar ve tehditler çerçevesinde optimum politikaların belirlenmesi ve uygulanmasıyla mümkündür.

Her kent, nüfusu, doğal kaynakları, coğrafi konumuyla kendine özgü bir potansiyele sahiptir. Sağlıklı bir gelişim ise öncelikle görece üstünlüğü olan alanlarda kalkınmanın planlanmasıyla mümkündür. Tüm ildeki sosyoekonomik ve mekânsal gelişmeyi etkileyecek üst ölçekli kararların alındığı planın sürdürülebilir gelişme ilkesini benimsemesi son derece önemlidir.

Çanakkale kenti, bugün yaklaşık 105 bin kişinin yaşadığı ve giderek gelişen bir kenttir. Hepimizin bildiği gibi, kent, İstanbul'un savunması amacıyla 1462 yılında inşa edilen Çimenlik Kalesi etrafında gelişmiştir. 1900-1950 yılları arasında kuzeye doğru uzanan kentsel gelişim, 50'li yıllardan sonra Sarıçay'ın güneyine yönelmiştir.

Kentin ilk imar planı 1950 yılında yapılmıştır. 90'lara kadar nüfus kaybeden kent, 92'de Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinin kurulmasıyla birlikte gelişmeye başlamıştır. 90'lardan sonra, kent, kuzey ve güney yönlerinde, yüksek katlı siteler şeklinde yayılmaya devam etmektedir.

Çanakkale, günümüzde hem yatayda, hem dikeyde büyümeye devam etmekte; başka bir ifadeyle, kent, çevresine doğru yayılmaya devam ederken, diğer yandan kent içindeki yapı ve nüfus yoğunluğu artmaktadır. Bu durum kentteki donatı alanlarının yetersiz kalmasına ve kent çevresindeki tarım alanlarının tahribatına neden olmaktadır. Diğer yandan, yavaş ve planlı bir biçimde büyümesi, üniversiteye bağlı olarak nitelikli bir göç alıyor olması, Çanakkale'nin önemli bir avantajıdır.

İlimiz planlı bir şekilde gelişmesine rağmen, kent içindeki aktif yeşil alanlar oldukça sınırlıdır. Kent içi trafik ve otopark sorunu, önemli sorunların başında gelmektedir. Denizyoluyla gelen şehirlerarası trafiğin kent içinden geçmesi, bu sorunu artırmaktadır.

Çanakkale bir kıyı kentidir. Kıyı kenti olması, tarihsel olarak sosyoekonomik ve mekânsal yapısını etkilemiştir ve etkilemektedir. Kordan ve Sarıçay, kent ekolojisi açısından önemli iki değerdir.

Kıyılar, yarattıkları kültürel, sosyal, ekonomik potansiyel nedeniyle önemlidir. Bu etkenler, kıyı alanlarımız üzerindeki baskıların da artmasına neden olmaktadır. Kıyılar, üretilip çoğaltılamayacak alanlardır; ancak, planlı kullanımla kullanışı artırılabilen, yanlış kullanımla niteliği bozulan ve azalan kaynaklardır. Kıyılarımızı muhafaza etmeliyiz.

Kıyılar üzerindeki yapılaşma baskısı kontrol altına alınarak, kent-kıyı ilişkisi korunmalı ve kıyıya erişebilirlik mutlaka sağlanmalıdır.

Çanakkale'nin bir turizm ve üniversite kenti olması yönünde önemli bir görüş birliği bulunmaktadır. Turizm ve üniversite kent vizyonu, yaşam kalitesi yüksek bir kent olmayı gerektirmektedir. Yaşam kalitesi, altyapı, ulaşım, toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesi, kentlerin görsel niteliklerinin geliştirilmesi gibi kavramları içerir. Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için, bir yandan kentin fiziki gelişimi sağlanırken, diğer yandan da kentlilerin ihtiyaç ve beklentileri esas alınarak, çeşitli hizmetlerin üretilip sunulması gerekmektedir.

Bir kentte yaşam kalitesi nasıl artar?

Hava kirliliği, gürültü kirliliği, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası, doğal kaynakları korunan bir çevre; kentsel altyapısı gelişmiş, kentsel atıkların çevreye verebileceği zararın en aza indirildiği, satın alınabilir ya da kiralanabilir sağlıklı konuta herkesin erişebileceği; özel otomobile bağlılığın azaltıldığı, toplu taşıma, bisiklet kullanımı ve yaya dolaşımının olanaklı olduğu; toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uygun bir trafik düzeni; yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği alanlar; herkese açık ve çeşitli kültürel faaliyetlere, yaratıcı aktivitelere ve benzeri olanaklara uygun mekânlar; geçmişten günümüze farklı kültürel ve etnik yapıları bir arada bulunduran, toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlandığı demokratik bir ortam; tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli, çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılması; çoğulcu demokrasilerde kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma, bilgilendirme ilkelerinin sağlanması; bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması, kentlerin doğal afetlere karşı dayanıklı olmasıyla daha yaşanılabilir kentler oluşturabiliriz.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Zamani iyi kullandınız Gülseren hanım, çok teşekkür ediyorum.

Bu bölümde, dışarıdan, Bursa'dan gelen birisi olarak benim anladığım şu oldu: Hani sorarız ya çocuklara, "Büyüyence ne olmak istersin?" diye; Çanakkale kentinin de böyle bir vizyona sahip olması, bunun planlanması mutlaka gerekiyor. Bütün Çanakkale dinamiklerinin, belki de Belediyenin öncülüğünde tartışması gerekiyor. Yani turizm ve üniversite kenti, turizm ve bilim kenti olması yönünde bir vizyonun olması ve planlamanın, diğer bütün altyapının da bu hedefe uygun olarak geliştirilmesi gerekiyor. Özet olarak anladığım bu.

Bu bölümle ilgili soru varsa hemen alalım.

Buyurun.

SALONDAN- Bir noktaya dikkat çekmek istiyorum.

Bir cümleyle geçtiniz, 1/100000'lik çevre düzenleme planının Ankara'da hazırlanmakta olduğunu söylediniz. Biraz da gülümseyerek söylediniz, farkındayım. Böyle bir planlama anlayışının, kent dinamiklerinin dahil olmadığı bir planlama anlayışının... Her şeyin başı kent öncelikle. Az önce Başkanın çizdiği vizyon, sizin de biraz önce belirttiğiniz vizyonun, kentin vizyonunun tariflenmesi, birtakım planlama ilke ve kararlarıyla olması gerekiyor. Bunun da 1/100000'lik çevre düzenleme planında yer alması gerekiyor. Bunun Çanakkale'den ayrı bir yerde hazırlanıyor olması; Çanakkale'de, Belediyenin, Valiliğin, kamu kurum ve kuruluşlarının, meslek örgütlerinin, sivil toplum örgütlerinin katkısının alınmadığı, onlardan bağımsız bir şekilde, katılımcılıktan uzak bir şekilde hazırlanması, biraz tartışılması gereken bir konu gibi geliyor bana. Kent buna, bu 1/100000'lik çevre düzeni planına sahip çıkmalı bence. Bu konudaki düşüncelerinizi almak isterim.

GÜLSEREN YÜKSEK- Teşekkür ediyorum.

Sayın Belediye Başkanım ve sivil toplum örgütleriyle beraber bu 1/100000'lik çevre düzeni planıyla ilgili, biraz da örgütsel ve kişisel anlamda, Ankara'ya gidilip, planlama yapan firmayla görüşülüp, en azından doğru noktalarda doğru kararların verilebilmesi anlamında gerekli gayreti sarf ediyoruz, yapmaya çalışıyoruz. Ne kadar etkili olabiliriz, bilemiyorum; ama olmaya gayret edeceğiz.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Başka soru var mı? Yok.

Diğer konuşmacıya geçmeden önce bir noktayı belirtmek istiyorum.

Planlama konusu gerçekten çok ciddi bir konu, belki de bu sempozyumun en kalbi, en önemli konusu. Tabii, diğer bütün olgular önemli. Ama bu kentin bir planı olmadan, hatta bir kişinin kendisinin bile bir planı olmadan, küçük bir işletmenin herhangi bir planı olmadan herhangi bir başarı, herhangi bir sağlıklı yapı elde etmesi, o anlamda bir gelişme göstermesi mümkün değil.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı mevzuatı gereği, yeni çıkartılan kanun hükmünde kararnamele Türkiye'nin yeniden dizayn edilmesi çerçevesinde yapılan şeyin, yapılmak istenen şeyin, Türkiye'nin tek bir belediyesinin olduğu, tek bir büyükşehirinin olduğu, o şehrin de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olduğu ve Türkiye'nin tek bir büyükşehir belediye

başkanının olduğu (bütün yetkilerle donatılmış anlamda söylüyorum) bu büyükşehir belediye başkanının da Çevre ve Şehircilik Bakanı olduğunu biliyoruz. Tabii, bu, sadece Çanakkale için değil, bütün kentlerimiz için ciddi bir problem oluşturmaktadır. Bakanlık, kendi üst ölçekli hedef, plan ilkelerini koymak, koordinasyonu sağlamaktan öte, neredeyse kentlerde parsel bazında kararlara dahi imza atmaktadır.

1/100000 ölçekli bir plan, o kentin anayasası olacak bir plandır. Bu kentin dinamikleri bu planı mutlaka kendileri hazırlamalıdır, o çalışma burada yapılmalıdır. Buradakiler Ankara'ya gitmemeli, Ankara'dakiler buraya gelip, burada kent dinamikleriyle, kentin gerçek sahipleriyle planlama içerisinde olmalı; ki daha sonra o plana sahip çıkılsın, o planla birlikte çağdaş dünyaya doğru hep birlikte Çanakkale'de yürünsün.

Bir sonraki konuşmacımız, “Çanakkale’de Ulaşım ve Trafik” konusunda sunum yapacak olan, Çanakkale Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Müdürü Hayati Gürses.

Buyurun Hayati bey.

HAYATİ GÜRSES (Çanakkale Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Müdürü)- Sayın Başkan, değerli konuklar; bu konuşmamda sizlere, Çanakkale Belediyesinde ulaşım ve trafik yönünden yapılan çalışmalarla ilgili bilgi vereceğim.

Biz, 2005 yılında, 5393 sayılı Belediye Kanunu çıktıktan sonra, Çanakkale Belediyesi olarak, Belediyemizin yetki alanında kalan trafik ve ulaşım konusunda gerekli yönetmelikler ve buna benzer çalışmaları başlattık.

İlk önce hafızalarımızda ulaşımın ne demek olduğuna dair bilgileri tazelemek amacıyla ulaşımı anlatmaya çalışacağım

Ulaşım, insanların iş, eğitim, eğlence, sağlık ve ziyaret amaçlı hedeflere varış taleplerini süratli, konforlu, emniyetli bir şekilde yerine getirme işlemidir ve zaman zaman insanların ve eşyaların yer değiştirmesini sağlamaktadır.

Şimdi, Çanakkale’de kent içi toplu taşıma altyapısı ve bunlarla ilgili çalışmalara gelelim.

Türkiye genelinde köylerden kentlere olan göçün sebep olduğu nüfus artışı, diğer kentlerde olduğu gibi, Çanakkale’de de tüm altyapı tesislerini ve yerleşim birimi kararlarını yönlendirmektedir. Kent merkezindeki konut-işyeri kapasitelerinin hızla artan nüfusa cevap verememesi, yeni yerleşim bölgelerinin oluşumunu ve nüfusun kent dışına yayılmasını zorunlu kılmıştır. Bu da gerek kent içindeki, gerekse kent içi merkezler arasındaki yolculuk taleplerinin artışına sebep olmuştur.

Sanayileşme ve mekanizasyonla birlikte ulaşım da teknoloji değişmiş, kent içi ulaşım gereksinimleri motorlu araçlarla karşılanmaya başlamıştır. Bu dönemde kentlerde nüfus arttığından planlarda yayılmalar olmuş, konut-işyeri, konut-okul ve benzeri yolculukların mesafesi, motorlu araçlara bağımlılığı artırmıştır. Bu gelişimlerle birlikte, yaya, binek hayvanı ya da onlar tarafından çekilen arabalar için yapılan yollar motorlu araçlar için dar kalmış ve trafik sorunu ortaya çıkmıştır. Bu arada, daha önce sürekli olarak yayalara ayrılmış olan alanlar araç trafiği ya da park gereksinimleri için kullanılmaya başlanmıştır. Bu olgu özellikle merkez iş bölgesi olarak kullanılabilir duruma gelen kentin yayılma alanlarında çözülemez sorunlara yol açmıştır.

Motorlu araçlar trafiğinin getirdiği mekân sorunlarının çözüm zorlukları, yayalar için bırakılmış alanların motorlu araçlarca kullanılması karşısında motorlu araçlara yönelik hoşgörüyü gündeme getirmiş ve giderek ulaşımda ana unsurun insan, dolayısıyla yaya olduğu bile unutulmuş, ana unsur motorlu araçlar olmuştur. Hâlbuki kent içi toplu taşımacılıkta ana hedef, insanları istedikleri noktaya ulaştırmaktır, araçları değil. Dolayısıyla, kent içi toplu taşımacılıkta amaç, mümkün olduğu kadar toplu taşıma yolculuklarının payını artırmaktır. Çağdaş ülkelerde bu hedef yüzde 70 olarak belirlenmiş. Çanakkale’de yapmış olduğumuz son sayımlarda bu rakam yüzde 50 civarındadır. Katıldığımız seminerlerde, Paris, toplu taşıma yönünden Avrupa’nın en ileri kabul edilen şehirlerin başında gösterilmektedir; buralarda bu oran yüzde 60 civarındadır. Çanakkale’imiz şu anda yüzde 50 civarındadır.

Şimdi sizlere Çanakkale Belediyesinin toplu taşıma sistemleriyle ilgili bir açıklamada bulunacağım.

Toplu taşıma sistemleri, bulunduğu kentin yapısına göre tercih edilir. Trafik tıkanıklığı, çevreye etkileri, günlük alan kullanımı ve enerji sarfıyatı göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılan araştırmalara göre, ekonomik yönden en uygun toplu taşıma raylı sistem, otobüs ve otomobil olarak sıralanabilir karayolunda.

Biz, Çanakkale Belediyesi olarak yapmış olduğumuz sayım ve çalışmalarda Yıldız Teknik Üniversitesi’nden destek aldık. Yine İzmir Büyükşehir Belediyesinden ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinden aldığımız destekle yaptığımız sayımlarda, Çanakkale Belediyesinin toplu taşıma sistemlerini... Bildiğiniz gibi, daha önce taksi dolmuş, minibüs sistemi vardı, çok çirkin bir şekilde çalışmaktaydı. Bunlarla ilgili yapmış olduğumuz anketlerde yüzde 100 memnuniyetsizlik vardı. Biz de buna istinaden, Çanakkale Belediyesi yetkilerini kullanarak, 2006 yılında Çanakkale Belediyesi denetiminde özel halk otobüsleri sistemini, özel servis araçları sistemini, ticari taksiler sistemini kurduk, bunlarla ilgili denetim sistemini kurduk ve alternatif ulaşım modelleriyle ilgili çalışmalar yapmaya başladık.

Çanakkale Belediyesi denetimli özel halk otobüsleriyle ilgili kısa bir bilgi vermek istiyorum.

5393 sayılı Belediye Kanununun vermiş olduğu yetkiyle, 17 Haziran 2006 yılında, Çanakkale, Güzelyalı, Kepez, Çınarlı köyü olmak üzere, 5 tane minibüs kooperatifinin birleşimi ile Çanakkale Belediyesi ve bitiştiğimizde bulunan Kepez Belediyesinin birleşimiyle 7 kurum, bir havuz sistemi kurarak, yapılan yolcu sayımlarına göre değerlendirmeler sonucunda, halk otobüsü payı verilerek, sistem elektronik bir ortamda kurulmuş ve 17 Haziran 2006’da da çalışmaya başlamıştır. İlk çalışmaya başladığımızda 56 aracımızla, yani aynı anda maksimum, pik saatlerde çalışan 56 araçla günlük ortalama 22 bin yolcu taşımaktaydık. Şu anda, şehrimizin gelişmesiyle birlikte, aynı anda, özellikle pik saatlerde 84 araca kadar çıkabiliyoruz ve bunu yıllık ortalamaya vurduğumuzda, günlük ortalama 38 bin yolcu taşıyoruz. Kışın okullarımızın açık olduğu dönemlerde bu sayı 58 bin-60 bin arasında gezmektedir. Bu da, Kepez’le birlikte sayıldığında, nüfusumuzun yüzde 50’sini taşıdığımız anlamına gelmektedir.

Belediye denetimli halk otobüsleri sistemi nedir? Hat rotasyon planları Çanakkale Belediyesi Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü’nce denetlenen, Belediyemiz tarafından çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre hizmet verme yükümlülüğü olan, Araç Takip

ve Koordinasyon Merkezimizde -her aracımızda GPS sistemi var- uydu takip sistemiyle elektronik ortamda anlık olarak (sabah 06.00 civarında başlayıp, gece 02.00'de biten mesaisiyle) izlenen bir sistem. Burada araçların yaptığı hatalar ya da hız limitlerini aşmaları durumunda, her aracımızda bir mesaj bölümü var, anında merkezdeki çalışanımız tarafından araçlar mesajla uyarılmaktadır. Sistemimiz içerisinde 7 metrelik, 9 metrelik ve 12 metrelik olmak üzere araçlarımız çalışmaktadır.

Elektronik kart sistemimizi de anlatmak istiyorum.

Elektronik kart sistemimiz, çağımızın en önemli değerlerinden biri olan ölçülebilir veri ve bilgiye ulaşım olanağını sağlayan elektronik ücret toplama ve veri toplama sistemidir. Sistemimiz içerisinde genel yolcu binış raporlarını alabiliyoruz, otobüs başına yolcu binış raporlarını alabiliyoruz, sefer başına yolcu binış raporlarını alabiliyoruz, hat başına yolcu giriş raporlarını alabiliyoruz, istasyon başına yolcu binış raporlarını alabiliyoruz, aktarmalı binış raporlarını alabiliyoruz, sefer denetleme raporlarını alabiliyoruz. Her sürücümüzde elektronik kart var, elektronik kartını otobüsteki okuyucuya takmadan otobüs çalışmamaktadır. Sürücünün çalışmasıyla ilgili raporları almaktayız. Zaman aralıklarında taşıma miktarları raporlarını almaktayız. Duraklardan zaman aralıklarında iniş sayılarını almaktayız. Hatların taşıma sayılarını ve kazançlarını almaktayız. Hız limitini aşan araçlarla ilgili detaylı bilgileri almaktayız. Bunlar da sürekli belirli dönemlerde, yani yazlık, kışlık, tatil dönemlerinde değerlendirmeye alınarak, rotasyon planımız buna göre düzenlenmektedir.

Belediye denetimli halk otobüslerimizde, az evvel bahsetmeyi unuttum, yeni çıkan yasayla birlikte tüm araçlarımız engellilere de hizmet verebilme durumundadır. Bununla ilgili olarak, şu an araçlarımızın yüzde 20'si orijinal engelli aracı konumundadır. 8 Haziran 2013 tarihine kadar da elimizdeki araçların tamamını engellilere hizmet edecek duruma getirmeyi planladık. Bununla ilgili bir mecburiyetimiz de var zaten.

Yolculuk esnasında, yolculuk yapmak isteyen vatandaşlarımızın, otobüslerimizin geliş saatleriyle ilgili, beklemeyle ilgili sıkıntı yaşamaması açısından duraklarımızın birçoğuna, akıllı durak dediğimiz, yine otobüsteki GPS sistemiyle birbirine bağlantılı, durağa yaklaşan otobüslerin ne kadar zamanı kaldığını belirten bir sistem kurduk. Bunun yanında, yine duraklarda bulunan mobil bilgilendirme tabelaları gibi, yolcular, akıllı telefonlar üzerinden araç kalkış ve varış saatlerini ve buldukları durağa gelecek araç listesini görebiliyorlar. Bunlarla ilgili çalışmayı bu hafta başlattık, yaklaşık 100 tane durağımızda bunları görebilmekteyiz.

Son olarak da, duraklarda her türlü engelliler için bir çalışma yapıyoruz; ancak, görme engellilerle ilgili bir eksikimiz olduğunu gördük. Bu görme engellilerimizle ilgili de sesli uyarı sistemi kurarak, durağımıza gelecek olan otobüslerin mesafelerini sesli olarak belirten bir sistem kurmak durumundayız.

Toplu taşıma sistemimizin başarısı dolayısıyla, İstanbul Teknik Üniversitesinde Sayın Murat hocamız, İstanbul Büyükşehir Belediyesine yapmış olduğu sunumda Çanakkale Belediyesi toplu taşıma sistemini örnek göstermiştir. Yine Ulaştırma Bakanlığımızın Sayın Müsteşarı 3 yıl önce Elazığ'daki bir toplantıda Çanakkale'deki toplu taşıma sistemini örnek göstermiştir ve bir büyükşehir belediyemiz de Çanakkale'deki toplu taşıma sistemimizin benzeri bir sistem kurmakla ilgili "hayâl" ifadesini kullanmıştır. Burada biz de kendimizi başarılı olarak buluyoruz.

Toplu taşıma sistemimizin başarılı olmasındaki temel unsurlar şunlardır:

Yolcu taşımacılığında toplu taşımacılığın payı artırılmıştır.

Herkes için ulaşım esas alınmış olup, engelli vatandaşlarımızın da yararlanabilmeleri için, onlara yönelik otobüsler hizmete sunulmuştur.

Toplu ulaşım, yaygın bir ağla tüm gruplara kolayca erişilebilir kılınmıştır.

Durak aralıkları Çanakkale kent ölçeğimize -uluslararası standartlarda 300-500 metre ve 5 dakika yürüme mesafesi var- göre ayarlanmıştır.

Yolcuların bekleme süreleri, zirve saatler için en çok 10 dakika olarak uygulamaya geçilmiştir.

Zirve ve zirve dışı saatler için taşıt bolluk oranları belirlenmekte, rotasyon planları az evvel anlattığım şekilde, elektronik sistemimizden aldığımız verilere göre düzenlenmektedir.

Elektronik kart sistemiyle toplu taşıma araçlarına binme ve taşıtların hat üzerindeki süreleri kontrol edilmekte, yönetimi açısından sürekli iyileştirilmektedir.

Sistemin ilk planlama sürecinin başlangıcından bu yana kavşak sinyalizasyon ve tek yön uygulamaları, toplu ulaşım öncülük verecek şekilde tasarlanmıştır.

Durak ve ilan panolarında ışıklı güzergah haritalarıyla yolcuların bilgilendirilmesi sağlanmıştır.

Araçlardaki sürücü ekranlarına merkezden anında yazılı mesaj çekilerek, sürücüler disiplinle, yol bilgileriyle ilgili uyarılmaktadır. Belediyemizin yapmış olduğu bu çalışmalarda, zaman zaman anlık yol tıkanmaları olduğunda, araçlarımızı merkezimizden mesajla yönlendirmekteyiz.

Akıllı toplu taşıma sistemimizin kazandırdıklarıyla ilgili birkaç bilgi vereyim.

Kentimizde akıllı toplu taşıma sistemi uygulamasıyla, verimli toplu taşımayla birlikte yolculuklarda zaman kaybının azaltılması, hareketliliğin artması, ulaşımın entegrasyonu, sistemin sağlıklı işlemesine yönelik ölçülebilir ve ulaşılabilir geniş bir veri tabanı oluşturulması sağlanmıştır.

Özel servis araçlarımızla ilgili de kısaca bilgi vermek istiyorum.

Şehrimizde daha evvel gelişigüzel, insanların kendileri bir minibüs, otobüs olarak, yolculuğa pek uygun olmayan araçlarla öğrencileri, işçileri ve personeli servis yaptığı gözlenmiş. Yine yeni kanun çıktıktan sonra bunlar tamamen ortadan kaldırılarak, İl Trafik Komisyonu ile beraber, Çanakkale Belediyesinin teklifi üzerine, bütün vilayetimiz genelinde servis araçlarının S plakasıyla çalışmasıyla ilgili bir karar alınmış ve Çanakkale Belediyesinde de Servis Araçları Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Servis araçları, genel olarak, ilimizde çok sanayileşme olmadığı için, öğrencilere hizmet vermektedir. Servis araçlarımız her gün teknik ekiplerimiz tarafından kontrol edilmekte, uygunluğu olmadığında trafiğe çıkmasına müsaade edilmemekte. Bunun yanı sıra, yönetmeliğimizde belirtildiği üzere, servis araçlarında ve diğer toplu taşıma araçlarında çalışan sürücüler ve servis araçlarındaki sürücü yardımcısı diye tabir ettiğimiz insanlara, senenin belli dönemlerinde, üniversitemizden de katkı alınarak, iletişimle ilgili, ilkyardımla ilgili ve trafikle ilgili eğitimler verilmektedir.

Bu çalışmalarımız neticesinde Çanakkale merkezimizde izinsiz servis araçlarının sağlıksız ve güvensiz olarak hizmet vermeleri önlenmiştir.

Ticari taksilerle ilgili çalışmalarımız da kısaca şu şekildedir:

Biz, Çanakkale Belediyesini devraldığımızda, Çanakkale merkezde yaklaşık 160 tane ticari taksi vardı. Çanakkale nüfusumuza göre bu 160 tane taksi çok fazlaydı. Bu konuda birtakım çalışmalar yaparak, bunu 135 taksiye düşürdük ve bununla ilgili bir yönetmelik çıkararak, önce taksilerle ilgili bir fiziki mecburi standart getirdik ve yaz sınırlaması getirdik. Yine taksicilerimiz ve taksilerimiz her yıl yetkili teknik denetim elemanlarımızca denetlenip, bunlarla ilgili araç uygunluğu almaları suretiyle çalışmalarına devam etmektedirler.

Denetim ve planlamayla ilgili çalışmalarımızdan az evvel bahsettim. Denetimle ilgili ekiplerimiz sürekli, 24 saat çalışmaktadırlar.

Alternatif ulaşım modelleri dedik. Alternatif ulaşım modelleriyle ilgili Çanakkale'de yapabildiğimiz, şimdilik, Troya Köprüsünden Kipa'ya kadar olan mesafede, 5.5 kilometre uzunluğunda bir bisiklet yolu yaptık. Bunun haricinde Kordon'da bir bisiklet yolu yaptık. Önümüzdeki 1 yıldaki hedefimiz, bu iki bisiklet yolunu birbirine bağlamak ve Çanakkale Belediyesinin yetki alanındaki Kepez liman sınırından, yani Kepez'den Güzelyalı'ya kadar olan bölümde insanların yürüyüş ve bisiklet amaçlı gezmelerini sağlayacak bir bisiklet yolu projemizi tamamlamaktır.

Trafiğe gelelim.

Çanakkale'de trafikle ilgili, trafiğin yönetimi... Zaten burada şu an belediyelerin çok fazla bir yetkileri yok. Yeni yasayla görev verilmiş; ancak, yetki verilmemiş. Bizim en büyük sıkıntımız, görev verilip, tüm çalışmaların belediyelerce yapılıp, yetkilendirilmemesi. Bununla ilgili, Çanakkale Belediyesi olarak, kurmuş olduğumuz teknik ekiplerimizle levhalandırma ve sinyalizasyon çalışmalarımız yapılmaktadır. Trafik sirkülasyon projesi yapıldı Çanakkale merkezinde. Yeşil dalga sekronizasyon sistemi yapıldı. Servis araçlarıyla ilgili güzergahlar yapıldı. İlçe minibüsleriyle ilgili güzergahlar yapıldı ve diğer kavşak projeleri yapıldı. Çanakkale'mizde çağdaş yol çizgisi, düşey-yatay olmak üzere, sinyalizasyonla ilgili her türlü çalışmalarımız planlanmakta ve yapılmaktadır. Bununla ilgili olarak, özürlerimiz için, şu anda 16 adet sesli ikaz butonu bulunmaktadır. Ayrıca, çocuklarımız için önümüzdeki 1 yıl içerisinde trafik eğitim merkezi projelerimiz hazırlanmış, yapımına başlanacaktır.

Çanakkale merkezinde, Çanakkale Belediyesinin önünden, Atatürk Caddesinden Sarıçay'a, oradan Piri Reis Caddesine kadar olan sıkışık bölgede bir trafik sirkülasyon projesi hazırladık 2010 yılında. Bu proje kapsamında, İnönü Caddesini Barbaros Mahallesine bağlayan İnönü Köprüsünü de planladık ve bitirildi.

Yeşil dalga sistemi yaptık Troya Caddesinde, 2 kilometre uzunluğunda.

Bunun da, 2008 yılı içerisinde yapmış olduğumuz araştırmalarla, yıllık 1 milyon 152 bin lira civarında ülke ekonomisine bir katkısı oldu.

Yine tüm sayımlarla beraber, normal toplu taşıma güzergahlarımız, özel halk otobüsü güzergahlarımız da bitti. Onun haricinde, servis araçlarıyla ilgili güzergahlarımız

oluşturuldu. İlçelerden ilimize gelen minibüs ve otobüslerin trafik sıklığına sebep olmaması için, onlarla ilgili kısıtlı güzergahlar oluşturuldu.

Şu anda projesini tamamlayıp, yapımına bu yıl başlayacağımız TANSAS Kavşağı var. Havaalanının istimlak çalışmalarını tamamladığından, bu Trafo'nun önündeki yol kapanacağından dolayı, Bölge Trafik'in arkasındaki toplu oturan bölgelere ulaşımı kolaylaştırmak amacıyla TANSAS kavşağı projesini tamamladık. Bunun yanında, Esendere'yi Çanakkale merkezine en işlek bir şekilde bağlayan Mehmet Kaptan Sokağı çıkış tek yönlü, alternatif olarak Jandarma tarafında, bir arka tarafında, yani batısında bir yol açtık. Buraya hem ışıklı bir kavşak projesi yapıyoruz, hem de tek yönlü bir yol projesi yapıyoruz.

Eski, İnönü Heykeli diye tabir ettiğimiz kavşağın projesi tamamlandı. Bir de çevre yolunun üst tarafındaki bölgeyi, Bölge Trafik kavşağının trafiğini tetiklediğinden, Emirkent dediğimiz bölgeye bir altgeçitle bağlama projemiz hazırlandı, bunun Karayolu Bölge Müdürlüğünden geçirilmesi planlanmaktadır.

Yine, daha evvel bahsettim, çocuklarımız için trafik eğitim pisti projesi. Şu anda TANSAS'ın arkasındaki parkta Belediyemiz bununla ilgili 9 dönüm yer ayırdı. Önümüzdeki 1 yıl içerisinde tamamlanarak, ilköğretim okulları müfredatına girecektir. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ediyoruz Hayati bey.

Evet, soruları alalım hemen.

Buyurun.

MERVE GEZGİNCİ- Merhabalar.

On Sekiz Mart Üniversitesi Acil Yardım ve Afet Yönetim Bölümü öğrencisiyim.

Sunumunuz ve yaptığımız çalışmalar için teşekkür ederim. Okullarda, mesela bizim üniversitemizde, kampus içinde, ÖSEM, yani Öğrenci Sosyal Merkezinden bizim Sağlık Meslek Yüksekokuluna kadarki o arada, yani kısa mesafeler için sağlanan ücretsiz ulaşım uygulaması kalktı ve otobüs sürücülerimiz bizden kart basmamızı istiyor. Bu yeni başlanan bir uygulama ve bütün okul öğrencileri olarak çok rahatsızız, maddi olarak mağduruz. Çünkü 25 kuruş bile bizim için çok değerli. Bununla ilgili bilgi almak istiyorum.

HAYATİ GÜRSES- Bizim fiyat tarifemiz Çanakkale Belediye Meclisince belirlenmektedir. Meclis kararımız haricinde bunun dışına çıkamıyoruz. Yani fiyat tarifemizde, maalesef, ücretsiz yolcu taşımacılığı yoktur. Ancak, özel halk otobüsü işletenler, Çanakkale Belediyesine danışmadan ve Meclis kararı almadan sizlere üniversite içinde kısa mesafelerde ücretsiz hizmet vermişler. Bu da aslında normaldir, yani orada bir ücretsiz taşıma olması. Sizleri ücretsiz taşımışlar. Böyle bir hakları yok. Bizler devlet memuruyuz; buraya yarın müfettiş geldiğinde, bizlere ve kooperatiflere büyük zimmeler çıkarır. Bu nedenle, bizler yaptığımız denetimlerde sonradan bunu fark ettik, bunu durdurduk. Ancak, önümüzdeki hafta başından itibaren, üniversite içerisinde, üniversite yönetimiyle görüşülerek, oraya iki tane ücretsiz otobüs servisi koyup, bu ücretsiz taşımacılığı bu şekilde

yapmak istiyoruz. Normal hatlarımızda böyle ücretsiz taşıma gibi bir yetkimiz yok; bunlar bize ileride zimmet olarak çikar. O yüzden durdurduk.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

BÜŞRA ...- Ben de Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencisiyim.

Özellikle hafta sonları ulaşım sıfır denecek kadar az. Özellikle şoförler servis saatlerine hiç uymuyor. Mesela, ben sabahları kursa gidiyorum, ... Öğrenci Yurdunda kalıyorum ve yarım saat, 1 saat otobüs beklediğim oluyor. Hiçbir zaman saatinde gelmiyorlar.

Bir de sabah 06.00 ile gece 02.00 arasında ulaşım oluyor dediniz; fakat sabah 07.00'de başlıyor ve gece en geç 12.00'ye kadar çalışıyor otobüsler.

HAYATİ GÜRSES- Evet. Esi otogarımızın girişinde bir araç takip merkezi kurduk biz, orada çalışanları kastettim. Orada çalışanlar sabah 06.00'da başlarlar, gece 02.00'ye kadar buradaki görevlerini ifa ederler. Ama otobüs seferlerimiz kışın sabah 07.00'de başlar, gece 01.00'e kadar sürer. Yazın bu 02.00'ye, 03.00'e kadar uzar.

Ama hafta sonu için söyledikleriniz konusunda, toplu taşıma amirimiz de burada, notumuzu aldık, gereğini yapacağız.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Başka sorusu olan var mı?

Buyurun.

SALONDAN- Çanakkale'de, büyük şehirlerle kıyaslandığında gerçekten daha düzenli sayılabilecek bir otobüs hattı var. Ancak, aksayan yönler de var. Mesela, en önemli noktalardan bir tanesi, yoğun saatlerde bazı noktalarda müdahaleler yapılamıyor. Üniversitede yukarıda bir yurt yapıldı ve üniversite yoğunluğu arttı. Mesela özellikle kış saatlerinde yukarıdan Beldemiz Sitesi girişinde yığılmalar oluyor. Bu yığılmalar, mesela oraya ek boş seferler konularak çözülebilir. Yukarıdan gelenler dolu bir şekilde geliyor. Bu tür müdahaleler şehrin değişik yerlerinde yapılabilir.

HAYATİ GÜRSES- Pardon hocam. Bu ne zaman oluyor dediniz?

SALONDAN- Özellikle derslerin yoğun olduğu zamanlarda ve özellikle kış aylarında. Yazın da bazen oluyor. Yukarıdan itibaren, Ardes'ten başlayarak tüm hatlardan indiğinde, üniversitenin ana kapısında Beldemiz Sitesinde otobüste yer bulmak çok mümkün olmuyor. Mesela bu hatlarda Beldemiz'e ya da üniversitenin giriş kapısından bir hat daha çıkarılabilir. Bunun gibi, bazı hatlarda aşırı yığılmalar oluyor, bazı hatlarda ise duraklar boş olduğundan otobüsler boş geçebiliyor. Bunlara birazcık daha dikkat etmek gerekiyor.

Şoförlerin denetimi biraz daha artırılabilir. Çünkü kurallara uymayan şoförleri hâlâ görüyoruz. Özellikle bazı duraklarda durmama... Mesela büyük şehirlerde böyle bir şey var; durakta bir yolcu varsa, otobüs şoförü otomatikman o durakta durur, yani birinin düğmeye basmasını beklemez. Çanakkale'de şöyle bir şey var: Özellikle içlerinden biri

düğmeye basmazsa ya da duraktan birisi el etmezse, otobüs şoförü basıp geçiyor. Bunu bilmeyen insanlar bekleyebiliyor. Bu tür durumlarla karşı karşıya kalıyoruz.

Bir de, Çanakkale’de çok sık yol bakımı oluyor. Doğrudur, belediye bunları yapacak; ama bu bakımlar hakkında bilgiler çok geç geliyor. Mesela, duraklarda insanlar bekliyor, bir cadde olduğu gibi kapanıyor, haberleri yok. Mesela, insanlar 1 hafta önce bilgilendirilip, “Bu durakta yol bakımı nedeniyle otobüs seferleri devam etmeyecektir; şu caddeden, şuradan binebilirsiniz” denilebilir. Bu olmadığı için, insanlar birbirlerine sorarak yol bulmaya çalışıyorlar.

Bir de bazı yerlerde süreler aksayabiliyor.

Bir önemli nokta da, her otobüs iskeleyle gitmek zorunda mı?! İskele çok fazla otobüsle doluyor, diğer hatlarda mağduriyetler olabiliyor. Bunlara dikkat ederseniz daha başarılı olacağımızı düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Son bir soru daha alalım.

Buyurun.

SALONDAN- Öncelikle şunu söyleyeyim: Teknolojik gelişmelerin, uygulamaların, elektronik sistemlerin ulaşım sektörüne girmesi Çanakkale için olumlu. Yalnız, yapılan uygulama şudur: Geçmişte bir kamusal hizmet olarak belediyeler tarafından bizzat sağlanan bir sistem vardı. Yapılan uygulama bir özelleştirme çalışmasıdır. Burada Çanakkale minibüs hatlarıyla birleşerek, bir özelleştirme çalışması yapıldı. Özel sektör, doğası gereği, kâr amacıyla çalışır. Bunun ekonomik yönüne, Çanakkale halkının ulaşım için ayırdığı bütçeye ne kadar yük getirdiği yönünde bir açıklama yapılmadı. Bu konuda bir çalışmanız var mı? Geçmişte kart uygulamaları vardı, insanlar aylık abonman kartları satın alarak, özellikle öğrenci arkadaşlarımız ulaşımını sağlıyorlardı. Yapılan yeni uygulama ekonomik anlamda Çanakkale halkına ne kadar bir yük getirmiştir? Bu konuda bir çalışma varsa açıklamanızı rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

HAYATİ GÜRSES- Bunun ekonomik anlamda Çanakkale halkına getirdiği yük ile ilgili bir çalışmamız yok. Ancak, şunu ifade etmek istiyorum: Biz burada özelleştirmeye geçiş amaçlı bir çalışma yapmadık. Daha evvel de Çanakkale Belediyesi otobüsü vardı. Hatta daha evvel 4 tane, 5 tane Çanakkale Belediyesi otobüsü vardı. Farkındaysanız, her yıl, Çanakkale’de yaşayan insanların hakkı dediğimiz, engelli aparatlı, şu an Türkiye’de en iyi otobüs olarak ifade edilen Mercedes Connect otobüsü alıyoruz. Çanakkale Belediyesi her yıl bu otobüslerden almaktadır. Bunların bir tanesi 500 milyar liradır. Şu anda iki tane daha geliyor. Belediye olarak, her yıl otobüs filomuzu geliştirmeyi planlıyoruz.

Ancak, abonmanla ilgili teknik sıkıntılarımız var, teknik ve idari sıkıntılarımız var. Bu yüzden, geçmişte Çanakkale Belediyesinde kart sistemiyle bir abonman sistemi vardı, onu yapamıyoruz. Ama bu değerlendirmeyi tekrar, sistemimizin kurucusu olan Kentkart firmasına ileticeğim.

OTURUM BAŞKANI- Son bir soru daha alalım.

Buyurun.

SALONDAN- Dikkatimi çekti, sunumunuz motorlu taşıt trafiğine yönelik bir sunum oldu genellikle. Nasıl ki Yeşil Yerel Yönetim Merkezi hizmet binası planlandı ve yakında inşaatına başlanacaksa, yeşil motorlu taşıtlar sistemine de geçmeyi planlıyor musunuz, yeni yasaya göre böyle bir planlamanız var mı?

Bir de bu bisiklet ve yaya yoluna pek değinilmedi. Esasında bu, Çanakkale'nin en önemli gündemidir diye düşünüyorum. Demin sözünü ettiğiniz yeni arter de sanki bir spor bisiklet yolu imajı yarattı bende. Bunu ulaşım amacıyla ele almak mümkün mü?

HAYATİ GÜRSER- Bisiklet yoluyla ilgili şunu söyleyeyim hocam: Spor amaçlı değil. Fiziki olarak Çanakkale'de bir bisiklet yolu anlayışını oturtmak amacıyla yapılan bir yoldur bu. Yaklaşık 4 yıl önce, fiziki olarak bize en uygun görünen Troya Caddesinden Kipa'ya kadar olan bölümdü. Bunu Çanakkale'ye bisiklet yolu anlayışını oturtmak amacıyla yaptık. Şimdi Kordonboyu'na yaptık ve şu an her ikisini Çarşı bölgesinden birbirine bağlayacak bir proje hazırladık. Bunu yapacağız.

Bunun yanında, Güzelyalı-Barbaros tarafında yolun çok geniş olmaması sebebiyle, burada ulaşım bisikletle yapılmaz durumu var. Burada, vatandaşlarımızdan gelen şikayetler üzerine yapmış olduğumuz incelemede, hakikaten araçlarla buradaki bisikletlilerin sıkıntı yaşadıklarını gözlemledik. Bunu genel olarak şehrimizin her tarafına yaygınlaştırmak istiyoruz.

Tabii, zamanımız yetmediği için çok giremedim; merkezi trafik sirkülasyon projesini hazırlarken, yaklaşık 7-8 tane sokağı yayalaştırdık hocam. Bu yıl, önümüzdeki 20 yıl için ulaşım ana planı ihalesine çıkıyoruz. Ulaşım ana planı ihalemizle bu daha da sağlıklı, daha da geniş kapsamlı olacaktır inancındayım.

Yeşil otobüsle ilgili de şunu söyleyeyim: Öyle bir araştırmamız, çalışmamız oldu hocam. Ancak, Çanakkale'de bunlarla ilgili bir dolmuş tesisi yok. Yani normal araçlarımıza otogaz aldığımız dolmuş tesislerinden otobüslere dolmuş yapamıyoruz, aynı otogazı kullanamıyorlar. Aynı dolmuş tesisleri olmadığından ve yeterli derecede böyle otobüs sayısı da olmadığından, şu an kimse de buraya yatırım yapmak istemiyor. Bununla ilgili bir çalışmamız oldu. Ancak, yenilediğimiz otobüslerin hepsini Euro 5 düzeyinde yapıyoruz.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz Hayati bey.

Bu konu gerçekten çok önemli. Aslında genel olarak Türkiye'deki karayollarına bağlılık şeyimiz bütün kentlerimiz için de devam ediyor. Biz hâlâ araçlar üzerinden çözümler üretmeye çalışıyoruz. Toplu ulaşımı belediyeler maalesef özelleştirerek devrediyorlar. Dolayısıyla, bu, hem ulaşılabilirlik anlamında sıkıntı, hem ulaşım maliyeti anlamında sıkıntı. Ulaşım aslında kamusal bir hizmettir, öyle olmalıdır öyle kalmalıdır. Öğrencilerimiz kent içinde ücretsiz ulaşım olanaklarına sahip olmalıdırlar. Sadece bir hatta değil, sadece üniversite öğrencileri için de değil, tüm öğrenciler için bu geçerli olmalıdır.

Aslında Çanakkale için ulaşım konusunda söylenecek çok söz var. Makine Mühendisleri Odası olarak, İnşaat Mühendisleri Odasıyla birlikte, en kısa zamanda, 2 ay içerisinde bir ulaşım paneli gerçekleştirelim. Bunu teferruatıyla o panelde ele alalım. Sadece kent içi değil aslında, kente ulaşım da ciddi bir sorun. Bursa'dan geliyoruz. 15 senedir Çanakkale'ye bir türlü gelemiyorum. Neden gelemiyorum? Çünkü yolumuz bir türlü bitmedi, bu gidişle

bitmez de. Bunların irdelenmesi gerekiyor. Kentler arası ulaşımın mutlaka bir gözden geçirilmesi gerekiyor.

Alternatifi raylı sistem olarak değerlendirmek gerekiyor. Çağdaş ulaşım sistemi, toplu taşıma sistemi raylı sistemdir. Raylı sistemin olmadığı yerlerde ulaşım ciddi bir problem olmaya devam edecektir, artarak devam edecektir. Şu an için belki Çanakkale’de önemli oranda sorun çözülmüş gözüküyor, Belediyelerin çalışmaları olumlu. Bazı eksikleri, aksaklıkları olsa da, gayet olumlu. Ama gelecek için çok fazla umut vaat etmiyor. Karayolu sisteminden vazgeçmemiz lazım. Bu bir.

İkincisi de şu: Kent içerisinde, aslında küçük bir alan, bir liman var. Bahsetti Gülseren hanım. Limanın orada olması, feribotun oradan girip çıkıyor olması falan sıkıntı. Ya kenti taşımamız gerekiyor ya da o işi oradan başka yere kaydırmamız gerekiyor ki, kent nefes alsın.

Bir başka şey de şu: Kentleri hızlandırmak değil, yavaşlatmak gerekiyor, yaya ulaştırmak gerekiyor. Hocanın söylediği gibi, bisikletle ulaşımı artırmak gerekiyor. Belki Çanakkale kent merkezinin önemli bir bölümünü araç trafiğine kapatmak gerekiyor.

Bütün bunların tartışılabilmesi, konuşulabileceği, daha uzun vaktin ayrılabilmesi bir ulaşım panelini, başta Belediyeye beraber, meslek odaları olarak yapabiliriz, yapmalıyız diye düşünüyorum.

Bu bölümü burada kapatıyoruz. İkinci bölüme geçmeden önce bir ara verelim. İkinci bölümde “Çanakkale’nin Afet Planlaması” ve “Çanakkale’de Çevre ve Halk Sağlığı” konularında iki sunumumuz daha olacak.

(Ara)

OTURUM BAŞKANI- Evet, oturumumuzun ikinci bölümüne başlıyoruz.

Bu bölümün ilk konuşmacısı jeofizik yüksek mühendisi Sayın Feyza Nur Bekler. Buyurun.

FEYZA NUR BEKLER (Jeofizik Yüksek Mühendisi)- Merhaba.

İsmim Feyza Nur Bekler, jeofizik yüksek mühendisiyim. Yaklaşık 2.5 senedir Çanakkale Afet Acil Durum Müdürlüğünde görev yapmaktayım. Daha önce 11 sene kadar ... jeofizik mühendisi olarak görev yaptım. Aynı zamanda doktora çalışmalarım devam ediyor.

Bugün size elimden geldiği kadar Çanakkale’nin afet planlamasıyla ilgili bilgiler vermeye çalışacağım.

Biraz heyecanlandım, heyecanımı mazur görün lütfen.

İlk olarak 1950’li yıllarda Çanakkale’nin bir resmini göstermek istiyorum size. Sarıçay’ın her iki yakasını görüyoruz. Gözlemlediğimiz kadarıyla, Sarıçay’ın bir kısmı aslında yerleşime açılmış durumda. Ama aradan geçen yaklaşık 50-60 sene içerisinde Çanakkale’nin Sarıçay’ın her iki yakasında yerleşime açıldığını gözlemliyoruz. Erdiñç hocam bu konuda aslında Sarıçay alüvyon alanının ne kadar riskli alanlar olabileceğini sunumunda bize gösterdi.

Biraz da size Çanakkale’de meydana gelen afetlerle ilgili bilgi vermek istiyorum.

Biliyorsunuz, Çanakkale birçok alanda, yangınlar, heyelanlar, depremler açısından riskli bölgede. Yangın denilince benim aklıma ilk 2008 yılında İntepe ve civarında çok büyük bir alanın yanması geliyor. Hocamın da ifade ettiği gibi, bu alanın, orman alanının yanmasıyla beraber tetiklenen heyelan afetleri meydana gelmiş durumda.

Aslında hocam çok detaylarıyla anlattı, Biga ve Gelibolu Yarımadasındaki depremsellik ile ilgili bilgiler verdi. Maalesef, Çanakkale'nin üzerinde bulunduğu tektonik yapı hem kuzeyde, hem güneyde birçok aktif fay hatlarıyla çevrelenmiş durumda. Özellikle tarihsel ve aletsel dönemde 6'nın üzerinde çok büyük depremler meydana getirmiş ve yıkımlar oluşmuş.

Kısaca şöyle özetlersek; kuzeyimizde yaklaşık 50 kilometrelik bir fay segmenti olan Saros-Gaziköy fay hattımız var. Güneyde Etili, Biga Yarımadasını tehdit eden Çan, Biga, Sarıköy ve 1953 yılında 7.4'lük deprem meydana getirmiş Yenice-Gönen fay hattımız var.

Biz bu depremlere aletsel ve tarihsel dönemde baktığımızda, özellikle tarihsel dönem niye önemli; çünkü geçmiş dönemde depremlerin tekrarlamaya periyotları incelendiğinde tarihsel dönem aktivitesi oldukça önemlidir. Baktığımızda, maalesef, Biga Yarımadası ve Saros Körfezinde 6.9, 6.8'in üstünde depremler meydana gelmiş. 1900'den 2010 tarihine kadar baktığımızda da, 5.8'lik, 5.9'luk, 6.3'lük, hatta Mürefte ve civarında 7.3'lük depremler oluşmuş.

Bunları şunun için anlattım: Biliyorsunuz, bu depremler afetleri oluşturuyor. Afetlere baktığımızda, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü olarak, birtakım yönetmelikler ve kanunların uygulanmasıyla sorumluyuz. Hukuki dayanağımız 1959 yılında yayınlanmış olan 7269 sayılı Kanun, o kanunu uyguluyoruz. Bunun sorumluluğu da illerde valilikler, kaymakamlıklar, ilgili bakanlık kurum ve kuruluşlar nezdinde yürütülüyor.

Eğer biz bir ilde afetten söz edecek olursak, ilde il kurtarma ve yardım komitesinden söz ediyoruz. Valinin başkanlığında, yaklaşık 12 temsilcisi olan bir grup bu. Afet acil yardım planı hizmet gruplarında ise, 1999 yılına kadar 7 hizmet grubuyla yürütülmüş; ancak, 1999 yılından sonra özellikle yabancı ekipler ve basın ilişkilerinin sürdürülebilirliği açısından, yabancı ekipleri karşılama ve basın ve halka ilişkiler de bu hizmet gruplarına dahil edilmiş.

Afet planının hedeflerine bakacak olursak; aslında birçok hedefi var, hepsi birbirinden önemli. Haberleşmenin tesis edilmesi, yeniden sağlanması oldukça önemli. Ulaşım çok önemli. 1999 depreminde, maalesef, viyadüklerin yıkılması sonucu birkaç gün boyunca o bölgeye hizmetler ve yardımlar ulaştırılmadı. Kurtarma hizmetlerinin ivedilikle başlaması çok önemli. Acil tıbbi yardım uygulanması, hasta ve yaralıların tahliye edilmesi, ivedilikle yapılması gereken ilk aşamalar. Hasar bölgelerinde yangınlar çıkabiliyor. Biliyorsunuz, 99 depreminden sonra TÜPRAŞ yangını meydana geldi ve haftalarca devam etti. Aynı zamanda emniyet ve asayişin sağlanması, o bölgede yaşayan insanların can ve mal güvenliği açısından oldukça önemli. Bu arada, orada bulunan afetzedelerin geçici iâşe ve idarelerinin sağlanması, hayatın devamlılığı açısından önemli. Afette hayatını kaybedenlerin defnedilme işlemleri var, enkazların kaldırılması var. Hasar gören ve orada yaşamını devam ettiren insanların hayatlarının bir an önce normale dönmesi için, elektrik, su ve kanalizasyon işlemlerinin sağlıklı yapılabilmesi için birtakım işlemler yapılması gerekiyor. Biliyorsunuz, afet bölgesine yardımlar geliyor, bu yardımların kargaşa olmadan

depolanması, dağıtılması ve gerekli koordinasyonun sağlıklı bir şekilde sağlanması oldukça önemli. Afet bölgesinde birtakım salgın hastalıklar meydana gelebiliyor, bunların karantina işlemlerinin yürütülmesi bizim açımızdan önemli. Son olarak da iyileştirme tedbirlerinin belirlenmesi, uygulanmaya sokularak düzenin yeniden tesisinin sağlanması, bizim afet planı hedeflerimiz arasında yer alıyor.

Çanakkale’de ne gibi işlemler yapılıyor? Geçen yıl Afet Şubesindeki arkadaşlarla beraber afet planı toplantıları yapıldı. Bu toplantılar sonucunda aslında bu sunumlar elde edildi. Türk Telekom Müdürlüğüne ait haberleşme ağıma bakacak olursak; 197 adet el telsizi elimizde var, sabit merkez telefonları 28 adet, uydu telefonlarımız da 17 adet. Herhangi bir şekilde GSM operatörleriyle bir haberleşme söz konusu olduğunda 2 GSM operatörü devreye girecek; biri Avea, biri de Turkcell. Bunun dışında, Türk Telekom’un Kepez ve Barbaros’ta acil durum santralleri mevcut olacak.

Afet sonrasında haberleşme çok önemli. Bunun için Başbakanlıkça ilimiz ve ilçelerimize tahsis edilen uydu telefonlarımız var, bunların testleri yapılıyor. Bunun dışında, afet acil durum yönetim merkeziyle birlikte, arama kurtarma ekipleri, mahalle muhtarlıklarıyla ortak telsiz frekansı sağlamak için çalışma yapılıyor. Bunların aynı zamanda afet hizmet gruplarıyla iletişimi de yapılıyor. Bununla ilgili olarak ortak bir telsiz sistemi kurulmuş durumda.

Ortak afet frekans rölesi kurularak, Belediye Başkanlığı, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma ve Sahil Grup Komutanlığı, 112, Orman İşletme ve Erenköy Belediye Başkanlığıyla her hafta çarşamba günleri test çevrimi yapılıyor.

Son olarak da, haberleşmeyle ilgili olarak, Afet Acil Durum Müdürlüğümüze KODAN marka kesintisiz telsiz sistemi kurularak, 81 il merkezimizle kesintisiz bağlantı kurulması işlemi yapılmış durumda.

Biraz arama-kurtarma ekiplerimizden bahsetmek istiyorum size.

Bizim Afet Acil Durum Müdürlüğü olarak, konusunda gayet uzman 17 arama-kurtarma teknisyeni arkadaşımız bulunuyor. 4 tane arama-kurtarma aracımız var; 1 tanesi yeni alındı, bu sene içerisinde.

Bunun dışında, ilimizde gönüllü kuruluşlar var. Biliyor musunuz bilmiyorum, AKUT’un Çanakkale içerisinde 17 kişilik bir dağcılık konusunda arama-kurtarma ekibi var.

İlimizde Sağlık Meslek Yüksekokulunda okuyan 257 acil yardım ve ilkyardım bölümü öğrencimiz var; onlar, gönüllü olarak, herhangi bir afet durumunda bizlere katkı sağlayacaklar.

Troya’nın 7 kişisi, Biga İlkyardım ve Kurtarma Derneğinin 15 kişisi, 911 Çan’da 6 kişi, Kale Grubunun arama-kurtarma ekibi var, 25 kişiden oluşuyor. M... 16 ve yerel afet gönüllülerinin 35 kişilik bir ekibi var; her mahalleden, eğitim almış kişiler var.

Eğer özel kuruluşlara bakacak olursak; Akçaysan’ın 27, DOĞTAŞ’ın 28, İÇTAŞ’ın 115 ve Kale Seramik’in 12 kişilik arama-kurtarma ekibi herhangi bir afet durumunda devreye girecekler.

Yerel afet gönüllülerinden biraz bahsetmek istiyorum.

Geçen sene, Güney Marmara Kalkınma Ajansının desteğiyle, Çanakkale'nin 7 mahallesinden 15'er kişilik ekipler afet gönüllüsü olarak eğitim aldılar. Bu eğitimlerin sonucunda da 7 mahalleye konteynırlar yerleştirildi, bu konteynırların içerisine de temel arama-kurtarma malzemeleri yerleştirildi ve bunların nasıl kullanılacağıyla ilgili eğitimleri de bizim arama-kurtarma teknisyeni arkadaşlarımız verdi.

Ulaşım konusunda aslında Hayati beyin söylediklerinin üzerine çok da fazla söyleyecek bir şeyim yok. Onlar çok daha teknik detayını biliyorlar. Ama ulaşımında, kapanan şehir içi ve şehirlerarası yolların açılması Belediye Başkanlığı ve Karayolları ekiplerince gerçekleştirilecek. Kırdan yaşanan problemler olursa İl Özel İdaresi devreye girecek ve İl Emniyet Müdürlüğümüz trafik ekipleri ile İl Jandarma Komutanlığının trafik ekipleri yolların trafik akış düzenini sağlayacaklar. Deniz ulaşımımız için GESTAŞ ile çeşitli konuşmalar ve çalışmalar yapılıyor, bu konudaki yardımlar GESTAŞ'tan gelecek. Şehir içindeki ana arterlerin, her zaman kullandığımız yolların da mümkün olduğunca trafiğe açık tutulması sağlanacak.

Afet sonrasında, biliyorsunuz, Çanakkale'de hem denizyolu var, hem karayolu, hem de havayolu, bunlar ulaşım açısından oldukça önemli. Denizyolu ulaşımının sağlanması için Boğaz Kurtarma'dan gerekli destek istenecek. Havayolu trafiğinin herhangi bir problem yaşamaması durumunda alternatif yerlerimiz var. Özellikle Edremit ve Gökçeada havaalanları alternatif olarak düşünülüyor. İlçelerde de 12 helikopter için iniş ve kalkış yerleri belirlenmiş durumda.

Afet sonrası ilk yardım ve sağlık ekiplerini konuşacak olursak; biliyorsunuz, Çanakkale'de Bahattin Nuriye Demircioğlu Devlet Hastanesinin kullanılabilirliği de göz önüne alınarak, onun bahçesinde seyyar hastane yapılması planlandı. Bunların da yeterli olmadığı durumda, Cumhuriyet İlkokulu, İskitler İlkokulu ve Anadolu Lisesinde yaklaşık 500 yatak kapasiteli hastane yapılması planlanmış durumda.

Dışarıdan gelen ambulanslar için 112'nin toplanma merkezinde bir yer düşünüldü.

Tabii ki çok tatsız konular; ama herhangi bir afet durumunda ölümlerin olması durumunda, morgların yetersiz kalması halinde, ilimizde 2 adet, biri -18 santigrat derecede, biri de -40 santigrat derecede soğuk hava depolarımızın kullanılması söz konusu olacak.

İçme sularından kaynaklanan herhangi bir problemle karşılaşıldığında, ilkyardım hizmetleri grubu gerekli önlemleri alacak.

Biraz da kamu kuruluşlarındaki araç durumlarını şöyle bir özetleyecek olursak; motopomplar 11 tane, jeneratörlerimiz 108 tane, kamyonlar 45 tane, kamyonetler 52 tane, pikap 62 tane. Bunlar, kamu kuruluşlarının elinde olan araç ve gereçler. Ayrıca özel sektöre ait araç ve gereçlerle ilgili de dokümantasyon elimizde bulunmakta.

Biliyorsunuz, özellikle deprem ve sellerden sonra barınma insanlar için çok temel ihtiyaç oluyor. Bunun için, toplama merkezleri, konteynır alanları ve çadırkent alanları belirledik. Herhangi bir deprem ya da afet durumunda, ilk anda nereler toplanma merkezleri, nereler konteynır alanları olabilir, nereler çadırkent alanları olarak kullanılabilir; bunların hepsinin yerleri bu afet grubu toplantılarında belirlendi.

Afet sonrasında, biliyorsunuz, yardımlar geliyor. Bu gelecek olan yardımların toplanabilmesi ve dağıtımlarının yapılabilmesi için 2 adet lojistik destek merkezi ve

ileri dağıtım noktaları belirlenmiş durumda. Çanakkale Toprak Mahsulleri Ofisinin yeri ve Çanakkale eski askeri mühimmat deposu lojistik destek merkezi olarak planlandı. Bunun dışında da, özellikle okullar, herhangi bir afet durumunda, ileri dağıtım merkezleri olarak devreye girecek.

1999 depreminden sonra ülkemize yardım amaçlı yabancı ekipler geldi. Ancak, bu yabancı ekiplerle yabancı dil bilen elemanların konuşması, iletişim kurabilmesi sıkıntıları yaşandı. Sadece İngilizce bilen elemanlar değil Japonca bilenler, Almanca bilenler, Fransızca bilenler de geldi. Bunun için, Çanakkale Rehberler Odası ile bir protokol imzaladık; herhangi bir yardım ekibi ilimize geldiği anda onlardan gerekli desteği alacağız.

Son olarak, KENTGES Projesi kapsamında, Çanakkale'nin sayısal verilerini coğrafi bilgi sistemi programı adı altında noktasal olarak haritalara aktarıyoruz, harita mühendisi arkadaşımızla bu işlemleri yürütüyoruz. Bu gördüğünüz harita şu anda tabii ki sayısal bir harita değil; ama sayısal verilerden elde edilmiş, işlenmiş bir harita. Bütün çadırkent alanları, ambulans toplanma merkezleri, geçici barınma yerleri, kapasiteleriyle birlikte coğrafi bilgi sisteminde işlenmiş durumda.

Son olarak şunu eklemek istiyorum: Kurumumuz, Afete Hazır Türkiye Projesi kapsamında, aile, birey, gençler ve işyerlerine yönelik 1'er saatlik bir eğitim planlaması yapıyor. Afet planlaması kapsamında, 2012 yılında, afet ve acil yardım planı hizmet gruplarıyla toplantılar yapıldı ve bu toplantıların mutlaka güncelleştirilmesi için çalışmalar devam edecek.

Son olarak, 2013 yılında uygulanması planlanan Ulusal Müdahale Planı çerçevesinde, 11 bakanlığımız, kendi hizmet alanlarıyla ilgili olarak, bu planın sürdürülebilirliği, uygulanmasıyla ilgili görev ve sorumluluğu takip edecekler.

Dinlediğiniz için çok teşekkürler. Sorularınız varsa cevaplamaya çalışayım. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Feyza hanıma teşekkür ederiz.

Tabii, afet konusu, afete hazırlanma konusu, afete hazırlık planlaması çok çok önemli. Beklenmeyen şeyler; afet dediğimiz şeyler zaten çok fazla tahmin edemediğimiz, beklemediğimiz şeyler. Gerçi bilim artık ne zaman olacağına ilişkin çeşitli tahminlerde bulunuyor. O nedenle, önlem almakla ilgili bizi uyarıyor. Ama bizim cidden, yarın olacaktı gibi afetler, hazırlıklı olmamız gerekiyor ve kentsel planlamalarımızı ona göre yapmamız gerekiyor.

Sorulara geçmeden önce ben Feyza hanıma sormak istiyorum: Çanakkale afete hazır mı? Herhangi bir afet durumunda Çanakkale'de durum ne olacak?

FEYZA NUR BEKLER- Genel olarak biz ne kadar hazırız ve hangi afete nasıl hazırız, önce onun cevabını vereyim. Afetler bir bütün olarak değerlendirilmemeli bence; her afette alacağımız önlemler ve yapacağımız şeyler farklı farklı oluyor. Öncelikle teknik açıdan acaba hazır mıyız, onun cevabını vermemiz gerekiyor. Ama kurum olarak elimizden geleni yaptığımızı ifade etmek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI- O zaman, bireyler kendisine soracak, afete hazır mıyım diye. Bilinçlendirme eğitimleri, bireylere düşen görevler, alınabilecek önlemlerle ilgili bireyler de kendi üzerine düşeni yapmak için harekete geçmesi gerekiyor. İnsanlar kendi meslek

odalarıyla, derneklerle vesaireyle bu konuda gerekli duyarlılığı göstermeli ve üzerine düşeni yapmalı.

Evet, sorularınızı alalım.

Buyurun.

SİNEM KABASAKAL- Merhabalar.

Ben, Sinem Kabasakal; Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde jeoloji mühendisi olarak görev yapmaktayım.

Öncelikle Feyza hanıma sunumundan ötürü çok teşekkür ederim, gerçekten çok güzeldi. Erdiñ hocama da çok teşekkür ediyorum. Gerçekten sorun belli, sorunla karşılaştıktan sonra yapılacak çözümler belli; ama bu aradaki, sorun başımıza gelmeden, sorunu engellemekle ilgili sıkıntılarımız olduğunu düşünüyorum. Tabii ki şu anda burada bulunmayan yerel yöneticilerimize iş düşüyor. İlimizde gerçekten çok değerli çalışmalar yapıyor, hem jeoloji, hem jeofizik mühendisleri tarafından. Bu çalışmaların değerlendirilmesini özellikle kendilerinden rica ediyorum. Sorunu başımıza gelmeden çözersek, gerçekten hiçbir şeye gerek kalmayacak. Aslında sorunların çalışmaları tamam. Ben 10 yıldır Çanakkale'deyim, 10 yıldır bunlar konuşuluyor. Bunları engellemek için yapılacak şeyleri hayata geçirirsek eğer (tabii, bunlar çalışanlar değil, yerel yöneticiler tarafından yapılacaktır) sanıyorum biz en baştan çözer, sizlere de, Acil Durum Müdürlüğüne de yapılacak çok bir şey kalmamış olur.

Sadece bir katkı sağlamak istemişim. Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Soru var mı?

Buyurun.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Feyza hanım, çok teşekkür ederim. Hakikaten çok anlaşılır, tane tane, güzel bir konuşmaydı. Ama kendi ağzınızla çok güzel bir şey söylediniz, ben hemen oradan size bir soru sormak istiyorum.

Afeti böyle bir genel paket gibi almamak lazım. Her afetin kendine has karakteri var, o karaktere uygun da önlem almak lazım.

Ben şimdi size bir soru sorarak, kısa bir örnek vereceğim.

Kurumunuzun Çanakkale'de meydana gelecek her bir afet türüne göre hazırlanmış bir senaryosu var mı? Örnek söyleyeceğim şimdi. Mesela, deprem vesaire bir sürü şey konuşuyoruz. Bir sel durumunda, önemli bir sellenme durumunda, önce bu selin olma ihtimali nedir Çanakkale'de, ne kadar sıklıkla ve büyüklükte olma ihtimali vardır, böyle bir şey olursa ne tür hasarlar meydana gelir, bu hasarlara karşılık hangi yollarla kente hizmet getirebiliriz? Örneğin, büyük bir sel olduğunda İntepe viyadükü yıkılabilir, ki yıkılacak. Büyük bir sel olduğunda İzmir bağlantımız kesilecek. Büyük bir sel olduğunda Biga yolu kapanacak. Çok açık bu; yani bunun için mühendis olmaya gerek yok. Önemli bir sel olduğunda havaalanı sular altında kalacak. Tıpkı Hatay Havaalanının kaldığı gibi. Peki, nereden ulaşım sağlayacağız? İşte size bir örnek. Bu tür senaryolarımız var mı kurum olarak? Kendiniz söylediniz, onun için soruyorum.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim hocam.

Buyurun Feza hanım.

FEYZA GÜR BEKLER- Hocam, ben de biraz akademik kökenden geldiğim için sizinle paralel düşünüyorum. Tek tek, yani deprem, sel, heyelan için... Aslında biz birçok şeyi yaşayarak öğreniyoruz, öncelikle bunu ifade edeyim. 2012 yılında, biliyorsunuz, birçok sel meydana geldi Çanakkale’de. Ben de aslında teknik bir eleman olarak, sel afetindeki hasar tespit çalışmalarına katılmak durumunda kaldım. Üzülerek söylüyorum ki, keşke böyle şeyler yaşanmasaydı da bu durumları görmeseydik. Biz, maalesef, afetleri yaşadıkten sonra öğreniyoruz. Keşke olmasa; ama maalesef, ülke olarak böyle bir yapımız var. Biliyorsunuz, 99 depremi oldu, çok büyük can kayıpları meydana geldi; ama yine de birtakım şeyleri eksik yapmışız ki ya da yeterli olmamış, Van’da da birçok kayıplar meydana geldi, yine yangınlar oluştu vesaire. Tüm dünyada aslında bunların örnekleri var. Keşke bunları yaşamadan öğrensek.

Şöyle vermeye çalışayım sorunuzun cevabını: Biz, geçen sene bir tatbikat uygulaması yaptık, çok genel anlamda. Tek başına Afet Acil Durum Müdürlüğünün götürebileceği bir senaryo ya da senaryo cevapları olmayacaktır bu. Mutlaka yerel yönetimlerden, Çevre ve Şehircilik’ten, Belediyeden, DSİ’den, Tarım’dan, hep beraber götüreceğimiz bir grup çalışmasına ihtiyacımız var. Mesela seller oluyor, gidiyoruz köylere. Problem nereden kaynaklanıyor; dere yataklarından mı, karayollarından mı, yanlış ulaştırmadan mı, hep beraber değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Başka soru var mı? Yok.

Feza hanıma teşekkür ediyoruz.

Bu bölümün ikinci konuşmacısı Doç. Dr. Coşkun Bakar. “Bölgesel ve Mesleki Hastalıklar” konusunda bir sunum yapacak kendisi.

Buyurun Sayın Bakar.

Doç. Dr. COŞKUN BAKAR (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi)- Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben, Doç. Dr. Coşkun Bakar; Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalında 6 yıldır öğretim üyesiyim, aynı zamanda bölüm başkanım. Ama burada Çanakkale Tabip Odası Çevre Komisyonu üyesi olarak da bulunuyorum. Çanakkale Tabip Odası Çevre Komisyonu olarak, kurumsal olarak, Çanakkale’deki çevre sorunlarıyla ilgilenmeye çalışıyoruz.

Kapsam sıralaması açısından öncelikle şunu belirteyim: Size bugün tek tek Çanakkale’de şu var, bu var diyemeyeceğim. Bu kadar soruna hâkim olabilecek bir altyapımız da yok ne yazık ki. O da bizim eksikliğimiz. Ancak, şunu söyleyeyim: Erdinç hocam bazı noktalarda işimi çok kolaylaştırdı. Afet de, yarattığı ölümler ve yaralanmalar nedeniyle aslında bir sağlık sorunu. Asbestten bahsetti, arsenikten bahsetti, heyelandan bahsetti, doğal kirlilik kaynaklarından bahsetti. Ben aslında bugün birazcık da daha insan kaynaklı şeyleri gündemime aldım ve şu ana kadar söyleyemediğimiz şeyleri söyleyeceğim,

geleceğe yönelik projeksiyonlar yapacağım. Çünkü ben halk sağlığı uzmanıyım. Halk sağlığı uzmanlarının en önemli çıkış noktaları, insanların sağlığının korunabileceğini öngörmektir. Sunumumun adı “Katili Tespit Edebilmek, Cesedi Görebilmek.” Niye böyle bir sunum koyduğumu şimdi söyleyeceğim zaten.

Bizim en önemli işimiz, sağlığı koruyabilmektir, hastaları tedavi etmek değil. O iş doktorlara düşüyor. Ben de tıp doktoruyum, ama ben bir halk sağlığı uzmanıyım. Sağlığı korumanın da bazı önemli yolları vardır. Şu tanımda yatıyor aslında: Bu tanım, Dünya Sağlık Örgütü'nün kullandığı ve bizim çok sevdiğimiz bir tanımdır. “Sağlık, yalnızca hastalık ya da sakatlık hali olmayışı değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik halidir.” Fiziksel ve ruhsal halini anlıyorsunuz zaten; hasta olduğunuz zaman, hastaneye gidip doktorlarla karşı karşıya kaldığımız zaman. Ama sosyal iyilik hali, nedenler hiyerarşisi içerisinde diğerlerinin belirleyicisidir. Günümüzde de artık daha fazla tartışmamız gereken bir konu bu. Sağlıklı olmak için, hastaneler üzerinden bir tartışma değil, sosyal iyilik hali üzerinden bir tartışmayı yapmak gerekiyor.

Ben, bu noktada, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin bir etkinliğinde bulunduğumu göz önüne alarak, endüstriyel kirlilik ve en çok tartışılan kirlilik olasılığı üzerinden bir tartışma açmak istiyorum. Bunu özellikle yaptım; çünkü endüstriyel kirliliğin taraflarından bir tanesinin mühendisler olduğunu düşünüyorum. Ama hiçbir mühendisliğe de karşı değiliz, tartışmamızı da bunun üzerinden yürütmememiz gerektiğini düşünüyorum. Herkes kendi alanıyla ilgili işini sonuna kadar yapacak, bunun sonuna kadar arkasındayız. Ama bunu yaparken de, neler yaratabileceğimizi, nelere sebep olabileceğimizi ve ne pahasına yapabildiğimizi bilmemiz gerekir. Ama şimdi görüyorum ki, aslında mühendisler de tam bir tarafı değil. Bunun en önemli taraflarından bir tanesi burada yok, sabah bir geldiler, gittiler; kamu, karar vericiler. Karar vericilerin sözü burada önemli. Bir de yatırımcılar. Yatırımcı temsilcisi hiç görmüyorum; belki vardır aramızda, tanımayabilirim. Bunu bilerek bu konuyu gündemime aldım.

Önce bir ekosistem vurgusu yapacağım.

Sağlıklı olabilmemiz için, bir kere, sosyal sağlık dediğimiz şey, yani bir ekosistem içerisinde, bütün bir sağlıklı çevre sistemi içerisinde bulunmamız gerekiyor. Bu sistem içerisinde hücreden tüm sisteme kadar hepsi bir bütün içerisinde ve herhangi bir yerde yaptığımız etki, dönüp dolaşım o hücre üzerinden bizim sağlığımızı belirleyebiliyor ve en önemlisi, antropolojik, yani insan kaynaklı kirlilik; çevreye bıraktığımız her türlü kirli kaynak dönüp dolaşım yine bizim hücrelerimizi vuruyor ve bizim hastalanmamızın sebebi olabiliyor. İşte bunun bir benzer örneğini de burada görüyorsunuz.

Bundan sonra da sizin hastaneye gitmenize neden olan süreçler başlıyor. Bu bir mikrop kaynaklı olabiliyor, bir kimyasal kaynak olabiliyor, hava kirliliği kaynaklı olabiliyor ya da trafik üzerinden gürültü kaynaklı olabiliyor ya da şehrin keşmekeşliğinin yarattığı psikolojik stresten kaynaklı ruhsal problemler olabiliyor ve bunlar sizin yaşamınızı sağlıklı geçirmenizde belirleyici etken olabiliyor.

Sunumunun başlığını neden “Katili Bulabilmek ve Cesedi Görebilmek” olarak koydum? Çok güzel bir sözdür, çevre sağlığı kitaplarımızda, Çağatay hocamız bu konuda en örnek aldığımız hocalarımızdan biridir, Hacettepe’de. Gerçi kendisi bunu hava kirliliği için söylüyor, ama ben bunu biraz çevre kirliliği şeklinde dejenere ettim, bozdum yani. Diyor ki, “Polisiye romanlarda sıklıkla bir ceset bulunur; ancak, tüten bir tabanca bulunmaz.

Ancak, çevre felaketlerinde tüten birçok tabanca vardır; fakat görünürde ceset yoktur.” Aslında ceset de vardır, tabanca da vardır; bunu görebilmek için doğru yöntemleri kullanabilmek gerekiyor.

Ceset, 1854’te Londra’da kolera salgını nedeniyle koleradan ölen insanlardı. Kaynak da bir su pompasıydı. Onu bir doktor buldu; kolera tanımlanmadan önce buldu ve bunun önüne geçmeyi başarabildi. Ceset ve tabanca; Londra’da hava kirliliğine bağlı binlerce ölüm oldu ve daha sonra hava kirliliğine önlemler alınmaya çalışıldı. Dünyadaki çevre felaketleri içerisinde ... bunun en güzel örneklerinden bir tanesi. 1930-60’lı yıllar içerisinde tanımlandı. Metil cıva salgını. Bir kimyasal fabrikadan su sistemi içerisinde metil cıva salındı ve metil cıvaya bağlı birçok hastalık, sinir sistemi hastalığı ve doğumsal hastalıklarla karşı karşıya kalındı.

En dramatik derslerden bir tanesi... Çevrede işte o tabancayı görmekte zorlanıyoruz dedik ya, bazen kanıtları bulmakta çok zorlanabiliyoruz. Hâlâ o konuda sıkıntılarımız var. O zaman, inanmakta güçlük çekebiliyoruz.

...’daki profesörlerden, olayı inceleyen profesörlerden bir tanesinin çok ilginç bir açıklaması var: “Biz, cıva gibi değerli bir metalin böyle serbest bir şekilde atık olarak doğaya atılacağını akıl edemedik, o yüzden bunu anlayamadık.” Yıllarca sürüyor bu ve ilk defa 1956’da tanımlanıyor. 1968 yılında fabrikanın üretimi durduruluyor, 1976 yılında körfezde dip temizliği başlatılıyor, balıkların bölgeye girmemesi için önlemler alınıyor falan. Tüm maliyetin yüzde 60’ı firmadan talep ediliyor vesaire vesaire. Buna ilişkin çok örnek var, zaman sınırlılığı nedeniyle bunun çok detaylarına girmek istemiyorum.

Bunlardan bir tanesi Bopal. Çok dramatik, çok acı örneklerden bir tanesi. Davası İtalya’da geçen yıl sonuçlandı ve burada tüten baca bulunamadı açıkçası; görülmesine rağmen, bulunamadı.

... maden hattının yarattığı facia. 2000 yılında Romanya’da, Tuna’ya kadar yüz binlerce ton zehirli atığın su sistemi içerisine girdiği çok net bir şekilde biliniyor ve bu konudaki yayınlar, bunun için, son yıllarda Çernobil’den sonra yaşadığımız en büyük felaketlerden bir tanesi diyor.

Bizim burnumuzun dibinde bir maden, 100 yıl önce açılan bir kurşun madeni ve onun yarattığı felaketler. Etkileri hâlâ devam ediyor. Su sistemi içerisinde ve toprağa ağır metal ve benzeri şeyler şeklinde.

Bu, Mahmut Coşkun hocanın bir çalışmasından. Güney Marmara’daki kirlilikle ilgili. Kaynak ve etkileri ortaya koymak amacıyla yaptığı bir çalışma. Marmara bölgesinde bazı ağır metallerin yoğun bir şekilde olduğunu görüyoruz.

Dilovası bölgesini hepimiz biliyorsunuz, kirliliğin yıllardır devam ettiği bir bölge. Sanayinin çok yoğun şekilde, çeşitli bölgesel avantajlar nedeniyle tercih ettiği bir bölge ve artık araştırmalardan saklanamaz hale geldi. Yapılan araştırmalar, bölgedeki tüm ölümlerin yüzde 30’unun kanserlere bağlı olduğunu ortaya koydu. Dünyada ölümlerin ancak yüzde 15’i kanserlere bağlı olarak gösteriliyor. Türkiye’de de yüzde 14-15 civarı. Çanakkale’de de 2012’de tüm ölümlerin yüzde 12 civarı kansere bağlı. Bunu önümüzdeki günlerde Halk Sağlığı İl Müdürlüğüyle birlikte bir rapor halinde yayınlayacağız. Ama Dilovası’nda tüm ölümlerin yüzde 30’u kansere bağlı gerçekleşmiş.

... hocamız bir araştırma yaptı, o bölgede annenin ilk sütünde ve bebek kakasında ağır metaller saptadı ve ağır metallerin Dilovası bölgesinde daha yoğun olduğunu gösterdi.

Dünyanın birçok yerinde kirli madencilik, metalik madencilik yapılıyor ve ne yazık ki kirli yöntemlerle yapılıyor. Burada da bunun birkaç tane örneğini görüyorsunuz.

Gelelim Çanakkale'ye.

Çanakkale ili, 2012 TÜİK verilerine göre 493 bin nüfusa sahip. 12 ilçesi var. Yüzde 43'ü belde ve köylerde yaşıyor. Türkiye'nin yüzde 25'i kırsal alanda yaşıyor. İşsizlik oranı Türkiye'ye göre düşük. Bu vurguyu özellikle yapmak istiyorum; çünkü gelen her yatırım işsizlik sorununa çare olacağını söylüyor, ama Türkiye'ye göre daha düşük bir işsizlik oranı var Çanakkale'de. Çalışanların yüzde 48'i hizmet sektöründe, yüzde 38'i de tarım sektöründe çalışıyor. Bunun dışında, termik santral, çimento, seramik, demir-çelik, tarıma dayalı küçük işletmeler var. Önümüzdeki dönemde madencilik sektöründe önemli yatırımlar yapılacak gibi görünüyor. Halihazırdaki madenler; kömür madenleri var, kurşun madeni var. Bunlar halihazırda Çanakkale'de madencilik sektöründe faaliyet göstermekte.

En önemli sorun madencilik ve termik santral. Bugün üzerinde durduğumuz ve önümüzdeki dönemde de tartışmamız gereken sorun bu diye düşünüyorum. Benim bu sunumu yapmamın tek sebebi şu: Hepsi ekonomik gerekçelerle tartışılıyor. "Kaynaklar varsa işlenecek ve ekonomiye katkı sağlanacak" deniliyor.

Özellikle hekim ve halk sağlığı misyonuyla şu vurguyu yapmak istiyorum: Dikkat edin, ekonomik gerekçelerle tartıştığımız şeylerin başka etkileri de olabilir ve bu etkileri görmezden gelmeyelim. Bu etkiler, haydi sağlıkla ilgili pek çok şeyi görmezden gelebilirsiniz, ama sağlık üzerinden başka ekonomik kayıplarla da karşı karşıya kalabilirsiniz.

Belki daha da eskidir, özellikle bu altın firmalarının hazırladığı ÇED raporlarında Çanakkale'de 90'lı yıllardan beri altın arandığı söyleniyor. 2000'lerden sonra faaliyete geçirilmiş bu madenler ve şu anda 7 firma işletmeye hazır halde, ÇED süreçlerini tamamladı, ruhsat bekliyor. 8. firma da yatırım yapma aşamasında.

2007 yılından itibaren konu Türkiye gündemine taşındı.

Şu an halihazırdaki madenlerin yerleşimlerini haritada görüyorsunuz. Bundan sonraki harita Prof. Dr. Polat Koç tarafından hazırlandı, şirketlerin verileri kullanılarak. Özellikle sudan bahsetti Erdiç hocam. Çanakkale ilinin zaten su bölgesi üzerine oturduğundan bahsetti. Bunun belki gelecekte su sorunu yaratabileceği şeklinde okudum ben. Şu anki yatırımların da önemli bir kısmı Çanakkale'nin tek içme su kaynağı olan Atikhisar Barajının su havzası üzerinde. Bunun ne gibi etkileri olabileceğini tartışmak şu anda çok uzun süreceği için girmiyorum, ama dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu, su sistemi üzerine, su kaynakları üzerine yeni bir baskı oluşturabilir.

Bu hazırladığım slayt da, bir firmanın hazırladığı ÇED raporlarında öngördükleri risklerdir, sağlığa etki edecek risklerdir.

Bir kere, yaklaşık 3500 hektarlık ormanlık alan tamamen tahrip edilecektir. Yangın yerinin daha önce orman olduğundan, bu heyelan yerinin daha önce orman olduğundan ve tahrip edildiğinden ve heyelanın daha hızlandığından bahsedildi. Ormanlık olmayan alanlarda erozyonun daha hızlandığını hepimiz biliyoruz.

Sadece bir işletmede, zenginleştirme tesisinde yıllık 200-700 bin metreküp su kullanılacağı tahmin ediliyor.

Burada bir tahminde bulundum. Günde bir kişinin 50-100 litre su kullanacağı tahmin ediliyor. Bu, kırsal alandan kentsel alana doğru artıyor ve gelişmişlik düzeyi arttıkça ihtiyaç duyulan su da artıyor. Suya ulaşım arttıkça, ihtiyaç da daha fazla artıyor. 50-100 litre arası günlük su ihtiyacı olabileceği tahmin ediliyor. Su, yaşam için çok önemli bir madde. Temel faaliyetlerimizi yerine getirmek için yeterli miktarda olması gerekiyor ve temiz olması gerekiyor. Yoksa, hem olmaması, hem de kirli olması birçok hastalığa neden olabiliyor. 1854'te Londra'daki kolera salgınını hatırlatırım. Bunun birçok örneği de var.

Yaklaşık 5500-38000 kişinin ihtiyacı olan suyu bu şirket kullanacak. Bunu dikkatinize sunmak istiyorum.

Bunun dışında, asit kaya drenajı, asidik ve ağır metal içeriği fazla suların sistemi kirletebileceği söyleniyor. Ki şu anda Çan havzasında bunun örnekleri var zaten, resimlerini de göstereceğim.

Atıkhisar ve Bayramdere barajlarının su havzaları üzerinde bazı madenler. Kirazlı'da kurulacak maden işletmesinde su kaynaklarının bitebileceği ve bunun için de başka bir yerden su getirileceği öngörülüyor.

Bunun dışında, tozluluk, gürültü, erozyon, kaza, yangın gibi risklerle karşı karşıya kalınabiliyor.

Bu, Eşref Atabey'in kitabından alınmış bir resim. Maden işletmeleriyle ortaya çıkabilecek özellikle ağır metal kirliliği. Ağır metaller eğer toprak ve besin yoluyla ya da su yoluyla bize ulaşırlarsa sağlık sorunları yaratabiliyor; kanserden polip hastalıklarına kadar birçok sağlık sorunlarına yol açabiliyor.

Bizim bölgemizde, Erdiñ hoca da bahsetti, doğal olarak ağır metallere yol açabilecek bazı kirlilik kaynakları var. Kirazlı bölgesinde içme suyu olarak üretilen bazı su kaynakları asidik ve bazı metal içerikleri fazla olarak biliniyor.

İşte Çan bölgesinde oluşmuş bir asit gölü.

Bu da şu anda Çanakkale Lapseki'deki kurşun madeni. Kurşun cevheri atık havuzunu görüyorsunuz.

Özellikle buradan bir görüntüyü göstermek istiyorum. Bu 7 maden işletmesinin 6'sı açık işletme şeklinde, 1 tanesi kapalı işletme şeklinde olacak. Çan bölgesinde açık işletme şeklinde kömür çıkartılıyor yıllardır; enerji elde etmek ve ısınmak amacıyla. Burada resimlerini görüyorsunuz, bölgede yarattığı tahribatı. Çünkü bölge ormanlık bir bölge. Çanakkale'nin güzel yönlerinden bir tanesi de, yüzölçümünün yüzde 50'ye yakın bir kısmı ormanlık. Türkiye'nin yüzde 25 civarı ormanlık. Ormanlık alanların önemini giderek daha iyi anlıyoruz. Çünkü bize temiz oksijen sağlıyorlar. Giderek daha çok karbon ürettiğimiz için ve fosil yakıt kullandığımız için, ormanlar onlar için yutak alanlar. Biz bunları tükettikçe ve daha çok da fosil yakıt tükettikçe kendi havamızı da tehlikeye atıyoruz. Bunu da burada resim olarak göstermek istedim.

Öğleden sonraki oturumun özellikle çok verimli olacağını düşünüyorum. Bunu tartışmamız gerekli: Ne kadar enerjiye ihtiyacımız var? Elektrik Mühendisleri Odasının

bize bu konuda öngörüde bulunması gerekiyor. Çünkü Çanakkale ili ciddi şekilde bir termik santral baskısı altında aynı zamanda. Bu elektrik bizim için üretiliyor. İhtiyacımız var mı, ne kadarına ihtiyacımız var ya da ne kadarını kimin için üretiliyor? Bunu düşünmemiz lazım. Çünkü bu elektriği üretmek için kullandığımız teknoloji acaba bizim sağlığımızı olumsuz etkileyebilir mi? Buna eğilmek gerekiyor.

Çek Cumhuriyetinin Ostrava bölgesinden yeni yayınlanan çocuk sağlığı ve hava kirliliğiyle ilgili bir rapor var. Bölgede kömürle enerji elde etmek yoğun olarak yapılıyor. Bir karşılaştırma yapmışlar ve şöyle diyorlar: Sadece hava kirliliğinin olası etkileri üzerinde durmak için bu vurguyu yapıyorum. “Çek Cumhuriyetindeki çalışmalar, hava kirliliğinin yüksek olduğu yerlerde gebeliği sırasında yaşayanların çocuklarında olabilecek fonksiyonel değişikliklerin, tüm yaşamları boyunca fonksiyonel değişikliklerin olduğu araştırmalarla desteklenmektedir. Hava kirliliği özellikle solunum sistemi hastalıklarını artırarak çocukları etkilemektedir. Hava kirliliğinin çocuklarda yaptığı fonksiyonel değişiklikler ve hastalıklar tahminlerimizden iki kat yüksektir. Bu değişiklikler sadece bu nesil çocukları değil, yan etkileriyle gelecek kuşakları da etkilemektedir.” Yani diyor ki, halihazırda, şu anda çocukların solunum hastalıklarına (astım, bronşit ya da KOAH gibi) yakalanmaları açısından gelecekteki riski artırıyor zaten, onu biliyoruz da; eşey hücreleri üzerinden, yani seks hücreleri üzerinden, spermeler ve yumurtalar üzerinden genetik hastalıklar yaratarak, bir sonraki kuşakları da etkileme potansiyeline sahiptir.

Çelik fabrikaları yakınlarında, endüstriyel hava kirliliğinin fazla olduğu bölgelerde, fareler üzerinde yapılan deneysel çalışmalarda, DNA değişimlerini saptamışlar, onun uyarısını yapıyorlar. Bu DNA değişimleri sonraki kuşaklarda hastalıkların sık olarak görülme ihtimalini artırdığını söylüyorlar ve diyorlar ki, “Çek Cumhuriyetinde Ostrava, Polonya’daki Prow veya Çin’deki Tinjan gibi bölgelerdeki hava kirliliği, çok fazla hava kirliliği olan bölgelere örnektirler ve çocuk sağlığını etkilemektedirler. Özellikle okul öncesi dönemde çocukların tüm faaliyetlerini etkilemektedir, ayrıca ikinci bir yük de getirmektedir. Bu nedenle, çocuklarımızın maruziyet ve hastalık önlemlerini etkin olarak kullanmalıyız.” Çocuk sağlığı üzerindeki etkileri, bunların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini gösteren en çarpıcı bulgular olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Biz teşekkür ederiz.

II. OTURUM

ÇANAKKALE'DE KENTSEL DÖNÜŞÜM

Oturum Başkanı: Necla DEMİRUTKU

İMO Yönetim Kurulu Üyesi

OTURUM BAŞKANI- Konumuz, “Çanakkale’de Kentsel Dönüşüm.” Şu an, bildiğiniz üzere, bu konuda Çanakkale’deki halkın çok tepkisi var, daha doğrusu merakı var. Ben, İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyeliği yaptığımdan dolayı ve de yapı denetim şirketinde çalıştığımdan dolayı biliyorum, çok sorunlarla karşılaşılıyor. Bu sorunların cevabını bulmakta umarım burada arkadaşlar bize yardımcı olurlar.

İlk sözü Mustafa beye veriyorum.

Buyurun.

MUSTAFA POYRAZLI (Çevre ve Şehircilik İl Md. Yrd.)- Merhabalar.

Kentsel dönüşümle ilgili bizim Bakanlığın, Müdürlüğümüzün yetkileri ve bazı konularda sizi bilgilendirmeye çalışacağım. Onun dışında, bu kanun ve yönetmelikler neler getiriyor, bu konuda bazı bilgiler sunmaya çalışacağım.

Bu, Çanakkale için yeni bir konu. Türkiye için de yeni bir konu da, Çanakkale’de şu anda bununla ilgili münferit olarak başladığımız çalışmalar var. Biz, İl Müdürlüğü olarak, kentsel dönüşümle ilgili bize müracaatlarda sekreteryaya görevi yapıyoruz. Bu sekreteryaya görevi de; dosyaların sunulması, dosyalarla ilgili yapılması gereken işlemler, teknik elemanların veya lisanslandırılmış kuruluşların bize sunacağı dosyalarla ilgili bilgiler. Bunlarla ilgili kısaca bilgiler vermeye çalışacağım. Yani çok uzun bir bilgilendirme değil; sadece slayt şeklinde, basit, anlaşılabilir bilgiler sunmaya çalışacağım.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşümü Hakkındaki Kanun 31.05.2012 tarih ve 28329 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanuna ilişkin hazırlanan yönetmelik ise 15.12.2012 tarih ve 28498 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kentsel dönüşüm:

Kentsel dönüşüm, fiziksel ve ekonomik dönüşümün yanı sıra, sosyal adalet ve gelişim, sosyal bütünleşme, yerel ekonomik kalkınma, tarihi ve kültürel mirasın ve doğal çevrenin korunması, zarar azaltma ve risk yönetimi, sürdürülebilirliğin sağlanması ve bunun gibi ilkeler çerçevesinde, kapsamlı ve bütünlük bir yaklaşımla ele alınması gereken bir konudur.

Kentsel dönüşüm, bir alanın sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel koşullarında iyileşme sağlamanın peşinde olan ve kentsel sorunlara çözüm getiren, kapsamlı ve bütüncül vizyon ve eylemlerdir.

Onunla ilgili yayınlanmış mevzuatımız, biraz önce bahsettiğim gibi, 6306 sayılı Afet Riski Alanların Dönüşürülmesi Hakkındaki Kanun ve bunun yönetmeliğidir.

Bu yönetmelik ve kanunda tanımlar vardır. Bunları da kısaca buraya aktardım. Bilinen konular olduğu için bunları okumaya gerek yok.

Kanun kapsamında, uygulama yapmaya yönelik, rezerv yapı alanı, riskli alan tanımlamaları yapılarak, bu alanlara ilişkin uygulamaların ne şekilde yapılacağı tariflenmiştir.

Bunları kısaca, kanunda ve yönetmelikte belirtilen şekilde açıklayalım.

Riskli alan: Zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan, Bakanlık veya idare tarafından Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü de alınarak belirlenen ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan alanlardır.

Zemin yapısı kapsamında değerlendirildiğinde; depremsellik, toprak kayması veya heyelan olabilecek bölgeler, dere yatakları, taşkın bölgeleri, çığ veya kaya düşme riski olan alanlar ve bunun gibi; üzerinde yapılaşma kapsamında değerlendirildiğinde; binaların riskli olduğunun tespit edilmesi, binaların büyük bir kısmının ruhsatsız veya kaçak yapılmış olması ya da proje veya yapım aşamasında mühendislik hizmeti almamış olması, yapılaşma sonucunda oluşan ulaşım ağı veya altyapının yetersiz kalması ve bunun gibi faktörlere göre belirlenir.

Riskli alan ilanına ilişkin süreci kısaca anlatalım.

Riskli alan teklifine yönelik hazırlanan dosya Bakanlığa iletilir. Bizim tarafımızdan iletiliyor. Bakanlıkça uygun görülmesi durumunda, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına (AFAD) görüşe gönderilir. AFAD 15 gün içerisinde görüşünü bildirir. AFAD'ın görüşü alınan teklif Bakanlıkça Bakanlar Kuruluna sunulur.

Çanakkale için şu ana kadar böyle bir alan teklifimiz olmadı. Tespitle ilgili çalışmalarımız devam ediyor; çalışıyoruz, bize gelen teklifleri değerlendiriyoruz. Ama şu ana kadar böyle bir alanla ilgili bir dosya hazırlama durumumuz olmadı. Sadece münferit olarak riskli binalarla ilgili talepler var bize, onları değerlendiriyoruz. Onlar da zaten sistem üzerinde görülebiliyor.

Riskli alan: Gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerince riskli alan tekliflerine yönelik dosya hazırlanıp, Bakanlık veya idareden riskli alan tespiti talebinde bulunulabilir. İdarece yapılacak talepler Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça yapılacak inceleme neticesinde uygun görülen talepler Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü alınarak, teklif olarak Bakanlar Kuruluna sunulur.

Riskli alan: Bir alanın riskli alan olarak tespit edilmesi için, alanın büyüklüğünün asgari 15 bin metrekare olması gerekir. Ancak, Bakanlıkça, uygulama bütünlüğü bakımından gerekli görülmesi halinde, parsel veya parsellerin büyüklüğüne bakılmaksızın, 15 bin metrekare şartı aranmaksızın, riskli alan tespiti yapılabilir.

Riskli alan ilan edilen bölgeler: Bakanlar Kurulunca riskli alan ilan edilen bölgelerde tüm yetki Bakanlığa geçmektedir. İlan sonrası uygulamayı yürütecek idare Bakanlıktan yetki talep etmekte, Bakanlığımızca onay alınarak idare yetkilendirilmektedir.

İdarelerce riskli alan ilan edilmesi halinde; uygulama yönetimi idarece talep edilmesi halinde, hak sahiplerinin de görüşü alınarak, riskli alanlardaki yapılar ile riskli yapılara elektrik, su, doğalgaz verilmez ve verilen hizmetler kurum ve kuruluşlar tarafından durdurulabilir. Riskli alanlarda yapılacak uygulamalarda öncelikle maliklerle anlaşmak esastır. Riskli alan olara ilan edilen bir bölgede, proje bütünlüğü açısından, sağlam yapılar

da kanun kapsamında değerlendirilebilecek olup, idarelerin bu alanlarda tekrar riskli yapı tespiti yapması zorunlu değildir.

Riskli alan teklifine ilişkin hazırlanacak dosyada bulunması gereken evraklar: Alanın zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına dair teknik rapor. Alanda daha önce de meydana gelmiş afetler varsa, bunlara dair bilgiler. Alanın büyüklüğünü de içeren koordinatlı sınırlandırma haritası. Varsa, uygulama ilan planı. Alanda bulunan kamuya ait taşınmazların listesi. Alanın uydu görüntüsü veya fotoğraf haritası. Zemin yapısı sebebiyle riskli alan olarak tespit edilmek istenmesi halinde, yerbilimsel etüt raporu. Alanın özelliğine göre Bakanlıkça istenecek sair bilgi ve belgeler.

Riskli alan yanında, bir de rezerv yapı alanları belirlenmesi gerekiyor. Kentsel dönüşümü düşündüğümüz için, aynı zamanda bazı bölgelerde, maliklerin tamamını o bölge içerisinde tekrar yapı sahibi yapamıyoruz olabiliriz. O zaman, o alanların boşaltılması gerekmektedir. Onunla ilgili rezerv alanlarının belirlenmesi lazım. Ona da kısaca değinelim.

Kanun uyarınca gerçekleştirilecek uygulamalarda, yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere Toplu Konut İdaresi Başkanlığının veya idarenin talebine bağlı olarak veya resen, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenen alanlardır. Bu alanlar yeni yerleşim alanı olarak kullanılabilir durumda olmalı, dönüşüm yapılacak alana mümkün olduğunca yakın olmalı, depremsellik başta olmak üzere diğer tabii afetler açısından yapılaşmaya uygun olmalı, boş ve kamunun mülkiyetinde bulunan araziler tercih edilmeli.

Rezerv yapı alanı nasıl belirlenir?

Rezerv yapı alanı teklif edilen alana ilişkin hazırlanan dosyada bulunması gereken evraklar şunlardır: Alanın büyüklüğünü de içeren koordinatlı arazi haritası. Alanın köşe noktaları ve bu köşe noktalarının koordinatlarını gösteren A4 boyutunda aydınlatılmış 2 alan uydu görüntüsü veya alanın foto haritası. Alanda bulunan kamuya ait taşınmazların listesi.

Rezerv yapı alanlarına ilişkin süreç de şöyle: Rezerv yapı alanları teklifine yönelik dosya Bakanlığa iletilir, Bakanlıkça uygun görülmesi durumunda Maliye Bakanlığına görüşe gönderilir, Maliye Bakanlığı 30 gün içerisinde görüşünü bildirir, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak teklif Bakanlıkça rezerv yapı alanı olarak belirlenir.

Bakanlıkça resen belirlenebilir. TOKİ ya da idare, belediye ya da il özel idaresi vb. tarafından teklifi hazırlanıp Bakanlığa iletilerek, rezerv yapı ilan talebinde bulunulabilir. Gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerin rezerv yapı alanı teklifine ilişkin dosya hazırlanarak, Bakanlıktan rezerv yapı alanı belirlenmesi talebinde bulunulabilir.

Alansal uygulamaların getirdikleri: Yani biraz önce bahsetmeye çalıştığımız gibi, riskli alan veya rezerv alanlar alan olarak belirlendiği zaman bize neler kazandırır, ona kısaca bir göz atalım.

Daha fazla yeşil alan, daha fazla sosyal ve teknik altyapı, daha fazla donatı, sağlıklı ulaşım sistemi, kentlerin çevre ve insan sağlığını tehdit eden unsurlardan arındırılması; tabiat, kültür ve tarihi değerlerin korunması, ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi; sürdürülebilir kalkınmayla yaşam kalitesi yüksek kentlerin oluşturulması, kentsel tasarım projeleriyle estetik ve görsel değeri yüksek kentler oluşturulması; her açıdan sağlıklı, güvenli yaşam alanlarının oluşturulması.

Riskli yapıların tespitine kısaca değinelim.

Riskli yapı, riskli alan içerisinde veya dışında olup, ekonomik ömrünü tamamlamış olan ya da yıkılma ya da ağır hasar görme riskini taşıdığı ilgili ve teknik verilere dayanarak tespit edilen yapıdır.

Riskli yapı tespit sürecindeki paydaşlarımız şunlardır: Yapı malikleri, lisanslaştırılmış kurum ve kuruluşlar, çevre ve şehircilik il müdürlükleri, tapu müdürlükleri.

Riskli yapıların tespit ve bildirim süreci: Malik, binasının risk durumunu tespit ettirmek için tapu ve kimlik belgesi fotokopisiyle, Bakanlıkça lisanslaştırılmış kurum veya kuruluşa başvurur. Bina, lisanslı kurum veya kuruluş tarafından incelenir, hazırlanan tespit raporu 7 gün içinde il müdürlüğüne gönderilir, aynı zamanda yapıyla ilgili inceleme sonuç verileri elektronik ortam üzerinden sisteme işlenir.

Çanakkale için şu anda lisanslaştırılmış sadece tek bir yapı kuruluşu var. Onun dışında, bizim İl Müdürlüğümüz, Belediye ve Üniversite bununla ilgili internet sitesinde lisanslaştırılmış kuruluş olarak geçmektedir.

Riskli yapıların tespit ve bildirim süreci: Rapor il müdürlüğü tarafından incelenir. 6306 sayılı Yasaya ve yönetmeliğe göre eksik veya yanlış hazırlanmış olan raporlar düzeltilmesi için lisanslı firmaya gönderilir. İlgili yasa ve yönetmeliğe göre uygun olarak hazırlanmış raporlar kabul edilir ve sistem üzerinde onaylanır. İnceleme sonucunda riskli bulunan yapılar 10 gün içinde tapu müdürlüğüne yazılı olarak bildirilir. Yapının inceleme ve bildirim elektronik ortam üzerinden sisteme işlenir.

Riskli yapıların tespit ve bildirim süreci: İlgili tapu müdürlüklerince söz konusu yapıyla ilgili olarak tapu kütüğüne riskli yapı belirtmesi işlenir ve durum hak sahiplerine tebliğ edilir. Yapılan tebligat il müdürlüğüne de yazılı olarak bildirilir.

Şu ana kadar sadece Çan'da bir binayla ilgili bu işlemi gerçekleştirdik. Onunla ilgili tapu müdürlüğüne yazıyı yazdık, süreç şu anda başlamış durumda.

Hak sahiplerine yapılacak olan tebligatta, yapının riskli olarak tespit edildiği, tebligat tarihinden itibaren 15 gün içinde riskli yapı tespitine karşı il müdürlüğüne itiraz edebileceği, aksi takdirde tebligat tarihinden itibaren 60 günden az olmamak üzere idarece belirlenecek süre içinde yapının yıkılması gerektiği hususları yer alır.

Riskli yapıların tespiti: 6306 sayılı Kanun uyarınca yapılan iş ve işlemlerde adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde belirtilen adresler kullanılır ve bu yolla yapılan tebligatlar muhataplarına yapılmış sayılır. Bu, kanun hükmü.

Kanunun 7. Maddesi: "Riskli yapılar, 06.03.2007 tarihli ve 26454 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre tespit edilir."

Yani hazırlanması gereken dosyada kullanılacak olan kriterler, bizim Deprem Yönetmeliğinin 7. Maddesinde geçerli olan kriterlerdir. Bu 7. Madde de mevcut binaların değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi hususlarını içermektedir.

İtiraz üzerine yeniden rapor tanzim edilmesi gereken haller ve raporun gerçeğe aykırı düzenlendiğinin tespit edilmesi halleri hariç olmak üzere, her yapı için sadece bir adet

riskli yapı tespiti yapma zorunluluğu öngörülür. Bu sebeple, lisanslaştırılmış kurum ve kuruluşlarca, riskli yapı tespit talebi üzerine, o yapı hakkında daha önce riskli yapı tespit raporu düzenlenip düzenlenilmediği elektronik ortam üzerinden kontrol edilmelidir.

Yapıya ait adres, pafta, ada, parsel bilgileri, yapı genel bilgileri, varsa yerinde kontrol raporu, mimari ve statik projeler; projeler mevcut değilse, inceleme kapsamında hazırlanmış olan mimari ve statik röleler; temel incelemesi, zemin etüt çalışmaları, ... donatı taraması, kat sayısı ve benzeri gibi binaya ait bilgi toplanma sürecinde yapılan çalışmalara ait fotoğraflar, donatı tarama sonuçlarıyla malzeme ve zemin incelemesine ait sonuçlar, üçboyutlu bina modeli ve plan bazında gösterimler, bina modellemesi kapsamında kullanılan analiz girdileri ve yapılan analiz sonucu elde edilen analiz sonuçlarını içeren hesap çıktıları, rapor kapsamındaki hesap çıktıları, hesap yöntemi, yapı düzensizlik bilgileri, eleman bazında sabit ve hareketli yük gösterimleri, eleman bazında kabul edilen donatılar, malzeme bilgileri, deprem bölgesi zemin sınıfı, deprem yükü azaltma katsayısı, binanın kat sayısı ve deprem hesabında kullanılan parametrelerle kontrol edilebileceği analiz girdileri ile her bir eleman için hasar bölgesi, kat ötelemeleri, genel performans sonuçları gibi analiz ve sonuçlarını açık olarak içermelidir.

Raporu hazırlayan mühendis tarafından gerekli görülen bilgi, belge ve yorumlar ile inceleyen mühendis tarafından talep edilecek diğer bilgi ve belgeler, analiz sonuçlarına göre hazırlanmış resmi yapı tespiti sonuç bölümü.

Bu formu örnek olarak buraya koydum. Hazırlanan ve sistem üzerinden onaylanan şeyin çıktısı bu şekilde olacak. Lisanslaştırılmış kurum veya kuruluş tarafından doldurulmuş, imzalanmış tespit raporuyla birlikte il müdürlüğüne getirilecek.

İtiraz ve yıkım süreci: Tapu tarafından yapılan tebligat tarihinden itibaren 15 gün içerisinde resmi yapı tespitine karşı malikler veya kanun temsilcileri tarafından il müdürlüğüne dilekçeyle başvurulur. Teknik heyet tarafından resmi yapı tespiti raporu tekrar incelenir, itirazın reddedilmesi halinde yapı riskli yapı olarak kesinleşmiş olur ve yıkım sürecine girilir. Yapılan inceleme sonucu itirazı kabul edilen yapının risksiz bulunması halinde ise il müdürlüğüne tapu müdürlüğüne yazılı olarak, tapu üzerindeki riskli yapı belirtmesi kaldırılır.

Teknik heyet: Az önce bahsettiğimiz itirazın görüşüleceği teknik heyetin teşkili. Üniversitelerden 4 üye, Bakanlık teşkilatından en az 2'si inşaat mühendisi olmak üzere 3 üye, toplam 7 üyeden oluşmaktadır. Bu da Uygulama Yönetmeliği Madde 9'da belirtilir. Şu an için bizim Bursa ile bağlantımız var. Bursa'da bu teknik heyet oluşturulmuş durumda. Bize yapılmış olan tespitlerde bir itiraz olursa, müracaat oraya yapılacak.

Yıkım süreci: Riskli olarak tespit edilmiş olan taşınmazın maliklerine 60 günden az olmamak üzere süre verilerek, yapının yıktırılması istenir. Verilen süre içerisinde yapının yıktırılıp yıktırılmadığı il müdürlüğüne kontrol edilir. Yapı yıktırılmamışsa, yapının idari makamlarca yıktırılacağı belirtilerek, 30 günden az olmamak üzere ek süre verilir. Verilen süreler içinde maliklerce yıktırılmayan riskli yapıların tahliyesi ve yıktırılma işlemi, mahalli idarelerin iştirakiyle, mülki amirler tarafından yaptırılır. Yukarıda belirtilen usullerle yıktırılmadığı tespit edilen riskli yapılar Bakanlıkça yazılı olarak idareye bildirilir, buna rağmen yıktırılmayan yapılar Bakanlıkça yıktırılır.

Bu kanunun getirdiği değişikliklerden bir tanesi de şu: 6306 sayılı Kanun kapsamında tesis edilen idari işlemlere karşı dava açılabilir; ancak, bu davalarda yurutmeyi durdurma kararı verilemez.

Uygulama işlemi: Riskli alanlarda ve riskli yapılarda, kanun kapsamında, öncelikle maliklerce uygulama yapılması esastır.

Bunu söylememizin sebebi şu: Bizim için şu anda öncelik gönüllülük esasıdır. Yani bu kanun yetki vermiş olsa bile, hiçbir şekilde resen, Müdürlüğümüzce veya Bakanlığımızca veya idarelerce herhangi bir işlem yapılmayacaktır. Burada aranan, maliklerin münferit veya toplu olarak bir alan bazında gönüllü olarak müracaatlarını yapmaları. Bunu istiyoruz.

Kanun kapsamında yapılacak bu uygulamalar için iş ve işlemlerde ilgili kurum maliklere yardımcı olmakla yükümlüdür. Yani biz bu işin gerekli olan sekreteryaya işini ve diğer hukuk işlemleri, idari işlemleri yapmakla sorumluyuz.

Bu kapsamda, üzerindeki riskli yapının yıkılmasından sonra arsa haline gelen taşınmazlar; yani riskli bina tespitinden sonra yukarıda anlattığımız süreçle beraber bina yıkılıp, bina arsa haline gelmiş oluyor. Burada parsellerin tevhit edilmesine, münferitleri birleştirmek veya imar ... yapılmasına, yeniden bina yaptırılmasına, kaideli satışına, kat karşılığı veya hasılat paylaşımı gibi usullerle yeniden değerlendirilmesine esas karar alınmak üzere, yöneticinin veya denetleyicinin veya kat maliklerinin üçte birinin istemi üzerine, noter vasıtasıyla yapılacak tebligatla kat malikleri kurulu toplantıya çağırılır. Yani bina yıkıldıktan sonra yapılması gereken işlemleri burada kısaca anlatmak istiyoruz.

Bu toplantıda, yürütülecek uygulamalar konusunda bütün maliklerce oybirliğiyle anlaşma sağlanamaması halinde, öncelikle riskli yapının değeri Sermaye Piyasası Kuruluna kayıtlı olarak faaliyet gösteren lisanslı değerleme kuruluşlarına tespit ettirilir ve bu değer gözetilerek, oybirliğiyle anlaşılmaya çalışılır.

Anlaşırsa bir problem yok. Anlaşıldığı takdirde, bu, anlaşıldığı şekilde bize dosya halinde gelecek demektir. Anlaşamadığı takdirde, oybirliğiyle anlaşma sağlanamaması durumunda yapılacak uygulamaya, sahip oldukları hisseler oranında paydaşların üçte iki çoğunluğuyla karar verilir. Bu karar tutanağa bağlanır ve toplantıda bulunan bütün kat maliklerince imzalanır.

Bu, daha önce Kat Mülkiyeti Kanununda farklı şekilde yazıyordu. Bir sitede veya apartmanda bir kişinin bile karşı çıkması durumunda, orada karar alma şansı yoktu. Bu kanunla beraber üçte iki çoğunluk olarak değiştirildi bu.

En az üçte iki çoğunlukla alınan karar, karara katılmayan veya kat malikleri toplantısına iştirak etmeyenlere noter vasıtasıyla tebliğ edilir, bu tebliğ de 15 gün içerisinde bu kararın kabul edilmesi halinde bağımsız bölmeler için arsa paylarının Bakanlıkça tespit edilen raiç bedelden az olmamak üzere, anlaşma sağlayan diğer paydaşlara açık artırma usulüyle satılacağı, bu süreçle paydaşlara satış gerçekleşmediği takdirde, Hazine adına resen tescil edileceği bildirilir.

Yani burada üçte iki çoğunlukla alınan bir karar, daha sonra üçte birle ilgili bunun satın alınması veya kamulaştırılması gerekliliği sonucunu getiriyor.

Burada da, Hazineye devredilen yerlerin TOKİ'ye veya idareye devredileceği belirtiliyor. Bir parselde birden fazla riskli yapı bulunması halinde, her bir yapı için ayrı ayrı rapor düzenlenerek, Bakanlıkça uygulama işlemi yapılır.

Üzerinde bina yapılmış olan arsanın maliklerine yapılan tebligattan itibaren 30 gün içinde üçte iki çoğunlukla anlaşma sağlanamaması halinde, gerçek kişilerin veya özel hukuk tüzel kişilerin mülkiyetindeki taşınmazlar için Bakanlık, TOKİ veya idare tarafından acele kamulaştırma yoluna gidilir.

Riskli alanda riskli yapıların bulunduğu parselde risksiz yapı bulunması halinde burası ayrılabilir veya ifraz edilebilir.

Uygulama alanındaki taşınmazın değer tespiti: İlgili kurum, uygulama alanındaki taşınmazın sınırlı yüzölçümü tescilini gösteren kamulaştırma haritasını veya krokiyi yapar veya yaptırır; bu taşınmazların maliyetlerini ve bunların adreslerini tespit eder veya ettirir; taşınmazın değeri, ilgili kurum üyesi en az üç kişiden teşkil edilecek kıymet takdir komisyonu marifetiyle veya hizmet satın alınmak suretiyle tespit edilir.

Yine taşınmazın değer tespiti, Kamulaştırma Kanunundaki ilgili hükümler gereğince yapılır.

Rezerv yapı alanındaki taşınmazların değer ve tescili: Riskli alanlarda veya rezerv yapı alanlarında olup, Hazinesinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan kamu idarelerine tahsis olanlar ilgili kamu idaresinin görüşü alınarak; 189 veya 2565 sayılı Kanun kapsamında olan yerler için Millî Savunma Bakanlığının uygun görüşü alınarak, Maliye Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla kamu idarelerine; tahsis olmayanlar, ilgili kamu idaresinin görüşü alınarak, Maliye Bakanlığınca Bakanlığa tahsis edilir veya Bakanlığın talebi üzerine TOKİ'ye veya idareye bedelsiz olarak devredilebilir.

Rezerv yapı alanlarındaki taşınmazların değer ve tescili: Hazine dışındaki kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar, kanunun amaçları çerçevesinde kullanılmak üzere, maliki olan kamu idaresinin görüşü alınarak, Bakanlığın teklifi üzerine, Bakanlar Kurulu kararıyla Bakanlığa tahsis edilerek, tasarrufuna bırakılır.

Bakanlık, riskli yapılara, rezerv yapı alanlarına ve riskli yapıların bulunduğu taşınmazlara ilişkin her türlü harita, plan, proje, arazi ve arsa düzenleme işlemleri ile toplulaştırma yapmaya, bu alanlarda bulunan taşınmazları satın almaya, ön alım hakkını kullanmaya, bağımsız bölümler de dahil olmak üzere, taşınmazları trampaya, taşınmaz mülkleri veya imar hakkını başka bir alana aktarmaya, aynı alanlara ilişkin taşınmaz mülkiyetini anlaşma sağlamak kaydıyla maddi değere dönüştürmeye, kamu ve özel sektör işbirliğine dayanan usulleri uygulamaya, kat ve hasılat karşılığı usullerde dahil olmak üzere inşaat yapmaya veya yaptırmaya, arsa paylarını belirlemeye, 23.10.1965 tarihli, 6235 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundaki esaslara göre paylaşmaya, paylara ayırmaya veya birleştirmeye; 22.11.2011 tarihli 4721 sayılı Türk Madeni Kanunu uyarınca sınırlı aynı hak tesis etmeye yetkilidir.

Bu maddelerin belirlenmesinin sebebi, anlaşıldığı üzere, bu alan üzerinde daha sonra tasarrufta bulunmak için verilmesi gereken hükümler. Yani bunlar olmadan burada daha sonra bir anlaşma yapmaya veya bir müteahhit bulmaya, inşaat yapmaya imkân yok.

Bununla ilgili finansal destekler de, konut ve işyeri kredisi, tespit kredisi, eğitim kredisi, faiz desteği, kira yardımı ve kaynak aktarımı şeklinde.

Bununla ilgili konut ve işyeri kredileri, bankalarla anlaşmak suretiyle Bakanlıkça belirleniyor. Her yıl Bakanlıkça hem maliyetler, hem diğer hesaplar belirleniyor. Buradan kredi kullanmak isteyenler çevre ve şehircilik il müdürlüğüne başvuracak. Başvuruda gerekli evraklar da şurada belirttiğimiz şekilde. Bununla ilgili her türlü işlemi bizim İl Müdürlüğümüz sağlıyor ve biz değerlendirip, biz belirliyoruz bunları.

Konutunu veya işyerini kendi imkanlarıyla yapmak isteyenlere de, açılan kredinin yüzde 25'i peşin olarak, geri kalanı 3 taksitte, inşaatın değerlendirme oranı dikkate alınarak, özel hesaptan hak sahibinin hesabına aktarılıyor.

İşyerleri için de aynı şekilde böyle bir kredi kullanılabilir.

Bu tabloda, bununla ilgili, hangi metrekareye ne kadar faizle ve kaç yıllık kredi verildiği belirtiliyor. Bunlar zaten yönetmelikte geçen hükümler.

Ayrıca tespit kredisi de verebiliyoruz. Tespit kredisi derken, binanın riskli olup olmadığını tespit etmek üzere lisanslaştırılmış kuruluşlarla anlaşırken kullanılması gereken paralar için de aynı zamanda kredi verebiliyoruz.

Bu kredilerin nasıl aktarılacağı da bu şekilde belirtilmiş.

Aynı şekilde, yıkım için de kredi verebiliyoruz. Yani bir alanda riskli bir bina olduğunda, onun yıkılması gerekecek, onun için de bir masraf gerekecek; işte o masraf için de kredi verme şansımız var.

Faiz desteğine ilişkin karar. Yani bir binada kaç tane yeri olursa olsun, bir kişi için sağlanan faiz desteği hiçbir zaman için toplam 500 bin lirayı geçemiyor. Onunla ilgili de tablomuz ekranda görünüyor. Bununla ilgili protokol yapılan bankalar da liste halinde görünüyor.

Kira yardımı. Bu kanun ve yönetmelikte getirilen hükümlerden bir tanesi de bu. Yani riskli bina olarak belirlenmiş veya riskli alan olarak belirlenmiş yerdeki binaların yıkımı sırasında maliklere kira yardımı yapılabilmektedir. (... ..)

OTURUM BAŞKANI- Mustafa beye teşekkür ediyoruz.

İkinci konuşmacımız, Çanakkale Belediyesinden Sayın Kemal Albayrak.

Buyurun.

M. KEMAL ALBAYRAK (Çanakkale Belediyesi Şehir Plancısı)- Herkese merhabalar.

Mustafa beye teşekkür ediyoruz, konunun yasal yönünü oldukça kısa biçimde özetledi bizim için. Teşekkür ederiz.

Tabii, yerel yönetim olarak bizim konuyu sadece yasa kapsamında değerlendirmemiz mümkün değil. Yasanın ötesinde, kentsel dönüşüm, çok uzun geçmişi olan bir kavram. Yani yerel ölçekte baktığımızda, çeşitli isimler altında kentsel dönüşüm faaliyetlerimiz oldu bugüne kadar. Ben, bugünkü sunumumda sizlere, bugüne kadar yapmış olduğumuz faaliyetler ve bundan sonra kentsel dönüşümle alakalı yapacağımız faaliyetler ve izleyeceğimiz yolu nasıl seçtiğimiz konusunda kısa bir bilgilendirme yapmak istiyorum.

Bugüne kadar yaptığımız faaliyetleri iki başlık altında inceleyebiliriz. Biri, aktif saha uygulamaları; yani sonucunu gördüğümüz, sokak bazında veya bina bazında ya da bölgesel ölçekte sonucunu gördüğümüz, arazide izleyebildiğimiz çalışmalarımız. Bir de, masa başında, basit tasarım öğeleri olarak isimlendirebileceğimiz, planlama çalışmaları, çeşitli proje faaliyetleri.

Bizim aktif saha uygulamaları içerisinde en önem verdiğimiz çalışmalarımızın başında cephe iyileştirme çalışmaları geliyor. Çünkü bir turizm kenti olan Çanakkale’de, özellikle kentsel SİT alanı içerisinde, turistlerin yoğun olarak kullandığı bir bölgede yer alan Çanakkale’de 2001 yılında başlayan bir proje kapsamında cephe iyileştirme çalışmaları yürütüyoruz.

Özellikle Çarşı Caddesinden başlayan kısım, bu birinci etap çalışmaları. Ki bu, Tarihi Kentler Birliği başta olmak üzere, Türkiye içerisinde pek çok konuda ödül almış, örnek proje olarak gösterilmiş bir uygulama. Bu tip uygulamaların en büyük faydası, bu tür alanların da bir çöküntü alanı haline gelmesini engelleyerek; daha sonrasında, kentsel dönüşümler ve benzeri bir proje adı altında daha büyük masraflarla veya daha büyük maliyetlerle mekânların değişmesine, yenilenmesine bir engel teşkil etmesi. Bunun için biz bu projeye önem veriyoruz. Bu proje, kentte yaşayanların ve mekân kullanıcılarının katkıları ve en önemlisi, yerel kaynaklarla sonuçlandırılmış bir proje.

Bu da devamı, ikinci etap diye isimlendirdiğimiz yer.

Toplamda 8 etapta 75 adet binada, Yalı Caddesinde de 1 etapta 10 adet binada olmak üzere, 85 tane binada cephe iyileştirme çalışması yapılarak tamamlandı.

Bölgesel veya cadde bazında çalışmaların ötesinde, bina ölçeğinde de çalışmalar yaptık.

Bu, Korfman Kütüphanesi. Manfred Korfman’ın başlattığı, Troya’ya gelen dokümanların içinde bulunduğu veya hizmete sunduğu bir alan. Eski TEKEL Tütün Deposu. Kullanılmayan bir haldeyken, bugün içerisinde kullanıcıların ziyaret edebildiği ve etrafını değiştiren ve şekillendiren bir bina haline geldi. Bu tip çalışmalara önem veriyoruz. Bunun gibi birkaç tane daha örnek göstereceğim sizlere.

Mesela, Kent Müzesi. Burası da idare tarafından restore edilmiş bir bina.

Bu, Zafer Meydanına bakan... Ki gittiyseniz oralara, Zafer Meydanı, Korfman Kütüphanesiyle birlikte ciddi bir değişim içerisinde. Yani bu tip çalışmalar kendisiyle birlikte çevresini de olumlu anlamda etkileyen ve itici bir güç oluşturan çalışmalar. Yani Korfman Kütüphanesini, tek başına bir restorasyon projesi olarak değil, çevresindeki binalara da olumlu etkileyerek, gerek kişisel yatırım olarak, gerekse meydanla alakalı talepler anlamında olumlu örnekler olarak gösterebiliyoruz.

Bu, bizim Yeşil Yerel Yönetim ve Kültür Merkezi binamız. Türkiye’de yarışma yoluyla elde edilmiş ilk yeşil bina olma özelliğini taşıyor. Burası aslında kentsel dönüşüm açısından önemli bir örnek. Aslında şu an bizim mevcut belediye binamız şu yan tarafta. Bu projenin hayata geçmesiyle birlikte Çanakkale çok büyük bir meydan alanı kazanacak. Yani bugün olmayan, ama yasada da bahsedildiği şekilde, mevcut binaların, yapıların yıkılarak, yerlerine geniş açık alanlar elde edilmesine örnek olabilecek iyi bir proje. Buna da çok önem veriyoruz. Kİ bu projeye birlikte, şu gördüğümüz, bizim mevcutta otogar tesislerinin ve belediye binasının etrafında gördüğümüz yapı adalarının cephelerinde de bir iyileştirme çalışmasının veya bir dönüşüm çalışmasının da henüz hazırlıklarını yapıyoruz.

Bu, Cuma Pazarına çıkan Demircioğlu Caddesinin sonunda, aynı şekilde etrafını olumlu anlamda etkileyecek otel ve demokrasi merkezi binamız. Tamamlanmak üzere. Tamamlandıktan sonra, kullanıcılarıyla birlikte yaşamaya başladıktan sonra etrafını da olumlu anlamda etkileyeceğine ve dönüşüm çalışmalarına hız vereceğini düşünüyoruz.

Kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri daha önce birkaç farklı yasa adı altında zaten gündemimizdeydi. 2006 yılında Belediye Meclisinin aldığı kararla ve 2007 yılında da Bakanlar Kurulunun onayıyla, bu Mehmetçik Yolundan, At Bahçesi'nin altından Atatürk Caddesini takip edecek şekilde, o eski bütün depolarından, oradan devam ederek Cuma Pazarını içine alan ve Sarıçay'ın Fevzipaşa Mahallesi bakan kısmında bir yenileme alanı ilan edilmişti. Fakat o zamanki yasaya baktığımızda, bu yenileme alanının hayata geçirilebilmesi için proje maliyetlerinin, detay projelerinin, bütün taşınmazların tek tek elektrik, statik, mekanik projelerinin istendiği ortaya çıkıyordu ve bu projelerin maliyetlerinin karşılanması mümkün olmadığı için, bu yenileme alanı 2010 yılında Belediye Meclisimizde iptal edildi.

Burası Bostanlar Caddesi, şu an Muhtar... ve Hatboyu Caddesi olarak geçiyor. Burası Cuma Pazarı önünden geçen yol. Burası odun depolarının olduğu yer. Burası da biraz önce gösterdiğim otel ve demokrasi merkezimizin olduğu bölüm. Bu alanda da 2007 yılı içerisinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile Belediyemiz arasında bir ön protokol imzalandı. O, TOKİ'nin sahip olduğu yetki ve kanun kapsamında bu alanda da bir yenileme projesi başlattık. Ki bu yenileme projesi kapsamında imzalanan protokolle birlikte, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, bu alanın vaziyet planlarını birkaç alternatif halinde çizip sundu Belediyeye. Biz de o protokol kapsamında, buradaki 305 adet parselde yaşayan 340 hak sahibiyle birkaç toplantı gerçekleştirdik. Karşılıklı görüşmeler de yaptık, birebir görüşmeler de yaptık. Bu görüşmeler sonunda, projeye olumlu bakan hissedar oranı yüzde 13, olumsuz bakanlar yüzde 85 ve "Daha sonra fikir belirtirim" diyenler yüzde 2. Bu anlamda bakıldığında, kentsel yenilemenin en önemli ayağı mevcut hak sahipleri olduğu için, yüzde 85 oranında karşı çıkılan bir projenin hayata geçirilemeyeceğiyle alakalı bir fikir oldu. Onun için, tek taraflı olarak, bizim adımıza Toplu Konut İdaresince yapılmış olan proje feshedildi. Bu da aslında bizim için, kentsel dönüşümün, kentsel yenilemenin halk desteği veya halkın gerçekten olumlu düşüncesiyle birlikte olması gerektiğini göstermesi açısından önemlidir.

Kentsel dönüşümde önemli başlıklardan bir tanesi, yeşil kentsel dönüşüm. Neden yeşil kentsel dönüşüm? Yasa, binaların yıkılıp, yerine yenilerinin yapılmasını, bununla alakalı birtakım hususları kapsıyor; ama örnek olarak veriyorum, binalar yıkıldıktan sonra ortaya çıkan bu alanların ne yapılacağıyla ilgili hiçbir şey söylemiyor. Çevre ve Şehircilik Bakanının bu konuda açıklaması da 6.5 milyon binanın yıkılıp yeniden yapılmasıyla alakalı. Yapılan hesapla da, bu 6.5 milyon binanın çıkan molozla Sapanca Gölünü doldurabileceği öngörülmüş. O zaman, kentsel dönüşümün çevreye olan etkilerinin, ekonomikliğinin ve kamusal yönden etkilerinin de bir şekilde düşünülmesi, plan-projelerde hesaba katılması gerekiyor. Bunun için de, özellikle bizim idare olarak en önem verdiğimiz şey, dönüşümün kent bütününde değerlendirilmesi ve kentsel dönüşüm master planı adı altında şekillendirilmesi.

Daha önce kentsel yenilemeye masa başında olarak bahsettiğim planlama yönünden katkılarımızdan birkaç örnekle bahsedeyim.

Barbaros Mahallesinde 3 etap halinde, İsmetpaşa Mahallesinde 4. etap, Cevatpaşa Mahallesinde ... birçok caddesinde 5. etap olmak üzere, 5 etap halinde imar planı revizyonu yaptık. Burada da, nazım imar planlarına uygun olarak 3 ve 4 katlı olarak geçen yerlerde bazı binaların 4 kata çıkarılması, onların önünden geçen yolların genişletilmesi, yeşil alan ve donatı alanlarının ayrılması gibi imar planı revizyonları hazırladık. Balıkesir Asfaltı ile Mezarlık arasında, Balıkesir Asfaltı ile Sarıçay arasındaki alanda, bu mastır plana uygun olarak, kent merkezindeki resmi kurumların şehir dışına alınmasıyla alakalı bir plan hazırladık, imar planı hazırladık. Bunlara örnek olarak, mesela, Köy Hizmetleri veya buna benzer geniş alan kullanımı gerektiren resmi kurumların bu alanlara yerleştirilmeleriyle alakalı bir öngörümüz var, bununla alakalı bir imar planı hazırladık.

Barbaros Mahallesinde yaptığımız 3 etap halinde imar planı revizyonlarımız. Bu aslında Barbaros Mahallesinin eski hali. Bundan 2 sene önce gittiğinizde, Barbaros Mahallesindeki durum yaklaşık olarak buydu. Bugün gittiğinizde, Barbaros Mahallesinde görebileceğiniz durum aşağı yukarı böyle. İmar şartlarında yapı denetime tabi ve Deprem Yönetmeliğine uygun sağlıklı binalar üretiliyor şu an. Bu da bir kredi desteği ya da bahsedilen diğer destekler olmadan, sadece planlama yoluyla, imar planlama faaliyetleriyle kentsel dönüşümün önünün açılabilirliği konusunda bir örnek.

Kent merkezinin ötesinde, kentsel gelişme alanlarında da çalışmalar yürütüyoruz. Şu bölüm bizim Karacaören Kentsel Gelişme Alanımız. Bu alanda da bir imar planı revizyonu yaptık ve biraz önce bahsettiğim yeşil kentsel dönüşüm kapsamında veya o planlama kriterleri kapsamında biraz farklı, Çanakkale'nin genelinden farklı bir planlama izledik. İki mahalle ölçeğinde, Karacaören'e giden bağlantı yolu, şurası da 50 metrelik olarak bildiğimiz yol, iki tane alt bölge olarak düzenledik. Alt bölgelerin merkezinde şu an için biri 80, biri 78 dönüm olmak üzere iki tane büyük park alanı var. Ki bu park alanlarını tarif etmem gerekirse; şu mesela, Özgürlük Parkı. Şu anda bildiğimiz Özgürlük Parkının iki katı büyüklüğünde, mahalle merkezlerinin park alanları. O park alanlarına yakın eğitim tesisleri ve donatı alanları. Bu donatı alanlarının arasında alternatif ulaşım hizmet edecek, ki benzinli araç kullanımını biraz daha engelleyecek, kolay ulaşılabilir, yaya ulaşımını güçlendirir öneriler söz konusu. Bunun gibi, daha sayabileceğim birçok şey yer verdik.

Kentsel yenileme mastır planında da, genel olarak bir ana ulaşım planı üzerinde, özellikle lastik tekerlekli ulaşım alternatif olabilecek yollar üzerinde durduk. Bu sadece bir ön çalışma. Yeşil alanların, rekreasyon alanlarının tamamen birbirine uygun hale getirilmesi; şu an için mevcuttaki büyük alanlarla, havaalanı, askeriyenin bulunduğu yerler, cezaevi, Kalenin oralar, bu tip alanlarla alakalı kent yenilemeye yönelik çalışmalar; kentsel dönüşümün içerisinde, kentsel dönüşümde modern alanlar, rezerv alanları oluşturulabilir mi, oluşturulamaz mı gibi soruların cevaplanmasına yönelik çalışmalar.

Belediye Meclisimiz, kentsel yenileme mastır planının hazırlanmasıyla alakalı, idaremize geçen ay bir meclis kararıyla yetki verdi. Yani bu çalışmada kent ölçeğinde kentsel dönüşümün sadece binaların yıkılıp yerine yeni binaların yapılmasıyla alakalı değil; yıkılan binaların ihtiyacı olan sosyal ve teknik altyapı, ulaşım olanakları ve diğer tüm kriterlerle birlikte ele alınıp değerlendirilmesi, böyle bir çalışma için idareye yetki verdi. Aynı zamanda, aynı meclis kararı içerisinde, Fevzipaşa Mahallesi sınırları içerisinde, Kale çevresi olarak adlandırılan bölgede -ki şurası Çimenlik Kalesi, şurası Adliye binası,

şurası şu an üniversitenin poliklinik olarak kullandığı yer- Zafer Meydanının arkasından dolanıp, Belediyenin ek hizmet binasının arkasından dolanıp, şöyle bir alanda, biraz önce Mustafa beyin bahsettiği kanun kapsamında bir çalışmanın yapılıp yapılamayacağıyla alakalı, buradaki vatandaşlarla, yaşayanlarla, mahalleliyle görüşmelerin başlamasıyla da alakalı bir karar aldı. O kararın içerisinde ikinci bir alan olarak da, Sosyal Konutlar olarak bildiğimiz, ... Caddesi ile 30 Ağustos Caddesi, burası da Sarıçay, yukarıda da ... Balıkesir Asfaltının altındaki kısmı içine alan bir alanda, aynı şekilde, biraz önce bahsettiğimiz kanun kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğiyle alakalı, buradaki vatandaşların, buradaki yaşayanların, hak sahiplerinin kentsel dönüşümüne bakışlarının ne olduğu, kentsel dönüşümden ne bekledikleri, kentsel dönüşüm kapsamına alınırsa buradan nasıl bir ulaşımın ortaya çıkacağı, binaların nasıl yapılabileceği ve diğer konularla alakalı bir ön çalışma yapılması için Belediye Meclisi bize yetki verdi. Şu an bu yetki çerçevesinde çalışmalarımızı yürütüyoruz. Kanun kapsamına alınıp alınmayacağına buradaki vatandaşlar karar verecek, buranın yaşayanları karar verecek. Eğer bizim uygun bulduğumuz yöntemler ve kanun izin veriyorsa, hak sahipleri de istiyorsa, burada kanun kapsamında böyle bir çalışma yapılmasına ileriki aşamalarda yol açacaktır diye düşünüyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

SALONDAN- Bir soru sorabilir miyim?

M. KEMAL ALBAYRAK- Buyurun.

SALONDAN- Bu çok katlı binalarda sığınak olarak bıraktığınız yerler niçin otopark olarak düşünülmez? Merak ediyorum, çok merak ediyorum; neden düşünülmez? Bomboş yerler olarak bırakılır orası. Burada epey kültürlü, konuları bilen insanlar olarak kendi aramızda niye bunu yorumlamıyoruz merak ediyorum.

M. KEMAL ALBAYRAK- Yasa koyucuya sormak lazım. Sığınakları otopark olarak da kullanabilirsiniz tabii. Ama bizim yetkimiz sadece mevcut kanunları uygulamak. Kanun da, "Sığınak sığınak olarak bırakılır, otopark olarak kullanılamaz" dediği için, bizim elimizden bir şey gelmesi mümkün değil. Ama sonuçta, kanun koyucular da, halkın sesini dinleyen veya teknik elemanlardan böyle talepler geldiği zaman, bir şekilde hayata geçirebilen bir kurum. Bu böyle işliyor. Böyle bir şey varsa, ki bu ortamdan veya farklı bir toplantıdan böyle bir sonuç çıkarsa, Bakanlığa iletilirse, bir şekilde değerlendirilir diye düşünüyorum.

SALONDAN- Ben, bu yolla trafik sorununun kökten çözüleceğine inanıyorum. Buna yönelik kanunlar düzenlenebilir, yönetmelikler düzenlenebilir; ama eğer böyle bir düzenleme yapılırsa trafik sorununun tümüyle çözüleceğine inanıyorum.

Teşekkür ederim.

M. KEMAL ALBAYRAK- Ben teşekkür ederim.

Buyurun.

SALONDAN- Aslında bu sorunun muhatabı burada değil, ama en azından temsilciler burada, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı temsilcisi olarak siz buradasınız.

Türkiye, ciddi bir kentsel dönüşüm süreci içerisinde ve bu süreç, anlaşılabilir, bir süre daha sürecek. Acaba bunu planlarken ne kadar ömür biçiliyor? Yani kaç yıl sonra birileri gelecek de, bir daha değiştirelim diyecek? Bu düşünülüyor mü, konuşuldu mu? Bence çok önemli. Çünkü özellikle Çanakkale’de çok fazla yok; ama basından izlediğimiz kadarıyla, göç alan şehirlerde 70’li ve 80’li yıllarda yapılan binaların dönüştürüldüğünü görüyoruz. Bu, 30-40 yıllık ömür demek. Her 50 yılda bir şehirlerimizi dönüştürecek miyiz, daha uzun vadeli şehirler kurmayacak mıyız? Bu sorunun cevabını almamız gerekir diye düşünüyorum.

M. KEMAL ALBAYRAK- Cevap olarak değil de, bir örnek olması açısından şunu söyleyeyim: Kentsel dönüşüm bizim için yeni bir kavram olsa da, sanayileşmesini erken tamamlamış Avrupa’nın gelişmiş şehirlerinde de yaklaşık 100 yıllık ömürlü. Londra’da ilk kentsel dönüşüm çalışmaları 1900’lerin başları; 1911 yılından itibaren mevcut fabrikaların etrafındaki sosyal konutları veya işçi konutları bir şekilde dönüştürmeye başlamışlar. Bugün onlar üçüncü dönemindeler, yani üçüncü sefer yeniliyorlar. İlk, birinci dönüşümlerinden sonra yıktıkları ve yeniden yaptıkları binaları bir kere daha yıkıp yaptılar, bugün üçüncüsünü yapma yöntemlerini arıyorlar ve biraz önce size anlattığım, kent bütününde, halkın katılımıyla ve olumlu görüşüyle birlikte yapılabilir modeli çevresinde birleşmiş durumdadır. Yani onlarda da eskiden devlet geliyordu, elinizde olanı yıkıyordu, yapıyordu, size bir yer gösteriyordu, siz de oraya gitmek zorundaydınız falan. Onlar da bu yoldan geçmişler. Ama bugün geldiğimiz noktada biz o yolu yürütmek zorunda değiliz. Bizim yaptığımız, daha uzun dönemli. Biz, 50 yıl sonrası değil, belki yapılan mevcut binaların ekonomik ömrüyle belirlenen bir süreyi hedefliyoruz. Hani betonarmeyi tercih etmek farklı, çelik binayı tercih etmek farklı. Bina ömürleriyle karşılaştırılacak oranda bir kentsel mekânın oluşmuş olacağını düşünüyorum, yani bir 30-40 seneden daha uzun süreceğini düşünüyorum. Çünkü bizim önümüzde örnekler var; o yanlış uygulamalardan ders alınarak, daha farklı bir yöntem izleniyor diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Mustafa beye de sorularınızı alalım. Buyurun.

SALONDAN- Açıklamalarınıza göre, rezerv alanı riskli alana yakın olmalı. Tek başına rezerv alanı da belirlenebiliyor mu? Mesela, riskli alan belirleyebiliyorsunuz da; riskli alan belirlenmemiş, rezerv alan belirlendi mi, böyle bir şans var mı?

MUSTAFA POYRAZ- Tabii, şansımız var, rezerv alan belirleme şansımız var. Rezerv alan olarak da -bizden öyle bir bilgi istendi, geçen sene acil olarak istenmişti- bizim belirlediğimiz yerler genellikle şehir içerisindeki Maliyeye ait, askeriyeye ait olan alanlar. Bunun koordinatlarını gönderdik. Ama şu an için kararlaştırılmış bir yer yok.

Rezerv alanın riskli alana yakın olma sebebi de, az önce dediğiniz gibi, bunların birbirine bağlantılı olmasından kaynaklanıyor. Riskli alan içerisinde tam anlamıyla şehirleşmeyi sağlayamazsak, dönüşümü sağlayamazsak, bunları taşıyacağımız alanlar olarak düşünürüz. Ama onun dışında, sadece kendi başına bir alan belirlenip, kentin konut ihtiyacını sağlayacağımız alanlar olarak da düşünebiliriz.

Kentsel dönüşümde, az önce de bahsedildiği gibi, artık yanlış yapma lüksümüz yok. Yani öyle bir şehircilik belirlememiz lazım, öyle kriterler belirlememiz lazım ki, bundan sonra ne istiyoruz, nasıl bir yaşam istiyoruz, bununla ilgili şehircilik kriterlerini tam uyguladığımız alanlar olarak bunları belirlemeliyiz. Bunların ulaşımını da ona göre çözmemiz lazım; yeşil

alanını da, teknik altyapısını da ona göre çözmemiz lazım. Yani tam anlamıyla yaşanabilir, marka kentler oluşturmamız lazım.

SALONDAN- (... ...)

MUSTAFA POYRAZ- Biliyorsunuz, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü olarak bizim bir görevimiz de çevre. Çevre Yönetimi ve ÇED Yönetimi olarak iki şubemiz var. Geri dönüşümle ilgili mutlaka inşaat molozları için bir alan belirlenmesi gerekiyor. Bu, diğer illerde belirlenmiş durumda, Çanakkale için henüz yok. Bunların inşaat malzemelerinin gelişigüzel bir yere depo edilmesi veya dökülmesi yasak, bununla ilgili cezai hükümler var. Geniş bir alanda, bunlar genellikle maden yatakları olarak değerlendiriliyor. Burada molozların ayrı ayrı istiflenip, betonun tekrar beton edilmesi gerekiyor, demirin tekrar dönüştürülmesi gerekiyor, diğer bölümlerin de dolguda kullanılacaksa yine dolgu olarak ayrılıp kullanılması gerekiyor ve bunun kesinlikle gelişigüzel bir yere dökülmesi yasak. Az önce Kemal beyin dediği gibi, Sapanca Gölünü dolduracak kadar olabilir, doğrudur. Ama bunun mutlaka dönüştürülmesi gerekiyor. Şu anda kanunen de bu yasak zaten; yani öyle gelişigüzel bir yerlere doldurulmaması gerekiyor. Ama Çanakkale'de böyle bir eksiklik var. Onunla ilgili bir müteşebbis olması lazım tabii; yani birisinin o dönüşümle ilgili tesisi kurması gerekiyor.

Buyurun.

SALONDAN- Mustafa bey; sunumunuzdaki ilk slayt özellikle çok dikkatimi çekti. Özellikle o ilk slaytta var olan fotoğraf çok dikkatimi çekti. Bilmiyorum, teknik masadaki arkadaşların onu bir daha açma şansı var mı, tekrar görseydik iyi olurdu. Açıkçası, ben, Türkiye geneline baktığımda, bu kentsel dönüşüm sürecini bir mühendis gözüyle değerlendirdiğimde o fotoğraftaki riski görüyorum. O yüzden o fotoğrafın seçilmiş olması bence çok manalı. Size bunu sormak istedim.

MUSTAFA POYRAZ- Slaytta o fotoğrafın özellikle seçilmesi diye bir şey yok.

Belki takip ediyorsunuzdur, Bakanımızın da tarif ettiği, zemin kat üzeri 6 veya en fazla 5 kat. Yani kesinlikle çok katlı binalara karşıyız ve emsal artırımına karşıyız. Emsal artırımını derken, hepimiz bu işleri biliyoruz, yani bir bölgede emsal 1 ise, bunu 4'e çıkarmayacağız, kesinlikle bunu yapmayacağız. Emsal 1'le kentsel dönüşümü sağlamaya çalışıyoruz. Bununla ilgili rezerv alan tespit edilmesinin sebebi de o. Yani o alanda o dönüşümden belli bir rant sağlayarak, bunu bedavaya getirmek veya insanlara para kazandırmak diye bir düşüncemiz yok. Burada, az önce arkadaşımızın da belirttiği gibi, hep beraber, Çanakkale kentine yakışır bir kent kimliğiyle beraber, bina kimliğiyle beraber bir kentsel dönüşüm yapmamız lazım. İnsanları toprakla buluşturmamız lazım, yeşille buluşturmamız lazım, çok rahat yaşanabilir kentler oluşturmamız lazım. Bununla ilgili görev bize düşüyor. Biz şimdi geriye dönüp baktığımız zaman kendimizi eleştirmemiz lazım. Buradaki herkes teknik eleman, burada yapılan her şeyden biz sorumluyuz. Geçmişte ben kendi müdürlüğümü eleştiriyorum, tip projelerle bu işleri yapmışız. Niye? Mühendis mi yokmuş, proje mi yokmuş?! Ama şimdi Bakanlığımız her kentin kendi konut kimliğiyle ilgili bize dosya hazırlattırıyor. Çanakkale için biz böyle bir dosya hazırladık mesela. Adapete'yi hazırladık, gönderdik veya bir Yeşilyurt'u hazırladık, gönderdik. Çanakkale'de mevcut bir konut tipi varsa, onu belirlememiz lazım, bunu projelerimizde kullanmamız lazım.

SALONDAN- Teşekkür ederim.

III. OTURUM

ÇANAKKALE'DE ENERJİ YATIRIMLARI

Oturum Başkanı: **REMZİ ÇINAR**
EMO Bursa Şube Yönetim Kurulu Başkanı

SUNUCU- Değerli konuklarımız; Çanakkale Enerji Yatırımları” konulu oturumu yönetmek üzere, Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şube Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Remzi Çınar’ı konuşmasını yapmak üzere huzurlarınıza davet ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Değerli katılımcılar; ben de sizleri şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Çanakkale’de enerji ve enerji yatırımlarının tartışılacağı oturumumuza geçmeden evvel, kentimizde ilk kez Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İl Koordinasyon Kurulunun sekreteryasında düzenlenen Kent Sempozyumunun bundan sonraki süreçte başarılı geçmesi dileklerimi sunmak istiyorum.

İlkerin önemini vurgulamakta yarar var. Kent sempozyumlarının amaçlarını aslında algılamakta yarar var diye düşünüyorum. Biz de Bursa’da bu yıl dördüncüsünü 7-8 Haziranda gerçekleştireceğiz. İlk olması nedeniyle bazı eksiklikleri, aksaklıkları bünyesinde barındırıyor olabilir; ama gerçekten kentlinin sakini değil, sahibi olan mühendisler, mimarlar, şehir plancıları kentlerde yaşanan sorunları, halkın tüm uygulamalardan şikayet, sorun ve problemlerini, yaşanabilir bir kent, yaşanabilir bir ortam, yaşanabilir bir çevre yaratmak adına ortaya koymak, bunları karar vericilerin bilgisine sunmak, karar vericilerin de bunlardan üzerine düşen payı alıp değerlendirmek gibi bir sorumluluğu taşıyor olmanın mutluluğunu hep birlikte yaşıyoruz.

Bugün burada aslında tüm dinleyenlere aslında önemli bir görev düşüyor. Kentlerin tüm sorunlarıyla ilgili oluşmuş olan bilgileri bir bütün halinde bu 2 gün içerisinde algılayıp görebilme gibi bir şansımız var. Hepimizin ayrı ayrı görevi, bunları bundan sonraki günlerde tüm ortamlarda dile getirmek.

(... ...)

Değerli arkadaşlar; bu oturum da diğer oturumlarda görüşülen konular kadar önemli. Ülkemizin ve dünyanın ciddi anlamda şu anda üzerinde durduğu, çaba sarf ettiği, aslında uğrunda büyük savaşların ülkemizde ve bölgemizde sürdüğü bir konuyu işleyeceğiz. Tabii, bu konu biraz da yerelde kentin enerji sorunları açısından değerlendirilip mevcut projeksiyonun ortaya konulması ve gelecek öngörülerinin de belki paylaşılması sürecini oluşturacak.

Hepimiz biliyoruz, enerjide şu anda ciddi anlamda bir dışa bağımlılık söz konusu, arz güvenliğiyle ilgili ciddi sıkıntılarımız var. Bu dışa bağımlılığın ve arz güvenliğimize getirmiş olduğu pahalı bir enerjiyi tüketme gibi bir süreci hep birlikte yaşıyoruz; gerek elektrik enerjisinde, gerek doğalgazda. Baktığımızda, vatandaşımızın, gerek konut sakinlerinin, gerek sanayici ve ticaret erbabının canını yakan, onların yaşamını ciddi anlamda etkileyen bir fiyat politikasıyla karşı karşıyayız. Tüm bu konuları da belki içerisinde barındıracak enerjiyle ilgili tüm süreçleri bizlerle paylaşacak arkadaşlarımıza söz vermek istiyorum.

Takip ettiğim kadarıyla oturumlarda zaman mevhumunu birazcık aştığımız oldu. Ben de haksızlık olmasın diye konuşmacılara müdahale etmeyeceğim ve sunumlarımı tam anlamıyla gerçekleştirirler.

İlk konuşmacımız, Çanakkale'de Yenilenebilir Enerji konusuyla bizlere sunum yapacak olan Sayın Kemal Ulusaler.

Kemal beyin kısa bir özgeçmişini de vermek istiyorum. Elektrik mühendisi olan Sayın Kemal Ulusaler, iki dönem EMO Genel Başkanlığı olmak üzere, Odamızın uzunca bir dönemden beri değişik kurul ve komisyonlarında görev almıştır. Şu anda da EMO Enerji Komisyonu üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Sunumunu yapmak üzere Kemal beyi kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Kemal bey.

KEMAL ULUSALER (EMO)- Teşekkürler Sayın Başkan.

Herkese merhabalar.

Çanakkaleli olanlar var mı? Evet, bayağı varmış.

Öncelikle Çanakkale'de sizlerle birlikte olmaktan duyduğum mutluluğu ifade edeyim. Bu coğrafyanın çok yerini gezdim, belki üç-beş il ya da ilçe dışında çoğu yerini gezdim. Çanakkale, gönlümde çok farklı yeri olan birkaç ilden birisi. Mesela Artvin gibi, Sinop gibi. Ama nedense, bütün bu iller hep ana arterlerin dışında kalmış iller, çok fazla ana arterlerin sokulmadığı, geçiş yollarının olmadığı, kendi halinde; ama saf, pak kalmış iller ve insanları sıcak. Dolayısıyla bir kez daha mutluluğumu ifade edeyim. Duyduğuma göre, yakında Tekirdağ, Çanakkale, Balıkesir otobanı olacak. Arkasından başka neler gelecek, bilmiyorum. Bu ana arterlerin içerisine buraları da sokunca, maalesef bazı şeyler bozuluyor.

Bizim bugünkü konumuz Çanakkale'de yenilenebilir enerji; ama tabii, Türkiye genelinde ve dünyada yapılanların içine de zaman zaman gireceğiz, oradan da Çanakkale'ye gireceğiz.

Uzunca bir slayt hazırlamıştım; bazılarını hızlı geçeceğim, bazılarını da soru olursa tekrar gündeme getireceğim. Çünkü baktım, öbür arkadaşım da birkaç tane de olsa benzer şeylere değinecek. Dolayısıyla zamanı verimli kullanmak açısından buraları geçmek durumundayım.

Burada Çanakkale'ye ilişkin bir-iki şey var, ama onlara zaten değinecekler.

Elektrik tüketimi konusunu da hemen geçelim ve kurulu güçlü ilgili birkaç şey söyleyelim. Türkiye'nin kurulu gücü şu anda 57 bin 500'er civarında; ama bu, 2012 sonu, yani aradan bir 4 ay geçmiş. Şöyle bir baktığımızda, burada yenilenebilir enerjinin yerinin çok az olduğunu, mesela rüzgarın yüzde 4'lerde olduğunu görüyoruz. Bizim yenilenebilir enerji dediğimiz daha çok Türkiye'de HES. HES'ler de olmasa, yenilenebilir enerjiyi nasıl anacakmışız Türkiye'de, bilmiyorum; yani hiç adı geçmeyecek herhalde. Neyse ki, Türkiye kod farkı olan bir ülke.

Gördüğünüz gibi, aynı zamanda dışa bağımlı bir enerji resmi çiziliyor burada. Doğalgaz, ithal kömür ve diğerleri. Doğalgaz, kurulu güçte yüzde 30'lar civarındayken, üretime geldiğinde yüzde 43'lere çıkıyor. Bunun zaman zaman yüzde 50'lere kadar çıktığı oluyor.

Bunun dışında, kömüre dayalı yüzde 27. Hepsini topladığınızda, yüzde 70'lere varan bir üretim durumumuz var.

Yenilenebilir enerji dediğimizde, doğanın kendi evrimi içerisinde, güneşti, rüzgardı, devamlı kendisini tekrarlayabilen enerji unsurlarından söz ediyoruz. Bunlar, güneş, biyokütle, jeotermal, rüzgar, hidroelektrik, med-cezir olayları. Buraya girmemiş, ama buraya gelmeden önce şöyle bir tarama yaptığımızda, yakın geçmişte bir kalkınma ajansının üniversiteyle yaptığı bir çalışma olmuş. Orada bir de akıntı enerjisinden faydalanarak enerji elde edilmesi söz konusu olmuş. Çok fazla kullanılan bir teknoloji değil, çok fazla kullanılan bir enerji tipi değil; ama ona da değinmek gerekebilir. Ona da bir slaytta belki değineceğiz.

Burada gördüğünüz gibi, birtakım yüzdeler var. Bunları tek tek okumayayım, çünkü okudukça uyku hali getiriyor. Bir göz atıp geçin. Gözlerini dinlendirme hakkı var herkesin, onu yadsımıyorum.

Hemen jeotermale geçeyim. Jeotermal, yenilenebilir enerji alanları içerisinde önemli. Neden önemli; Türkiye açısından önemli. Burada da gördüğünüz gibi, jeotermalin kullanıldığı alanlara değiniliyor kısaca. Eminim ki, buradaki arkadaşların çoğu jeotermalin yapısını, ne olduğunu, jeolojik olarak nasıl oluştuğunu biliyor. Kullanım alanlarına gelince, seracılıktan elektrik üretimine, konutta, tarımsal yapılanmalarda, kerestecilikte, değişik kurutma sistemlerinde, dericilikte, sanayinin büyük bir bölümünde kullanım alanı var, çok geniş bir kullanım alanı var. Dolayısıyla jeotermal, kullanım alanı içerisinde, Türkiye'deki yapılanmasıyla birlikte önem kazanıyor. Isı olarak kullanım alanları değişebiliyor. Mesela 180, 170, 160 derecelerde elektrik üretiminde, buhar elde edilmesinde kullanılıyor. Aşağı düştükçe, değişik sıcaklıklarda kullanım alanları var. Evlerdeki kullanımından tutun da, sanayide, balıkçılıkta ve diğer alanlarda, pek çok yerde ısı değerlerine göre kullanım alanları var. MTA'nın değerlendirmelerine göre, 31 bin 500 megavat bir potansiyeli var Türkiye'nin, ama bu totalde. Elektrik üretimine gelirse, bunun yaklaşık yüzde 5-6'sını ancak değerlendirebiliriz. Kalanı diğer saydığım alanlarda kullanılabilir, termalde ve diğer saydığım alanlarda.

Dünyada jeotermal ısı ve kaplıca uygulamalarında ilk 5 ülke olarak geçiyoruz. Bu önemli. Ama değerlendirme noktasına gelince, ne yazık ki dünyadaki değerlendirme sıralamasında daha alt sıralarda yer alıyor Türkiye. Potansiyelimizin büyük bir kısmı da Batı Anadolu'da. Yüzde 75'lere varan bir bölüm oluşturuyor.

Jeotermalin elektrik olarak kullanımına geldiğimizde, elimizdeki potansiyelin ancak yüzde 5-6'sını elektrikte kullanıyoruz. Bu grafiğe baktığımızda, bu dilimlemeye baktığımızda Türkiye'yi göremiyoruz, çünkü çok düşük; ama diğer alanlarda ilk 5'e girebiliyor.

Türkiye'deki jeotermal alanların dağılımını görüyorsunuz burada. Bunun yüzde 95'i ısıtmaya uygun sıcaklıkta olup, çoğunlukla Batı, Kuzeybatı, Orta Anadolu'da kullanılıyor. Katma değer açısından bir değer verilmiş, 20 milyar. Bu değişebilir, yarın daha farklı bir değer olabilir. 2013 yılı itibarıyla jeotermal kaynaklarımızın ancak yüzde 8'i değerlendirilmiş.

16 milyar kwh/yıllık bir elektrik potansiyelimiz var.

Burada, jeotermal sahalarımızın nerelerde, hangi alanlarda yapıldığı, kaplıcalarda ne kadar kullanım alanı olduğu, doğrudan ısıtmalarda ve elektrik üretiminde, elektrik üretiminin

hangi bölgelerde olduğunu görüyorsunuz. Aydın'da, Aydın Germencik'te, Kızıldere'de, Çanakkale'de, en büyüğü Denizli'de tabii. Bunlar elektrik üretimine yönelik alanlar; ama daha çok kaplıcalar, ısıtma ve diğer alanlarda kullanılıyor şu anda. Bu harita da dağılımı gösteriyor. Az önce dediğim gibi, daha çok Orta Anadolu, Batı Anadolu gibi alanlarda. Tabii, daha çok fay kırıklarını takip ediyor.

Çanakkale'de, Ayvacık ilçesinde Tuzla mevkiinde jeotermal santral var. 7,5 megavat kurulu gücünde bu. Yıllık ortalama da 51 milyon kwh enerji üretim kapasitesine sahip bir jeotermal santralimiz. Aslında Çanakkale'de bunun gibi çok daha fazla santral potansiyeli var. Süreç içerisinde hızla kurulabileceğini düşünüyorum, ama yeter ki araştırılsın ve ortaya çıksın. Tabii, bunu yapmak için de kamunun önyak olması, önder olması lazım. Yoksa, az önceki sunumda olduğu gibi, atıklarımız olacak, ama Çanakkale'de atık koyacak yer yok. Bunun için müteşebbis beklemenin anlamı yok. Belki yıllarca beklersiniz o zaman. Dolayısıyla müteşebbis beklemek, özel sektörün insafıyla ya da kâr mantığıyla bir şeyler beklemenin çok anlamı yok. Burada kamunun müdahil olması lazım, özellikle MTA'nın tekrar eski günlerine kavuşması lazım ve hızla bunların hayata geçmesi lazım. Özel sektör ne kadar zamanda yapar, hangi koşula göre yapar, belli değil, bunun bir planlaması da yok zaten.

Yine burada bir başka çalışma, az önce söylediğim Tuzla mevkiinin hemen yakınında, Kayalar yerleşim biriminde. İzinleri alınmış başka bir çalışma var. Buradaki çalışma da devam ediyor. Buradaki ısı değeri de 250 diyor; ama 250'nin altında aslında, 250'lere pek çıkmıyor. Bölgesi de şu bölgede. Bu bölge aslında çalışma alanları. Bu bölge de çalışma alanları ve santralin kurulacağı alanlardan birisi.

Az önce dediğim gibi, potansiyel var aslında, ama şu anda bir-iki santralle harekete geçilmiş durumda. Değerlendirilecek çok alanlar var. Mesela, şu koyu siyah gördüğünüz bölümler, şu bölümler oldukça verimli olabilecek bölümler ve daha sonra içeriye doğru kayan bölümler var; ama araştırılması lazım tabii. Tam olarak araştırılmış değil aslında. Bu bölümlerde de daha verimli kaynaklar bulunabilir.

Evet, jeotermalden biyokütleyle geçelim. Biyokütle enerji de bölge için bence önemli. O yüzden bu sıralamaya göre gidiyorum. Gerçi herkes hep "Rüzgar, rüzgar" diyor; ama ben, rüzgar kadar bunların da önemli olduğunu düşünüyorum. Biyokütle enerjisi değişik yöntemlerle yapılıyor. Türkiye'de çok modern yöntemlerle biyokütle enerjisinin hayata geçirilmesi yeni yeni, henüz yeni ayaklanan bir bebek gibi düşünebiliriz. 2000 yılında 17 milyar ton eşdeğer petrol değerinde bir modern işleme kapasitesi öngörülüyor aslında, ama klasik yöntemler daha ön planda. Onların aşılması lazım. Kültürel yetiştiricilik, gıda üretimi dışında fotosentezle kazanılabilecek biyokütle enerjisinin de yılda 135-150 ton eşdeğer petrol bir teorik kapasite durumu var. Bu teorik. Adım adım gelsek, en sonunda yılda 25 milyon ton eşdeğer petrol kapasiteye gelebiliyoruz. Bu arttırılabilir, modern teknolojinin uygulamasıyla ekonomik sınırlamaların üzerine çıkılabilir. 40'lara çıkmak aslında işten değil, yani kolaylıkla çıkılabilir.

Önemli olan başka bir şey daha var; biyogaz. Özellikle bölge için öneminin büyük olduğunu düşünüyorum. Biyogazda da şuradaki gördüğünüz değerler önemli. Burada başka bir şey daha söyleyeceğim. Biyogaz, bir miktar bitkisel, ama daha çok hayvansal atıkların değerlendirilmesi olarak geçiyor ve Türkiye'de daha çok büyükbaş ve küçükbaş hayvanların atıklarından biyogaz elde edilmesi gündemde. Oysa, bunlar aynı zamanda

tarımda da kullanılabilir. Her ne kadar o gübrelerin, dışkılarının bekletilme yoluyla kayıplar söz konusu olsa bile, tarımda kullanılması çok daha önemli, yani enerji yerine tarımda kullanmak tercih edilmeli. Aslında bugün için enerji dünyada savaşlara neden olan bir olay; ama önümüzdeki süreçte gıda, en az enerji kadar önem kazanacak ve çok ön plana çıkacak. Bu, zaten bütün öngörülerde, bütün stratejik öngörü planlarının içerisinde yer alıyor. Dolayısıyla enerjiden önce gıdaya öncelik verilmesi her zaman ilk tercihimiz olmalı. Mesela Brezilya'da, şeker kamışı plantasyonunun büyük bölümünü etanola çevirip, IMF'ye olan borçlarını ödediler; ama onu hemen terk ettiler, borçlarını öder ödemez hemen terk ettiler. Şimdi büyük bölümü tekrar gıdaya yöneliyor. Etanol hâlâ üretiyorlar, Brezilyalılar dünyada en önemli üreticiler etanolde; ama gıdaya yönelmek durumundalar.

Peki, ne yapalım, hiç kullanmayacak mıyız; kullanacağız. Örneğin büyükbaş ve küçükbaş hayvan atıkları yerine, özellikle Balıkesir ve Çanakkale bölgesinde yoğun olarak tavukçuluk ve kanatlı üretimi alanında. Onların atıklarını, onların dışkılarından çıkan atıkları kullanmak daha önemli; çünkü onları zaten gübre olarak kullanamıyoruz, gübre olarak kullanılması çok yararlı değil, kullanılmıyor. Onların biyogaz olarak kullanılması çok daha önemli ve bunların büyük bölümü linyitin ısı değerinden bile daha yüksek değerlere sahip.

Biyogazda kullandığımız sistemlere biyoreaktör deniliyor. Reaktör bize genellikle hep nükleeri çağrıştırdığı için çık sıcak gelmiyor, ama bunlara böyle bir isim vermişler. Küçük ve büyük hacimli olabiliyorlar. 3 tondan 10 tona kadar, hatta daha büyük hacimli reaktörlerde bu atıklar değerlendiriliyor ve biyogaza dönüştürülebilir. Bunu en çok kullanan, pek çok konuda olduğu gibi, burada da yine Çin.

Biyogazın ısı değerleriyle ilgili bir-iki şey söyleyeyim hemen. 1000 metreküp biyogazın sağladığı ısı miktarı 4700-5700 kilokalori/metreküp. Gazyağıyla, odun kömürüyle, bütan gazıyla ve tezekle elektriğe olan eşdeğerlerini görüyorsunuz. Örneğin 1 metreküp biyogazda 4.7 kwh elektrik enerjisi üretebiliyorsunuz. Motorin ve benzinde de aynı şekilde karşılaştırmalar yapmış durumdayız.

Tabloya şöyle bir göz atarsanız, diğer atıklardan ne kadar biyogaz, hangi verimde biyogaz elde edilir, bunlar sıralanmış. Yine hesaplamalarda, özellikle küçük ölçekli hesaplamalarda bunlar bazen önem kazanıyor. "Benim 10 baş, 20 baş hayvanım var; buradan biyogaz üretebilir miyim?" dediklerinde, bu küçük şeyleri verebiliyoruz. Buradan bir küçük hesap çıkartılabiliyor. Hangi bölgenin potansiyeli nedir, genellikle burada ve burada gördüğünüz gibi, ikinci bölge bayağı bir önemli, yani Ege ve Çanakkale'nin içinde bulunduğu bölge potansiyel olarak bayağı önemli.

Bir tane örnek koydum buraya. Tavuktan bahsetmiştim, kanatlılardan. 400 bin tavuğu olan bir tesiste yaklaşık 1120 kilogram/gün eşdeğer bir biyogaz üretebiliyor. Bunun karşılığı da 2 bin 666 kwh elektrik/gün. Yani 400 bin tavukluk bir çiftlikte, ortalama bir evin yaklaşık 8-10 aylık ihtiyacı bir günde üretebiliyor. Bu, çiftliğin değişik ihtiyaçlarında kullanılabilceği gibi, aynı zamanda dışarıya aktarılabilir.

Doğalgazda metan oranı yüzde 92 iken, biyogazda biraz daha düşük. Dolayısıyla bunların üretim değerlerinde de farklılıklar arz ediyor. Bunu da değerlendirmek lazım. Doğalgaz gibi, ama birebir doğalgazla eşdeğer değil. Yine 1 metreküp bir biyogazdan 6 saatte şu kadar lamba yakıyorsunuz gibi bir sıralama var. Özellikle bu işi yapacaklar ya da yapmayı düşünenler için önemli veriler bunlar.

Güneş enerjisine gelelim. Coğrafi konumu nedeniyle Türkiye’de aslında güneşi enerjisinde yüksek bir potansiyele sahip. Güneş enerjisi potansiyeli 380 milyar kwh olarak hesaplanmış.

Burada da diğer teknik potansiyellerimiz ve üretime ilişkin konularla ilgili birkaç bilgi sundum. Bu kullanım miktarında kişi başına 0.15 metrekare güneş kolektörü kullanıldığını özellikle vurgulamak lazım. Güneş enerjisinin ısı enerjisi yıllık üretimi ise 420 bin TEP civarında. Ama güneş enerjisinin bizim ülkemizde daha çok kullanımı sıcak su üretiminde. Baktığımız zaman, sıcak su üretiminde Çin’den sonra en çok kullanan ikinci ülkeyiz. Gerçekten sıcak su üretiminde tam anlamıyla güneşi kullandığımızı söyleyebiliriz. Hâlâ iç bölgelerde bazı sıkıntılar var, ama bunlar pek çok teknolojik gelişmeyle aşılmış durumda. Çin, arkasından Avrupa Birliğinin neredeyse yarısına yakın Türkiye’de bir kullanım değeri var gördüğünüz gibi.

Gelelim Çanakkale bölgesine. Çanakkale’ye baktığımızda, Ardahan’a kadar bir çizgi çizdiğinizde, o bölge aslında bir geçiş bölgesi; yani çok yüksek değerlerden daha düşük değerlere doğru bir geçiş bölgesi. Burada da Ayvacık, Bayramiç, Yenice gibi ilçeler bu geçiş bölgesinin içerisinde kalıyor ki, bunlar da önemli bölgeler. Aslında Çanakkale’de güneşlenme açısından potansiyelin düşük olduğu söylenir, ama o söylemlere katılmıyorum ben. Aslında özellikle bu geçiş bölgeleri önemli. Türkiye ortalamasına baktığımız zaman, özellikle mayıs-haziran-temmuz aylarında 10-11 gibi değerler var, günlük güneşlenme değerleri var. Ayvacık ve Bayramiç’e baktığımızda, 11-12 gibi, Türkiye ortalamalarını da tutturana bir değer var. Dolayısıyla potansiyel hiç de öyle azımsanacak bir potansiyel değil, Türkiye ortalamalarını bulmuş bir potansiyel. Karşılaştırma yapanlar, Antalya’ya, Urfa’ya diğerlerine göre yapıyor; ama mesela Urfa’ya baktığımızda, güneşlenme buraya göre çok çok yüksek gözüküyor. Ama o güneşten gerçek verimi alabiliyor musunuz, alamıyor musunuz, o önemli. Çünkü oradaki yapı aslında buradaki verimliliği aynı duruma getiriyor sonuçta. Çünkü çöl tozları verimliliği düşürüyor. Sonuçta, Urfa çok yüksek gözüküyor; ama bakıyorsunuz, Çanakkale’den, Ayvacık’tan aynı verimi alabiliyorsunuz; çünkü daha temiz bir görünüm arz ediyor.

Almanya’dan bir örnek vereceğim. Almanya’da küçük güneş santralleri çok yoksa da, küçük ölçekli güneş santrallerini yan yana koyduğunuzda, daha doğrusu fotovoltaiikleri yan yana koyduğunuzda, Almanya, elektrik üretiminde neredeyse 35 bin megavatı buldu bulacak. Baktığımızda, Almanya nerede? Çanakkale’ye şöyle bir şey çizerseniz, İspanya’yla hemen hemen denk gelen bir çizgide, İspanya’nın az üstüne denk gelen bir çizgide. Almanya, aslında Çanakkale’ye göre çok daha az verimli olan bir bölgede, güneşlenmenin çok daha az olduğu bir bölgede. Az önce ilk slaytta sözünü etmişim, 57 bin megavat bir kurulu gücümüz var. Almanya, sadece güneşten 35 bin megavatı bulmuş, yani bizim kurulu gücümüzün yarısını zaten güneşten sağlamış vaziyette. Çanakkale için söylüyorum; Almanya’dan çok daha iyi bir konumdayız. Dolayısıyla güneş, Çanakkale için hiç azımsanacak bir potansiyel değil; bunun mutlaka değerlendirilmesi gerekiyor.

Rüzgar enerjisine gelelim. Çok bahsedildiği için, rüzgarı kısa geçeceğim. Bu konuda zaten pek çok bilgi oluşmuş vaziyette. 2007 yılında, Bakanlığın REPA Enerji Atlası hazırlandıktan sonra bulunmuş 48 bin megavat bir potansiyel var; ama bu ekonomik potansiyel değil. 2023 yılına kadar 20 bin megavat hedefleniyor. Tutar mı, tutmaz mı, onu tartışacağız. Dünya rüzgar enerjisi kapasitesinde, Çin, ABD ve Almanya diye sırayla gidiyor. Biz, kapasite açısından 16. sıradayız.

Bunlar rüzgar potansiyellerimiz. Özellikle denizleri hiç kullanmıyoruz. Karalarda, pürüzlülük denilen bir sorun vardır; yani karaların topografik yapısı, ormanlar vesaire bir pürüzlülük yaratır ve rüzgardaki verimliliği düşürür. Ama denizlerde o pürüzlülük oranı sıfırdır. Dolayısıyla en çok verimi denizin yüzeyinden alırsınız. Ama bizde, denizde kurulmuş bir tane bile rüzgar türbini yoktur.

Çanakkale'nin rüzgar potansiyeline ilişkin birkaç örnek görüyorsunuz. Burada çok yoğun gördüğümüz koyu bölgeler rüzgar potansiyelinin en yoğun olduğu bölgeler. Şu kısımlar ve özellikle şu burun kısmı. Ama şurada gördüğünüz gri bölümlerde rüzgar santralının yapılması çeşitli nedenlerle mümkün değil; ya sit alanlarıdır, ya askeri bölgelerdir, ya yerleşim bölgeleridir. Buna benzer çeşitli engellerden dolayı bu gördüğünüz koyu alanlarda türbin yapamıyoruz. Az önce dediğim en yoğun bölge şurası. Burası rahatlıkla çalışılabilecek bir bölge.

Hemen en son noktaya geleyim. 13 bin 12 megavat bir kurulu güç toplam kapasitesi var Çanakkale'nin.

Az önce bir şeye değinmiştim. 2023 yılında 20 bin megavat bir potansiyel hedefleniyor; ama en son baktığımızda, özellikle 2006 yılından bu yana, son 5 yılda yıllık yapılanlar 500 megavat civarında. Bu hızla giderseniz, 10 yıl sonra 5 bini ancak bulabilirsiniz. 20 bin nasıl bir hedef, onu hâlâ anlamış değilim; çünkü perşembenin gelişi çarşambadan belli oluyor.

Bölgelere göre dağılım bu şekilde.

Rüzgar santrallerinde sıralamaya geçsek, 13 bin megavat potansiyeli olmasına rağmen, yani Balıkesir'den sonra en çok kapasitesi olan bölge olmasına rağmen, santral sayısı olarak Balıkesir, İzmir, Manisa, Hatay, Osmaniye'ye baktığımızda, Çanakkale 5., 6. sıralara geliyor. Tabii, güç olarak biraz daha değişiyor. Hemen o illerden birkaç örnek vereyim. Balıkesir'in 13 bin megavat, İzmir'in 11, Manisa'nın 5, Hatay'ın 3, Osmaniye'nin 718 megavat, İstanbul'un 4 bin megavat. Bunların büyük bölümü değerlendiriliyor, ama Çanakkale aynı hızla gitmiyor bunlara göre. Mesela Osmaniye'nin 718 bin megavatının yüzde 50'si değerlendirilmişse, Çanakkale'de bunun yüzde 15'i ancak değerlendirilmiş durumda.

Kurulu güce baktığımızda, İzmir'den sonra Çanakkale. İzmir'de 877 megavatlık bir yapılmış olan mevcut yapı var, burada ancak 407 oranında. Oysa, İzmir'in potansiyeli Çanakkale'den çok daha aşağıdaydı. Yani bu, yatırımların Çanakkale'ye çok fazla yansımadağını gösteriyor; potansiyelinin olduğunu, ama gerekli yatırımın henüz hayata geçmediğini gösteriyor.

Bu, bir sonraki sunumda zaten gösterilecek; santraller yapılırsa hangi hatlara bağlanacağı. Tabii, bunlar biraz eski. Bunun daha detaylısı biraz sonraki sunumda sunulacak.

Biraz önce, "Dalga enerjisi, yenilenebilir enerjiler burası için çok kullanılır" demiştim. Ama ileride, gelecekte, bir ihtimal yoğun olarak kullanılacak enerji, akıntının enerjiye dönüştürülmesi söz konusu. Zaten burada akıntı yönleri verilmiş. Bunun da nasıl yapılacağı, nasıl elde edilebileceği şurada bir animasyon olarak resmedilmiş. İleride akıntı enerjisi kullanılırsa bu şekilde kullanılacak.

Çanakkale'de bu kadar potansiyelden bahsettik, pek çok şeyden bahsettik; ama biyoyakıtlarla, biyokütleyle ilgili henüz lisans başvurusu yok. BES'lerle ilgili sıfır demiş, ama yanlış. Tuzla var, o giriyor. Bir tek şu var, bir de termikler var. Bölgenin RES potansiyeli

çok yüksek; ama talep edilmiş, yani lisans için başvurulmuş RES'lerin gücü 2228. 13 bin megavatken, 2000 bin megavat talep edilmiş var şu anda. Yaklaşık 11 bin megavata hiçbir talep yok. Şu anda lisans başvuruları bunlar, termik için yapılan başvurular da bunlar. Büyük bir ihtimal, bunlar çok daha önce yapılacak, bitirilecek -niyet o- ve Çanakkale, yenilenebilir enerji potansiyeli varken, ithal doğalgaz ve ithal kömüre yönelik santrallerle donatılmış olacak. Durum bunu gösteriyor.

Bu hedeflere ulaşılabilir mi? Çok zor olduğuna daha önceden de değinmiştik. Soru gelirse bunlara döneriz.

Bölgenin diğer yenilenebilir enerji kaynakları, jeotermal, güneşi, hiç kullanılmayan güneşi, çok az kullanılmış olan biyogaz ve jeotermal ve rüzgar potansiyelini ivedilikle değerlendirebilmesi lazım, hayata geçirilmesi lazım. Elektrik enerjisi iletim ve dağıtımına yönelik altyapının programlanarak tamamlanması gerekir. Rüzgar enerjisinde buna göre altyapı tesisleri göz önüne alınması lazım. Bölgede, küresel krizle birlikte zaten gerilemekte olan sanayinin de canlandırılması gerekir, ama bu sanayinin herhalde sanayi politikaları değerlendirilerek yapılması lazım. Çok yoğun enerji kullanılan seramik ve çelik sanayiinin ötesinde, daha katma değeri yüksek olan, ama daha ez enerjiye ihtiyaç duyan ve çevreyi çok daha az kirleten sanayilere yönelmesi lazım artık Türkiye'nin; diğer ülkelerin, Avrupa ülkelerinin olduğu gibi. Avrupa ülkeleri sanayi politikalarını yapmış, artık orada çimento üretmiyor, çok yoğun enerji kullanan ve çevreyi kirleten çimento sanayiini bize ihraç etmiş. Dolayısıyla kapatmamış, kilit vurup gitmemiş; Türkiye'yi kirletip Türkiye'nin enerjisini kullanarak, kârını burada sağlıyor. Bizim de, daha çok katma değeri olan, ama daha az enerjiye ihtiyaç duyup daha az çevreyi kirleten sanayi politikalarını enerji politikalarıyla örtüştürmemiz lazım.

Neler yapılmalı? Fosil kaynaklı santrallerin tesislerine izin verilmemeli. Az önce sözünü ettiğim 4 bin megavata yakın termik santraller iptal edilmeli. Biz bunu böyle söylüyoruz; ama tabii, bizi kim dinleyecek, onu da bilmiyorum. Sementin yaramaz çocukları olarak bizi pek dinleyen yok. Dinlemek değil, üstümüze de çok geldikleri oluyor aslında. Bugün açılış konuşmasında da değinmişlerdi. Ama biz yine de devam edeceğiz. Biz, onların gözünde çok farklı gözüküyoruz. Hani, aile içinde bir yaramaz çocuk vardır, onu anlarım, ama... Yılmaz Erdoğan'ın bir anekdotu var; "Ben bardağı kırsam mutfakta sakar olurum, annem kırsa nazarlı; babam kırsa, 'O bardağın ne işi var orada?' olur" diyor.

Yatırımlarda çevre maliyetlerinin göz önünde bulundurulması lazım. Mutlaka halka konuşulmalı, ikna edilebiliyorsa ikna edilmeli, onlar dinlenmeli ve onların fikirlerinin alınarak bu işlere girilmesi lazım. Onların fikirlerini almadan girerseniz, zaten hiçbir zaman o devletin yapısı bildiğimiz anlamda devlet olmuyor. Zaten devlet çok sevimli bir laf olmuyor. Tam tersine, daha da sevimsizleşiyor, halk zorbalık yapmış oluyor onu dinlemeden yaptığı için. Az önceki sunumda vardı; yüzde 85 istememiş, projeyi kabul etmemiş halk, "Yapmayız o zaman" diyor. En doğrusu o. Yüzde 85 istememesine rağmen yapıyorsan, orada bir zorbalık vardır, orada bir sıkıntı vardır. Ondan sonra "Niye bu haldeyiz?" deyip dövünüyoruz.

Nelere dikkat edilmeli? Az önce söylediğim gibi, ÇED raporları vesaireye çok dikkat edilmeli. Yerel yönetimlerin görüşleri ve insanların onayları mutlaka alınmalı, bunlara dikkat edilmeli.

Birkaç örnek göstereyim güneşle ilgili. Şunlar büyük santraller. Ortada bir tane toplayıcı vardır, etrafında çeşitli aynalar buraya odaklanmıştır. Burada su ısıtılır, buhara dönüştürülür, büyük güçlü bir termal güneş santrali kurulur. Bir de çok lokal kullanışlar var. Mesela burada, bir sitenin üzerine yapılan kullanımı var, stadyum türbinlerinin üzerine bir kullanımı var, otoparkta kullanımı var. Gelecekte, 2030'lu yıllarda, 3 araçtan bir tanesi elektrikli ya da hibrit olacak, dolayısıyla bu tür şeyler daha çok yaygınlaşacak. Otoparka koyduğunuzda, güneş enerjisinin altında şarj da edebileceksiniz.

Bu da elektriğe değil, direkt ısıya çevirerek yapılmış bir çalışma. Özellikle iklimlendirme ve klimalandırmada kullanılıyor.

Bunlar da rüzgarla ilgili birkaç örnek.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Kemal beye biz teşekkür ediyoruz.

SALONDAN- Bir soru sormak istiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Soruları en sonunda toplu halde alırız.

SALONDAN- Çok basit bir soru, çok kısa.

OTURUM BAŞKANI- Peki, buyurun.

SALONDAN- RES'in 1 kilovatı 1000 euro'ya mal oluyor, güneş enerjisinin 1 kilovatı 5 bin euro'ya mal oluyor. Burada bir gariplik yok mu sizce? Biri 1 kwh'i 1 euro; yani o elektriği üretip almak, kullanmak dâhil, oradaki sistemlerin tamamı dâhil. Bizim Bozcaada'da rüzgar güllerimiz var; bunların kurulu güçleri 500 kilovat. Güç olarak 500, ama hangi zaman 500 kilovat verir ki o? 6-7 metre/saniyelik hızlarda. Herkes bu formülü indirgeyebilir. Yani alan x rüzgarın küpü / 5.000, buradaki verim yüzde 33 alınmıştır. Hesaplarsanız, normalde 6-7 metrelik rüzgar hızlarında buranın verdiği güç, 65 kilovatlık bir güç veriyor. Bu 500 kilovatı ne zaman elde ediyoruz güç olarak? Yani "RES'lerin 2 megavatlık kurulu gücü var" demesi doğru değil. Hiçbir zaman 2 bin 200 megavatlık güçler yok.

OTURUM BAŞKANI- Soru nedir? Net olarak soruyu alalım.

SALONDAN- 1 kilovatın maliyeti rüzgarda 1000 euro iken, güneşteki 5 bin euro nasıl oluyor? Bunun hesabını çok açık bir şekilde verebilirim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Kemal bey; bir şey söylemek ister misiniz?

KEMAL ULUSALER- Sadece şunu söyleyeyim: Potansiyel tespitler yapılırken, belirli ortalamalar alınarak yapılıyor. 7 metre/saniye hızla zaten çalışmaya başlıyor. Onun altında verimli olmuyor, çalışmıyor. 12 metre/saniye hız ideal hız. 365 günün ortalamasına göre yapılan değerlendirmeler bunlar. Güneş, elbette süreç içerisinde düşüyor, fiyatları düşüyor. 20 yıl önceye göre 20 kata yakın bir fiyat düşmesi söz konusu, daha da düşecek. "Bu mu

daha iyi, bu mu daha iyi?" demekten öte, her ikisini de en iyi şekilde kullanmak belki en iyisi olacak.

OTURUM BAŞKANI- Değerli arkadaşlar; sorular için en sonunda zaman vereceğiz.

SALONDAN- Ben sadece cevap vermek için söz aldım.

KEMAL ULUSALER- Yok, cevaba girmeye gerek yok.

SALONDAN- Çok araştırma yaptığım için, bir konuyu anlatmak istiyorum. Müsaade eder misiniz? Çok basit.

OTURUM BAŞKANI- Değerli meslektaşım; lütfen, programın akışını şey yapmayalım. En sonunda, katkı için de, soru için de zaman vereceğiz. Tüm arkadaşların da hakkı saklı kalsın. Çünkü birçok kişi soru sormak istedi, müsaade etmedik.

Kemal beye çok teşekkür ediyoruz değerli bilgi aktarımlarından dolayı.

Aslında enerji konusunda kafa yoran birçok yazar ve düşünür şu sonuca vardı bugünlerde: Dünyada birçok savaş var, ama dünyanın en büyük savaşı, evrene karşı insanlığın yürüttüğü bir savaş. Ciddi anlamda şu anda hepimiz, sürdürdüğümüz faaliyetler, gerçekleştirdiğimiz işler, aslında biraz daha net söylemek gerekirse, son dönemde tüm dünya küresel sermayenin sürdürdüğü politikalar nedeniyle ciddi anlamda çevreyi, doğayı, yaşamı yok sayan, canlı yaşamını yok sayan bir şekilde, amansızca evrene karşı bir savaş yürütüyoruz. Bu savaşı durdurup barışı sağlayabilirsek, birçok noktada, biraz evvel Kemal beyin söylediği gibi, çok ciddi bir potansiyeli olmasına rağmen, hâlâ Çanakkale'de ithal kömüre dayalı termik santral yatırımlarının amansızca sürdüğü; aslında Çanakkale'nin ihtiyacı olduğu için değil, Çanakkalelinin de ihtiyacı olduğu için değil; bu enerjiye özellikle küresel sermayenin ihtiyacı olduğu için, dünyanın diğer noktalarından kömürün taşınıp, Çanakkale'nin doğasına, çevresine, denizine, suyuna zarar verici bir ortamı yaşıyoruz şu anda. Bizlere düşen, bu tespitleri ciddi şekilde yapıp, bunlarla ilgili çözümlerle destek vermektir.

Kemal beye tekrar teşekkür ediyorum.

"Çanakkale'de Enerji Yatırımları" konulu sunumu yapmak üzere, Sayın Olgun Sakarya'yı davet ediyorum.

Olgun bey hazırlık yaparken, kendisiyle ilgili kısa bir bilgi de vermek istiyorum. Elektrik mühendisi olan Sayın Olgun Sakarya, 1980-2011 yılları arasında Türkiye Elektrik Kurumu ve Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. olmak üzere kamu kurumunda görev yapmıştır. Odamızın değişik kurum ve kurullarında görev alan Sayın Olgun Sakarya, şu anda Elektrik Mühendisleri Odası Enerji Birimi Koordinatörü olarak görev yapmaktadır.

Buyurun Olgun bey.

OLGUN SAKARYA (EMO)- Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle Çanakkale'de ve sizlerle birlikte olmaktan duyduğum mutluluğu ifade etmek istiyorum. Şahsım adına ve Elektrik Mühendisleri Odası adına hepinize saygılar sunmak istiyorum.

Benim söyleyeceklerimi aslında Oturum Başkanımız kısaca ifade etti, bana çok fazla söz kalmadı herhalde. Bugünkü sunumum iki ana başlık altında sizlerle paylaşmak istiyorum. Çok fazla uzun süreceğini zannetmiyorum. Önce ülkemizdeki elektrik enerjisindeki mevcut durumu bir özetlemek, mevcut durumla ilgili elektrik piyasasında yürütülen faaliyetlerden birkaç örnek verip, neden sermayenin elektrik enerjisine bu kadar çok ilgi duyduğunu da kısaca ifade etmek istiyorum. Tabii, Çanakkale Kent Sempozyumu olması hasebiyle de Çanakkale ilinin üretimiyle tüketimini de bu arada hep birlikte değerlendirmek istiyorum.

Öncelikle ülkemizdeki mevcut duruma şöyle bir kısaca göz atmak istersek, 2011 yılı sonu itibarıyla ülkemizde 52 bin 911 megavat olan kurulu gücümüz 2012 sonu itibarıyla 57 bin 58 megavata çıktı. Tarih itibarıyla bunlar günlük değiştiği için, rakamlarda ufak tefek değişiklikler olabilir. Mart ayı sonu itibarıyla halihazırdaki kurulu gücümüz 57 bin 800 megavat civarında. Burada dikkati çeken en önemli hususlardan bir tanesi, özellikle doğalgaz kaynaklı kurulu gücümüzün ciddi anlamda bir potansiyelinin olduğu; buna karşılık, özellikle ülkemizin enerji üretimindeki dışa bağımlılığı açısından önem kazanan rüzgar ve güneş konusunda yeterince ilerleme kaydedememiş olmamız. Rüzgarda yine bir nebze 2 bin 400 megavata yaklaşmışız; ama güneş, halihazırda hiç kullanılabilir vaziyette değil. Bundan 8 ay önce yapılan bir duyuruya göre, 2013 yılı Haziran ayında güneşle ilgili talepler yeni alınacak ve bundan sonra güneşle ilgili yatırımlar, o da sınırlı ölçekte olmak üzere devam edecek. Yani güneşe ilişkin daha önümüzde epey bir mesafe var gibi gözüküyor.

Elektrik enerjisinde, 1995 yılında yüzde 25.9 -daha gerilerde bu oranlar daha düşüktü, ben 95 yılından itibaren aldım- 2000 yılında yüzde 45, 2005 yılında yüzde 55.1, 2008 yılında yüzde 60, 2011 yılında yüzde 55.7, 2012 yılında da yüzde 56-57 civarında gerçekleşmesi bekleniyor. Henüz kesin rakamlar yayınlanmadığı için bilemiyorum; ama ithal kaynak bağımlılığı konusunda başat enerji yüzde 53.5 oranında doğalgaz, yüzde 12.2 oranında da ithal kömüre dayalı. İthal kömürün serüveni de çok eski değil. 2004 yılından sonra ciddi anlamda bir ithal kömür fırtınası başladı, 2008'de çok ciddi anlamda bir artış gösterdi ve yüzde 12.2'lere çıktı. İthal kaynak bağımlılığımız veyahut da elektrik üretimindeki ithal kaynak-yerli kaynak katkısına ilişkin grafik burada açık olarak gözüküyor. Bakın, 1988 yılında elektrik üretimimizde ithal kaynak yüzde 13.6'yımış. Sanıyorum 98 yıllarına kadar yüzde 30'lar civarında bir seyir izlemiş. 2000 yılından sonra yarı yarıya şey olmuş, 2002'den sonra da yavaş yavaş bir artış göstermiş ve her geçen gün de artıyor. İthal kaynakla ilgili böyle bir olumsuzluğumuz var. Hem ülkemizin ekonomisi anlamında, hem de arz güvenliği anlamında çok ciddi bir durum söz konusu. Bizim her platformda söylediğimiz, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve yerli kaynaklarımıza yönelimin her geçen gün mutlaka arttırılması, bunun kamu desteğiyle ve merkezi bir planlama anlayışı içerisinde değerlendirilmesinin gerekliliği.

Elektrik üretiminde ithal kaynak ve yerli kaynak dışında, bir de özel üretim, kamu üretimi var. Bu rakamlar altta gözüküyor. En son 2012 yılı itibarıyla 239 milyar kwh ürettik, 240 milyar kwh tükettik. Üretimimiz tüketimimizden 1 milyar kwh az. O da ihracat ve ithalat arasındaki farktan kaynaklı. Kısaca 239 milyar kwh ürettik. Kırmızı renkli çizgi özel üretime ait bir çizgi, diğeri de kamu üretimi. Orada da görüyorsunuz, 2002 yılında yüzde 38'e yüzde 62 olan oran şu anda tam tersi. Bu 10 yıllık sürecin kısaca grafiği, özel ve kamu üretimindeki sonucu bu. Böyle bir durumda, elektrik piyasası bir anlamda

özel sektör eliyle işletilir bir halde. Kaldı ki, özel sektör hâlâ bu konumdan şikayetçi ve üretimde kamu ağırlığının daha da düşürülmesi talebini her platformda dile getirmekte. Aksi halde rekabet oluşmuşurmuş.

Burada bir grafik görüyorsunuz, 2012 yılı Ocak ayına ait bir grafik. Burada, bizim karaborsa diye ifade ettiğimiz, Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği kapsamında, serbest piyasada işlem gören elektriğin gün içerisindeki -30 günü kapsıyor bu- rakamlarının grafiği. Burada, bazı günlerde 40-50 kuruşa gelmiş elektriğin kilovat/saati, toptan satış fiyatı. Yine ocak ayında, anlık -yani içinde bulunduğumuz saatin rakamları gibi düşünün- rakamlar daha çılgn bir seyir izlemiş, neredeyse 80 kuruşa gelmiş toptan elektrik fiyatları. Bizim şu anda meskenlerde kullandığımız elektriğin kilovat/saat fiyatı, KDV, BTV, enerji fonu gibi vergiler hariç 28 kuruş. Zamlana zamlana 28 kuruşa geldi. Bu toptan satış fiyatı 80 kuruşa kadar çıktı. Bu da şubat ayı fiyatları. Şubat ayında da bir öncesi piyasada 2 liraya kadar çıktı. Aynı şekilde, dengeleme anında... Çünkü elektrik enerjisi üretildiği anda tüketilmesi gereken bir üretim şekli ve Dengeleme Uzlaştırma Yönetmeliği kapsamında, piyasada anlık olarak fiyatlar marjinal seviyede işlem görüyor. O andaki rakam neyse, bütün üretim şirketleri o rakam üzerinden piyasadan pay alıyorlar. O paylar da bizim faturalarımız üzerinden onlara aktarılıyor. Toptan elektrik satış fiyatı, burada da gördüğümüz gibi, bazı günlerde 1 lira, bazı günlerde 75 kuruş. Toptan elektrik kilovat/saat bedeli 2 lira 0.1 kuruşa kadar çıktı. Bütün bunlar bizim faturalarımız üzerinden bize yansıyor. Dolayısıyla böyle bir fatura, böyle bir piyasa hacmi özel sektörün de iştahını kabartıyor. Onun için enerji yatırımlarına çok fazla talep var. Çünkü en ufak bir dalgalanmada, geçen sene doğalgazda yaşanan bir arz güvenliği sıkıntısında piyasayı boş bulan firmalar hemen fiyatları bu seviyeye çektiler. Bununla ilgili gazetelerde haber çıktı. 57 bin megavat kurulu güce sahip Türkiye'de bu fiyatları bu seviyeye çıkararak 3 şirketin toplam kurulu gücü de 19.5 megavat. 57 bin nerede, 19.5 nerede? 19.5 megavatla piyasada rakamları bir anda bu seviyeye çekebildiler. Tabii, hal böyle olunca, özel sektör de en kısa yoldan en çabuk üretime geçirebileceği ve en ucuz maliyetle en kısa sürede inşa edip işletmeye alabileceği santrallere girdi. Bunların başında da doğalgaz geliyor. Doğalgaz santrali her geçen gün arttığı için de ithal bağımlılığımız hiçbir zaman düşecek gibi gözüküyor.

Bu, biraz önce ifade ettiğim o rakamların değişik günlerdeki 24 saatlik saatlik bazdaki fiyatları. Bakın, şu alttaki mor çiziyi kabul edilebilir gibi görüyoruz; kilovat/saati 20 kuruş, 18 kuruş, 17 kuruş gibi. Fakat gerek 11 Şubatta, gerekse 13 Şubattaki rakamları anlamak mümkün değil. Sadece bugün, yani 13 Şubat günü özel sektörün cebine, bizim yaptığımız hesaplar doğrultusunda, 1 günde bizim faturalarımız üzerinden 60 milyon TL yer değiştirdi. Böyle bir serbest piyasada tabii ki sermaye de özellikle elektrik santrali yatırımına hız veriyor.

Bu çerçevede Çanakkale özeline bir bakalım. Çanakkale ili hem dağıtım bölgesi itibarıyla, hem de iletim bölgesi itibarıyla aynı alan içerisinde; Çanakkale, Balıkesir, Bursa ve Yalova illerini kapsayan bir bölge içerisinde. Bu bölge içerisinde şu anda halihazırda toplam 1557 megavat santral halen işletmede. Bunlardan sadece Çan Termik Santrali bildiğim kadarıyla kamu santrali, onun dışındakilerin hepsi özel sektör santralleri, birkaç tanesi de kendi ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş elektrik üretim tesisleri. 1557 megavat, bugün için işletmede olan bir güç.

EPDK'ya bakıyoruz; EPDK, 5105 megavatlık santral üretim ve lisansı vermiş. EPDK verilerine göre, 1422.8 megavatı işletmede olduğu gözüküyor. Halbuki 1557 ki, TEİAŞ'ın verileri daha doğrudur. Muhtemelen işletmeye girmiş santral verileri EPDK'ya ulaşmadığı için, henüz onlar daha değerlendirmeye almamışlar; ama burada önemli olan, 5100 megavatlık verilmiş lisans var. Bunlar, ithal kömür, doğalgaz, hidrolik, jeotermal, rüzgar. Biraz önce Kemal bey ifade etti; bakın, rüzgar çok düşük bölgede, 123.5 megavat. Jeotermal hâlâ 7.5 megavat işletmede. Bir tane ufacık bir hidrolik varmış, o da daha işletmeye girmemiş. Doğalgaz var, ithal kömür var ve diğer diye geçiyor. Bu da ithal kömür aslında, onlar diğer diye yazmışlar. EPDK'da 5100 megavatlık verilmiş lisansın yanında, bir de başvurulup uygun bulunan santral başvuruları var. Uygun görülmüş, lisans bedeli yatıracak, noter tasdikli imza sirküsünü götürecektir, ondan sonra EPDK'dan bunlar da lisans alacak. Bu da 935 megavat. Bunun 140 megavatı rüzgar, 795 megavatı yine termik ve ithal kömür santrali.

Aynı şekilde, yine EPDK'ya başvurulmuş, inceleme-değerlendirmesi kabul görmüş -bu da yakın zamanda işlemleri belli bir prosedür dahilinde devam ettikten sonra santral aşamasına gelecek- sadece 52 megavatlık bir santral başvurusu var.

Bütün bunları dikkate aldığımızda, Çanakkale ili özelinde 36 tane tesis, bir kısmı lisans almış, bir kısmı lisans aşamasında ve toplam 6 bin 92 megavat. 6 bin 92 megavatın kaynaklar bazında değerlendirmesine girdiğimizde, yaklaşık 30-35 milyar kilovat/saatlik yıllık üretim potansiyeli demek. Demek ki, Çanakkale ilinde böylesine ciddi bir tüketim var. Herhalde ihtiyaç var ki, bunlar böyle planlanmış. Yani bu kadar santralin Çanakkale'ye kurulması demek, istihdam yaratıyor olması demek, zenginlik getiriyor olması demek, bol enerji getiriyor demek. "Çanakkaleli olarak şanslısınız diye düşünmeden edemiyorum" diyeceğim; ama ne yazık ki öyle denilmiyor tabii ki, başka sonuçları var.

Bu, Çanakkale ilinin iletim planlaması, 2012 yılı Şubat ayına ait. Boğaz'dan bir hat geçişi, deniz altı su kablosuyla bir geçiş planlanmış. Burada birkaç tane santral var. Bandırma doğalgaz çevrim var, Çan var. 2012 yılı Şubat ayı. Boğaz atlaması yaparak, buradan İstanbul tarafına enterkonnekte sisteme bağlanmayı planlayan bir şey. Tartıştığımız bölge, bana göre, Çanakkale için acımasızca planlamasının yapıldığı bölge bu bölge. Bakın, bu hale gelmiş. 1 yıl içerisinde planlama ne kadar değişmiş. Boğaz'dan iki tane geçiş yapılmış. Bu çok büyük kapasitenin Çanakkale üzerinden veya Anadolu üzerinden Avrupa Yakası'na aktarılması demektir. Bunun nedenlerine biraz sonra değineceğim.

İsterseniz, bunu biraz daha yakından görelim. Bakın, burada 660 megavat bir santral, 600 megavat bir santral, 135 megavat, 660 megavat, 1320 megavat, 405 megavat, 600+600 megavat; yani aşağıda var, burada var, falan var, filan var ve Boğaz'dan iki tane geçiş var. Çanakkale ili için hakikaten acımasızca yapılan bir planlama, acımasızca yapılan bir yatırım düşüncesi diye düşünüyorum. Neden böyle düşünüyorum?

Çanakkale ilinin bir de tüketimlerine bakalım. 2011 yılı verileri var elimizde. Çanakkale ilindeki sektörel bazdaki tüketimler bu tabloda gördüğünüz gibi. Bakın, burada değişik sektörler var; tarımsal sulamadan ormancılığa, maden kömürüne, kimya sanayi, demir-çelik, organize sanayi, resmi daire filan, en alta da meskenler var. Bunu daha güzel ifade etmek anlamında, kırmızı renkli grafik, Türkiye'deki tüketimin oransal dağılımını gösteriyor, diğeri de Çanakkale'yi gösteriyor. Bakın, demir-çelik işletme sanayii Türkiye ortalaması yüzde 11 civarındayken, Çanakkale'de yüzde 50. Toprak sanayii hakeza.

Demir-çelik üretimi 10.77 iken, Çanakkale yüzde 50. Çanakkale ili Türkiye ortalamasının çok üzerinde enerji yoğun ve kirliliği bir sanayi tüketim yapısına sahip. Böyle bir ilde bu santrallerin kurulması demek, bu kirliliğin artması demek. İstihdam dedik, yatırım dedik, zenginlik dedik; ama hiç de öyle gözüküyor. Aslında çevre kirliliği, çevreye verdiği tahribat açısından çok ciddi bir sorunu içinde barındırıyor.

Size bir başka örnek vereyim. Biliyorsunuz, Dilovası bölgesinde kanser vakalarının hava kirliliğinden dolayı çok arttığı konusunda, Kocaeli Üniversitesindeki bir hocanın yaptığı bir çalışma var; Onur Hamzaoğlu. Onun da buradan kulaklarını çınlatmış olalım. Yaptığı çalışmada, Kocaeli'ndeki hava kirliliği, çevre felaketi sebebiyle kanser vakalarının her geçen gün arttığını bilimsel olarak kamuoyuyla paylaştı diye, neredeyse linç edilmek durumunda kaldı. Kocaeli ilinde yüzde 28 olan demir-çelik üretimi ve işleme sanayii, yüzde 5.62 olan toprak ve çimento sanayii, bakın, Çanakkale ilinde ne pozisyonda. Bu çok ciddi bir çevre kirliliği demektir, gelecekte çok ciddi sorunları içinde barındırıyor demektir. Gerçekten Çanakkale'ye bu yatırım acımasızca yapılan yatırım anlamında.

Peki, neden yapıyorlar bunu, hakikaten Çanakkale o kadar çok elektrik enerjisine ihtiyaç mı duyuyor? Biraz önce gösterdik, Çanakkale'nin yıllık tüketimi 3.7 milyar kilovat/saat. 3.7 milyar kilovat/saate karşılık 30 milyar kilovat/saatlik bir potansiyel yaratıyorsunuz. Tabii, bunun sebebi aslında başka şeylerde yatıyor.

Bu yatırımlarla beraber, Çanakkale ili iş kazaları yönünden de ciddi risk taşıyan iller arasına girecek. İş kazaları istatistiklerine baktığımızda, en çok iş kazasının yaşandığı iş alanları, madencilik ve taşocağı, imalat sanayii, elektrik, gaz. Yani bunları hep içinde barındırıyor olacak. Dolayısıyla inşaat, bayındırlık gibi iş alanları Çanakkale'de arttıkça, iş kazaları riskini de beraberinde getirecek.

Şu grafikte sunumumu bitirmek istiyorum. Bu grafik, Türkiye'deki tüketimlerin sektörel dağılımını gösteriyor. Bu çok anlamlı bir grafik. Biz öyle değerlendiriyoruz en azından. Tarımsal sulamanın şu grafiğine baktığımızda, 2000 yılından beri aşağı yukarı tüketim içindeki payı hep aynı seviyede gitmiş, çok fazla bir değişiklik olmamış. Şu resmi daireler; aşağı yukarı aynı. Demir-çelik sanayii 2011'de birazcık artış göstermiş genel tüketim içerisindeki payı. Tekstil, deri ve giyim sanayii şu mor grafik. O her geçen gün düşmüş. Zaten Türkiye'de tekstil sektöründe yaşanan krizleri biliyorsunuz. Organize sanayi ve diğer fabrikasyon şu grafik. O da düşmüş. Tabii, organize sanayi derken, bu sanayi dallarının dışında, organize içinde yer alan diğer sanayilerden bahsediyor. O da düşme eğilimine girmiş. Toprak ve çimento sanayii de düşmüş. Kirliliği sanayi, enerji yoğun sanayi diyoruz çimentoya, toprak sanayiine, demir-çeliğe; tüketimleri hep Türkiye'de aynı oranlarda seyretmiş, ama artan bir tüketim var. Bakın, ticarethane, turizm, yazıhane. Özellikle 2002'den sonra ciddi bir artış göstermiş, hâlâ artıyor. Bunun kaynağı nedir? Bunun kaynağı ne, biliyor musunuz; AVM'ler, alışveriş merkezleri. Tüketim ekonomisini besleyen bir enerji politikasına sahibiz şu anda. Çünkü hem yazın soğutmaya yönelik, hem de kışın ısıtmaya yönelik çok ciddi bir elektrik tüketimi var ve tüketim ekonomisini besleyen bir elektrik enerjisi politikamız. Çanakkale'deki bu santraller de İstanbul'un alışveriş merkezlerini beslemek için iyi bir kaynak olacaktır. Tabii, aynı zamanda Avrupa'nın arz güvenliğini de temin etmek adına çok güzel bir yatırım olacaktır, sermaye de bundan karşılığını mutlaka alacaktır. Böyle bir enerji politikasıyla Çanakkale'de bu yatırımlar yapılmak istenmekte.

Sunumumu burada tamamlamak istiyorum. Çok teşekkür ediyorum. Aydınlik ve bilinçli günler dileyerek, sabrımız için teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Olgun beye teşekkür ediyoruz.
(... ..)

MELİK GÜL (Makina Yüksek Mühendisi)- Enerji Verimliliği Yönetmeliğinden bahsedeceğim. Enerji Verimliliği Yönetmeliği, öncelikle Avrupa Birliği Çevre Direktifi ve 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu kapsamında bu Yönetmeliği çıkarma görevini Bakanlığımıza verdiler. Yönetmeliğin çıkarılma tarihi 5 Aralık 2007, yürürlüğe giriş tarihi de 5 Aralık 2008. İsim olarak, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği olarak geçiyor bildiğiniz üzere. Yayınlanmış olduğumuz bu Yönetmelik 2008'de yürürlüğe girdi. Daha sonra Yönetmelikle ilgili işlemlerden gelen geri dönüşler ve Yönetmelikte anlaşılmayan hususların anlaşılır hale getirilmesi, yapılan yanlışlıkların düzeltilmesi ve değişen Avrupa Birliği çerçeve normları doğrultusunda, 1 Nisan 2010 tarihinde son halini aldı. Yönetmelik, öncelikle mevcut ve yeni binaları kapsıyor. Yönetmeliğimizde, binaların mimari tasarımları, ısı yalıtımı, mekanik tesisat tasarımı, otomasyonu, aydınlatması, yenilenebilir enerji kullanımı, kojenerasyon sistemleri kapsamında maddeler var. Bunların sonucunda da asgari performans kriterleri belirleniyor, enerji performansı hesaplama usulleri belirtiliyor. Tasarımı yapılan sistemlerin kontrolleri, bu kontrolleri yapacak kişilerin ve dizayn edecek kişinin yetkilendirmesi kapsamında... Yönetmelik kapsamında olmayan binalarda da, mesela sanayi alanlarında üretim faaliyeti yürüten binalar, kullanım ömrü 2 yıldan az olan binalar, toplam kullanım alanı 50 metrekaresinin altında olan binalar, ısıtma-soğutma ihtiyacı olmayan binalar bizim Yönetmeliğimiz kapsamı dışında.

Yönetmeliğin kapsamında, yeni binalarla alakalı ve mevcut binalarda proje değişikliği gerektiren önemli tadilatlar söz konusu. Önemli tadilatın tanımını yapacak olursak, emlak vergisine esas değerinin yüzde 25'ini aşan tadilatlar önemli tadilat olarak değerlendiriliyor. Bu tadilatlarda, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği esasları göz önünde bulundurulacak. Bunlarla alakalı olarak Yönetmeliğimizde ilgili idarelere verilen görevler var. Yapı ruhsatının verilmemesi -yapı kullanma izin belgesi olarak değiştirildiği bu projesine uygun yapılmayan binalarda yapı kullanım belgesi verilmeyecek. Yönetmelikle ilgili şüpheye düşülen, anlaşılmayan durumlarda Çevre ve Şehircilik Bakanlığından görüş istenecek.

Yönetmelikte belirtilmeyen maddeler var; mesela, A sınıfı binaların nasıl ölçüleceği, yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ... nasıl yapılacağı gibi. O zaman da Türk Standartları ve Avrupa standartlarına göre hesaplar yapılacak.

Belirtmek gereken bir nokta daha var. Yönetmeliğimizde sorumluluk veriliyor, ama cezai hüküm konusunda Yönetmeliğimizde açık maddeler yok. Kanunda, "Cezai işlem uygulanır" şeklinde bir ibare var sadece.

Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği bir takım çalışması aslında. yani projelendirme esnasında mimari projeye başlıyor. Bina ve tesisat yalıtımı, ısıtma, soğutma, havalandırma, sıcak suyun otomatik kontrolünün yapılması, aydınlatma, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve sonuçta da karşımıza binanın tasarımı çıkıyor. Buna göre, enerji kimlik belgesinde bu değerleri belirtiyoruz. Enerji kimlik belgesi de yeni

gösteriyor; ele aldığımız binanın ne kadar enerji tüketimi olduğu ve atmosfere ne kadar karbondioksit salınımı yaptığı.

Mimari tasarımla ilgili olarak, mesela azami derecede doğal aydınlatma imkanlarından yararlanma konusu var. Pasif bina tabiri vardır; kendi tükettiği enerjiyi kendi üreten, dışarıdan enerji tüketimi sağlamadan kullanılabilen binalar. Burada mesela, doğal ısıtma, soğutma, havalandırma, aydınlatma imkânları araştırılacak, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanım imkânları araştırılacak. Mimari uygulama projesi ve sistem detayları, ısı yalıtım raporuyla uyumlu olmalı. Mesela, şu an için elde ettiğimiz bir aşamadık belki, daha önce yapı denetimlerde takip ettiğimiz mimari projelerin çoğunda detay göremiyorduk, bir ısı yalıtım detayını göremiyorduk; ama son yaptığımız denetimlerde genelde detayı işlenmiş oluyor projeye.

Mevcut binaların dış kabuğu, binanın enerji performansını olumsuz etkileyecek şekilde değiştirilemez. Bu da bir şart olarak koşulmuş.

Enerji Verimliliği Yönetmeliğinden önce, Binalarda Isı Yalıtım Yönetmeliğimiz vardı. Bu Yönetmelikle beraber o yürürlükten kalktı, TS-825 Standardına göre ısı yalıtımı yapma mecburiyeti geldi.

Yönetmelikte getirilen yeniliklerden biri, bitişik nizam binaların bitişik nizam cephesi de normal dış cepheye bakan duvarlar gibi değerlendiriliyor. Onun dışında, yine bağımsız bölümler arasına izolasyon zorunluluğu geldi.

Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda TS-825 Standardı uygulanacaktır.

Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliğinde, mekanik ısı yalıtımı kısmı da var; yani mekanik proje tasarımı esnasında bunun yalıtılmasını da öngörüyor. Borular, kolektörler, yani ısı taşıyan tüm elemanlarımızın yalıtılması gerekiyor.

Bina tasarımı, mekanik sistem tasarımında belli zorunluluklar getirildi; mesela, yeni binalarda yapı ruhsatına esas toplam kullanım alanı 2 bin metrekarenin üstünde olan binalarda muhakkak merkezi sistem tasarlanması şeklinde. “Kullanım alanı 250 metrekarenin üstünde olan bireysel ısıtma sistemine sahip gaz yakıt kullanan binalarda yağışmalı tip cihazlar veya entegre ekonomizerli cihazlar kullanılabilir” ibaresi getirildi. Ekonomizer, Çanakkale’de doğalgaz yaygın olduğu için, yağışmalı cihazlar. Doğalgazla çalışan cihazlarda yağışma söz konusu. Doğalgazın kullanılmadığı, kömür ve sıvı yakıtlarda da ekonomizerle bu verimin artırılması öngörülüyor. Merkezi ısıtma sistemlerinde sıcaklık kontrol cihazları kullanılarak, ısıyı doğru şekilde yönetmemiz öngörülüyor.

Kullanım alanı tabirine bakarsak, binaya inşa edilen kullanılabilen tüm bölümlerinde duvarlar, kolonlar, ışıklıklar, giriş bölümleri, açık çıkmalar, hava bacaları, saçaklar, ticari amaçlı olmayan ve binanın kendi ihtiyacı için otopark olarak kullanılan bölüm ve katlar, yangın merdivenleri, asansörler, kalorifer dairesi ve hidrofor dairesi çıktıktan sonraki alan. Tabii, burada Kat Mülkiyeti Kanununda yine böyle bir metrekare sınırı geçiyor. Kat Mülkiyeti Kanununda, toplam inşaat alanı diye geçiyor. Bize gelen sorularda özellikle bunu soruyorlar. Yani kullanım alanı mı, toplam inşaat alanı mı, onu da belirtmek lazım.

Yine burada ısıtma sistemiyle alâkalı şartlarımız var; mesela, 500 kilovattın üstünde kapasiteye sahip kazan dairelerinde suyu yumuşatma cihazı ve ... sistemlerinin kurulması

şeklinde. Bu da yeni konulan bir madde. Bunun dışında, merkezi ısıtma sistemine sahip kontrol cihazları ve kullanım miktarına bağlı olarak paylaşımı sağlayan sistemler kullanılıyor. Burada bahsi geçen, yeni moda tabiriyle ısıtmaölçerler, kalorimetreler. Bunların kullanılması gerekiyor.

Yine ısıtma sisteminde, kazan daireleri havalandırmasıyla ilgili maddelerimiz var. Bir de kazanların verimleriyle alakalı maddeler eklendi. Mesela, "Katı yakıtlı kazanların verimi en az yüzde 75 olmalı" diyor. Gaz yakıtlı cihazlarda da verimlilik sınıfı 2 yıldızın üstündeki cihazlar kullanılması gerekiyor.

Bunun dışında, soğutmayla alakalı olarak, soğutma ihtiyacı 250 kilovattın üstünde olan binalarda muhakkak merkezi soğutma sistemi tasarlanması gerekiyor. Soğutucu akışkanlarla ilgili yine standarda göre tasarlanması lazım. Havalandırmayla ilgili sistemlerde de, mesela mevcut bir sistem, bir sinema salonu olarak düşünürsek, toplam kapasitesiyle ne kadar soğutma yapacak, yarı kapasitesinde ne kadar yapacak, onları belirtiyor.

Yine sıcak su sistemleriyle alakalı bir yenilik getirdi. Konut dışı kullanımlar, oteller, hastaneler, yurtlar gibi konaklama amaçlı binalarda ve spor merkezlerinde merkez ... sistemi tasarlanması gerekiyor. Sıhhi su sıcaklığıyla alakalı olarak, 60 santigratın üstüne çıkmayacak şekilde tasarlanacak; ancak, lejyoner bakterisinin önlenmesi için, haftada en az 1 saat boyunca 60 derece sıcakta tutulacak.

Otomasyonla alakalı maddelerimiz var. Burada önemli olan, 10 bin metrekarenin üstünde olan merkezi ısıtma-soğutma, iklimlendirme sistemi birlikte bulunan binalarda bilgisayarlı otomasyon zorunluluğu getiriliyor.

Yine aydınlatmayla ilgili maddelerimiz var. Burada da verimli aydınlatma armatürlerinin kullanılması öngörülüyor. Yine burada, Yönetmeliğimizde belirtilen armatürler gözüküyor. Tabii, şu an piyasada en verimli armatürler LED aydınlatmalar, ama şu an bizim sistemimizde onlar girilmiş durumda değil.

Yeni yapılacak olan 20 bin metrekarenin üstündeki binalarda ise, ısıtma-soğutma, havalandırma, sıhhi sıcak su, elektrik ve aydınlatma enerjisi ihtiyaçlarının tamamen veya kısmen karşılanması amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarının araştırılması gerekiyor. Hava, toprak veya su kaynaklı su pompaları, kojenerasyon ve kojenerasyon sistemleri, bunlar araştırılacak. Bunda da en az bina yaklaşık maliyetinin yüzde 10'u oranında yatırım yapma zorunluluğu geliyor.

İşletme ve periyodik bakım var. Biz binayı tasarladık, inşa ettik Yönetmeliğimize uygun şekilde; bunun enerji performansını sürekli aynı seviyede tutabilmemiz için, periyodik bakımlarını yaptırmamız gerekiyor. Bununla alakalı da yine bina enerji performans yöneticisi şeklinde değişik aktörler tanımlanıyor.

Burada da denetimi yapacak kurum ve kuruluşlar görülüyor. Aslında bu, enerji kimlik belgeleriyle alakalı. İlgili idarelere iş düşüyor. Bunların bir sonraki aşaması da, taslak şeklinde düşünülen illerde enerji verimliliği komisyonları kurulması ve burada çözümlenmesi şeklinde bir düşünce mevcut.

Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliğinde getirilen büyük yeniliklerden biri enerji kimlik belgesi. Yani bizim binamızın enerji tüketimi ve karbondioksit salımı açısından

ne durumda olduğunu görmemiz için enerji kimlik belgesi oluşturmamız gerekiyor. Enerji kimlik belgesi, Bakanlığımız internet sitesi üzerinden ... yazılımı kullanılarak oluşturuluyor. Bunu oluşturmaya yetkili kişiler yeni binalar için EKB uzmanı olmuş proje müellifleri. Bunun dışında, mevcut binalar içinse enerji verimliliği danışman firmalarında çalışan EKB uzmanlarınca üretiliyor. Düzenlenen belge, düzenleme tarihinden itibaren 10 yıl süreyle geçerli. Tabii, bu 10 yılın içinde şunu belirtmek lazım: Bina dış kabuğunda enerji verimliliğini etkileyecek bir değişiklik yapıldığı zaman belgenin yenilenmesi gerekiyor. Ruhsat vermeye yetkili belediyeler, il özel idareleri, onların yetkisinde. Bir nüshası bina girişine, rahatlıkla görülebilecek bir yere asılır. Binanın tamamı için hazırlanması şart. Bunun dışında, her bağımsız bölüm, mesela aydınlatmada bir değişiklik olabilir, soğutmasında daha verimli bir sistem kullanmış olabilir ve onun için de ayrıca düzenleyebilir.

Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı binalar, Milli Savunma Bakanlığı binaları, Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı binaları ile mücavir alan dışında kalan ve kullanım alanı 1000 metrekarenin altında olan binalarda enerji kimlik belgesi düzenlemesi zorunlu değil. Enerji kimlik belgesinde kısaca, binayla ilgili genel bilgiler, binanın resmi, enerji tüketimi, karbondioksit salımına ait sınıflandırma, yenilenebilir enerji kullanımı oranı ve ısıtma enerji tüketim sınıfı, sıcak su tüketim sınıfı, soğutma enerji tüketim sınıfı, havalandırma enerji tüketim sınıfı ve aydınlatma enerji tüketim sınıfı gösteriliyor. Bunun dışında, EKB belgesinin daha iyi hale getirilebilmesiyle ilgili açıklamalar kısmında öneriler bulunuyor. Bu belgeyi hazırlayan EKB uzmanıyla ilgili bilgilerle enerji kimlik belgesi oluşturuluyor. EKB uzmanıyla ilgili kimlerin yetki verdiği, kimlerin eğitim vereceğiyle ilgili maddelerimiz de Yönetmelikte mevcut.

Burada bir şeyi belirtmek lazım. BEP-TR yöntemine göre çıkarttığımız enerji kimlik belgesi yeni binalar için minimum D sınıfı olacak. Bu yeni binalarda şart. Mevcut binalar için bir sınıf sınırlaması yok. Mevcut binalar için tek şart, 2017 tarihine kadar bu belgenin hazırlanmış olması.

Yönetmeliğin yayınlamasıyla beraber, yine başta söylediğim gibi, TS-825 Isı Yalıtım Yönetmeliği yürürlükten kaldırıldı. Soğutmayla ilgili standartlar TSE tarafından çıkarılacak.

Bu şekilde enerji verimliliğini kısaca anlatmış oldum. İlginiz için teşekkürler. Sorularınız varsa, kısaca yanıtlayabilirim. Bize daha çok, “Bizim binamızın enerji sınıfı olması gerekir mi? Mantolama yapmak zorunda mıyız?” şeklinde sorular geliyor. Onunla alakalı olarak da burada dahili numaram, iletişim adresim var; buradan irtibat kurabilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI- Melik beye de çok teşekkür ediyoruz değerli sunumlarından ötürü.

Değerli arkadaşlar; yenilenebilir enerji konusu, kentimizin ve ülkemizin enerji profilinin sizlerle paylaşılması ve son olarak da aslında bacasız sanayi olarak da nitelendirdiğimiz ve Elektrik Mühendisleri Odası olarak da çok önem verdiğimiz, TMMOB olarak çok önem verdiğimiz enerji verimliliği ve tasarrufu konusunu da içeren Bina Enerji Performansı Yönetmeliğini de sizlerle paylaştık.

Toparlarken, sizlerin soruları ve küçük katkıları için sizlere de söz vereceğiz. Söz alan arkadaşlarımız lütfen kendilerini tanıtır ve soruyu kime sorduğunu ifade ederse seviniriz. Buyurun lütfen.

Doç. Dr. COŞKUN BAKAR- Çok basit, klasik kahvede oturan bir adamın cevap verebileceği birkaç sorunun cevabını net olarak duymak istiyorum. Bir, güneş enerjisini günlük hayatımızda ne zaman daha rahat göreceğiz, yani kendi evimizde kendi elektriğimizi üretebilecek miyiz?

İkincisi, bu kadar termik santrali ülkenin birçok yerinde yapan bir ülkede, iki tane yerde yapılan nükleer enerji santralini yapmazsak, elektriksiz mi kalacağız, gerçekten bu kadar ihtiyacımız mı var?

Üçüncüsü de, termik santraller geldiği bölgede refahı ne kadar arttıracak? Yani orada lise mezunu bir insan çalışacağı zaman, lise mezunu insanın hayatında neyi değiştirecek o, çocuğunu koleje gönderebilecek mi, tatile gidebilecek mi, bu kadar mı refahı arttıracak? Bunun cevabını arıyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Buyurun lütfen.

OSMAN DEMİRCAN- Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde Enerji Kaynakları Araştırma Merkezi Yönetim Kurulundayım.

Bir katkı yapacağım, bir soru soracağım. Katkım şöyle: Termik santraller bu yörede beklenin üzerinde arttı, çok fazla miktarda artıyor. Hatta listelerde olmayan iki şeyi katkı olarak sunmak istiyorum. Hemen 1-2 km uzağımızda, Özbek Ovası'ndan 4 bin 800 dönümlük tarım arazisi el değiştirdi. Bu tarım arazisini uydu kent kurulması için çalışmalar, planlamalar başlatıldı; ama orada da bir antik kent var. Diğer taraftan, bu büyük arazi içerisinde, deniz kenarından liman, havaalanı ve termik santral kurulması için çalışmaların yapıldığını duyuyoruz. Diğer taraftan ... taraflarında da bir-iki firmanın birkaç bin megavatlık bir termik santral kurulması için arazi aradıklarını biliyoruz. Gerçekten bu yörede termik santrallere ihtiyaç olmadığını ve bölgeye çok büyük olumsuzluklar getireceğini biliyoruz. Bunları bu bölgeden uzaklaştırmanın, çalıştırmamanın, kurulmasını engellemenin yolu var mıdır, öneriler burada konuşulabilir mi?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Buyurun lütfen.

MUHTEREM ...- Benim sorum jeotermalle ilgili. Burada aldığım rakamlar beni tatmin etmedi. Çünkü ben, 2 sene bu konuda araştırma yaptım, uluslararası sitelere de girdim, bilgiler de aldım. 1 egzo jul 10^{23} jul olmak üzere, Türkiye'nin 400 bin egzo jullük bir jeotermal potansiyelinin olduğunu biliyorum. Egzo jülü büyüklük olarak nasıl tarif edelim? Amerika'nın 2004 yılındaki tüm enerji harcaması 100 egzo jul olduğuna göre, bizim yıllık 2-3 egzo jullük bir şeye tekabül ediyor diye düşünüyorum. Böyle bir durumda, biz deprem bölgesi olduğumuza göre ve her kilometrede 30-50 derece sıcaklık arttığına göre, 3 kilometre girdiğimiz zaman kızgın kaya vesaire bulursak, iki kuyu açarsak, birinden su basıp diğerinden kızgın su alma şansımız çok yüksek olduğuna göre, 120 santigrat derecenin üzerindeki tüm jeotermal kaynaklardan elektrik enerjisi üretimi var olduğuna

göre, o zaman bizim potansiyelimiz akıl almaz boyutlara geleceğine göre, bunları niçin konuşmuyoruz. Yani beni bağışlayın. Ben, ülkemizin geleceğinin jeotermalde açık ara gördüğüm için bunları söylüyorum. Bu konuda araştırmalarım var, herkesle de seve seve paylaşıyorum. En ince detayına kadar, bir fabrikadaki detaya kadar inceledim, yazdım. Bunu ayrıca Makine Mühendisleri Odama da iletirim. Efendim, sorum, bu konuda açıklama bekliyorum. Bu niye küçük sınırlar içinde kaldı.

Bir de önceki sorumu tekrarlıyorum. 1 kilovat 1000 euro, 1 kilovat 8 bin euro; güneş 8 bin euro, rüzgar 1000 euro. Realiteye geldiğimiz zaman, rüzgarın maliyeti 1'e 8, yani 8 bin euro. Güneş 3 bin euro'da kalıyor, rüzgar 8 bin euro'ya çıkıyor. Bir de güneşte 20 sene. Fotovoltaik pilleri alıyorsun, koyuyorsun, sistemi kuruyorsun, hiç arkana bakmıyorsun. Ama rüzgarda, mekanik kısmı döndükçe açılıyor, bakım vesaire oluyor. Yani bu kandırmacayı yemeyelim. Bu kandırmacanın adı ne; 2 megavatlık rüzgar gülleri. Bunları bu değer üzerinden yapıyorlar. Hiçbir zaman bu değeri üretmiyor. Onu da bilgi olarak vermek lazım.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyorum Muhterem bey.
Buyurun Erkan bey.

ERKAN ...- Size hak veriyorum, jeotermalle ilgili söylediklerinize. Fakat türbinlerle ilgili bölümler var ya, son bir yılın faturalarındaki tüketim miktarlarını değerlendirdiğimizde, yani onların üretim verileri için efektif; fakat lisanslı elektrik üretimiyle ilgili gelişigüzel seçilen konumlardaki şeylerin üretimlerinin yetersiz olacağına inanıyorum. Ama doğru noktalara konulmuş olan türbinlerin verimleri iyi.

Rüzgar türbiniyle ilgili, evet, 1000 euro mertebesinde. Güneş sistemleri de 1500 euro civarında.

MUHTEREM ...- 5 bin euro rüzgar. Ben fiyat aldım.

ERKAN ...- Çanakkale'ye gelince, yenilenebilir, hiç alternatif filan yok. Buradan çıktıktan sonra, bir hafta içerisinde örnek tesisi devreye almış olacağız, 200 kilovatlık bir tesisi. Şu anda Çanakkale, yenilenebilir enerjide gerçekten verimli. Hocamın da dediği gibi, Almanya'da, Avrupa'dakinin 2 katı kadar bir potansiyel güneş enerjisi var burada. Bunun üretim miktarları zaten hem havadan, hem de yerden ölçümlerle tespit edilmiş.

MUHTEREM ...- Bizim ülkemizin elektrik ihtiyacı 55 bin megavat. Almanya, 35 bin megavatı üretiyor. Biz, Almanya'dan çok mu daha akıllıyız? Ben bunu kendime soruyorum efendim.

OTURUM BAŞKANI- Peki, çok teşekkür ediyorum.
Buyurun İsmail bey.

Doç. Dr. İSMAİL KASAP- Hep burada enerji üretimi üzerine konuştuk, bir de bunun tüketim ayağı da var. Acaba biz, tüketim ayağında daha verimli kullanarak neler yapabiliriz? Sadece elektrik dağıtım hatlarıyla efektif bir şekilde kullanabilirsek, yüzde 21'e kadar enerji tasarrufu yapabiliyoruz. Yanlışsam, lütfen düzeltin. Onun dışında, evlerde

kullanılan aletler A sınıfı ya da daha uygun kullanım şartlarında kullanıldığında çok ciddi elektrik tasarrufu yapıldığını da biliyoruz. Bununla ilgili herhangi bir konuşmacımızın önerisi olabilir mi?

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyoruz.
Buyurun Kemal bey.

KEMAL ULUSALER- Coşkun beyin, “Elektriksiz mi kalacağız?” diye bir sorusu vardı. “Termik santraller olmasa, doğalgaz çevrim santralleri olmasa elektriksiz mi kalırız, gerçekten bu kadar elektriğe ihtiyacımız var mı?” diye bir ikinci sorusu vardı. Aslında bütün yapılan planlamalarda, programlamalarda, 10 yıllık, hatta 20 yıllık projeksiyonlarda, hep Türkiye’nin nüfus artışına bakarlar, gayri sâfi milli hâsılaya bakarlar. Bunlar baz aldıkları rakamlardır. Ondan sonra sanayinin gelişimine ve elektriğe bakarlar, “Türkiye’de her yıl yüzde 6-8 arasında bir büyüme, yani diğer büyümenin elektrik enerjisine yansması var. Dolayısıyla her sene 6-8 arasında bir elektrik enerjisine ihtiyacımız var. Bunun için şu kadar yatırım yapmamız lazım, bunun için bu kadar santral, bu kadar HES, bu kadar RES, bu kadar termik santral yapmamız lazım” deyip, planı önümüze atıverirler, bunun hiçbir zaman tüketim ayağı değerlendirilmez. Aslında işin en önemli şeyi, üretim ayağı kadar tüketim ayağıdır. Tüketim ayağının daima tartışılması gerekir, ama tüketim ayağını ve üretim ayağını bir arada tartışacak yapı da politik yapıdır. Eğer politik yapı, örneğin kapitalist sistemse kendi piyasa anlayışına göre bir politik yol çizer, sosyalist sistemse kendi anlayışına göre bir yol çizer, daha başka anlayışlar kendi anlayışlarına göre yol çizer. Kapitalist sistemde, içinde bulunduğumuz piyasa ekonomisinde tüketim olmazsa olmazdır. AVM’ler vesaireler onların sonucu; devamlı tüketim üzerine kurulum her şey. Ama bunu yaparken, tüketimi karşılayacak üretimi de onun yanına koymak gerekir. Tüketimin düşürülmesi, tüketimin kısılması hiçbir zaman düşünülmez, istenmez zaten, sermaye bunu istemez. Niye istesin ki tüketimin kısılmasını? Dolayısıyla politikalar sermaye anlayışına göre yapıldığı için, bizim devamlı elektriğe ihtiyacımız var olacaktır. Bu anlayışı değiştirecek olan bizleriz, değiştirebilirsek biz değiştireceğiz. Dolayısıyla tüketim ayağı önemli.

Yapılabilecek şeyler var mı? Çok şeyler yapılabilir; enerji verimliliği, enerjinin etkin kullanımı. Bir Japon bir kalemi 1 birim enerjiyle üretirken, biz bu kalemi 3 birim enerji harcayarak kullanıyorsak, burada bir problem vardır. Bütün bunları masaya yatırmak lazım. Enerjinin etkin kullanımı, verimli kullanımı, neye ihtiyacımız var, neye ihtiyacımız yok... Ayrıca enerji politikaları yapılırken, yine aynı sözünü ettiğim şekilde, siyasi yapılanmaya göre şekillenir. Aslında enerji politikaları tek başına belirlenmez; tarım politikaları, sanayi politikaları, enerji politikaları, ulaşım politikaları, hepsi bir çerçeve içinde yedirilerek yapılır. Az önce sözünü ettiğim gibi, gayri sâfi milli hâsılaya katkısı şu kadar olsun diye bir sanayi politikası sağlarsanız, çevreyi düşünmezseniz farklı bir şey çıkar; ama mesela İrlandalılar gibi, “Ben, çok yoğun enerji kullanan, çok enerji tüketen bir enerji kullanımına gitmeyeyim; onun yerine, aynı şekilde bana gayri sâfi olarak katkı koyacak olan başka bir şeye, yazılım sektörüne gideyim” dersiniz farklı bir şey çıkar. Hemen önüne planı açıyor, yazılım sektörüne giriyor, enerjisini düşürüyor, aşağı çekiyor, çevre kirliliğini aşağı çekiyor, kendine göre bir plan yapıyor. Kapitalizmin kendi içinde de bu tür sıkıntılar var. Bir, vahşi kapitalizm, “Saldım çayıra, Mevla’m kayıra” giden bir sistem var; bir de biraz daha kendi içinde daha mantıklı, daha sosyal devleti düşünen bir yapı var. Bütün bu çerçevede tüketim ayağı çok önemli.

Onun dışında, güneş ve rüzgarla ilgili bir soru gelmişti. Bunun örnekleri var, Avrupa'da da var, Amerika'da da var. Zaten benim sözünü ettiğim, Almanya'dan verdiğim örnekte, bir güneş santrali vermiştim bir slaytta; ortada bir tane toplayıcı, etrafında çanaklar vesaire. İspanya'da olan var, Amerika'da var, bir de Avustralya'da var. Dünyada çok yaygın değil, ama yaygınlaşıyor. Mesela Almanya'da çok yok, küçük ölçekli var. Almanya'dakilerin çoğu küçük ölçekli ürünler. Evlerin çatısı, binaların yüzeyi, her tarafa güneş ... döşenmiş durumda. Teşvik veriyor, çok ucuz kredi veriyor, ayrıca çift taraflı sayaç koyuyor. Yıl sonunda topluyor, mahsuplaşıyor seninle sistem ve ihtiyacından daha fazla üretmişse senin çatındakiler, oradan tekrar para alıyorsun, onunla kredini ödüyorsun. Bununla bir de pazar oluşturuyor adamlar. Bu bakımdan da kârlı. Bir pazar oluşturuyor, bir sanayi oluşturuyor, dünya pazarlarına açılıyor aynı zamanda. Yani evlerde mümkün bu, olması da gerekir. Hele önümüzdeki süreçte, petrol bağımlısı olan bir ülkede, petrol fiyatlarının da devamlı yükselme eğilimine girdiği bir dönemde, elektrikli ya da hibrit araçlar hızla artacak. 2030'de her 3 araçtan birisi öngörülüyor. Dolayısıyla kendi evinde gerekirse kendi aracını şarj edebileceksin, kendi evinin ihtiyacını kullanabileceksin. Bunlar mümkün ve yapılması gereken şeyler, ama kamunun buna katkı koyması lazım. Az önce dediğim gibi, "Bir müteşebbis gelsin de bu işi halletsin"le olmuyor bu iş, öyle bir şey yok.

Jeotermalle ilgili potansiyel konusunda bir soru vardı. Çanakkale'yle ilgili jeolojik bir harita sunmuşum. Koyu siyah gölgeler, gri gölgeli yapılanmalar var, bir de beyaz olan yerler var. Aslında Türkiye'de MTA gibi kuruluşların, yani Cumhuriyetin ilk döneminde kurulan Etibank, MTA vesaire gibi kuruluşların piyasa ekonomisiyle yok edilmesi söz konusu. Tam aksine, bunların daha da güçlendirilmesi lazım, aramaların artırılması lazım. Petrolde de bu böyle, doğalgazda da bu böyle, diğerlerinde de bu böyle. Benim burada söylediğim, MTA'nın şu andaki verileri. Ama gerekli araştırma yapılmamıştır. Gerekli araştırma yapılırsa, bu potansiyelin artacağına inanıyorum.

Neden bunu söylüyorum? Dünya başka bir yere gidiyor. Nükleer santrallerde, Fukuşima'yı gördünüz. Fukuşima Japonlara büyük bir ders oldu. Her ne kadar gelip de burada, Türkiye'de santral yapıyorsa bile, kendi nükleer teknolojisini Türkiye'ye transfer etmek... Çünkü nükleer teknolojisini orada durdurdu, nükleer santrallerini durdurdu ve süreç içerisinde kapatacak Japonya. Ama bunun yerine ne koyacak? Zaten 2000 yılından beri yaptığı çalışmalarla birlikte başka şeyler koyuyor. Mesela Japon Denizi'nde, özellikle kuzey kısmında metan gazı var. Denizin 200 metre seviyesinin altında metan gazı var, çıkarmadı. Buzlu gaz dedikleri bir sistem. Artık o teknolojiyi çözmüşler, oradan metan gazını çıkartacaklar. Bizde de Karadeniz'de aynısı var; ama Karadeniz'de ne MTA, ne de başkasına olanak sağlanıp o teknoloji yaratılmıyor. Bunların yapılması lazım. Çanakkale Üniversitesi burada başka şeylerle uğraşacağına, yenilenebilir enerji potansiyeli var; rüzgar teknolojisinde, güneş teknolojisinde Ar-Ge çalışması yapsın, devlet de oraya para yatsın. Eğer toplum için bir şeyler yapmak istiyorsan yaparsın; değilse, piyasa için bir şeyler yapmak istiyorsan, o başka.

Fiyatlara hiç girmeyeceğim. Fiyatlar çok değişik. Çünkü koşullara göre değişir, yerine göre değişik, üreten göre değişir. Dolayısıyla fiyatlar her zaman sağlıklı olmayabilir.

Benim aldığım sorular bu kadar. Başka soru var mıydı, bilmiyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz Kemal bey.
Buyurun Olgun bey.

OLGUN SAKARYA- Ben de birkaç altında sorulan sorulara kısaca yanıt vereyim. Güneş enerjisinin evimizde halihazırda kullanılabilir olup olmadığı konusu var. Çok ekonomik olmadığı için, daha rağbet görmedi. Bugün, lisanssız üretim olarak dağıtım şirketlerine müracaat etmek suretiyle kendi ihtiyacınız için elektrik enerjisini güneşten üretim kullanma şansına sahipsiniz, bunda yasal bir şey yok.

Nükleer santral siyasi bir tercihtir. Bugün başlansa, en erken 7 yıl sonra deniliyor; ama gelişmiş ülkeler bile bunu 10 yıldan önce bitirememiş. Zaten 10 yıla kadar da elektriksiz kalacak halimiz yok. 380 milyar kwh güneş potansiyelimiz var, yaklaşık 100 milyar kwh rüzgar potansiyelimiz var. Biraz önceki tablolarda verdim; rüzgar ve güneşten daha hiç nasibimizi alamamışız tabiri caizse. Yani yenilenebilir kaynaklar anlamında potansiyelimiz var, kullanılmamış linyit potansiyelimiz var. Nükleer siyasi bir tercihtir. Onun için, nükleere çok fazla şey yapmak istemiyorum.

Hocam, “Nasıl mücadele ederiz?” diye sordu. Samsun Gerze’de de termik santral kurmak istiyorlar. Gerze halkı ayaklandı, Bartın Amasra da aynı şekilde ayaklandı, sürekli mücadele yapıyorlar. Hâlâ bir çivi çakamadılar. Sonuçta, örgütlü mücadeleden geçiyor.

“Enerjiyi verimli kullansak, dağıtım hatlarında daha verimlilik sağlasak” denilmişti. Evet, kayıp-kaçak oranı hâlâ çok yüksek seviyede. Doğu ve Güneydoğu’daki kayıp-kaçığı dile getiriyorlar hep, ama gözden kaçan başka bir şey var; İstanbul’daki yüzde 1 oranındaki kayıp-kaçak, birçok ilin genel tüketiminden daha fazla. Artı, Doğu’da genelde mesken ağırlıklı bir yapı var. Açın, tarife kategorisine bakın, kayıp-kaçak bedeline ve sanayi tarifesindekilere 1 Nisandan itibaren yüzde 53 zam yaptılar. Konutlardakine zam yüzde 27. Madem çoktu, o zaman niye mesken tarifesini daha fazla yapmadınız? Bana göre, demek ki sanayide daha çok kayıp-kaçak var. Sanayi de nerede; İstanbul’da. Yani dağıtım hatlarının verimliliği, kayıp-kaçığın düşürülmesi tabii ki bize çok büyük bir ilave santral yatırımı demektir.

Benim kısaca ifade edeceğim bunlar.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Melik bey; sizin var mı herhangi bir cevabınız?

MELİK GÜL- Benim sadece enerji tasarrufuyla alâkalı söyleyeceklerim var. En ucuz enerji tasarruf edilen enerjidir. Bakanlığımız tarafından çıkartılan yönetmeliklerde, enerjinin verimli kullanılmasına dönük Devlet İstatistik Kurumuyla birlikte yapılmış olan bir çalışmada, mevcut bina stokunun yarısının referans bina seviyesine getirilmesi durumunda, yıllık 4 milyar dolar civarında sadece ısınmadan kaynaklı giderlerde tasarruf yapılacağı öngörülüyor. Tabii, aynı zamanda bir de insanların enerji tüketim alışkanlıklarının değişmesi de bir kültürdür aslında. Yani insanın hayat tarzını değiştirerek, tüketilen enerjinin azaltılması mümkün. Bununla alâkalı da sadece yönetmelik çıkararak, kanunlar koyarak, belli zorlamalara giderek sonuç alınması da biraz zor. Ne yapılabilir? Değişik kamu spotlarıyla, okullarda çocukların eğitilmesiyle enerji verimliliği cazip hale getirilebilir.

Tabii, enerji üretimine hep parasal baktık. Asıl tehlike, aslında dünyada iklim değişikliği denilen bir olay var, yani karbondioksit salınımından kaynaklanan. Biz, her tükettiğimiz

enerjiyle kilovat başına dünyaya bir zarar veriyoruz. Onu da göz önünde bulundurarak, kaynaklarımızın temiz enerji olmasına dikkat etmek önemli.

Söyleyeceklerim bu kadar.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar; sizlere sabrınız ve katkılarınız için, değerli panelistlerimize de değerli bilgilerinizi bizimle paylaştıkları için teşekkür ediyorum.

Kemal beyin tamamlaması gereken son bir sözü var.

KEMAL ULUSALER- Neden bu yöreye termik santral bu kadar yoğun gelmeye başladı, özellikle ithal kömüre dayalı? Birincisi, mesela deniz yoluyla gelen bu ithal kömür rahatlıkla Akdeniz’de bırakılabilir ya da Ege’de bırakılabilirdi, oralara da yapılabilirdi; ama niye bu bölge? Bu bölge aslında pazara yakın, yani İstanbul ve Avrupa. Çünkü Avrupa’da elektrik fiyatları giderek yükseliyor. Türkiye’de ucuz mu; Türkiye’de de ucuz değil, yüksek; ama Türkiye’de maliyetleri aşağı çekecekler. Birincisi, Avrupa’yla eylül ayında altyapı işlemleri tamamlanıyor, elektrik alışverişi artık olağan hale gelecek, piyasaya Türkiye de girecek ve Türkiye, Avrupa’ya elektrik satmaya başlayacak. Kömür ucuzlayacak; çünkü Amerika ve kömür elde edilen diğer ülkelerde kayaç gazı dedikleri kaya gazı şu anda faal olarak çıkartılmaya başlandı yoğun olarak. Amerika ve diğer buna benzer ülkeler ellerindeki artık kömürü kullanmayıp kayaç gazına yöneldiler, kömürün fiyatı düşmeye başladı. Bunlar başka bir etken. Zaten haritadan da gördünüz, bütün yollar Trakya ve Avrupa’ya yöneliyor.

Bir de işgücü var. Balıkesir ve Çanakkale, ikisini kapsayan kalkınma ajansının nüfus ve istihdam verileri var. Buradaki verilere göre, Çanakkale bölgesindeki tarım istihdamı Türkiye ortalamasının çok üzerinde. Genelde tarım istihdamının yüksek olduğu yerlerde işçilik daha ucuzdur. Tercihlerden bir tanesi de bu. Hepsi yan yana geldiğinde, “Niye bu bölge?” sorusuna yanıt ortaya çıkmış oluyor.

OTURUM BAŞKANI- Tekrar teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar; panellerimizin zamanına çok uyamadığımız için, sizlerin de müsaadesiyle, çay arasını bu panellerin tamamlanmasından sonra vermek istiyorum. panelistlerimize teşekkür ettikten sonra diğer panelistlerimizi alıp devam edeceğiz. Yoksa, şehir dışından gelen panelistlerimizin otobüs saatlerini geciktirmiş olacağız. Değerli panelistlerimize belgelerini verdikten sonra onları uğurlayacağız.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Şimdiki konuşmacımız, Sayın Hülya Varlık.

Makina mühendisi olan Sayın Hülya Varlık, Makina Mühendisleri Odası Bursa Şubesi Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yapmakta, iş güvenliği uzmanı olarak çalışma hayatını sürdürmekte. Buyurun.

HÜLYA VARLIK (Makina Mühendisleri Odası Bursa Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)- Merhabalar.

Bu sunumda sizlere 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunuyla ilgili kısa bir bilgilendirme yapacağım.

Kanun oldukça geniş aslında; ama daha önceki iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı ile yeni mevzuat arasında neler değiştiğine yönelik maddelere özellikle dikkat çekeceğim.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun amacı, kapsamı, tanımları, işverenin genel yükümlülüğü, iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi, işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanları, çalışmaktan kaçınma hakkı, sağlık gözetimi, çalışanların bilgilendirilmesi, eğitilmesi, çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması, çalışan temsilcisi, iş sağlığı ve güvenliği koordinasyonu, işin durdurulması, yürürlük ve idari para cezalarını kapsayan bir sunum olacak bu.

Kanunun amacı, daha önceki iş sağlığı ve güvenliği mevzuatımızda olduğu gibi, çalışanların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi. Genel amacı buna dayanıyor ve bunların sağlanması için tarafların görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi. Elbette ki taraflar dediğimiz, devlet, işveren ve çalışanlar.

Kanun kapsamına baktığımızda, kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dahil olmak üzere, tüm çalışanlarına, faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır. Daha öncesinde kamu kurum ve kuruluşları yoktu mevzuatta, burada kamu kelimesi mevzuata yeni dahil oldu.

İstisnalar, yani kanunun yürürlükte olmayacağı yerler: Fabrika bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindekiilerden hariç, Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri, afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri, ev hizmetleri, çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar; hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri bu kanun kapsamı dışında tutuluyor.

Yeni tanımlar var.

Daha öncesinde işçi olarak bahsi geçen kişiler şimdi çalışan olarak değerlendirilecek. Aslında bu bakımdan çok da bir değişiklik yok. İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili çalışmalara katılma, çalışmalarını izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışana ifade ediyor.

Destek elemanı: Bu da yeni bir tanım. Asli görevinin yanında, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili önleme, koruma, takviye, yangınla mücadele, ilkyardım ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş, uygun donanım ve yeterli eğitime sahip kişi. Destek elemanı olarak seçeceğimiz kişinin mutlaka özel olarak tüm bu konularda eğitim almış olmasına dikkat edilmesi gerekiyor.

İş güvenliği uzmanı: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip mühendis, mimar ve teknik elemanlar.

Teknik eleman: Teknik öğretmen, fizikçi, kimyager unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği programı mezunları.

İşyeri hekimi: Yine iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimler.

İşyeri hemşiresi: 25 Şubat 1954 tarihli 6283 sayılı Hemşirelik Kanununa göre hemşirelik mesleğini icra etmeye yetkili, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş (özel olarak eğitim almış ve sertifikalandırılmış) işyeri hemşireliği belgesine sahip hemşire ya da sağlık memuru. Ki tam zamanlı işyeri hekimi bulundurma zorunluluğu olmayan işyerlerinde mutlaka işyeri hemşiresi ya da sağlık memuru bulunmak zorunluluğunu istiyor kanun.

İşyeri: Mal veya hizmet üretmek amacıyla, maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmetle nitelik yönünden bağlı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen, işyerine bağlı yerler ve dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene, bakım ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları içeren organizasyonun tümüne işyeri diyoruz.

İşveren: Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar.

Çalışan: Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın, kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişiler.

Ortak sağlık ve güvenlik birimi: Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan, Bakanlıkça yetkilendirilen birimler.

Tanımlar bunlar.

İşverenin yükümlülüklerinden bahsedeceğim biraz. Zaten çok fazla bir değişiklik yok. Daha önceki iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili mevzuat kapsamındaki yükümlülükler neyse, işverenin yükümlülükleri yine aynı.

Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil, her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar. Tehlikeleri belirlemek için risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır. Çalışanlarını ve mevcut durumunu, iş sağlığı ve güvenliği kurallarına, mevzuatına uygun olup olmadığı konusunda değerlendirir, denetler, izler. Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden uygunluğunu göz önüne alması gerekir. Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli önlemleri alır. İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmıyor. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri işverenin sorumluluklarını etkilemiyor. Son ve daha önemli bir nokta; işveren, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili tedbirlerin maliyetini çalışanlara yansıtamaz. Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden kurtulmaya yönelik çalışmaları kapsayacak iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için, işveren, çalışanlar arasında, iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelini görevlendirir. Eğer kendisi yeterli belgeye sahipse, kendisi de bu hizmeti yürütebilir. Eğer kendi personeli arasında bu yetkinlikte kişiler yoksa, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden bu hizmeti alabilir. İşveren, görevlendirdiği kişi veya hizmet aldığı kurum veya kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç-gereç, mekân, zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılar. Görevlendirdiği kişi veya hizmeti aldığı kurum veya kuruluşlar tarafından iş

sağlığı ve güvenliğiyle ilgili, mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir. Burada da önemli olan, belirlenmiş olan risklerin yazılı olarak işverene bildirilmesi, kayıtların tutulması.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulmasıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından bahsediyor kanun. İhaleyle alabileceklere bahsediyor.

“İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için Bakanlıkça aşağıdaki şartlarla destek sağlanabilir” diyor kanun; “Kamu kurum ve kuruluşları hariç, 10'dan az çalışanı bulunanlardan...” Bu da 6331 sayılı Kanunun getirdiği, belki de işverenleri düşünerek çıkarılan, en önemli fayda sağlayan maddelerden biri. 10 kişinin altında çalışan olan işyerleri için devlet destek sağlayacak, SGK ödemeleri üzerinden.

Çalışan sayısı 10'dan az olanların yanında, çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri faydalanabiliyor bundan. Ancak, burada da önemli olan, SGK primlerinin yatırılıyor olması. Eğer SGK primlerinin yatırılmadığını tespit ederse kurul, 3 yıl destekten yoksun bırakabilecek işyerini.

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz. Bu kişiler, görevlerini, mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde yürütür.

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları, görevlendirildikleri işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirir. Bildirilen hususlardan hayati tehlike arz edenlerin işveren tarafından yerine getirilmemesi halinde, bu hususu Bakanlığın yetkili birimine bildirir. Bu da önemli. Tüm bildirimleri yazılı olarak yapmak ve hayati tehlike olduğu durumda, eğer işverene gerekli önlemleri aldırılmıyorsa, Bakanlığın ilgili birimine bu konuyu iletmek durumunda.

Hizmet sunan kuruluşlar ile işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesindeki ihmallerinden dolayı hizmet sundukları işverene karşı sorumludurlar.

Çalışanın ölümü veya maluliyetiyle sonuçlanacak şekilde vücut bütünlüğünün bozulmasına neden olan iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde ihmali olan işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının yetki belgesi askıya alınır.

Tanımlarda olması gereken, ama sanırım slaytlarda yer almayan bir konu vardı, onu söylemeden geçemeyeceğim. O da şu: İşletmede işin yürütümünden ve idaresinden sorumlu olan tüm çalışan personel kanun gereği işveren olarak değerlendirilecekler her türlü olayda. Bu da önemli. İşyerindeki yetkili kişiler, işverenin sorumluluğunu paylaşacaklar bundan sonra.

İş güvenliği uzmanlarının görev alabilmeleri için, çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde A sınıfı, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde B sınıfı, az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesi olmaları şartı aranıyor. Ancak, geçtiğimiz ay çıkartılan bir yönetmelik değişikliğiyle, C sınıfları 7 yıl boyunca, eğer 3 yıl sektörel çalışmışlıkları varsa, tüm tehlike sınıflarına bakabiliyorlar. Yanlış hatırlamıyorsam, Nisanın ilk günlerinden itibaren geçerli bir hüküm bu.

Bakanlık, işyeri hekimlerinin ve iş güvenliği uzmanlarının görevlendirilmesi konusunda sektörel alanda özel düzenleme yapabilir.

Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde A sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirme yükümlülüğü var. Çünkü sayımız oldukça az, A sınıfı uzman sayısı az. B sınıfı da az. Dolayısıyla, geçici madde konulmuştu; ama bu geçici maddenin de çok fazla hükmü kalmadı. Dediğim gibi, C sınıfları tüm tehlike sınıflarına bakabilme hakkına sahip. Sadece 3 yıl sigortalı olarak bakacakları tehlike sınıfında tecrübeli olmaları şartı aranıyor.

Az önce de söyledim, belirlenen çalışma süresi nedeniyle, işyeri hekiminin ve iş güvenliği uzmanının tam süreli görevlendirilmesi gereken durumlarda, işveren, işyeri sağlık ve güvenlik birimini kurar. Tam süreli işyeri hekimi bulundurma zorunluluğu olmayan yerlerde mutlaka işyeri hemşiresi bulundurma zorunluluğu var. Ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alma zorunluluğu yok; kendi bünyesinde de işyeri sağlık ve güvenlik birimini kurarak, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı görevlendirebilir. Hatta sağlık birimi varsa, kısmi süreli de bireysel olarak anlaşmalar yapabilirler.

Kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuata göre çalıştırılan işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olmak niteliğine haiz personel, gerekli belgelere sahip olmak şartıyla, asli görevlerinin yanında, belirlenen çalışma süresine riayet ederek, çalışmakta oldukları kurumda veya ilgili personelin muvafakati ve üst yöneticinin onayıyla diğer kamu kurum veya kuruluşlarında görevlendirilebilir. Kamu çalışanlarından bahsediyor bu. Ancak, hizmet vermeleri gereken süre kadar o iş için o zamanı ayırabilmeleri lazım, idarenin de bunu o şekilde ayarlaması lazım. Aynı kamu kurum veya kuruluşunun bir başka biriminde de, yine amirinin muvafakatiyle, iş güvenliği veya işyeri hekimi olarak görev alabilirler.

Bu şekilde görevlendirilecek personele, görev yaptığı her saat için 200 gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı tutarında ilave ödeme, hizmet alan kurum tarafından yapılır. Bu ödemeden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. Bu durumdaki görevlendirmeye ilişkin ilave ödemelerde, günlük mesai saatlerine bağlı kalmak kaydıyla, aylık toplam 80 saatten fazla olan görevlendirmeler dikkate alınmaz. Yani 80 saatini ancak iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi olarak değerlendirmesi gerekir.

Çalışmaktan kaçınma hakkı daha önceki mevzuatta da vardı, bu yasaya da konuldu.

Ciddi ve yakın tehlikeyle karşı karşıya kalan çalışanlar, tespit ettikleri durumu, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu varsa, kurula bildiriyorlar; kurul acil olarak toplanıyor, konuyu değerlendiriyor. Kurulun olmadığı işyerlerinde ise, işverene gerekli başvuruyu yapıyorlar; işveren durumu değerlendiriyor. Eğer gerçekten ciddi ve yakın tehlike olduğuna kanaat getirirlerse, bu, yazılı olarak, başvuran çalışana ve çalışan temsilcisine bildiriliyor ve o tedbir alınıncaya kadar da çalışanların çalışmalarını durduruluyor. Çalışmadıkları sürede de çalışmış olarak değerlendiriliyor çalışanlar.

Kurulun oluşumu yine aynı şekilde. Daha önceki mevzuatta 50 ve üzerinde çalışan olan işyerlerinde kurul oluşturma zorunluluğu vardı; yine aynı şekilde, 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturulacak. Çok tehlikeli işyerleri ayda bir toplanmak zorunda. Tehlikeli işyerleri 2 ayda bir toplanabilir; ama bu tercihe bağlı, her ay da toplanabilirler. Az tehlikeli işyerleri ise 3 ayda bir toplanacaklar.

Çalışanın, çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ve kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır.

Çalışanlar, ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda... Yani ilk başvurduklarında, tedbir alındıktan sonra çalışmaya başlatılacaklardı; ama önlenemez, yani tedbir alınamaz bir durum söz konusuysa eğer, herhangi bir şekilde kurula ya da

işverene başvuru yapmaksızın, derhal, daha önceden belirlenmiş olan güvenli bölgeye giderek işi bırakabilirler. Buna hükmediyor bu maddenin devamı. Bu durumda da yine iş sözleşmesiyle çalışanlar, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabii oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmesini feshedebilirler. Toplusözleşme veya toplu iş sözleşmesiyle çalışan kamu personeli, bu maddeye göre çalışmadığı dönemlerde fiilen çalışmış sayılıyor.

Belirlenmiş güvenli bölge neresidir? İşyerlerinde belirlenmiş güvenli bölge neresidir? Yasa, bu konuda acil durum planları üzerinde duruyor. Burada madde olarak yok. Acil durum eylem planlarının hazırlanması, ekiplerin eğitimleri, tatbikatların planlanması ve uygulanmasıyla ilgili ciddi maddeleri var; tahliye, arama-kurtarmayla ilgili. Dolayısıyla, bu bölgelerin de belirlenmesi gerekiyor. İşyerlerinde acil toplanma bölgesi dediğimiz, daha önceden belirlediğimiz güvenli bölge oluyor. Yani yasada bahsi geçen, belirlenmiş güvenli bölge tanımı, acil toplanma bölgesi.

İşveren, çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak, sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar. Zaten daha öncesinde de oluyordu, biliyorsunuz; periyodik sağlık kontrollerinden, sağlık taramalarından bahsediyor.

Aşağıdaki hallerde çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamak zorunda: İşe girişlerinde, iş değişikliğinde; iş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaştırmalardan sonra; işe dönüşlerini talep etmeleri halinde tekrarlanması gerekiyor sağlık muayenelerinin.

İşin devamı süresince çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla... Yasadan sonra yönetmelik değişiklikleri başladı, biliyorsunuz; daha önce var olan yönetmeliklerde revizyonlar yapılıyor ve yönetmelikler yenilerek yürürlüğe konuluyor. Şu ana kadar 10-15 civarı yönetmelik yayımlandı, Temmuz'a kadar da bunları tamamlamaları gerekiyor. Çünkü daha belirlenmemiş ve acil olarak belirlenmesi gereken oldukça fazla konu var. Yasanın madde olarak belirttiği; ancak, ne şekilde yapılacağı belli olmayan durumlar söz konusu.

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacaklar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamazlar. Daha öncesinde Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği vardı. Dolayısıyla, ağır ve tehlikeli işler kapsamında olan işyerlerinde çalışacak kişiler, ağır ve tehlikeli işler sağlık raporu olmadan işe başlatılmıyordu. Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği geçtiğimiz ay yürürlükten kaldırıldı. Dolayısıyla, o zamandan beri ağır ve tehlikeli işler sağlık raporuyla ilgili bir kargaşa söz konusuydu. Ancak, Bakanlık bununla ilgili bir bildiri yayınladı. Şimdiye kadar yürütüldüğü şekilde yapılmaya devam ediyor. Neden? Ağır ve tehlikeli işler tanımını kaldırıyor; onun yerine, tehlikeli ve çok tehlikeli kavramları bundan sonra gündemde olacak. Buna göre de, tehlikeli ve çok tehlikeli işlerle ilgili yeni bir yönetmelik hazırlığı içinde olduklarını düşünüyoruz.

Sağlık raporu alınmadan işe başlatılamayacaklar.

Bu kanun kapsamında alınması gereken sağlık raporları, işyeri sağlık ve güvenlik birimine veya işyeri dışında hizmet alınan ortak sağlık ve güvenlik biriminde yer alan işyeri hekiminden alınır. Daha öncesinde sağlık kuruluşlarından da alınabiliyordu, hastanelerden alınabiliyordu. Bundan sonra sadece işyerindeki görevli işyeri hekiminden ya da ortak sağlık ve güvenlik birimindeki işyeri hekimlerinden alabilecekler.

Raporlara itirazlar Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hakem hastaneye yapılır, verilen kararlar kesindir.

Sağlık gözetiminden doğan maliyet ve bu gözetimden kaynaklanan her türlü ek maliyet işverence karşılanır, çalışana yansıtılmaz.

Sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın, özel hayatı ve itibarının korunması açısından, sağlık bilgileri gizli tutulur.

İşyerindeki iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla, işveren, çalışanları ve çalışan temsilcilerini, yapacakları işin özelliklerini de dikkate alarak, aşağıdaki konularda bilgilendirir: İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık-güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler, kendileriyle ilgili yasal hak ve sorumluluklar, ilkyardım, olağandışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler.

Biliyorsunuz, daha önceden 4857 sayılı İş Kanununun 77. Maddesi de işverenin eğitim verme zorunluluğunu kapsıyordu; işverenler, çalışanlarına mesleki tehlike ve riskler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda eğitim vermek zorundaydılar. Aynı şekilde, İş Kanununun 77. Maddesi, İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kanununa da taşınmış oldu.

Ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanlar, tehlikeler ve bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak tedbirler hakkında derhal bilgilendirilir. Yani iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili tehlikelerimizi belirleyip, bunlarla ilgili talimatlarımızı oluşturmak ve bunları çalışanlara gerekli eğitimlerle vermek zorundayız.

Başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları da (yani taşeron çalışanları) kendi işyerindeki tehlike ve risklerle ilgili ve uyulması gereken kurullarla ilgili bilgilendirmek zorunda işveren.

Risk değerlendirmesi, iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler, ölçüm, analiz ve teknik kontrol, kayıtlar, raporlar ve teftişten elde edilen bilgilere, destek elemanları ve çalışan temsilcilerinin ulaşmasını sağlar.

İşyerinde mutlaka riskleri belirlemek için yaptığımız ortam ölçümleri ve bunların değerlendirmeleri, risk değerlendirme sonuçları, alınması gereken önlemlerle ilgili, çalışanların kolayca ulaşabilecekleri, bilgilendirilebilecekleri panolar hazırlamak ya da kitapçıklar hazırlamak ve bunları çalışanlara eğitimlerle vermek zorundayız.

İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri almasını sağlar. Bu eğitim özellikle işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi halinde veya yeni teknoloji uygulanması halinde verilir. Eğitimler, değişen veya ortaya çıkan yeni tehlike ve risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde de düzenli aralıklarla tekrarlanır. Çalışan temsilcileri özel olarak eğitilir.

Mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitimi aldığını belgeleyemeyenler çalıştırılmaz. Zaten 4857 sayılı İş Kanununun 85. Maddesinde, “Mesleki eğitim almamış kişiler ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz” diyordu. Aynı şekilde, tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde yine mesleki eğitim almamış kişilerin çalıştırılmayacağını ifade ediyor kanun.

Peki, bu mesleki eğitim nasıl olacak? Hiç oturmamış bir konu bu. Meslek liselerine yönlendirdiler bir dönem. Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılması

sonrasında mesleki eğitimleri de durdurdular. Şu anda mesleki eğitim verilmiyor. Mesleki Yeterlilik Kurumunun belirlediği kriterler çerçevesinde eğer yetkilendirilmiş kuruluşlar varsa, bundan böyle herhalde mesleki eğitimlerin Mesleki Yeterlilik Kurumunun akredite ettiği yerlerden alınmasına yönelik bir düzenleme olacak. Onunla ilgili mutlaka bir yönetmelik hazırlayacaklardır. Şu anda mesleki eğitim yok, vermiyor meslek liseleri.

Çalışanların eğitimi: İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana, işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleriyle ilgili ilave eğitim verilir. Ayrıca, herhangi bir sebeple 6 aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde, yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleriyle ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamaz.

Yani iş yapmak üzere sahamıza gelen taşeron çalışanların da mesleki eğitim alıp almadıklarını değerlendirmek zorundayız. Yine yapacakları işin nitelikleriyle ilgili eğitim alıp almadıklarını ve nelerin gerektiğini bilip bilmediklerini değerlendirmek zorundayız. Eğer böyle bir eğitimleri yoksa kesinlikle çalıştırmamız gerekiyor.

Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı, çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlar. Eğer eğitimsizse taşeron çalışana, bu durumda, asıl işveren olarak biz onun eğitimini vermek zorundayız.

Eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılmıyor. Eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılıyor. Eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması halinde, bu süreler, fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendiriliyor.

Çalışanların görüşünün alınması daha önceki mevzuatta da vardı, yasaya da girdi. İşveren, görüş alınması ve katılımın sağlanması konusunda çalışanlara veya 2 ve daha fazla çalışan temsilcisinin bulunduğu işyerlerinde, varsa işyerinde yetkili sendika temsilcilerine, yoksa çalışan temsilcisine aşağıdaki imkânları sağlar: İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili görüşlerin alınması, teklif iletilme hakkının tanınması ve bu konudaki görüşmelerde yer alma ve katılmalarının sağlanması, işverenin yükümlülüğü.

İşveren, işyerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla çalışan temsilcisi görevlendirir. Çalışan temsilcisi sayısı, 2-50 arasında kişi çalışan işyerlerinde 1 kişi, 51-100 kişi çalışan işyerlerinde 2 kişi, 101-500 arası 3, 501-1000 arası 4, 1001-2000 arası 5, 2001 ve üzeri çalışana bulunan işyerlerinde ise 6 çalışan temsilcisi seçmek zorunda. Bu çalışan temsilcileri de, kendi aralarından seçimle, kendilerini kurulda temsil edecek baş çalışan temsilcisini seçmek zorundalar.

Çalışan temsilcilerinin özel olarak eğitilmesi gerekiyor, başta söylemiştik.

Çalışan temsilcileri, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan risklerin azaltılması için işverene öneride bulunma ve işverenden gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkına sahip. Görevlerini yürütmeleri nedeniyle çalışan temsilcileri ve destek elemanlarının hakları kısıtlanmıyor. Görevlerini yerine getirebilmeleri için işveren

tarafından gerekli imkânlar sağlanması gerekiyor. İşyerinde yetkili sendika bulunması halinde, işyeri sendika temsilcileri, çalışan temsilcisi olarak da görev yapabiliyor.

Kuruldan bahsettim. Alt işveren-asıl işveren ilişkisi olan işyerlerinde, 50 ve üzerinde çalışanı olan hangi işverense asıl işveren oluyor ve -bu, alt işveren de olabilir- iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurma zorunluluğu onda. Ancak, 50'den az çalışanı olan işveren kurula temsilci atıyor. Alt işverenin çalışanı 50'den fazlaysa, asıl işverenin çalışanı 50'den azsa, alt işveren kurulu kuruyor, asıl işveren oraya temsilci atıyor. Eğer her ikisinin de çalışan sayısı 50'den azsa, ama toplamda 50'nin üzerindeyse, yine ortaklaşa bir iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturuyorlar.

Aynı çalışma alanında birden fazla işverenin bulunması ve bu işverenlerce birden fazla kurul oluşturulması halinde ise, işverenler, birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında diğer işverenleri bilgilendiriyorlar. Yani alınan kararlar mutlaka diğer kurullarla paylaşılıyor.

Aynı çalışma alanını birden fazla işverenin paylaşması durumunda, işverenler, iş hijyeni ile iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında işbirliği yapar. Yapılan işin yapısı göz önüne alınarak, mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunması çalışmalarını koordinasyon içinde yapar, birbirlerini ve çalışan temsilcilerini bu riskler konusunda bilgilendirir. Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki koordinasyon yönetim tarafından sağlanır; yönetim, işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği yönünden diğer işyerlerini etkilememeleri hususunda gerekli tedbirleri almaları için işverenleri uyarır, bu uyarılara uymayan işverenleri Bakanlığa bildirir. Burası da önemli. Demek ki sanayi bölgeleri, siteler, alışveriş merkezleri, iş hanları gibi yerlerde yönetime oldukça büyük sorumluluk yükleniyor.

İşyeri bina ve eklentilerinde, çalışma yöntem ve şekillerinde veya iş ekipmanlarında çalışanlar için hayati tehlike oluşturan bir husus tespit edildiğinde, bu tehlike giderilinceye kadar, hayati tehlikenin niteliği ve bu tehlikeden doğabilecek riskin etkileyebileceği alan ile çalışanlar dikkate alınarak, işyerinin bir bölümünde veya tamamında iş durdurulur.

Ayrıca, çok tehlikeli sınıfta yer alan, maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan işlerin yapıldığı veya büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılmamış olması durumunda iş durdurulur.

Kanun, 30 Haziran 2012 tarihli, 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren tüm işyerlerinde, kademeli geçişler olmak şartıyla, yürürlüğe girdi. Sigortalı çalışanı olan tüm işyerleri 1 Ocak 2013'ten itibaren risk değerlendirmesi yaptırmak, çalışanlarına temel iş güvenliği eğitimleri aldirmek, acil durumlara hazırlık planlarını yapmak durumunda.

Kademeli geçişteki kasıt şu: Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alıp, 50'nin altında çalışanı olan işyerleri 30 Haziran 2013'ten itibaren yükümlülük altında. Az tehlikeli sınıfta yer alıp, 50'nin altında çalışanı olan işyerleri ise 30 Haziran 2014 tarihinden itibaren yükümlülük altında. Ancak, bu, o yükümlülük tarihinden itibaren bu saydığım iki-üç maddeyi yerine getirecekler anlamında değil. 1 Ocaktan itibaren tüm işyerlerinin bu saydığım risk değerlendirmesi, eğitim ve acil durum planlarıyla ilgili çalışmaları yapmış olması gerekiyor. Bu konuyla ilgili idari para cezaları da oldukça fazla.

Risk değerlendirmesi yaptırılmamış olması durumunda, yani 1 Ocaktan beri yükümlülüklerini yerine getirmemiş olan işyerlerinde, özellikle bu az önce saydığımız,

maden, metal, yapı işleri ve tehlikeli kimyasalların kullanıldığı ya da üretildiği yerler gibi yerlerde ya da büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılmamış olduğu tespit edildiğinde, işyeri kapatılabilir ya da iş durdurulabilir.

İdari para cezaları var. İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi bulundurmamanın cezası her kişi için aylık 5 bin liraydı. 2012 rakamlarıyla böyle. 2013 rakamları değişti. Risk değerlendirmesi yapılmamış olmasının cezası 3500 liraydı. Takip eden her ay için 4500 lira cezası var. Tekrarlıyor. Sağlık personeli görevlendirmemenin her ay için 2500 lira para cezası var. Oldukça fazla idari para cezaları var.

Kanunda belirtilen idari para cezaları, gerekçesi belirtilmek suretiyle, Çalışma ve İş Kurulu il müdürlüğüne verilir. Verilen idari para cezaları, tebliğinden itibaren 30 gün içinde ödenir. İdari para cezaları, tüzel kişiliği bulunmayan kamu kurum ve kuruluşları adına da düzenlenebilir.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Hülya hanıma teşekkür ediyoruz.

Soru varsa, hemen soruları alalım.

HÜLYA VARLIK- Burada olan ya da olmayan konularla ilgili olarak arkadaşlarımızın soruları olabilir, onlara da cevap verebilirim.

OTURUM BAŞKANI- Hülya hanımın konusuyla ilgili soru sormak veya katkı koymak isteyen arkadaşlar varsa söz verelim.

Buyurun.

HALİDE YALÇINKAYA (Jeoloji Mühendisi)- Ben bir şey sormak istiyorum.

“C sınıfı iş güvenliği uzmanı olanlardan 3 yıl boyunca kendi işinde deneyimi olanlar şu anda A sınıfı işyerlerine de bakabilecek” diye söylediniz. Bunlar sadece kendi sektöründe mi A sınıfı iş güvenliği uzmanı olabilecek; yoksa diğer sektörlerde de olabiliyor mu?

HÜLYA VARLIK- Bakacağımız tehlike sınıfındaki işyerinin işkoluna göre tecrübeniz olması gerekiyor.

HALİDE YALÇINKAYA- Mesela, madende çalışmış birisi, bu sektörde 3 yıl boyunca deneyim kazandıktan sonra, C sınıfı sertifikasıyla farklı bir sektörde A sınıfına bakabilecek mi?

HÜLYA VARLIK- Tehlike sınıfı önemli. Eğer farklı bir sektör sizin mevcut sertifikanızın kapsamındaysa bakarsınız. Sadece bakacağınız, yetkiniz dışındaki tehlike sınıfları için istiyor o 3 yıllık tecrübeyi. Madende tecrübelisiniz diyelim. Siz maden işkolunda çok tehlikeli iş olmasına rağmen C sınıfı uzman olarak uzmanlık yapabilirsiniz. Ama bir başka çok tehlikeli işkolunda uzmanlık yapamazsınız. Mesela, kimya üretim sanayinde uzmanlık yapamazsınız. Çünkü orada 3 yıllık tecrübeniz yok. Ama C sınıfı olarak, geri kalan sürenizi C sınıfı kapsamındaki işyerlerinde, yani az tehlikeli işyerlerinde toparlayabilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI- Başka sorusu olan arkadaşımız var mı? Sanırım yok.

Hülya hanıma teşekkür ediyoruz.

... .. Genel Müdür yardımcılarında biriyle yaptığı komisyon toplantısından sonra basına sızan bilgilerden, Türkiye'deki birçok baz istasyonunun MİT gibi, Emniyet Teşkilatı gibi teşkilatların veya gizli servislerin yerleştirdiği baz istasyonları olduğunu, bunların birçoğunun aslında Turkcell, Vodafone'un veya Avea'nın olmadığını ve bunlar aracılığıyla da ülkemizde son dönemde siyaseti, ticareti şekillendirmek üzere birtakım insanların dinlediğini çok açık ve net şekilde öğrendik. Biz o zaman aslında anladık, neden Bilgi Teknolojileri Kurumunun bize bu konuda bilgi vermediğini, dağıtım şirketleri üzerinden almaya çalıştığımızda birçok bilgiyi alamadığımızı. O emniyet müdürünün yaptığı açıklamalarda şu da vardı: Ülkemizde bu kurumlar bu tür çalışmalarını yaptığı gibi, bir büyükşehir belediye başkanı da bu istasyonlar aracılığıyla ilgili siyasetçileri dinlettirmiş. Böylece Türkiye siyasetinde son dönemdeki hepimizin bildiği şekillendirmenin de nasıl gerçekleştiğini öğrenmiş olduk. EMO'nun da geçmişte "Elektronik Gözaltı" adı altında yayınladığı bir kitapta bu konudaki birçok gerçek yer almıştı.

Son konuşmacımız, bu konularda bize bilgiler verecek olan Sayın Alparslan Güzeliş.

Alparslan beyle ilgili de kısa bilgi vermek istiyorum.

Elektronik ve haberleşme mühendisi olan Alparslan Güzeliş, İzmir Şubemizde bir dönem Yönetim Kurulu üyesi ve bir dönem de Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmuş ve şu anda İzmir Şubede düzenlenen İletişim Teknolojileri Ulusal Sempozyumunun Yürütme Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Buyurun Alparslan bey.

ALPARSLAN GÜZELİŞ (EMO İzmir Şubesi)- Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle tüm katılımcıları sevgi ve saygıyla selamlıyorum ve sabrınızdan dolayı, bu saate kadar beklediğiniz için hepimize teşekkür ediyorum. Çanakkale'de olmaktan çok mutlu olduğumu da ifade etmek istiyorum. Çünkü bu denli tarihsel zenginliğe sahip, bu denli doğal güzelliğe, dokuya sahip nadir kentlerden biri Çanakkale ve benzeri değil Türkiye'de, dünyada da pek yok. Gerçekten, geziyoruz, görüyoruz, bu anlamda bir kente, bir çevreye çok rastlayamıyoruz ve korunması lazım. Çanakkale'de hem tarihin, hem doğanın korunması lazım. Kentlerimizi de bu dokuyu korumaya dönük yapmamız gerekiyor, inşa etmemiz gerekiyor. Ne yazık ki, çok yanlışlar yapıyoruz. Yıllardır gelip gidiyorum Çanakkale'ye; bir değişim var, ama bu değişim, içinde olumsuzlukları da barındırıyor. Tıpkı iletişim ve haberleşme teknolojilerinde olduğu gibi. Bir gelişim, bir değişim var, ama olumsuzluklar da var. Olumsuzlukların başında da güvenlik geliyor.

Önce bir iletişimin tanımına bakalım isterseniz.

Elektronik yolla yapılan haberleşme ve iletişim, her türlü işaret, sembol, ses, görüntü verilerinin, yani bilginin elektronik araçlarla gönderilip alınması ve iletilmesidir. Kablo, telsiz, ..., manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve benzeri yapılardaki iletim sistemleri ise haberleşmenin temel öğelerinden biridir.

Son yıllarda elektronik ve bilgisayar sistemlerinin hızla gelişmesi, haberleşme ve uzak erişimde sayısız olanak sağlamıştır. Özellikle 1980 sonrası telekomünikasyon teknolojilerinin bilgisayarla evliliği ve sayısal sistemlerin gelişmesi, 30 yıllık sürede çok hızlı bir gelişmeye neden oldu ve son 10 yılda da dehşet bir şekilde, yepyeni teknolojilerin bize yeni imkânlar sunduğunu görüyoruz. Tabii, bu arada tüketim çılgınlığını da peşinden sürükleyerek.

Bu çok sayıda iletişim aracı, demin de değindiğim gibi, güvenlik açısından da bir olumsuzluk meydana getirmiştir.

Haberleşme ve iletişim güvenliğini tanımlayacak olursak; hizmet sürekliliğinin sağlanması, maddi kayıpların oluşmaması için, tehlike ve tehdit alanlarından koruma olarak tanımlayabiliriz.

Güvenli bir altyapıda, yani güvenli olduğunu düşündüğümüz bir altyapıda, veri bütünlüğü, özel yaşam, gizlilik korunur, yetkisiz erişimler engellenir, sistemin devamlılığı sağlanır. Tabii ki bunun aksi uygulamalara çok sık rastlıyoruz ve zaman zaman da, Başkanımızın demin değindiği gibi, gündemimize geliyor. Maalesef, bunu siyasi amaçlarla da kullanan çok. Yetkisiz olarak giriş yapılan noktalar var. Bunları araştırıp ortaya çıkarmak lazım.

Peki, güvenlik tehditleri nelerdir; yani bu güvenli haberleşmeye tehdit olarak hangi unsurları sayabiliriz?

Yetkisiz olarak ve yetki aşımıyla güvenlik duyarlıkları alanlara girilmesi. Bunu birileri yapıyor bir şekilde.

Ekleme, değiştirme ve geciktirme yapılması. Yani sistemler üzerinde oynamalar yaparak, bunların sağlıklı çalışmasının engellenmesi.

Başka bir ortama kaydedip yayma yoluyla veri gizliliğinin, bütünlüğünün ve devamlılığının bozulması. Bunu da biliyorsunuz işte, bilgisayarlara sızıyorlar veya ele geçiriyorlar, verileri alıyorlar, değiştiriyorlar, üzerinde oynamalar yapıyorlar, sanki o şahsa aitmiş gibi de ortaya çıkıyorlar. Zaman zaman görüyoruz basından.

Peki, güvenlik zayıflıkları neler?

Gelecekte gerçekleşmesi olası tehditlerin öngörülmemesi. Yani açık noktalar olabilir sistemin üzerinde, altyapı üzerinde, doğal afetlere karşı yeterli tedbir alınmamış olabilir gibi örnekler sayabiliriz.

Bir sistemin ya da iletişim protokollerinin tasarımında ve uygulamasında yapılan yanlışlıklar. Tabii ki bu altyapıda belli protokoller üzerinden iletişim sağlanıyor. Bunlarda yapılan yanlış uygulamalar da güvenlik zafiyeti oluşturabilir.

Geliştirici ve uygulayıcıların hataları.

Sistemin işleyişi sırasında oluşan uygunsuzluklar ve yetersizlikler.

Kurum ve kuruluşların sorumlulukları:

Güvenlikle ilgili tabii ki belli bir kurumsallık gerekiyor, bir kurumsal yapının bu işe el atması gerekiyor. Bununla ilgili de 2008 yılında 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Yasası çıkarıldı. Bu yasada, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, elektronik haberleşmenin olağanüstü durumlar nedeniyle sektöre uğramaması için gerekli önlemleri almakla yükümlü kılındı. Yine Bakanlık özelinde, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu da, kişisel veri ve gizliliğin korunması (bunu yapması lazım BTK'nın, ama yapmadığını görüyoruz) olağanüstü durumlarda haberleşmenin kesintisiz sürmesi için gerekli önlemlerin alınması, elektronik haberleşme ağlarının bütünlüğünün devam ettirilmesi, izinsiz erişime karşı ağ güvenliğinin sağlanması gibi konularda yetkili ve yükümlüdür. Yani biraz önce saydığım konular bu kurumun sorumluluk alanı içerisinde; ama zaman zaman rastladığımız gibi, "Ben bundan mesul değilim" gibi bazı laflar edildiğini de yaşadık geçmişte. (... ..)

IV. OTURUM

ÇANAKKALE'NİN EKONOMİK VE KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Oturum Başkanı: Doç. Dr. İsmail KASAP

OTURUM BAŞKANI- Evet, sempozyumun 4. oturumuna geçiyoruz. 4. oturumun konusu, “Çanakkale'nin Ekonomik ve Kültürel Değerleri.”

Bu oturumda üç konuşmacımız var.

Ben hemen bir-iki bilgi aktarmak istiyorum.

Dün Erdiñç bey konuşmasını yaparken dedi ki, “Çanakkale, su deposudur.” Gerçekten de öyle. Niye öyle? Ben, 2007 yılında buraya gelip, göreve başlamıştım. Ki o yıl Türkiye’de ciddi bir kuraklık vardı. Öğrencileri arazi çalışmalarına götürdüğümüzde, Türkiye’nin pek çok yerinde kuraklık yaşanırken; Manisa, Aydın vesaire o bölgelerde kültür bitkileri, asma alanları, bağlar, meyvelikler, sebzelikler kururken, Çanakkale’de gerçekten ... Ovasında çok ciddi bir potansiyel vardı, kuraklık sorununu hiçbir zaman yaşamadılar ve çok ciddi de bir gelir sağlamış oldular o dönemde.

Baktığımızda, Çanakkale’de nüfusun yaklaşık yüzde 38-40’ı tarımla geçiniyor; geçimini tarımdan sağlayan bir toplum. Bugün bunlardan da bahsedilecek.

Şimdi, konuşmacı arkadaşları buraya davet etmek istiyorum.

Birinci konuşmacımız, Prof. Dr. Erdiñç Yiğitbaş; Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

İkinci konuşmacımız, Prof. Dr. Kenan Kaynaş; Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde bölüm başkanı olarak görev yapıyor ve Çanakkale’ye de tarım alanında çok ciddi katkıları olduğunu biliyoruz.

Üçüncü konuşmacımız, Prof. Dr. Türker Savaş; Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam ediyor.

İlk olarak sözü Erdiñç hocama veriyorum.

Buyurun.

Prof. Dr. ERDİÑÇ YİĞİTBAŞ- İsmail beye çok teşekkür ediyorum, bana böyle bir davette bulunduğu için. Tabii, biz de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin bir üyesi olarak, mühendis olarak burada bulunuyoruz ve “Çanakkale Kenti ve Çevresinin Doğal Kaynakları: Maden Potansiyeli” gibi bir konuyu anlatmak benim hiçbir şekilde haddim değil. Onu en başta söyleyeyim. Çok ciddi bir konu.

Bakın, ben 35 senedir öğretim elemanıyım; jeolojide, falanca yörelin maden potansiyeli diye konuşmak öyle her profesörün harcı değil, onu söyleyeyim. Benim hiç harcım değil. O nedenle, burada sadece bu yörede var olan bir olgu üzerine bir vatandaş bilinciyle nasıl baktığımı sizlerle paylaşmak istiyorum. Lütfen bu çerçevede dinleyelim ve istediğiniz düzeyde de tartışabiliriz, o konuda da açığım.

Dün de bu fotoğrafı göstermiştim; MTA'nın 2012 yılında yayınlamış olduğu bir jeoloji haritasıdır. Bugüne kadar yapılmış en doğru haritadır.

Biga Yarımadası jeolojisi açısından önce şunu söyleyelim: Bir, çok değişik jeolojik dönemlerde, bundan 500 küsur milyon yıl öncesinden başlayarak bugüne kadarki uzun süreç içerisinde değişik zamanlarda gelişmiş kaya topluluklarını içerir. İki, bu kaya toplulukları çok değişik türdendir. Dolayısıyla, bu bir kaya türü zenginliği verdiği gibi, bu kayalardan elde edeceğimiz yeraltı zenginliği mi dersiniz, maden mi dersiniz, ne dersiniz deyin, bunların da zengin olması sonucunu getiriyor diye genel bir şey söyleyebiliriz. Çok doğru değil. Dediğim gibi, burada herkes jeolog, herkes madenci ya da bu konuda çok araştırma yapmış insan olmadığı için, hepimizin anlayacağı gibi konuşmaya çalışacağım müsaadenizle.

Bu çeşitlilik içerisinde, bu jeolojik çeşitlilik ve jeolojik gelişim içerisinde gelişmiş olan metalik ve ametalik yataklara, MTA'nın Türkiye maden yatakları haritasına baktığımız zaman, bunların Türkiye'nin her yerine dağıldığını ve çok çeşitlilik gösterdiğini görüyoruz. Burada kırmızıyla gösterilenler metalik yataklar, yeşille gösterilenler endüstriyel mineral kaynakları. Bu yataklar ülkemizin her yerinde ve Batı Anadolu'nun, bilhassa Batı Anadolu'nun jeolojisi, bundan 550-20 milyon yıl önceki haliyle, Amerika Birleşik Devletlerinin o kovboy filmlerinde gördüğümüz altına hücum olaylarının yaşandığı o batı yakasının son 10-15 milyon yıl ile bugünü arasındaki jeolojisine çok benziyor. Dolayısıyla da bu gelişim benzerliği benzer ürünleri ortaya çıkardığı için, önemli maden yataklarının bulunduğunu söyleyebiliriz.

Ben burada madencilik tarihini anlatıyor ya da madencilik anlatıyor değilim, kavram olarak bir şeyler söylemeye çalışıyorum.

Türkiye'de geçmişten bugüne madencilik bakacak olursak; bir kere, Salihli-Sart'ta dünyanın ilk altın parası basılmış. Bundan 2700 yıl önce. O Karun hazineleri terimi buradan geliyor. Milattan Önce 630 yılında Lidyalılar tarafından gerçekleştirilmiş.

Bu harita, Wagner ve Gustav'ın 2000 yılında uluslararası bir dergide yayınlamış olduğu ciddi bilimsel bir makaleden alınmadır ve sadece kurşun, gümüş, bakır, altın kalıntılarının arkeolojik sayıtların bulunduğu yerleri işaretlediğiniz zaman, sadece bu üç tane, dört tane metalin kalıntılarının yerlerini işaretlediğiniz zaman, geçmiş dönemlerde insanların işlediği bu kadar yoğun bir dağılım ortaya çıkıyor. Diğerlerini söyleyeyim.

Türkiye'de yetişmiş bir yerbilimci olarak altınla uğraşan değerli bir arkadaşım, 2012 yılında dünyanın en meşhur ekonomik jeoloji dergilerinden bir tanesinde bir makale yayınladı; Türkiye'deki mineral yataklarıyla alakalı, bilhassa altını inceleyerek, değişik kökenli, değişik oluşum tarzlarındaki altın yataklarını sınıflayıp, böyle bir dağılım haritası çıkardı. Bakın, Batı Anadolu'da ne kadar yoğun, Doğu Anadolu'nun çeşitli yerlerinde oldukça yoğun ve bu çalışmada toplam 420 altın yatağı belirlendi ve işaretlendi buraya.

Bu 400 küsur altın yatağından sadece 87 tanesinde hesaplanan rezerv + kaynak...

Burada neden bunları konuşmak benim haddim değil dedim? Şunun için: Sırf bu rezerv + kaynak lafı bile bir sürü tartışmaya sebep olabilecek bir şey. Çeşitli hesaplama yöntemleri, biçimleri, sınıflamaları var. Ben, hepimizin ortak anlayabileceği bir lisanda konuşmaya çalışıyorum.

Sadece 87 yatakta rezerv + kaynak en az 54 milyon ons. Bu da yaklaşık 1600 tona karşılık geliyor. Bu, Türkiye'nin altın potansiyeli sadece bu kadar demek değil; bu çalışmada hesaplanan bu. Tartışılabilir. Burada da yazmış zaten.

Türkiye'nin metalik kuşağını işaretlediğimiz zaman, yine o çalışmadan ve ondan sonraki, yine 2012'de yayınlanmış bir başka çalışmadan göstereyim. Şu renkli alanı takip ederseniz; bakın, bu, Anadolu metal kuşağıdır. Bu, Balkanlara doğru gider, eski Yugoslavya'ya kadar devam eder. Yugoslavya yok artık bugün. Oraya kadar bu altın yataklarının dağılımı bugünkü haliyle gider. Bakın, dikkat ederseniz, daha ötede çok bir şey yok.

Biga Yarımadası ise, Anadolu metalojenik kuşağının şurasında yer alıyor, Avrupa ile Anadolu arasında. O alanı bir inceleyelim.

Bakın, bunu hepimiz tanırız. Strabo, Anadolu'da yetişmiş bir coğrafyacı; Milat dolaylarında yaşamış, dünyanın pek çok yerini gezmiş ve eserlerini Geographica adlı bir büyük kitapta, onlarca ciltlik bir kitapta yayınlamış. Kitabının 13. cildinde şunu yazıyor; Türkçe tercümesinden okuyorum: Diyor ki, "Astra, Abidosluların..." Abidos'un neresi olduğunu biliyorsunuz; bizim Nara Burnu dolaylarıdır, Çanakkale'nin hemen doğusu. Astra denilen yer ise biraz daha Lapseki'ye doğru olan kısımdır. "Astra, Abidosluların topraklarının üst kısmında (yani Abidos'un, Nara'nın daha üst taraflarında) Troya bölgesindedir. Yıkıntı halinde bulunan bu kent (Ne zaman? Milat dolaylarında. Çünkü Strabo, O dolaylarında dünyayı dolaştı.) şimdi Abidos'lara aittir. Fakat daha önceleri bağımsızdı ve altın madenleri vardı. Bu madenler halen tıpkı Pakthalos Irmağına (yani Manisa Salihli'deki Tabak Çayına) bitişik olan Timolos Dağındakiler gibi (yani bugünkü Bozdağ'dakiler gibi) kullanılmaktan ötürü fakirleşmiştir." Strabo'nun kitabında böyle diyor.

Yani Milattan Önceki yıllarda bu bölgede ciddi altın yataklarının varlığı yer belirtilerek kayıtlara geçmiş. Milat dolaylarında Strabo bunu yazmış. Ama bakın, Permika'yı, bölgenin arkeolojisiyle ilgilenenler bilirler, tanırlar; Permika ve arkadaşları, 2002 yılında yayınladıkları bir makalede, sadece Biga Yarımadasındaki, sadece kurşun, gümüş, bakır, altın kalıntılarının olduğu arkeolojik saytları işaretledikleri zaman bu kadar karışık ve yoğun bir dağılım ortaya çıkıyor ve bu çalışmalarında da söylemişlerdir ki, tıpkı Strabo'nun 2 bin yıl önce söyledikleri gibi, bugünkü Kaletaş, Kartalkaya tepelerinde, yani Astra bölgesinde bu altın yataklarının yoğun kalıntılara, altın işletmeciliğinin kalıntılara rastlanmıştır.

Frank Calvert'ten alıntılar var burada, ama o alıntılar Allen tarafından 1999'da yapılmış. Bugün Balıkesir'deki Havran, geçmişte aureline ya da aurelione olarak bilinirdi ki, altın alanıydı, altın bölgesiydi. Yine Frank Calvert'ten Allen'in alıntısı: Diyor ki, "Troya'daki ilk kaşifler yüzeyde ve yeraltında altın yatakları buldular ve bunlar Strabo zamanından beri çalışıldı." Yani Strabo döneminde bunlar çalışılmış bitmiş. "Astra diye bilinen bir tarihsel şehirdi bu. Hatta Priamos'un hazineleri için altın kaynağı burası diye söylenir" diyor. Yani öyle Troya'nın zenginliğinin ya da Priamos hazinelerinin ününün, büyüklüğünün sebebi öyle Çanakkale'deki rüzgâr falan herhalde değildi. Buna inanmak, bana sorarsanız, çok saf bir romantiklik olur.

Altın madenleri, Kartal Dağındaki, Maden Dağındaki altın madenleri o dönemde kalmadı, o dönemde çalıştırmakla bitmedi, sonra İngiliz şirketleri tarafından çalıştırıldı.

Adı da Astra Gold ... Company. Adını da oradan alıyor, oradan zenginleşiyorlar. Ne zaman? Birinci Dünya Savaşı yıllarında.

1839-68-1949 yılları arasında ve 1892-1940 yılları arasında da Balya'daki madenler yine işletildiler. Kimler tarafından? Bu sefer de Fransızlar tarafından.

Bakın, ta bundan 3 bin, 4 bin, 5 bin yıl önce bu yöredeki kaynaklar bulunmuş, o günün koşullarıyla işletilmiş, Priamos'un hazinesini oluşturmuş; ondan sonra İngilizler gelmiş, kalanları işletmiş; bitmemiş, bugün yine işletecekler veya işletiliyor.

İşte bu Shiriman'ın karısı. Shiriman, biliyorsunuz, Troya antik yerini mahveden, ama ilk çalışan arkeologdur ve büyük hendekler açıp tahrip etmiştir Troya ören yerini, saytını ve Priamos'un hazinesini bulduktan sonra Türkiye'den kaçırılmış. Yalnız, bir hata yapmış; bunu karısının boynuna asıp resim çekirtmiş ve yakalanmış. Yakalanmış da ne olmuş; uzunca yıllar hazine gelmemiş.

Ama bu arada sizin dikkatinizi çekmek istediğim bir şey var. Bu tarihsel gelişim içerisinde şu bir tesadüf müdür acaba diye hepimizi düşünmeye davet ediyorum: Onstan bahsettik, şu kadar ons rezervi, kaynağı. 1 ons ne kadardır? 1 ons 28.3495231, yani gramın bu kadarda birini 28'in üzerine ekleyin. O kadar hassas bir ölçü. Ama bu 1 ons, her metanın tartımında kullanılıyor, altıninkinde kullanılmıyor. Altının onsu ne biliyor musunuz; altının onsu 1 Troya ons. Altının onsu başka bir ons. Onun adı bir Troya ons. Tamam, Troya, Fransa'dan bir yerden geliyor falan bir şeyler var. Ama acaba bizim Troya olmasın? Fransa'daki Troya mı daha eski, buradaki Troya mı daha eski? Fransa'daki Troya'da mı altın tartılıyordu, Anadolu'daki Troya'da mı altın tartılıyordu? Herhalde bunu düşünmemiz lazım.

1 Troya onsu ile arasında çok ciddi fark var. Öyle gramdan sonra milyonda bir mertebesinde değil. Bakın, 3 gramdan fazla bir fark var ve saf altın.

Bölgemizde geçmişten bugüne böyle bir perspektiften sonra, bölgemizde 2012 yılında yine bizim bölümümüzdeki bir arkadaşımızın yaptığı ciddi bir çalışmadan bilgiler vereyim. Şuradaki değişik renkteki yuvarlak tanelerin hepsi altın zuhurlarının olduğu yerlerdir. Ha, bu demek değil ki, hepsi çalıştırılacak, işletilecek. Hangi kayaya baksanız, içinde değişik türden metalik bir şeyler çıkar. O demek değildir ki, bunlar madendir, çalıştırılır. Ama bu renklerin her biri değişik oluşum koşullarını işaret ediyor ve bunlardan 12 tanesinde, ciddi görülen 12 sahada rezerv + kaynak olmak üzere, toplam 9.18 milyon ons altın var. Biraz önce söylediğimle çarparsak, bu 284 tonun üzerinde altın yapıyor. Lütfen beni karşılıklı duran iki tarafın bir tarafından gibi görmeyin; ben, doğru bildiğim şeyi söylüyorum. "Attığımız taş, ürküttüğünüz kurbağaya değmez" ifadesi çok doğru değil. Daha somut hale getireceğim biraz sonra. Bu 284 tonun üzerindeki altın, ciddi bir altın kapasitesidir. Bu çalışmadan, bu çok önemli uluslararası dergide yayınlanan makaleden bir cümle: "Bu araştırmada yapılan saha çalışmaları şunu göstermiştir ki, Biga Yarımadası, sadece Türkiye'nin değil, dünyanın önemli bir altın hedef sahasıdır."

Şimdi kıyaslayalım, önemi ne; attığımız taş, ürküttüğünüz kurbağaya değer mi, değmez mi? Ben sadece yayınlanmış çalışmalara değiniyorum. Bakın, bu da bir Yunan'dan alınmış. Bu, Yunanistan'da bugün çalışılan ve işletmeye açılma ihtimali olan –hepsi açılacak demek değil- altın sahalarıdır. Şunu da söylemeliyim: Bakın, Ege adaları turizm için ne kadar önemli, bunu dünyada bilmeyen var mı?! Ama Yunanistan orada altın işletmek için

kendini parçalıyor ve her yerde, toplam 18 sahada, bunların önemli bir kısmı turistik alan olmasına rağmen, altın arama çalışmaları sürüyor. Birkaç tanesini işletmeye açtılar, açmak üzere. Açılan bir tanesi Perama Hill Altın Projesi sahasıdır. Şimdi Biga Yarımadasıyla kıyaslayalım. Onun için koydum sadece, başka bir sebeple değil.

Şurada, hemen Türkiye'nin yakınında, bize de çok yakın bir alanda, bakın, hesap edilen ve işletmeye açılmaya karar verilen altın rezervi 1.36 milyon ons. Bunun 1 milyon ons kadarı işletmeye açılabilir gibi görülüyor. Bu demektir ki, 31 bin ton dolayında altın için o bizim bildiğimiz turizm cenneti Yunan-Ege kıyıları heba ediliyor ya da neyse, altın orada işletiliyor, işletilmeye de başlanmış.

Şimdi, müsaadeniz olursa, bir başka hususa dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu benim profesyonel işim olmadığı için, veriler biraz geriden olabilir; 2010 yılından aldığım bir veri seti bu. Avrupa'da altın üreten ülkeler. "Avrupa'da kimse altın üretmiyor" deniyor. Üretiyor kardeşim. Bakın, Türkiye 2001'de başladığında, İsveç 4.8 ton altın üretti. İsveç, Bulgaristan üretti, İspanya üretti. Yunanistan üretmedi, şimdi kendini yırtıyor üretmek için, 18 sahada arama yapıyor.

Kim bu İsveç? Araştırıp konuşalım.

1783'te Karle Scheele... Kim biliyor musunuz; siyanürle altın prosesini bulan kimyager bilim adamı. İsveçli. Niye İsveçli bir bilim adamı bir altın prosesi üzerinde çalışsın ki? Herhalde ihtiyaçları var, o konuda bir ihtiyaç duyuluyor ki, ondan. Bilim, öle meraktan falan kendiliğinden gelişmiyor. 1889'da Yeni Zelanda'daki Crown Mine madeninde ilk siyanürlü altın zenginleştirilmesi işlemi yapılıyor. O güne kadar diğer protasyon ve benzeri metallere yapılıyordu. Buna da dikkatinizi çekerim; bu da Yeni Zelanda.

Üçüncü bir şeye dikkatinizi çekerim: 2010 yılı itibarıyla dünyada en büyük üçüncü altın üreticisi ülke de Avustralya. Üçü de bizim çok yakından tanıdığımız ülkeler. Sadece tespit yapıyorum, başka bir şey söylediğim yok. Bakın, sakın bir yerlere götürmeye çalıştığımı düşünmeyin.

Yine bu İsveç, bizim çevre duyarlılığı olan sivil toplum kuruluşlarımıza binlerce dolar ödül, barış ödülü, çevre koruma ödülü veren bir İsveç'tir. Samimiyetsizlik demiyorum, ama görünen bu.

Peki, nereden çıktı da bu son zamanlarda millet birbirine düştü? Millet birbirine düşmedi, şirketler birbirine düştü. Bizim birbirimize düştüğümüz yok, şirketler birbirine düştü; kim daha ucuza kapatacak işi, mesele budur.

Bakın, son yıllarda, 2002-2008 arasında çeşitli metal türlerinin fiyat artışları. Alüminyum 1349 dolarken 2700 dolara çıkmış; Avrupa seviyelerinde. Bakır 1500 iken 7900'e çıkmış, kurşun 453 dolarken 3000 dolara çıkmış. Hepsi çıkmış. Kaç kat; 10 kat, 20 kat, 30 kat. 6 senede. Altın nereye çıkmış? 2002 yılında 310 dolar olan 1 ons altın 2008 yılında 911'e geldiğinde neler oldu dünyada gördük. Şimdi kaç? 1800'e çıktı. Bu iş arz-talep meselesi. Kim güçlüyse, en büyük kârı o yapacak. Yoksa, biz birbirimizle hiç kavga etmeyeceğiz.

OTURUM BAŞKANI- Hocam; toparlarsanız sevinirim.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Tamam, toparlıyorum hocam.

Zaten altınla ilgili kısım bitti. İnsanlar hep onu bekliyordu konuşmamda, ona daha çok önem veriliyor. Ondan sonra kalan bütün yataklarla alakalı kısa birkaç şey söyleyeyim.

Bu, Biga Yarımadasındaki MTA tarafından hazırlanmış zuhurların yerlerini gösteren harita. Bakır, kurşun, çinko, altın ve gümüş için Biga Yarımadasının çok önemli olduğunu söylüyor MTA, 2009'da yayınladığı envanterde ve toplam 204 adet metalik maden yatağı zuhuru bulunduğunu söylüyor. ... doğal çimento maddeleri, mermer, barit, ... gibi endüstriyel hammadde kaynaklarının yaygın olarak bulunduğunu söylüyor. Zaten biliyoruz. Türkiye'nin önemli seramik üreticilerinden birisi burada. Bu konuda da, arkadaşlar, tarihte, 2 bin yıl önce, Bizans döneminde mi, Roma döneminde mi, işletilmiş şu boyuttaki granit sütunları bulunuyor. Bakın, bu granitler çok para eden granitler. Şu anda Granittürk diye bir şirket çalıştırıyor; gittim, gördüm, çok da öyle büyük iş yapar gibi görünmüyor. Ama tarihte adamlar bunları yapıp, neyle taşımışlar, nasıl götürmüşlerse artık, götürmüşler, yapmışlar. Ama biz şimdi yapamıyoruz; bir yabancı gelsin, yapsın diye bekliyoruz.

Ayrıca asbest. Sadece işaretledim, hızlı geçeceğim. Burada tenörleri vesairleri falan var, onlarla boğmayacağım sizi. Biga Yarımadasında, dün sözünü ettiğim asbest çalışılmıyor, işletmek gibi bir derdi yok kimsenin. Çevre sorunu gerçekten var; ama ithal ediyor. Biz işletmiyoruz, yasak; ama ithal ediyoruz.

Bakır, kurşun, çinko, barit, bentonit, çimento hammaddeleri, demir, grafit, kaunen, kil, kuars, manyesit, manganez, mermer, molibden, volfram, tuğla ve kiremit hammaddeleri, uranyum gibi, işletilebilir de demiyorum, ama ekonomik konjonktür değiştiği zaman dikkate alınabilir olanlar da bunun içerisinde. Madencilikte rezerv ya da tüm ticari dallarda talep artarsa siz daha çok arzda bulunursunuz; daha düşük tenörlü olanlar, daha yüksek maliyettedir, üretmeye başlırsınız.

Şimdi kömür ve jeotermal alanlarına bakacak olursak; Biga Yarımadası o açıdan da zengin. Jeotermal alanları kırmızılar, linyit sahaları da şunlar. Önce linyite bakalım. Bakın, hesap edilen toplam rezerv 944 milyon ton. Kalorisi çok iç açıcı değil, ama yine de birtakım sektörlerde kullanılabilir. Jeotermal alanları söyleyeyim. Jeotermal olarak da 11 tane saha var, sadece Çanakkale il sınırları içerisinde. Bakın, sadece saha diyorum, kaynak değil. Her bir sahada birden çok kaynak olabilir. Bakın, sıcaklıkları sondajda 150 dereceye varan, çıktığı yerde ise yine oldukça yüksek sıcaklıklara varan jeotermal sahalar içeriyor.

Evet, bitti. Yine dünkü gibi bitiriyorum. Yaşadığımız kentin güzellik ve zenginliklerine sahip çıktığımız kadar, sorunlarına da sahip çıkmalıyız. Mühendisler niçin vardır diye soruyorum ve hepimize sabrınız için teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Biz de teşekkür ederiz.

Şimdi sözü Kenan hocama veriyorum.

Buyurun.

Prof. Dr. KENAN KAYNAŞ (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi)- Merhabalar. Hepinize günaydın.

Sayın Başkan, değerli konuklar; büyük bir kent sempozyumundayız, ama maalesef çok az kişi var salonda ve hep aynı kişiler katılıyor. Bu, sadece Çanakkale'nin değil, tüm

Türkiye'nin sorunu. Ancak, hiç önemli değil; biz, az kişiyle de olsa bu konuşmalara alıştık, bu ortamlara alıştık. Önemli olan, konuşmacıların niteliği. Öncelikle sizlere bu konuda teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

“Atılan taş kurbağayı ürkütmedi” dedi hocam, ama ben biraz ürkütüm. Çünkü bu kadar zenginliğin üzerine oturunca, dışarıdaki, biraz önce bahsettiğiniz madenci şirketler buraya hücum edecekler. Ben, başka güzellikleri sizlere vurgulamaya çalışacağım. Ayrıca, Yunanistan yaptı diye biz de yapmak durumunda değiliz. Avrupa ülkeleri diyorsunuz da, İngiltere, Almanya, Fransa gibi ülkeler niye altın üretmiyorlar; bunu da sorgulamak lazım sanıyorum.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Bak, şimdi böyle konuşunca benim cevap vermem lazım.

Prof. Dr. KENAN KAYNAŞ- Tabii, cevap hakkınız var. O rakam konusunda da var. Bu altın ne kadar? MTA'ya mı inanacaklar, buradaki bir bilim adamının verdiği rakama mı inanacaklar? MTA, “338 ton altın var” diyor; siz, “214 ton altın var” diyorsunuz. Hani bizi suçluyorlar da, o yüzden bunları vurgulamak istedim.

Değerli konuklar; ben, Çanakkale'nin tarım potansiyeli konusunda biraz konuşacağım.

Bu tarım potansiyelini Çanakkale'de muhtelif ortamlarda çok değişik şekillerde dile getirdik. Sizleri rakamlara boğmadan, Çanakkale Valiliğimizin yaklaşık 1.5 sene önce bizden istediği bir mastır planı vardı, bu mastır planı çerçevesinde yapılan çalışmaların sonuçlarını sizlere vurgulamaya çalışacağım.

Çanakkale dediğimiz zaman, 12 ilçesiyle gerçekten çok iyi bir tarım potansiyeline, çok yüksek bir tarım potansiyeline sahip olduğunu söyleyebiliriz. Meyveleriyle, kirazı, tarla bitkileri, hayvancılığı, her şeyiyle Çanakkale çok zengin. Çanakkale'de bir monokültür söz konusu değil, bir Konya gibi değil yani. Konya, buğday deposu diyoruz. Adana, pamuk diyoruz, mısır diyoruz veya Antalya, turuncgil diyoruz. Ama Çanakkale'ye baktığımız zaman, Çanakkale'de her şeyi yetiştirebiliyoruz. Gerek hayvancılıkta, gerekse bitkisel üretimde.

Ben size bitkisel üretimle ilgili sonuçları açıklayacağım. Sanıyorum Türker hocam da hayvancılıkla ilgili sonuçları açıklayacak.

Çanakkale'nin coğrafi yapısını burada görüyorsunuz. Yaklaşık 333 bin hektar tarım arazisi var. Bu tarım arazisinin yaklaşık yüzde 80'inde tarla bitkileri üretimi; yani hem buğdaygiller, hem sanayi bitkileri, hem yağ bitkileri vesaire üretiliyor. Arpa, pamuk üretimi söz konusu. Yüzde 19'unda ise bahçe ürünleri yetiştiriliyor; yani meyveler, sebzeler yetiştiriliyor. Çiçek, kesme çiçek üretimimiz hemen hemen hiç yok; daha çok meyve-sebze üzerine yoğunlaşıyor.

Yaptığımız çalışmada, Çanakkale bazlı destekleme planlarında Çanakkale'de dört farklı bölge var.

Birinci bölgemiz, Gelibolu Yarımadası. Farklı iklime, mikroklimaya sahip, farklı toprak yapısına sahip, dolayısıyla farklı bir üretim potansiyeli var.

İkinci kısım, Ayvacık ve Küçükkuyu tarafları, biraz Ezine'den alan kısım.

Üçüncü kısım, şu Biga, Çan, Yenice ve Bayramiç kısmını kapsıyor.

Dördüncü kısım ise sahil kesimini kapsıyor.

Dört farklı bölgede -havza bölgesi diyoruz bunlara- üretim modelleri ve üretim şekilleri biraz daha farklılık gösteriyor, üretilen ürünler de farklılık gösteriyor.

Tabii, bu, Çanakkale'ye çok büyük bir ekolojik zenginlik kazandırıyor. Yani bu kadar çok fazla polikültür yapılmasının, çok fazla ürün yetiştirilmesinin altında yatan neden bu farklılıktan kaynaklanıyor. Biyolojik çeşitliliğin çok yüksek olması da bize değişik avantajlar sağlıyor.

İşte tarım arazisi içerisinde tarla bitkilerinin payı, zeytinliklerin payı. Zeytinlikler önemli miktarda var. Sadece bizim bölgemizde 3 milyon adet zeytin ağacının olduğu, tüm Kazdağları bölgesinde ise 10 milyon adet zeytin ağacının olduğu söyleniyor. Meyvecilik yeni yeni gelişiyor, daha tam olarak geliştiğini söyleyemeyiz. Bağcılık ise 4 bin yıldan beri bu bölgede yapılıyor. Sebzeçilik ise yoğun bir şekilde özellikle Kazdağlarından oluşan ve sulanan ovalarda gerçekleştirilebiliyor; yılın her mevsiminde yazlık ve kışık sebzeler üretmemiz mümkün.

Toplam 333 bin hektarlık bir alanda tarım yapılıyor. Bunların paylarını burada görüyorsunuz. Gördüğünüz gibi, tarla bitkileri, bu işlenebilir arazinin yüzde 81'ini karşılmasına rağmen veya yüzde 81'inde tarla bitkileri üretimi yapılmasına rağmen; tarla bitkilerinin üretimden sağlanan katma değeri veya kârlılık marjı çok düşük olduğu için, üretici yavaş yavaş daha kâr marjı yüksek, katma değeri yüksek olan ürünlere geçmeye başladı. Tabii, bu geçişte bölgedeki altyapıların, Çanakkale'deki altyapıların tamamlanması da önemli bir etken olmuştur. Özellikle barajların ve sulama kanallarının yapılması sonucu artık tarla bitkileri üretiminden vazgeçen üreticiler, meyveciliğe ve sebzeçiliğe yönelmişlerdir.

Tarla bitkileri üretimi. Bu rakamları vermek istemiyorum, ama önemli olduğu için koydum; bu slaytların arkasında bu rakamlar tek tek var.

Toplam tarla bitkileri üretimimiz, yıldan yıla, iklim şartlarına göre değişmekle beraber, yaklaşık 870 bin ton. 650 bin ton sebze üretimimiz söz konusu. Meyve türlerinde de şu anda 280 bin ton üretimimiz söz konusu. Toplam bitkisel üretimimiz 1 milyon 800 bin ton olarak gerçekleştiriliyor. Bu da öyle azımsanacak bir üretim değil, önemli bir zenginlik. Özellikle şu meyve-sebzede İstanbul'u beslememiz nedeniyle çok önemli bir zenginlik.

Şimdi, bu üretim değerleri, bu dört havzada yaptığımız ekonomik analizler, yetiştiricilikle ilgili sorunlar, üreticilerle ilgili sorunlarda karşılaştığımız sonuçları, avantajlar, dezavantajlar, fırsatlar ve tehditler olarak sizlere özetlemeye çalışacağım.

Bir kere, Çanakkale'nin toprak yapısı çok zengin. Ki jeolojik yapıyı Erdinç hoca daha iyi biliyor. Buradaki toprak yapısı, jeolojik yapıya bağlı olarak, Kazdağlarına bağlı olarak oluşmuş ve Kazdağlarından gelen alüvyal topraklar. Yani çok zengin bir toprak yapısına sahip. Bugün, Biga Yarımadası dediğimiz zaman, Türkiye'nin nadir topraklarından bir tanesi. Bugün, Kumkale veya Batak Ovası dediğimiz zaman, toprak çok zengin, tarımsal üretim açısından çok zengin olduğunu söyleyebiliriz.

Biraz önce bahsettiğim gibi, dört farklı iklim koşulu mevcut olduğu için, zengin toprak yapısı, farklı iklim koşulları nedeniyle tür ve çeşitliliği artırabiliriz. Gittikçe bu çeşitliliği daha da artırabiliriz. Örneğin, bugün itibarıyla artık Çanakkale'de klasik meyveler yerine, klasik sebzeler yerine, daha yeni, Türkiye'nin yeni tanıdığı sebzeleri, meyveleri üretmemize izin veriyor. Hatta ilimizin bir kısmında mandalina, portakal bile üretebiliyoruz artık.

Biyolojik çeşitlilik çok yüksek. Bitkisel üretimdeki avantajların en önemli sonuçlarından bir tanesi bu ve bu durum organik tarıma da uygunluğu destekliyor. Çünkü organik tarımda da ciddi bir potansiyelimiz var. İki tane adamızın olması; Çan, Yenice, Bayramiç gibi yerlerde, Ayvacık gibi bölgelerimizde tarımın çok entansif, modern bir tarımın daha henüz olmaması nedeniyle bu bölgelerde organik tarım için de çok büyük bir potansiyelin olduğunu söyleyebiliriz. Gökçeada zaten organik ada olarak nitelendiriliyor. Bozcaada'yı da aynı şekilde değerlendirebiliriz.

Sulanan alan oranı Türkiye ortalamasına göre yüksek ve sulama teknolojileri gelişmiş. Her ne kadar zaman zaman eleştiriyorsak da, Bayramiç Ovasında sulama sisteminde kayıpların çok yüksek olduğunu eleştiriyorsak da, sulama teknolojileri gelişmiş. Bugün hemen hemen üreticilerimizin yüzde 50'si artık damlama sulamayla sulama yapıyor. Bu oran, Türkiye bazında düşünecek olursanız, çok yüksek.

Meyve, bağ ve zeytin yetiştiriciliğinde köklü deneyimlere sahip. Çünkü kazılardan çıkan arkeolojik buluntulara baktığımız zaman, 4 bin yıl, 5 bin yıl öncesinde burada tarımın yapıldığını, tarımsal bazı öğelerin sikkelerde, paralarda veya mücevherlerde yer aldığını, kullanılan eşyalara işlendiğini görüyoruz. Bu, çok önemli. Çünkü biz Türk milleti olarak göçebe bir milletiz. Bizde bitki kültürü yok. Yani bir Avrupalı gibi veya bir başka ırktan insanlar gibi, bizde bitki kültürü, ağaç kültürü yok. Meyvecilik ise bir kültürdür. Meyveciliği Konya'da yapamazsınız, Konya'da meyve yetiştiremezsiniz; Konya, buğday tarımına, koyuna alışkındır; yıllar yılı orada o tarımsal faaliyet gerçekleştirilmiştir. Çanakkale'de ise meyvecilik kültürü var. İşte bunun örneklerini görüyoruz. Gökçeada'daki olaylardan sonra buraya yerleştirilen Giresunlular balıkçılığa başladılar; gelen Konyalılar ise buradaki zeytin ağaçlarını, bağları söktüler, koyun ve buğday yetiştirmeye başladılar. Gökçeada'nın tarımsal yapısını tamamen değiştirdiler. Çünkü meyvecilik bir kültürdür. Şimdi bizim doktorlarımız öyle yapıyor, birazcık emekli olduktan sonra -sizleri dışında tutuyorum- birazcık para kazanıp emekli olduktan sonra, "Biz ağaç yetiştireceğiz" diye gidiyorlar. Sen bilmiyorsan bunu yapamazsın. Yani ağaç yetiştirmek, meyve yetiştirmek bir kültürdür, bunun mutlaka yerleşmesi lazım. Çanakkale'nin bu konuda köklü deneyimlere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Mısır tohumluk üretimi klasik hale geldi ve bütün Türkiye'nin tohumluk mısır ihtiyacını artık Çanakkale'den karşılayabiliyoruz. Tabii, bu da pamuğun ortadan kalkmasına neden oldu Kumkale'de. Çünkü Türkiye'nin en kaliteli pamuğunun yetiştirildiği yerlerden bir tanesi de bizim Batak Ovasıydı, Kumkale'ydi. Bu pamuk üretimi ortadan kalktı. Çünkü getirisi çok düşüktü, mısır firmalar yüksek paralar verdiler ve tohumluk üretimimiz var, tohumluk üretimi gelişmeye başladı.

Büyük pazarların hepsine yakın. İstanbul gibi bir metropolitani, Bursa gibi, İzmir gibi bir metropolitani düşünürseniz, Çanakkale de bunların üçünün ortasında yer alıyor. Bu açıdan da çok büyük bir şansımız var.

Diğer taraftan, Bursa bitmiş durumda tarımda, Kocaeli bitmiş durumda, keza Yalova bitmiş durumda. Trakya, Çorlu civarını biliyorsunuz, tamamen sanayi geldi, tarım bölgelerini kuşattı. Dolayısıyla, İstanbul'u besleyecek tek bölge olarak Çanakkale kaldı. 10 senelik dilimler halinde geleceğe bakacak olduğumuzda, bu önümüzdeki 10 sene içerisinde İstanbul'u tamamen Çanakkale besleyecek; tüm meyvesiyle, sebzesiyle İstanbul'un mutfağı veya bahçivani olmak zorundayız.

Ama tabii, bu büyük bir avantaj. İstanbul gibi, 12-13 milyon kişilik bir pazarı beslemek bizim için büyük bir avantaj. Ancak, burada bir tek sorun var; ulaşım sorunu. Yani tüm ürünlerimizi Boğaz'dan bir defa veya iki defa geçirmek zorundayız, İstanbul'a götürmek için. Ulaşım sorunu Çanakkale için ciddi bir sorun. Turizm sektörü de aynı şikayette, biz de aynı şikayetleyiz. Hem yolların yetersizliği, hem de yolların kalitesi, tarımsal ürünleri taşımaya uygun değil. Yolların kalitesi de önemli; çünkü bu ürünlerin hepsi dalından koptuktan sonra çok nazik, aynen bir mücevherat gibi taşımamız gerekir. Ama hangi yoldan taşıyacağız?! Bugün Biga'dan Bursa yolunda mı, İzmir yolunda mı, İstanbul yolunda mı taşıyacağız?! Sizler yolların kalitesini daha iyi biliyorsunuz.

Büyük pazarlara yakınlık büyük bir avantaj.

Marka potansiyele yüksek özgün ürünlere sahip. Bugün coğrafi işaret tescilini aldığımız Bayramiç beyazı; başvuruda bulunduğumuz Çanakkale domatesi, Lapseki şeftalisi, Bayramiç elması, kirazımız, Bozcaada çavuşu, Yenice biberi gibi, tarımsal ürünlerde, bitkisel ürünlerde çok önemli bir potansiyelimiz var. Çünkü bu ürünler sadece bu bölgede yetişiyor. Genetik olarak da gen merkezliyiz, ama yetiştiriciliği Türkiye'de en üst seviyede yapılan ürünler de bu bölgeden çıkıyor. Bugün Yenice biberi dediğimiz zaman, herkes bir duruyor. Ancak, bu marka oluşumunun devam etmesi gerekiyor, yani bizim bunu devam ettirmemiz gerekiyor. İşte coğrafi işaretlerle bunu devam ettirmeye çalışıyoruz.

Yeni meyve plantasyonları hızla artıyor, büyük bahçeler kuruluyor, alternatif ürünler geliyor. Ayva üretiminde çok önemli artışlar var, armut üretiminde çok önemli artışlar var. Trabzon hurması; belki birçoğunuz sevmiyor, birçoğunuz çok seviyor, ama üretiminde çok büyük bir artış var ve yetiştiricilik açısından çok kârlı bir ürün.

Meyve plantasyonları hızla artıyor dedim. Maalesef, burada Çanakkaleliler veya Çanakkaleli üreticiler bu üretimi artırmıyorlar; çünkü Çanakkaleli üreticilerin ekonomik yapısı çok küçük işletmeler şeklinde, yaklaşık 50 dekar arazi büyüklüğüne sahip üreticiler olduğunu görüyoruz. Ama kurulan bahçeler 500 dönüm, 600 dönüm, 1000 dönüm, 1500 dönüm meyve bahçeleri. Bunları hep kim kuruyor; İstanbul'dan gelenler kuruyor. Şu anda Çanakkale'de satılık büyük arazi kalmadı maalesef. Bütün hepsini İstanbullular geldi, satın aldı. İnşaat sektöründen, kimya sektöründen, tekstil sektöründen. Tarımı ikinci bir yatırım, garantili bir yatırım olarak görüyorlar. Çünkü hepiniz biliyorsunuz, Türkiye'nin yaşadığı tüm krizlerde ayakta kalan iki sektör vardı; biri tarım, biri de gıda sektörü. Diğer sektörlerin hepsi o krizlerde mahvoldular, battılar. Ama bu iki sektör... Çünkü burada 75 milyon insan her gün üç öğün yemek zorunda. Belki üç öğün altın takmayacak, ama üç öğün yemek zorunda, beş öğün yemek zorunda, giymek zorunda. Bunu karşılayacak olan sektörler de bunlar. Dolayısıyla, herkes tarımı garanti bir yatırım olarak görüyor.

Mili parklar ve SİT alanları, tarım dışı arazi kullanımına izin vermiyor. Her ne kadar son yıllarda önemli bir ziyik varsa da tarım alanlarına yönelik olarak; ama milli parklar ve SİT alanları da bizim bir yerde kurtarıcımız oluyor. Aslında milli parklar ve SİT alanları bizim için çok büyük avantaj sağlıyor. Neden? Çünkü bu alanlarda tarıma çok sınırlı bir şekilde izin verildiği için, organik tarım için bu alanlar çok müsait. Örneğin, karşıdaki Gelibolu Yarımadası veya Truva Milli Parkının içerisinde bulunan tarım arazilerinde çok önemli derecede, daha kolay, daha ekonomik bir şekilde organik tarım yapmamız mümkün.

Avantajlardan bahsediyoruz. Bir avantaj da, üretici örgütlerinin fazlasıyla mevcut olması. Hatta çok fazla mevcut; köy sayısından fazla üretici birlikleri ve kooperatiflerin

olduğunu biliyoruz. Fakat bu kooperatiflerin doğru çalıştığını, amacına uygun çalıştığını söyleyebilir miyiz? Maalesef söyleyemiyoruz. Çünkü kooperatiflerin başında genellikle köy muhtarlarının ya ağabeyi, ya kardeşi, ya çocuğu ya da babası yer alıyor, muhtarlıklarla beraber gidiyor. Bizim anladığımız anlamda profesyonel bir yönetim tarzı maalesef şekillenmedi orada. O konuda bir eksiklik söz konusu. Fazla üretici örgütü var, ama yönetimde bir eksiklik söz konusu.

Üreticinin bilgi düzeyi yüksek olduğu için, tüm ürünlerde verimlilik çok yüksek. Örneğin, bir ağaçtan alınan elma miktarının Çanakkale’de diğer bölgelere göre daha yüksek olduğunu veya domateste daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Teknik hizmetler güçlü. Tarım Bakanlığı teşkilatının erken uyarı sistemleri hemen hemen tüm ilçelerde ve köylerde mevcut.

Akredite bir laboratuara sahibiz. Bu çok önemli bir şans. Özellikle ihracat yapılan ürünlerde. Ki bugüne kadar taze meyve-sebze olarak domates ihraç ediyorduk, şeftali ihraç ediyorduk; ama ilk defa önceki yıl elma da ihraç edebildik. Rusya’ya ilk parti elma ihracatını gerçekleştirdik. İşte, özellikle yurtdışına satımlarda şu akredite laboratuvarların olması bizim için çok büyük bir şans. Gıda kontrol laboratuvarımız, akredite olmuş bir laboratuvar.

Üreticilerin kayıt sistemi düzenli ve güvenli. Çünkü ziraat örgütleri, ziraatçıların veya tarımcıların örgütleri, ziraat odaları bu konuda çok üstün özveriyle çalışıyorlar. Tarım İl Müdürlüğüyle koordineli bir şekilde, çok düzenli bir kayıt sistemi var.

Ayrıca, Ziraat Fakültesi Meslek Yüksekokulunda tarımla ilgili programlar yaygın ve üretici her zaman için çözemediği bir sorunu bizlere aktarabiliyor.

Dezavantajlarımız neler?

Üreticimiz yaşlı. Maalesef, tüm Türkiye’de olduğu gibi, köyden kente göç söz konusu ve köylerde yaşlılar kalıyor.

Ataerkil bir yapı ve ata otoritesi baskın burada. Yani babasının izni olmadan oğlun, evladın herhangi bir yenilik yapması, herhangi bir şekilde tarıma müdahalesi söz konusu değil.

Araziler çok parçalı, kitlesel üretim mümkün olmuyor. Yani bir çeşitten haydi dediğiniz zaman 10 bin ton çıkaramıyorsun, 5 bin ton çıkaramıyorsun. O yüzden, Avrupa ülkelerine ihracatımız söz konusu değil. Çünkü Avrupa ülkeleri yılın 12 ayı düzenli bir şekilde üretim istiyorlar. Bizim bunu gerçekleştirecek yapımız yok. Çeşitlerimiz veya üretim alanlarımız bu konuda yetersiz kalıyor.

İşletmeler küçük aile işletmesi şeklinde ve yatırım güçleri çok zayıf; üretim maliyetleri bu nedenle yüksek oluyor.

Küçük olması nedeniyle, makine parkında atıl kapasite yüksek.

İlaç, tohum, gübre ve makine satışlarında satış sonrası hizmetler yok denecek kadar az. Maalesef, bu şirketler, bu girdileri satan şirketler kaptı-kaçtı modeliyle çalışıyorlar. Gece yarınları köylerimizde kullanım tarihi geçmiş zirai ilaçlar veya yedek parçası bulunmayan makine parçaları satmak suretiyle veya tohumları satmak suretiyle bir ticareti benimsemiş durumdadır. Bunun mutlaka önüne geçilmesi gerekiyor. Çünkü insan sağlığı ve çevre sağlığı yönünden de önem arz ediyor bu.

Çiftçi örgütleri fonksiyonel değil, ürün üretici örgütleri yetersiz. Yani sulama kooperatifleri, birlikleri kurmuşuz; ama bir elma yetiştiricileri birliği kurmamışız, bütün yetiştiricileri bünyesinde toplayan. Ama yavaş yavaş keçide, büyükbaşta, küçükbaşta bu olayı gerçekleştirdik. Ancak, meyve üreticileri birliği kağıt üzerinde kurulmasına rağmen hâlâ yaşama geçmiş değil.

Toptancı halimiz çalışmıyor. Bu da çok önemli bir sıkıntı. Yani üretilen ürün halden geçmiyor. Bayramıç'te yavaş yavaş geçmeye başladı. Yeni Hal Yasasıyla bunun daha da iyi olacağını düşünüyoruz.

Birçok türde fide, fidan ve tohum üretimi yok; kaliteli anaç kullanımı bilinmiyor. Bu, çok önemli bir sorun. Özellikle ÇASIAD Başkanı Salih bey aramızda, kendisine iletiyorum; Çanakkale'de yatırımcılar bir şeye yatırım yapmak istiyorlarsa, bu çok açık bir konu. Çanakkale olarak, yılda 30 milyon adet sebze fidesi için Antalya'ya para akıtıyoruz. Bu dönemde; işte şimdi başlayacak, başladı. Hâlbuki bir fide tohum şirketi kurarak... Üç-dört tane seraya bakar bu. Hem de istihdam yaratırsınız. Böyle bir yatırım çok kârlı. Bizim bu 30 milyon fide ihtiyacımız, eğer fide firması Çanakkale'de kurulursa, ben garanti veriyorum, 60 milyon adede çıkacak. Çünkü birçok kişi, üretici, Antalya'dan fide getirtmenin yollarını bilmediği için fideyi kullanmıyor. Aşılı fidenin veya hazır fide kullanmanın üretimde çok büyük avantajları var. Bu konuda üyelerimize bilgi vermekte fayda var diye düşünüyorum.

İhracat potansiyeli yüksek türler pek tanınmıyor. Ekolojiye uygun çeşit seçiminde büyük hatalar yapılıyor. Ar-Ge hizmetleri yetersiz. Bunlarda maalesef üniversite olarak biz de yetersiz kalıyoruz. Çünkü yeni çeşitlerin tanıtımı zaman alıyor. Onun için de yeterli elemanımız yok.

Meyve-sebzede depolama kalitesi çok zayıf. Bakın, 650 bin ton meyve üretiliyor, 850 bin ton sebze üretiliyor dedim; ama bizim toplam depolama kapasitemiz, olsa olsa, yani bütün depoların tamamını kullansak, 100 bin tonu bulmuyor. Hâlbuki bir kuraldır, teorik bir kuraldır; üretimin yarısına yakını depolamamız gerekiyor ki yılın 12 ayı bu pazarlamayı gerçekleştirebilelim.

Modern depolar yok, çok az. Ancak, şunu da söyleyebilirim: Dünyanın şu anda kullandığı en modern depolama sistemlerinden iki tanesi Çanakkale'de. Türkiye'de başka yerde yok. Dinamik kontrol atmosfer sistemi dediğimiz sistemle artık elmayı 2 yıl çok rahatlıkla, dalından koşturduğu kalitede muhafaza edebiliyoruz. Bunlardan iki tane var, ama çok yetersiz. Boylama ve paketleme tesisleri hiç yok.

Bilgi kirliliği çok fazla. Gübre ve pestisit kullanımı normalin çok üzerinde. Bu konuda yetersiz kalıyoruz. Maalesef, hem tarım örgütleri, hem de fakülte olarak yetersiz kalıyoruz. Gübre ve pestisit kullanımında üreticinin önüne geçemiyoruz; üretici, ne kadar çok atarsa o kadar başarı sağlayacağını düşünüyor. Hâlbuki, bu konuda yapılan araştırma sonuçları bunları göstermiyor.

Bazı ürünlerde işleme tesisleri yetersiz, bazılarında ise atıl kapasite var.

Yalnız, önümüzde büyük potansiyeller var, fırsatlar var.

Tarımsal hizmet satışı büyük bir potansiyel oluşturuyor, yani danışmanlık hizmetleri. Burada Çanakkale için şu anda çok büyük bir potansiyel söz konusu, bunun değerlendirilmesi gerekiyor.

Termal kaynakları hiç kullanmıyoruz. Son derece ciddi bir enerji kaynağı olabilir.

Milli park ve SİT alanları organik tarıma yönlendirilebilir.

Sofralık ve şaraplık üzüm üretimine uygun ekolojik özellikler var ve tarihsel bir geçmişimiz de olduğu için, bu konuda bir gelişme bekliyoruz.

Modern depolama tesisleri, ürün boylama ve paketleme tesisleri için potansiyelimiz çok yüksek.

Adalar, ekolojik tarım ve ekolojik turizm için önemli fırsatlara sahip.

Organik tarım olmasa da, köy ürünleri önemli ölçüde geliştirilebilir. Organik tarım için de büyük fırsatlarımız var; ama köy ürünleri için, özellikle Kazdağı etrafında yer alan Çan, Yenice, Bayramiç ve Ayvacı gibi ilçelerde köy tarımı önemli bir gelişme sağlayabilir.

Peki, tarımdaki tehditler, bitkisel üretimdeki tehditlerimiz neler?

Tabii, en büyük tehdidimiz madencilik. Madencilik derken, endüstriyel madenciliği konuşmuyorum. Endüstriyel madencilik de çevreye zarar veriyor; ama endüstriyel madenciliğin çevreye verdiği zararlar rehabilite edilebilir. Ama biraz önce hocamızın da bahsettiği, metalik madencilik dediğimiz olayda, toprak, su ve hava kirlendiği için, artık orada bitkisel üretim yapma şansımız yok. Biz burada yıllardır bu ürünleri markalaştırmaya çalışıyoruz, coğrafi işaret tescilleri yaptırmaya çalışıyoruz. Ki Bayramiç beyazının Avrupa Birliği tarafından da tescili sağlandı. O kadar çaba sarf ediyoruz; ama Biga Yarımadasında siyanürle altın madenciliği işletmeciliği başlarsa, bizim bütün bu çabalarımız boşa gider ve hiçbir ürünü, değil yurtdışında, yurtiçinde de satma şansımız yok. Siz, çocuğunuza siyanürlü ortamda yetişmiş bir ürün verir misiniz veya yer misiniz? Ben sadece bu şekilde bir soru soruyorum.

Bu, çok önemli bir tehdit. Bu tehdidi üreticilerimizin veya sanayicilerimizin veya madencilerimizin de bilmesi gerekiyor. Bırakın, bu zengin topraklar üzerinde zengin üreticiler olarak kalalım. Aksi takdirde, bizim bütün bu çabalarımızın boşa gideceğini ve Çanakkale tarımının tamamen ölebileceğini söyleyebiliriz. Çünkü veriler de bunu gösteriyor.

Termik santraller de keza aynı şekilde. Düşünün, Türkiye'nin en iyi, en kaliteli ovaları olan Gönen Ovası, Biga Ovası, Bayramiç Ovasının yanına, dibine veya 5 kilometre ötesine termik santral kuruyoruz. Hepsi kömürle çalışıyor. Bunun bacasından çıkan bütün partiküller, kükürt dioksit gibi, azot dioksit gibi gazlar ne olacak; ya asit yağmuruyla bizim tepemize düşecek veya bitkilerin yapraklarına düşecek ya da yaprakların üzeri tamamen kapacak.

Bunun çok basit bir örneği var, çimento fabrikası var. Çimento fabrikasının yanındaki köye gidin bakın lütfen. Çan'daki termik santrale bakın. Ben buraya 15 yıl önce geldim. 15 yıl önce Çan Ovasının kuşbakışı, tepeden fotoğrafları var. Bir de şimdi gidip fotoğraf çektiğimiz zaman, aradaki farkı çok bariz olarak görüyoruz. Bu termik santraller veya siyanür hemen öldürmüyor, yıllar içerisinde ölüme gidiyor. Çan Termik Santralinin, şu andaki duruma göre, 10 yıl sonra, ben size söyleyebilirim, orada hiç bitki mitki kalmayacak, aynen Yatağan'a benzeyecek. Yatağan'daki çam ormanlarının içinde kurulmuştu o termik santral; şimdi gidin de bir tane çam bulabilerseniz helal olsun size. O kül yığınları

ve bacadan çıkan partiküller, ne kadar filtre kullanılırsa kullanılsın, etraftaki bölgeyi zehirliyor. Sanayici paraya doymuyor çünkü. Gece karardığı zaman hava, o filtrelerin hepsinin şalteri indiriliyor; çünkü elektrik enerjisinden para kazanmaya çalışıyor sanayici. Ne oluyor; bu sefer yağmurlamalar çalıştırılıyor, ağaçlar ıslatılıyor, yapraklardaki tozlar yıkansın da insanları kandıralım diye. Ama köydeki evlerin çatısındaki o çimento bacasından çıkan bembeyaz çimento tozlarını yıkayamıyorlar, o köydeki arazideki ağaçları yıkayamıyorlar. İşte bizim Geyikli civarındaki o çimento fabrikasının bulunduğu yerdeki zeytin ağaçlarına bakın, verimine bakın. Hatta onların zeytinyağında kalite analizi yapın. Biz onu da yaptık, yağ asitlerini de inceledik. Yani bizim o Körfez yağının kalitesine asla ulaşamıyor.

Diğer taraftan, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı yaygınlaşıyor. Bu, özellikle Ayvacık ilçemizde ve Çanakkale merkezde çok yaygın; tarım arazileri amaç dışı kullanılabilir.

Küçük aile işletmeleri, satın alma güclüğü nedeniyle tarımdan uzaklaşıyor ve kente göçüyor. Bu da istihdamda sorun yaratıyor ve işsizlik artmaya başlıyor.

Üretim yapan yaşlı nüfus ile yeni nesil arasındaki iletişim köprüsü kopmak üzere. Bu, önemli bir sorun olarak karşımızda duruyor.

Taşınmalı eğitim, insanları köyden, dolayısıyla da üretimden koparmış durumda. Çünkü köylü, taşınmalı eğitim için para harcayamıyor, mecburen okulun olduğu merkezlere taşınmaya başlıyor. Bu da önemli bir baskı.

Arazi satışları, İstanbul baskısı; çok önemli bir tehdit. Arazilerimiz maalesef hep yabancılara satılıyor, üreticimiz kendisi üretimden kopuyor.

Sabrınız için çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Hocamıza teşekkür ediyoruz.

Şimdi sunumunu yapmak üzere Türker hocayı davet ediyorum.

Buyurun.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi)- Sayın Başkan, değerli katılımcılar; öncelikle sizleri saygıyla selamlıyorum.

Önce bir eleştiriyle başlayayım. Programda Çanakkale'nin tarım potansiyeli var, arkasından hayvancılık potansiyeli geliyor. Aslında tarım potansiyelinden kastedilen bitkisel üretimdir. Zaten özellikle son 10 yılda böyle hızlandırılmış bir vaziyette şu tarımdan koparmaya çalışıyorlar hayvancılığı. Ama hayvancılık tarımdan kopartılamaz, tarımın içerisinde. Bütün dünyada böyledir. Tarım dediğinizde, mutlaka iki unsuru görüyorsunuz içerisinde. Bunlardan bir tanesi bitkisel üretimdir, diğeri de hayvancılıktır.

Tarım sektörünün sorumluluğundan bahsedeceğim öncelikle. Çünkü dediğim gibi, hayvancılık da bunun bir parçası.

Öncelikli amacımız ya da sorumluluğumuz, gıda üretimini garanti altına almak. Özellikle de nüfus artış hızını düşündüğümüzde ve 2050 yılında en iyimser rakamla 7-8 milyara ulaşacağını düşündüğümüz dünya nüfusunu göz önüne aldığımızda, gıda sorununun da büyüyebileceği aklımıza geliyor. Ki şu anda üretim alanlarında, kişi başına göre üretim alanlarında bir azalma söz konusu. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu daha ciddi olarak hissedilebilir; çünkü buralarda nüfus artışı da çok daha hızlı.

Bir sorumluluğumuz daha var; o da insan sağlığının korunması ve desteklenmesi.

Açlık ve obezite. Şu anda dünyanın mevcut tarımsal potansiyeli aslında insanlarımızı ya da nüfusu doyurmaya yeterli. Ancak, aynı anda hem açlık çeken insanlar var bu dünyada, hem de obezite sorunu var. Yani böyle bir ironi yaşıyoruz. Bu, kaynağını gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkelerdeki çok farklı sorunlardan alıyor.

Kalıtım sorunu var, insan sağlığının korunması anlamında kalıtım sorunumuz var.

Tarım sektörünün bir sorumluluğu da çevrenin korunması. Sürdürülebilirliği sağlayabilmemiz için çevreyi de mutlaka korumamız gerekiyor.

Diğer bir sorumluluğumuz ise tarımsal kültürel çeşitliliğin muhafaza edilebilmesi. Gelecek kuşaklar da bunlardan yararlansın istiyoruz çünkü ya da olası bir ekonomik değişimde bunlar belki de mevcut bu çeşitlilikten farklı yönlerde yararlanabilir ya da olası felaketler, bugün verimsiz ya da ekonomik anlamda önemsiz gibi görünen tür ve çeşitleri önemli hale getirebilir. Bunların da muhafaza edilmesi gerekiyor.

Tarımı tehdit eden önemli unsurlardan bir tanesi, küresel iklim değişimi. Bunun içerisinde kuraklık çok önemli bir tehdit. Biliyoruz ki, yağış rejiminde muazzam bir değişim var. Su döngüsü aynı kalsa bile, yağış rejimi değiştiği için tarımsal kuraklık çekiyoruz. Türkiye’de bunu ciddi ciddi hissediyoruz ya da bu yıl olduğu gibi, tam tersine, aşırı yağışlar nedeniyle rekolte düşüyor. Bunu da tabii ki istemiyoruz.

Evet, hayvancılığa gelelim şimdi de.

Erdinç hocam, yöredeki biyolojik çeşitlilikten bahsetti. Buradan kaynağını alıyor herhalde, bizde de bir üretim çeşitliliği var. Kenan hocam, bitkisel üretimdeki üretim çeşitliliğini, aslında genel anlamda tarımdaki üretim çeşitliliğinden ya da çeşitli üretimlerden bahsetti. Hayvancılıkta da çeşitli üretim sistemleri var, çok çeşitlilik var, bunun üzerinde durmak istiyorum biraz.

Tamamıyla doğal kaynaklara dayalı olarak sürdürülen hayvancılık faaliyetleri var. Aslında bu, hayvancılığın temel tanımına tam uyan bir üretim sistemi. Neden? Biz, kendi tüketeceğimiz gıdayı hayvanlara vermiyoruz; onun yerine, başka türlü değerlendiremediğimiz organik materyalden hayvanlar bize değerli gıdalar üretiyorlar, sunuyorlar. Özellikle Gökçeada’da serbest koşullardaki koyun ve keçi yetiştiriciliği var. Yarımada da yine kıl keçisi yetiştiriciliği var. Küçükbaş hayvancılığımızın zaten çok büyük bir kısmı ekstansif koşullar altında. Sığırcılık da var. Çan yolunda serbest sığırları görebilirsiniz. Aynı şekilde, Ayvacık’ta da benzer et sığırcılığı üretim sistemleri görebilirsiniz.

Bunun yanı sıra, Çanakkale’nin çok verimli ovaları var, platoları var. Buralarda entansif üretim yapıyoruz. Hem bitkisel üretimde entansif üretim var, hem de yem üretimi mümkün olduğu için hayvancılıkta entansif üretim gerçekleştirebiliyoruz.

Ben de, Kenan hocam gibi, Tarım İl Müdürlüğüyle beraber yaptığımız mastır planın çalışmalarından bahsedeceğim. Biz de ayrı bir grup olarak, bitkisel üretimden ayrı bir grup olarak, hayvansal üretim grubu olarak, Üniversite, Tarım İl Müdürlüğü ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte bir swot analizi gerçekleştirdik. Burada, Çanakkale’de hayvancılık sektörünün güçlü yanlarını, fırsatları, zayıf yönlerini ve tehditleri ortaya

koyduk. Bunlara bağılı olarak hedefler belirledik ve bu hedefler doğrultusunda stratejik hedefler belirledik ve neler yapmamız gerektiğini konuştuk. Yani ödevlerimizi, özellikle Tarım İl Müdürlüğünün neler yapması gerektiği konusunda projeler ürettik.

Güçlü yönlerimize baktığımızda, küçükbaş hayvan sayımızın yüzölçümüne göre en yüksek illerden biri olduğunu söyleyebiliriz. Sayıca belki Güneydoğu Anadolu'da veya Doğu Anadolu'da daha fazla olabilir; ancak, bizde, yüzölçümümüze göre gerçekten ciddi anlamda fazla küçükbaş hayvan olduğunu görebiliyoruz. Batı'da en fazla küçükbaş hayvana sahip illerden bir tanesiyiz.

Teknik hizmetlerimiz iyi. Özellikle sığırcılıkta suni tohumlamanın yaygın olduğunu biliyoruz. Sorunları olsa da yaygın.

Biga, önemli bir süt üretim merkezi. Bu açıdan önemli ve bitkisel üretimde markalaşan, coğrafi işaret alan ürünler olduğu gibi, bizde de Ezine peyniri markalaşmış durumda, coğrafi işaret almış durumda. Bunların yanı sıra, Türkiye'ce bilinen ürünlerimiz var. Aynecik danası İstanbul'da sorulur. Son 10 yılda oluşturduğumuz bir markamız daha var, Üniversitemizin bir markası aslında; Türk Saanen keçisi. Bunu Osman hocama rağmen gerçekleştirdik, onu da söyleyeyim.

Güçlü yönlerimizden bir diğeri, büyük merkezlere yakınız. O açıdan pazarlama potansiyelimiz var.

Alternatif üretimler için altyapımız mevcut. Gökçeada, biliyorsunuz, organik ada. Gerçekten hayvancılık açısından organik üretimde lider konumda Çanakkale. Bu anlamda tecrübemiz var. Sorunlarımız da var tabii ki. Bunun da oturulup konuşulması gerekiyor.

Yörenin florası arıcılık için oldukça elverişli.

Kenan hocam da bahsetti, sivil toplum kuruluşları, tarıma hizmet eden sivil toplum kuruluşları güçlü; ama sorunları yok değil tabii ki.

Fırsatlarımız: Güçlü yönlerimiz aslında aynı zamanda fırsatlarımızı da beraberinde getiriyor. Markalarımız, tanınan ürünlerimiz, bundan sonra oluşturabileceğimiz ürünler için pazarlama fırsatı sunuyorlar.

Arıcılarımızın -bunlar özellikle Arıcılar Birliği Başkanının vurguladığı noktalar- eğitim seviyeleri yüksek. Dolayısıyla, üzerine düştüğümüzde, arıcılığı hızla geliştirebiliriz.

Dediğim gibi, Türk Saanen keçisinin damızlık merkezi durumunda şu anda Çanakkale. Türk Saanen dediğimizde ya da Saanen keçisi dediğimizde Çanakkale akla geliyor. Buradan küçükbaş yetiştiricilikte de entansif ve modern işletmelerin arttığını ve burada da hasatlardan ari işletmeler oluşturabileceğimizi söyleyebiliyoruz.

Zayıf yönlerimize gelelim.

Aslında zayıf yönlerimizi Türkiye'nin genel hayvancılığında ayırmak mümkün değil. Biraz önce saydığımız güçlü yönlerimiz tamamıyla Çanakkale'ye özgüydü; ancak, zayıf yönlerimiz dediğimizde, ne yazık ki, Türkiye'nin genelinden bunu ayıramıyoruz.

Hayvan hastalıkları Türkiye'nin tamamında büyük sorun. Bunun başlıca nedenleri, yetiştiricinin teknik eğitiminin yetersiz olması. Hayvan hareketleri çok önemli. Özellikle

kurban bayramlarında kontrolsüz hayvan hareketleri var, nakilleri var. Dolayısıyla, bu, önemli bir bulaşma kaynağı.

Teknik eğitim yetersizliği ve yetiştiricinin sermaye yetersizliği nedeniyle hayvan barınaklarımızda çevresel koşullarımızı iyileştiremiyoruz bir türlü.

Meralarımız daralıyor. Bu anlamda sıkıntılarımız var.

Nitelikli ara eleman sıkıntımız var. Bu nedenle, örneğin, bu işi büyük çapta yapacak olan girişimciler vazgeçiyorlar neredeyse; çünkü hayvancılıkta ara eleman çalıştırmak ya da gerçekten iyisini bulmak çok zor. İstanbul'dan bana geldiklerinde, diyorlar ki, "Ben keçi yetiştireceğim burada." "Daha önce kafes kuşu yetiştirdiniz mi?" diye soruyorum öncelikle. "Yetiştirmedim" diyorsa, "O zaman, çok zor işiniz" diyorum, "Çünkü her an çizmelerinizi giymeye hazır olmanız gerekiyor. Çünkü kurban bayramında, bilin ki, çoğumuz kaçacak, durmayacak; mutlaka gideceksiniz, siz başında duracaksınız."

Kaba yem üretimimiz yetersiz. İyi desteklemelerle son dönemde iki katına çıktı, yüzde 2.5'lardan yüzde 5'ler civarına çıktı. Ancak, gelişmiş ülkelere baktığımızda, bunun çok daha yüksek olduğunu görebiliyoruz. Yani kaba yem üretimimiz şu anda hayvancılığımızı destekleyecek ya da hayvancılığımıza yetecek miktarda değil ne yazık ki.

Damızlık üretimi yetersiz. Tüm Türkiye'de damızlık üretimi yetersiz. Şu damızlık yetiştiricileri birlikleri, damızlık merkezlerini henüz oluşturamadılar. Hem küçükbaş yetiştiriciler, hem arıcılar henüz daha damızlık üretmiyorlar.

Özellikle arıcıların bir şikayeti var ya da Arıcılar Birliği Başkanının bir şikayeti var; o da ürünlerde yelpazeyi yeterince geliştirememeleri. Yani bal var, bal var. Hâlbuki, onun dışında polen var, propolis var, çok daha farklı ürünler sunabilirler ve çok daha getirisi iyi olan ürünlerdir bunlar.

Yetiştiricimiz, Kenan beyin dediği gibi, daha çok küçük aile işletmeleri şeklinde. Dolayısıyla, finansal sıkıntı çekiyor. Krediyeye bağımlılığı çok yüksek. Tabii, kredi maliyetleri de çok yüksek olunca, büyük borç altında aslında şu anda yetiştiricimiz.

Ürün işleme tesislerimizin de çok yeterli olduğunu söyleyemeyiz.

Bitkisel üretimde vurgulanan sorun bizde de var; yetiştiricimiz yaşıyor.

İthalat, özellikle canlı hayvan ithalatı, et ithalatı ve arı ürünleri ithalatı, hayvancılığımızı ciddi bir şekilde tehdit ediyor.

Bunun dışında, neredeyse bütün istatistiklerimizde olduğu gibi, hayvancılık istatistikleri de çok sağlıklı. Bu nedenle, planlamayı istediğimiz şekilde yapamıyoruz.

Milli parklar hem avantaj, hem bir tehdit. Bu, o toplantıda dile getirildi. Milli parklarda çok büyük işletmeler var; büyük oranda bitkisel üretim veya hayvansal üretim yoğun olarak yapıyor. Bazı şeyler yapılamıyor tabii ki, milli parklar kısıtlıyor. Tabii, milli parkların mastır planı ne yazık ki Ankara'da oluşturulmuş. Yani buradan uzak bir yerde. Ama örneğin Batak Ovası. Batak Ovası, Truva Milli Parkı aynı zamanda. Yüzde 95'inde üretim var, yani yüzde 95'inde yoğun tarımsal üretim var. Dolayısıyla, buraların farklı şekilde değerlendirilmesi gerekiyor. Evet, milli park olsun istiyoruz; ama biraz daha farklı şekilde ele alınması gerekiyor.

Gelibolu Yarımadası, Trakya'nın hasatlardan arı bölge ilan edilmesi nedeniyle mağduriyet yaşıyor. Onun da sebebi şu: Mesela Anadolu Yakasından hayvan götüremiyorsunuz. Damızlık hayvan yetiştiremiyorsunuz Gelibolu'ya. İzinle dahi çok zor.

Büyük marketlerin özellikle küçük üreticiyi tehdit ettiği ifade edildi. "Biz, ürünlerimizi doğrudan tüketiciye ulaştıramıyoruz ya da ulaştırmakta zorluk çekiyoruz" diyorlar.

Projeler ya da önerilerimiz nelerdi?

Eğitim: Öncelikle yetiştiricimizin teknik eğitiminin gerçekleştirilmesi gerekiyor. Bunun içerisinde, öncelikle Avrupa Birliği standartlarını öğretmemiz gerekiyor onlara. Çünkü Avrupa Birliğinin kapısındaız, ama ciddi anlamda ürünlerimizi ihraç edemiyoruz oraya, çeşitli nedenlerle. En azından bu işi yeni yeni yapacaklara bir belge sormamız gerekiyor, belgelendirmemiz gerekiyor, bunları eğitmemiz gerekiyor. Mevcut hayvancılık yapanlara da eğitim programları verip, onları belgelendirmemiz gerekiyor. Yani çiftçi ya da yetiştiricinin de diploması olması gerekiyor. Tarım konusunda yükseköğretim almış olanların ise çeşitli şekillerde desteklenmesini öneriyoruz. Özellikle kredi anlamında.

Çevre koşullarının iyileştirilmesi: Bakım ve barındırma konusunda durum nedir, onu ortaya koymak gerekiyor ve bu mevcut durumda burada nasıl bir iyileştirme yapabiliriz, onu ortaya koymak gerekiyor. Hepsini çok modern hale getirmek mümkün değil, istemiyoruz da bunu zaten. Yine ucuz, ama daha fonksiyonel, daha hijyenik koşullar oluşturabiliriz.

Küçükbaş hayvancılıkta sağım çok büyük bir sorun. Çünkü hijyen sorunumuz var, süt istediğimiz kalitede değil. Mutlaka bir yolunu bulup, makinele sağımı burada etkin kılmamız gerekiyor. Tabii, bu işletmelerin çoğunda elektrik yok, küçükbaş hayvancılarında elektrik yok. Dolayısıyla, alternatif enerji kaynakları konusunda desteklenmesi gerekiyor.

Damızlık materyal: Bölge balasının tespiti ve tanımlanması gerekiyor. Farklı ırklar getirip, bu koşullarda test etmemiz gerekiyor. Çünkü arıda ırk çok önemli gerçekten. Bu ekosisteme ya da ekolojiye uygun genotiplerin buraya getirilmesi gerekiyor ve Arı Yetiştiricileri Birliğinin ya da önder yetiştiricilerin ana arı üretmeleri gerekiyor.

Koyun ve keçide, dediğim gibi, Damızlık Birliği henüz daha damızlık ünitesini oluşturamadı. Bunu en kısa sürede yapmalı. Burada teke deposu gibi, koç deposu ya da suni tohumlama ünitesinin oluşturulması gerekiyor ve sertifikalandırmaya geçilmesi gerekiyor. Aslında mevzuatı var, yani damızlık sertifikası vermemiz gerekiyor artık.

Hayvan hareketleri: Hayvan hareketlerini izleyebilmek için, bir kere, personelin yetersiz olduğu söylendi. Tabii, Bakanlığın sorunu o; bunu geliştirmesi gerekiyor. Bu anlamda yeni standartlar getiriliyor; öyle istediğiniz gibi hayvanları taşıyamayacaksınız, özel araçlarla taşımak zorundasınız. Bu nedenle, Birliğin böyle bir aracının olması gerekiyor. Bunun da destekle olabileceğini biliyoruz. Şu anda Çanakkale genelinde iki yerde araç dezenfeksiyon ünitesi var, bütün ilçelerde bunların olması gerekiyor ve özellikle kaçak hayvan hareketlerinin kontrolüyle, denetimiyle bağlantılı personelin eğitilmesi gerekiyor. Yani kaçak hayvan hareketlerinin neye mal olduğunu bunlara söylememiz, anlatmamız gerekiyor.

Sağlık koruma: Sağlık koruma konusunda ise henüz daha Çanakkale'deki yaygın hastalıkların durumu ortaya konulmadı. Bizim özellikle keşif için oluşturduğumuz bir

sağlık koruma takvimimiz var; ne yazık ki, orada kaldı. Diğer türler için de bunların yapılması gerekiyor. Hatta işletmeler özelinde bunların gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Mera: Meralarımızın tespiti yapıldı; ancak, hangi meralar hangi hayvan türlerimiz için uygundur, bu anlamda bir programlama henüz yok. Mera ıslahı var, yeni yeni; bunun geliştirilmesi gerekiyor. Arı merasına uygun orman alanlarının muhafaza edilmesi gerekiyor. Bazı orman alanları var ki, söküyoruz biz bunları, yerine kültür ormanı yapıyoruz, yani çam ormanları haline getiriyoruz; ama olduğu şekliyle muhafaza edilmesi gerekiyor. Hem arıcılar için, hem de aslında doğal kaynaklar anlamında bunlardan iyi yararlanabilmek için. Örneğin, makilikler; yüzyıllardır bir ekosistem oluşturmuşlar, bunların içerisinde otlayan hayvanlar da bunların bir unsuru zaten.

Pazarlama ve tanıtım: Pazarlama konusunda birtakım önlemlerin alınması gerekiyor. Özellikle yerel ürünlerin satışıyla ilgili olarak, bunların desteklenmesiyle ilgili olarak tanıtım gerçekleştirilmemiz gerekiyor, envanter ortaya koymamız gerekiyor. Aslında Üniversitemizin oluşturduğu bir envanter var, Çanakkale yerli envanteri. Bu, çok güzel oldu. Bunun tanıtılması gerekiyor.

Tabii ki bütün bu söylediklerimin sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde gerçekleştirilmesi gerekiyor. Yalnızca ekonomik bir bakış açısı insanlığın faydasına olmayacaktır, geleceğimizi aydınlatmayacaktır. Dolayısıyla, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda çevreyi de düşünerek, ekolojisi de düşünerek bu üretimi, bu faaliyetleri sürdürmemiz gerekiyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Türker hocamıza teşekkür ediyoruz.

Şimdi soru-cevap bölümüne geçelim. Sorusu olan arkadaşlar sorabilirler.

Buyurun.

Dr. İLHAN ...- Ben katkıda bulunmak istiyorum. Kısa tutacağım.

Dünyaya, küreye uzaktan baktığımızda, uzaydan ya da haritadan baktığımızda ya da Biga Yarımadasına haritalardan baktığımızda, öyle bir yarımada ki, arkeologlar arkeolojik değerleriyle, jeologlar, madenciler jeoloji ve madensel kaynaklarıyla, Murat Türkeş hocamız su döngüsü ve yağış rejimi açısından, Kenan hoca ile Türker hoca bitkisel ve hayvansal varlıklar açısından bakacaklar. Mitolojik açıdan bakabiliriz, binlerce yıl geçmişe gidebiliriz. Ama bu haritaya bir sürü açıdan baktığımızda ya da dünyaya şöyle uzaktan baktığımızda, en büyük değer, en çok gerçekleşmesi gereken, yaşamın sürekliliği kavramı olması gerekiyor. Yaşamın sürekli olması için sağlıklı gıda olması gerekiyor. Sağlıklı gıdayla insanların beslenmesi için, sağlıklı, temiz hava, toprak ve gerekiyor. Bu sadece bir çevreci bakışı değil. Ben, tıp doktoruyum; ama farklı alanlarda da bilgilerim var, uzmanlığım olmasa bile. Yani bir sentezle baktığımızda dünyaya ya da Biga Yarımadasına, yaşamın sürekliliği olmadan, insanlar sağlıklı olmadan, hayvanlar refah içinde yetişmeden, bitkiler sağlıklı yetişmeden, buradaki bu değerlerden bahsedemeyiz.

Troya'ya zenginlik, flokasyon yöntemiyle aranan Karamenderes Çayından gelen altınlar elenerek gelmiş olabilir. Ama rüzgâr esmeseydi Troya'da, dünyada rüzgâr esmeseydi, lodos ve poyraz güçlü olmasaydı o altın bir yerlere taşınamayacaktı. Rüzgâr olmasa, arılar olmasa bitkiler döllenmez, verim olmaz.

Yani ekosisteme gıda üzerinden, sağlıklı yaşam, temiz toprak, hava ve su üzerinden bakmalıyız. Biga Yarımadası bu açılardan çok zengin. Kenan hocamın dediği gibi, biz belki sünnetlerimizde, düğünlerimizde altın takıyoruz hâlâ; ama altına değeri üzerinden baktığımızda, şirketlerin iştahını kabartan bu değeri üzerinden baktığımızda, sadece bizim çenemizi yorduğunu, elin zenginliğinin bizim çenemizi yorduğunu ifade etmek istiyorum.

Bir sürü argüman var, bir sürü paradigma var. “Su akar, Türk bakar” argümanı da yanlış bir argümandır. Memleketin en üstteki yetkilisi tarafından kullanılır. O sular, o kılcal damarlar, o ana damarlar Türkiye’nin ekosisteminin ana damarlarıdır. O suların hepsinin üzerine HES yaparsanız, ana damarları ve kılcalları tıkaş olursunuz. Madenleri yağmalatırsanız, şu anda İsveçlilerin bulduğu siyanürlü ... yöntemiyle yağmalatırsanız, belki 100 yıl sonra, 500 yıl sonra başka bir yöntemle, belki kendi halkınızın lehine kullanacağınız bu zenginliği, Kanadalı, Avustralyalı, Alman şirketlere peşkeş çekmiş olursunuz.

Yani bir sentezle bakmalıyız, yaşamın sürekliliği açısından bakmalıyız. Sadece bir tıp doktoru olarak konuşmuyorum. Bizim bölgemizde yapılacak madencilik faaliyetleri, düşünülen işletmeler ve ülkemizde planlanan termik santraller, kapasite itibarıyla, hele hele coğrafik kodlar itibarıyla... Ağrı Dağında planlanan faaliyet 1000 metre yükseklikte. Kirazlı’da planlanan faaliyet 960 metre yükseklikte. Hepsi su havzaları içinde ve üzerinde. Ağrı Dağından Kocabaş Çayı doğuyor. Karamenderes Çayı Ağrı Dağından doğuyor.

Burada çok şey tartışmayacağız, tek şey vardır; o da yaşamın kutsallığıdır. İngiltere Merkez Bankasının depolarında saklanan, Kanada’nın Toronto Borsasında pazarlıkları yapılan, Avustralya Merkez Bankasının depolarında saklanan altın onslarının insanlığa bir faydası yoktur. Kapitalizme bir faydası varsa bile, kapitalizmin de devamlı krizler içerisinde boğuştuğunu görüyoruz, bu krizlerden de halkın eşitsiz zararlandığını görüyoruz. Amerika, Irak’ı işgal ettiğinde -bir sürü sebeple işgal etti- kültürünü yağmaladı, müzelerini yağmaladı. Bir de nelerini yağmaladı biliyor musunuz; gıda ambarlarını. Satır aralarında kayboldu bunlar. Amerika, Mezopotamya’nın binlerce yıllık geçmişinden gelen genetik, saf genetik tohumları yağmalamadı, Amerika’ya götürdü.

Ben, yaşamın kutsallığı en büyük değerdir diyorum. O haritalara baktığımda, kayaçlar bana zevk vermiyor, oradaki madenler, metalik madenler bana zevk vermiyor. Umurbey’in kirazı, şeftalisi, Bayramiç’in beyazı zevk veriyor.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Biz de teşekkür ederiz.

Evet, başka sorusu olan var mı?

Buyurun.

SALONDAN- Buradaki bitkisel, ekolojik zenginlikten bahsettik, yetişen ürünlerimizden bahsettik; fakat kimyasallardan çok fazla bahsetmedik. Çanak kale bölgesinde ne kadar bir alanda, kaç ton kadar kimyasal madde tarımda kullanılıyor, kaç çeşit kimyasal kullanılıyor? Yaklaşık olarak da metre kare bazında ya da ton bazında verirseniz, bu her metre kare için kaç gram veya ne kadar ölçüde kirlilik yaratıyor?

Prof. Dr. KENAN KAYNAŞ- Bu, üreticinin bilgisizliğinden kaynaklanıyor. Bir de kaptı kaçtı firmaların yaptığı ticarete dayalı olarak bu geliyor. Şu anda Türkiye bazında da, Çanakkale bazında da metrekareye ne kadar kimyasal düşüyor, bunu tanımlamak veya böyle bir rakam vermek mümkün değil. Çünkü kullandığımız su da bir kimyasal madde aslında. Ama size katılıyorum, çok aşırı bir pestisit kullanımı var, zirai ilaç kullanımı var. Bunların hepsinin içinde de siyanür var. Ona da katılıyorum. Milyarda bir düzeyinde siyanürlü ilaçlarımız da var. Fakat Türkiye bazında ortalamalara bakacak olursak, Çanakkale’de daha yüksek. Neden?

Çünkü polikültür yapıyoruz biz. Yani elmanın yanında armut da yetiştiriyoruz, altında soğan yetiştiriyoruz, altında domates de yetiştiriyoruz. Bu yetiştirdiğimiz ürünler hastalıklara ve zararlılara diğer bölgelerdeki gibi dayanıklı değil. Çünkü iklim şartlarımız bitki hastalıklarına neden olan etmenlerin de gelişmesine imkân sağlıyor, çok iyi bir ortam sağlıyor. Sıcaklık yüksek, nem yüksek. Örneğin, Kazdağında veya bizim sahil kesimlerimizde. Dolayısıyla, mantarlar ve böcekler de çok hızla yayılıyor. Bir bu yönü, ekolojik yönü var.

İkincisi de, üreticinin bu konudaki bilgi yetersizliği var, bizlere inanmaması var. Ataerkil bir yapıya sahip dedik ya. Çünkü dedelerinden o şekilde görüyorlar: “Yirmi defa ilaçlanacak.” Geçen sene Bayramiç’teki elmalar 21 defa ilaçlandı arkadaşlar, 21 defa ilaçlandı ve aynı kişi, aynı üretici, aynı içerikli, ama farklı ticari markaları iki gün arayla ağacına attı. Bu, şundan kaynaklanıyor: Biz gidiyoruz, bize inanmıyor. Ama gece yarısı gelen, kapısında satış yapan, o arabanın arkasında zirai ilaçları satan kişiye inanıyor.

Ancak, ben şunu da gördüm: Çanakkale’de metrekare başına kullanılan kimyasal ilaç miktarı daha fazla, ama gübre miktarı çok daha fazla. Hayvancılık çok iyi; ama hayvanların gübresini organik gübre olarak veya hayvansal gübre olarak kullanmayı beceremiyoruz. Gerek küçükbaşlıların, gerek kanatlıların, gerek büyükbaşlıların gübrelerini yeterli miktarda kullanmıyoruz. Bunun yerine çok fazla sentetik gübre atıyoruz. Size spesifik bir örnek vereyim. Örneğin, bir biber için dekara 6 kilogram azot vermeyi öneriyoruz. Bu, araştırmalarla saptanmış bir değerdir. Çanakkale’nin farklı ovalarında, Yenice’de, Kumkale’de saptanmış bir değer, Biga’da saptanmış bir değer. Peki, üretici ne kadar kullanıyor biliyor musunuz; 60 kilogram kullanıyor.

Ben, hormon kullanılmasına karşı değilim; eğer araştırma sonuçlarına uygun şekilde kullanılırsa hormonlar insan sağlığına da zararlı değil. Çünkü bitkiler zaten bu hormonu doğanın kendi bünyesinde üretiyorlar. Ama bizim üreticimiz, hormonu, daha iyi olsun diye, 100 ppm önerdiğimiz zaman, 200 ppm kullanıyor. Gübreyi 4 kilogram diyoruz, 40 kilogram uyguluyor; 6 kilogram diyoruz, 60 kilogram uyguluyor. İlaç da aynı şekilde. Yani uzun süreli etkili olan ilaçlar 3 lira pahalı diye onu kullanmıyor, 21 defa ilaçlama yapıyor. Hâlbuki o bizim önerdiğimiz ilaçları kullansa, 6 defa ilaçlamayla işi bitirecek. Çünkü entegre mücadele sistemleri kurulmuş, erken uyarı sistemleri kurulmuş. Bunların sonuçlarına hiç bakmıyor. Bakın, her köyde televizyon var, bilgisayar ekranları var, bu bilgisayar ekranlarına her gün yeni bilgi düşüyor Tarım İl Müdürlüğü. “Bugün ... grubunda mücadele zamanı, yarın ilacını at.” Çünkü o kurdun popülasyonunu ölçüyor ve zamanını tespit ediyor. Ama bizim üreticimiz zaten 3 defa ilaçlamış. Daha yeni başlaması gerekirken, 3 defa ilaçlamış, 4. kez yapıyor. Bundan kaynaklanıyor.

SALONDAN- Ama bunları bir şekilde kontrol altına almak zorundayız. Çünkü kontrolsüz yapıldığında tarım bile zararlı hale gelebiliyor. Bu yüzden, sadece madencilikle falan, madenciliğin zararlı etkileriyle değil, tarımın da yanlış uygulamalardan kaynaklı olumsuz etkileriyle mücadele etmemiz gerekiyor. Çünkü sonuçta yediğimiz içtiğimiz şeyleri üretiyor tarım ve ciddi bir pazar oluşturuyor. Bu nedenle, bu bahsettiğimiz şeyleri ciddi şekilde kontrol altına alıp, sağlıklı bir şekilde yapılmasının yolunu bulmamız gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ediyoruz.

Erdinç hocam da bir-iki cümleyle bir şeyler söylemek istiyor.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Benim bir sorum vardı, sorumu sorayım, öyle konuşsun Erdinç hocam.

OTURUM BAŞKANI- Tamam. O zaman, Türker beyin sorusuyla birlikte Erdinç hocama söz verelim.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Biz, sulama konusunda çok büyük hatalar yaptık. Yeraltı sularımızı kaybettik birçok yerde. Bunun neticesinde sorunlarımız var, yani yeraltı sularının tükenmesi neticesinde bazı sorunlarımız var. Peki, başka hiçbir şey düşünmeden, bütün madenlerin ya da belli bir yerdeki madenlerin çıkartılmasıyla oradaki jeolojik yapıda bir değişim oluyor mutlaka da, nedir bu, bunun sonuçları nedir ya da hepsini tükettiğimizi düşündüğümüzde, bunun sonuçları ne olabilir?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Öncelikle İlhan beyin söylediklerine cevap vereyim. Ben, rüzgâr konusunu, rüzgârın doğadaki önemini küçümsemedim ki İlhan bey. Rüzgâr, bir doğa olayı, bunu küçümsemem. Sadece, “Zenginlik rüzgâr olduğu için geldi” sözüne bir atıfta bulundum. Yoksa, hiçbir doğa olayını küçümseyemeyiz. Bu bir.

İki, hangi güzelliğin kime zevk verdiği hususu tartışılmaz. Tıpkı hangi mühendislik sektörünün insanlığa ne kadar yararlı olduğunun düşünülemediği gibi. Çok sevdiğim insanlardır bu insanlar ve fikir farklılıklarımıza rağmen çok güzel sohbet edebiliyoruz, konuşup tartışabiliyoruz. Bu düzeyde insanlarla konuşuyorum ben, sadece ilköğretim öğretmenleriyle falan değil. Bundan da onur duyuyorum. Dolayısıyla, hangi mühendislik konusu, hangi eğitim konusu daha önemlidir, insanlığa daha çok katkı yapar; bu düzeyde hiç konuşmam.

Bir diğer konu, Kenan hocam konuşmasının başında bahsettiği için, benim söylediklerime cevap verdiği için, sadece bir-iki noktada Kenan hocamın söylediklerine değinmek istiyorum.

Milli parklar konusu çok önemli. Hatta bir önerim olacak biraz sonra sizlere, sizin de beğeneceğinizi umduğum. Milli parklarda... Ben hepsinde çalıştım, Biga Yarımadasında gezmediğim arazi parçası yoktur, haritasını yaparım. Milli parklarda tarım yapıldığını sanmıyorum. Yanlışım varsa lütfen düzeltsinler. Yapılanlar, milli park olmadan önce var olan tarım alanları ya da hayvancılık alanlarıdır. Sonradan hiç kimse oraya giremez, köylü giremez oraya. Oradaki bekçinin üç tane koyunu var diye işine son verildi. Biliyorum. Dolayısıyla, milli parklarda önceden var olmak kaydıyla tarım veya hayvancılık yapılıyor

olabilir; ama sonradan, milli park olduktan sonra giremiyorsunuz oraya hocam. Bizi bile oraya sokmuyorlar. Ben, TÜBİTAK projem nedeniyle her gün izin istiyorum, böyle bir tomar dosya yazarak.

Prof. Dr. KENAN KAYNAŞ- Siz belki doğaya zarar verdiğiniz için izin istiyorsunuz. Üretim yapmanız belki izin istemenize gerek kalmaz.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Hayır, hayır. Benim söylemek istediğim bu değil.

Prof. Dr. KENAN KAYNAŞ- Yalnız, milli parklarla ilgili söylediklerinizde bir yanlışlık var. Tarım yok orada diyorsunuz, ama var.

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Tamam, ama onlar daha önceden orada var olanlar. Yani eskiden orada arazinin varsa, eviniz, barakanız varsa, hayvanlarınız otluyorsa, orada ağlınız varsa, onu kaldırmıyorlar; ama sonradan öyle bir şey yapılmasına izin vermiyorlar.

Bir diğer husus, siyanür meselesi. Hocam, termik santrallerden bahsederken, siyanür ve santraller arasında karşılaştırma yaptı; “Siyanür de hemen öldürmez, uzun yıllar sonra öldürür” dedi. Hayır, siyanür her an öldürür. Belli bir dozun üstünde, çok küçük bir doz, aldınız mı ölürsünüz. Siyanürün kronik etkisi yok, akut etkisi var, küt diye gidirsiniz. Dolayısıyla, siyanür öldürür. O konuda hiç tartışacağımız bir şey yok. Ha, o konuyu ayrıca tartışalım dersiniz; ben, toksikolog değilim, ama dilim döndüğünce fikirlerimi söylerim.

Benim size önerim, mesela şöyle bir şey yapın hocam: Çanakkale'nin, Biga Yarımadasının tarım konusunda ne kadar zengin olduğuna, çeşitliliğe ilişkin rakamlar verdiniz. Varsayalım ki siz rakamları abartarak bile söylemiş olsanız, hiç önemli değil benim için. Çok önemli olduğunu biliyorum. Dolayısıyla, bu çeşitliliğe kimsenin itiraz ettiği yok. Aynı şey madencilik açısından da, jeoloji açısından da geçerli; bu açıdan da çok büyük bir çeşitlilik var. Arkeolojik açıdan ya da korunması gereken alanlar açısından da öyle; biraz sonra Ülkü bey anlatacak, bu konuda kimsenin itirazı yok, daha doğrusu benim itirazım yok. Ama iyi de, burada hocalarımın farklı fikri olan bir tek ben varım. Karşı değilim, ama farklı düşünen bir tek ben varım.

Önerim samimiyetle şudur: Bakın, bu kadar önemli, hakikaten önemli. Gelin, UNESCO'nun doğal alanları koruma listesine sokmaya çalışalım. İnanın ki, layık bir yerdir; ama bu yapılamayacaktır. Nedenini isterseniz sonra konuşuruz.

Madenciliğin olumsuz etkileri soruldu, ona da cevap vereyim.

Madencilik ne yapar, biliyor musunuz; doğru yapılmayan madencilik, bugün yapıldığı gibi, bugüne kadar bu yörenin insanların da içinde bulunduğu işadamları tarafından yapıldığı gibi, girişimciler tarafından yapıldığı gibi yapılırsa, doğamız mahvolur. Bundan daha kesin söylenecek bir şey yok. Eğer kullandığınız atık suları ya da neyse, salarsanız, olmaz, mahvolur. Kullandığınız çukurları öyle bırakıp giderseniz, olmaz, mahvolur. Gidin asit maden drenaj alanlarına bakın, o gölleri, asit madeni göllerine bakın. Kim bıraktı onları?!

Burada şunu söylemek istiyorum: Ne iş yaparsanız yapın, doğru yapacaksınız. Mühendisler niçin var? Mühendisler, doğru işletme yapılınsı diye var. Türk Mühendis ve Mimar Odaları

Birliği bir toplantı düzenliyor ve mühendisliğin güvenilmez olduğu sonucu ortaya çıkıyor. Ben mhendissem, yaptığım mühendislikten sorumluyum, en iyisini yaparım, hiçbir zarar getirmemeye çalışırım insanlığa, doğaya.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Hocam, benim sorumu yanıtlamadınız.

Jeolojik anlamda orada bir değişim meydana getiriyorsunuz, “Burada evre ne olursa olsun, hiç umurumda değil” diye de düşünebilirsiniz. Yani oradaki yapıyı değiştirdiğinizde bunun sonuçları anlamında soruyorum. Yani sonraki yıllarda, yüzyıllar içerisinde vesaire ne gibi sonuçları olur?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Biraz önce bu sorunun cevabını anlatmaya çalıştım. Bu yapılan yanlışın kötü sonuçları nedir diye alt alta yazmaya çalışsam, burada kimse sabredip beni dinleyemez. Çok sayıda, onlarca sonuç çıkar, onlarca zarar çıkar.

Prof. Dr. TÜRKER SAVAŞ- Biz, en iyi şekilde yaptığımızı varsayıyoruz. En iyi şekilde yapsanız bile ne gibi sonuçları olur? Hakikaten çok merak ediyorum, oradaki bütün mineralleri, bütün metalleri çıkardığımızda, bunun ne gibi sonuçları olur?

Prof. Dr. ERDİNÇ YİĞİTBAŞ- Bütün mineraller, bütün metaller çıkmaz hocam, böyle bir mühendislik yok. Yani bütün metalleri çıkarsak gibi bir varsayımla konuşamayız. Tek tek soracaksın, tek tek sonuçları üzerine konuşacağız.

OTURUM BAŞKANI- İsterseniz bu tartışmayı daha sonra devam ettirelim hocam.

Çok teşekkür ederiz.

Osman beyden de çok kısaca, bir cümleyle görüşünü alıp bitirelim.

Buyurun.

OSMAN DEMİRCAN- Çanakkale’de arazi el değiştiriyor, çok hızlı el değiştiriyor ve resmi kurumlar, sanki böyle çok gizli kapaklı bir şeyler yapıyorlarmış gibi, paylaşmıyorlar bilgileri. Tapu dairelerinden bilgileri alamıyorsunuz, grafikleri izemiyorsunuz. Arazi o kadar hızlı el değiştiriyor ki Çanakkale’de, tarım arazileri yok olacak, çok kısa bir gelecekte yok olacak. Mesela şurada işte, 3600 dönümlük zbek Ovası gitti, -dört gün önce. Hem de öyle bir taktikle gitti ki, para Koçbank’a yattı, köylünün evine gittiler, dediler ki, “Tapusu olan gitsin, parasını alsın. Yoksa kullanamayacaksınız araziyi.” Köylüler de korktular bundan, gittiler, paralarını aldılar. 3600 dönüm arazi gitti. Bir de tapu dışı, ölüm dışı Hazine arazisi için de, oradaki 1200 dönüm için de, aynı kişiler, o 3600 dönümü alan kişiler Valiliğe başvurmuşlar, orayı da almışlar. şimdi zbek Ovasına büyük ihtimalle termik santral kuracaklar. O araziyi “uydu kent kuracağız” diye aldılar; planlar yapılmış, Hkmetten de kredi almak için başvurularını yapmışlar. zbek Ovası gitti mesela. Hatta alan kişi diyor ki, “Ben o 4800 dönümlü kalmayacağım, topluyorum araziyi.”

şimdi, gerçekten, parasını almak isteyen, para Koçbank’ta, tapusunu götürüyor, parasını alıyor. Dönümü 10 bin liradan şu anda toplanıyor arazi orada. “12 bin dönümü alacağım” diyor adam.

Bu bağlamda şunu soru sormak istiyorum: Arazi kullanım planları ne oldu, ne aşamada, yapılıyor mu, Çanakkale'nin arazi kullanım planları nerede yapılıyor, ne aşamada?

OTURUM BAŞKANI- Onu dışarıda tartışsak daha iyi olacak galiba hocam. Teşekkür ediyoruz. Konu biraz hassas olduğu için oturumumuz da biraz uzun oldu. Ben, konuşmacılara çok teşekkür ederim. Gerekirse dışarıda da devam edebiliriz tartışmaya. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- “Çanakkale'nin Ekonomik ve Kültürel Değerleri” başlıklı oturumun ikinci bölümünü başlatıyorum.

Konuşmacı olarak, “Kültürel Miras ve Koruma” konusunda sunum yapacak olan Prof. Dr. Ülkü Altınoluk hocamızı ve “Çanakkale'nin Turizm Potansiyeli” konusunda sunum yapacak olan ÇASİAD Başkanımız Sayın Salih Yıldız'ı davet ediyorum. (Alkışlar)

Ülkü Altınoluk hocamız, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinde çalışıyordu; şu anda özel bir üniversiteye geçti, ama halen Çanakkale'de ikamet ediyor ve zaman zaman bizim her türlü toplantımıza gerekli desteği vererek bize katkı sunuyor. Kendisine teşekkür ediyoruz ve sunusunu bekliyoruz.

Buyurun.

Prof. Dr. ÜLKÜ ALTINOLUK- Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli konuklar; ben tam zamanında bitireceğim, çünkü çok uzadı ve cumartesi bugün. Çok değerli konuşmacıları dinledik. Ne yazık ki, bunları toplumla paylaşma olanağımız çok kısıtlı. Konunun uzmanları, bu konuyu bilen insanlar olarak, bildiklerimizi toplumla paylaşmak için, bilgilerimizi aktarmak için ve Çanakkale'yi, dolayısıyla ulusumuzu yüceltmek için birlikteyiz, beraberiz ve bu iletişimimiz, bu güç birliğimiz bizi çok aydınlık günlere götürecektir diye düşünüyoruz, o inançla buradayız.

Dikkatimi çeken bir konu da, Çanakkale'de ve Türkiye'de maalesef bir inanç yoksunluğunun yaşandığıdır. Ben, inançlı bir toplum olduğumuza kesinlikle inanmıyorum. Eğer inançlı olsaydık, bütün oda başkanları, yerel yönetim, kamu, sivil toplum kuruluşları bu salonu doldururlardı ve konunun uzmanlarının söyledikleri bir tek cümle bile onların hayatını değiştirebilirdi.

Geçen sene Washington'da bir caddeden bir caddeye geçerken, çocuklarla birlikte sırsıklam bir yağmurun altında kaldık, birden bastıran bir yağmurun. Yaşlı bir Amerikalı kadın, şemsiyesini bize verebilmek için neredeyse yalvardı, çocuklar ıslanmasın diye. Burada ise yolun ortasında araba yanarken, görüyoruz, sağından solundan durmadan, yangın tüplerini çıkarmadan insanlar geçip gidiyor ve görüyorsunuz toplumdaki diğer bütün olumsuzlukları. Birisi arabayla birine vuruyor, arkasına dönüp bakmadan geçip gidiyor. Eğer biz bu inançlara sahip olmazsak, bütün değerlerimizi, kültürel değerlerimizi, maddi değerlerimizi, manevi değerlerimizi kaybetmek üzereyiz. Dolayısıyla, bu konu önemlidir diye düşünüyorum. Bu salonun tıklım tıklım olması gerekiyordu. Çünkü hiçbirimizin hiçbir mecburiyeti yok buraya gelmek için.

Bu, erken konulmuş bir fotoğraf, ama buradan başlayalım.

Biliyorsunuz, 18 Mart 1915, Çanakkale deniz savaşlarının yıldönümü. Her yıl mangalda kül bırakmamacasına kutluyoruz. Bu savaşı kazanmamızın en büyük nedeni, Karanlık Liman'dır, Nusret Mayın Gemisidir. Nusret Mayın Gemisine binemiyoruz ve o coğrafyaya, o sulara dokunamıyoruz, gezemiyoruz, bakamıyoruz, Nusret Mayın Gemisine saygı gösteremiyoruz.

Bu Karanlık Liman yolu, alternatif bir yoldur; viyadükte sorun olduğu zaman birkaç ay önce, tırlar ve otobüsler bu yola yönlendirildiler ve bir tırın kayması sonucunda jandarma yolu kesti ve orada araç kuyukları oluştu. Yani bir B planımız yok. Teknik olarak bunu söylüyorum. Hatta "Karayoluyla Biga'dan, Çan'dan, şuradan buradan dolaşarak Çanakkale'ye ulaşım" diye de bize bir akıl verdiler. Teknik olarak bir B planı, stratejik bir yol, alternatif bir yol yok. Bu, birkaç gün önce çekiliş bir fotoğraf.

Diğer yandan, bu yol, Karanlık Liman yolu, dünyanın ilk prefabrike hastanesinin olduğu Güzelyalı'dan takip ederek, Ofrinion Antik Kentinden geçerek (Ofrinion, Yalçın-tepe Kenti anlamına gelir) Yalçın-tepe Kentinden geçerek, Oteon'a gelir. Oteon da Yanık Kokusu Kentidir. Bunlar kent devletidir ve para basmış, Roma İmparatorluğu izniyle para basmış kent devletleridir. Bu derece önemlidir. Bu yol oraya çıkar. Bu yolu devam ederseniz, Troya Milli Parkına girersiniz. Troya Milli Parkını anlatmaya gerek yok; faunasıyla, florasıyla, tarihiyle, coğrafyasıyla özellikli bir coğrafyadır ve milli parktır, orada tarım da yapılır.

Diğer yandan, burası, karşıya baktığınız zaman, Gelibolu Yarımadasını bütün içinde görebileceğiniz, abideyi ve savaşın cereyan ettiği bütün coğrafyayı uzaktan algılayabileceğiniz, yabancıların inspiration point dedikleri, ilham noktası özelliğindedir.

Biz bunu Kenan beyle bir ay kadar önce iki saat Tomteily'de söyledik, anlattık, gazetelere yazdık; bir Allah'ın kulu da gelip... Ben önerilerde de bulundum. "Bakın, burada insanlar koşuyorlar, yürüyüş yapıyorlar, spor yapıyorlar. Bisiklet yolu arteri yapın, yaya arteri yapın, dinlenme alanları oluşturun. Burada bir rekreasyon alanı yapın. Burası hem teknik açıdan, hem de estetik açıdan Çanakkale'nin en önemli arterlerinden birisi olabilecek bir yer" diye söyledik. Ama bu konuda bir Allah'ın kulu bile telefon açıp da, "Hocam, böyle bir şeyi nasıl yapabiliriz, dünyadaki örnekleri nedir, işbirliğini nasıl elde ederiz burada?" diye danışmadı. Ha, benim ihtiyacım yok; ben illaki burada bunu düzeltilim, yapalım manasında söylemiyorum. İki fotoğraf getirdim, diğer fotoğrafta da göreceğiz.

Turizmden bahsediyoruz, turizm fuarları yapıyoruz, turizm çalıştayları yapıyoruz. Bir bakıyorum, gazetenin birinde, Çin'e, Bulgaristan'a, oraya buraya turizm seyahatleri yapılıyor. Sürekli bilgimizi, görgümüzü artırmakla meşgulüz. Bu bilgileri, görgüleri artırmamız güzel; ama bunları bir de üretime dönüştürelim. "Çanakkale'de bu yapıda toksik madde kullanılmamıştır, tamamen ekolojiktir; burada üretilen ve sunulan yiyecekler içecekler de organiktir ve yapı da herhangi bir kimyasal içermemektedir" etiketi taşıyan bir yapıya henüz sahip değiliz. Hâlbuki özellikle yaşlı Avustralyalıların, Yeni Zelandalıların, İngilizlerin, Amerikalıların çok ilgi duydukları; fotoğraf meraklılarının, hayvan meraklılarının, kuş meraklılarının gelip sadece bunlar için günlerce kaldıkları, araştırdıkları ve sonra da bunu kitaba dönüştürdükleri bir coğrafyada yaşıyoruz. Biraz önce hocalarımız bunu anlattılar.

Dolayısıyla, Çanakkale, özellikli bir yer. Bunları saatlerce, günlerce konuşabiliriz. Ama bunları yaparken dikkat etmemiz gereken konular olduğunu düşünüyorum.

Birkaç gün önce Bura İKEA mağazasının giriş duvarında bir yazı dikkatimi çekti, o yazıyı buraya, defterime aktardım, onu okuyarak başka bir konuya geçeceğim.

İsveç'te Boosland diye bir kent'in fotoğrafı. Tırnak içinde yazmışlar. Şöyle diyor orada: "Rüzgarın ve dalgaların biçimlendirdiği kayalık sahil, yürüyüş turları, bisiklet ve dalış sporları için idealdir. Bu kadar su olunca, deniz ürünleri olmadan olmaz. Teknelerle balıkçılık hep hayatın merkezinde yer alır. 3 bin yıl sonra da yaşamın bir bölümünün değişmeden böylece kalacağına eminiz. Çünkü biz İsveçliyiz."

Düşünün, bir kayalıktan bahsederken, "3 bin yıl sonra da biz bunun böyle kalacağına eminiz; çünkü biz İsveçliyiz" diye yazıyor. Diğer yandan da, bu coğrafyanın ne halde olduğunu görebiliyoruz; yollarımızı görüyoruz, caddelerimizi görüyoruz, yapılarımızı görüyoruz.

Her tarafta kazı oluyor, birçok kazı. Çanakkale, arkeoloji kenti. Biliyorsunuz, boncuk tanesi gibi dizilmiş; Sestos, Abidos, Argonos, Ofrinion, Oteon, Troya, böyle devam edip giden, yoğunluklu noktaların olduğu bir alan. Kazıla, kazıla, kazıla depolara, müze depolarına konuluyor. Müze depolarına inen arkadaşımız var mı bilemiyorum; bunların bilimsel araştırmayla ortaya çıkartılması, bunların derinlemesine çalışılması Türkiye'de maalesef söz konusu değil. Ben, Turizm Bakanı olsam, bütün kazıları durdururum, "Artık bulduklarınızı biraz çalışın" derim. Dünyanın her yerinde, Avustralya'da, Amerika'da bulundum, çok yakın bir zamanda da Münih Ludwig Maximillan Üniversitesinde bulundum, 1.5 ay kadar önce. Bizim buradaki bilgilerden çok daha fazlasını orada bulduğumuz için oraya gittik ve oranın bütün kütüphaneleri, araştırma merkezleri ve destekleri bize bütün Çanakkale ve Anadolu kapılarını açtığı için orayı seçtik. Orada yapılan çalışmalar buradaki depolara inilen insanların çalışmalarıdır ve onların bir an önce bu ortama kavuşmaları gerekmektedir.

Biz bize olduğumuz için, rüzgâr konusunda da birkaç şey söylemek istiyorum.

Erdinç bey, rüzgarı romantizmle bağdaştırdı. Rüzgâr, bir doğa olayı. Korfman, uzun yıllar süren araştırmalarının sonunda tek bir cümle söyleyerek dünyadan göçtü. Dedi ki, "Troya'ya zenginliği rüzgâr getirdi." Beşikkoyu'nda niçin Troya oluştuğunu araştırmak için bütün kazılar, veriler, hiçbiri ona bir sonuç vermedi ve en sonunda, 1700 yılında yapılan oradaki Cezayirli Hasan Paşa Kulesinden, "Osmanlı Donanmasının Başkomutanı gelip de 1700 yılında niye bunu buraya, Troya Milli Parkının içine yapmış?" sorusundan yola çıkıp, 3 bin yıl geriye giderek olayı çözdü. Beşikkoyu, sığılacak en güzel noktaydı, tunç çağı gemileri uygun rüzgarı beklemek durumdaydılar; uygun rüzgarı beklemek için de orada demir attıkları anda kıyı ile ticari, sosyal, kültürel ilişkiler başladı ve kent ondan dolayı bir marka kent haline dönüştü. Oradaki altın olsa ne olur olmasa ne olur?! Oradaki zenginlik olsa ne olur olmasa ne olur?! Paylaşmadığı zaman onu diğer ülkelerle, Mezopotamya'dan Balkanlar'a kadar sirkülasyonunu sağlamadıktan sonra, bilgi, görgü, deneyimlerini artırmadıktan sonra ne kıymeti var onun?! Dolayısıyla, o rüzgâr olmasaydı o sirkülasyon da olmayacaktı.

Bilen insanları çağırırsalar, jeologu, sanat tarihçisi, tarihçisi, fizikçisi, mimarı toplansa bir alana da, denilse ki "Burada bir çalışma yapıyoruz", herkes eteğindeki dökse, bir bilgi birikimiyle oluşturulsa olmaz mı?

Şimdi bu bataryalar ve tabyalar konusunda çalışma var, ama tamamen lokal. Dolayısıyla, bir rota oluşturulması ve bir ekip çalışmasıyla bunların ortaya konulması gerekir. Bu ekip çalışması olmazsa, top örneğinde olduğu gibi, yanlışlara düşeriz. Bir yandan “barışın kenti” deriz, diğer yandan da “savaşın kenti”ne dönüştürürüz. Dolayısıyla, burada ortak bir bilince sahip olmamız gerekir diye düşünüyorum.

Altın madeni konusunda da ister istemez birkaç şey söylemek durumundayım.

Alp Dağlarında maden var mıdır, yok mudur, bilemiyorum; ama dünyanın en büyük rezervleri olsa, acaba İsviçre veya Avusturya, orada onların çıkarılmasına izin verir mi? Oranın bir marka kayak merkezi, süt ürünleri merkezi ve onların var oluş nedenleri olan o coğrafyaya dokunulur mu? Yine Yunanistan’ın nerelerinde çıkarılıyor altın madeni, bilemiyorum; Olimpos Dağında altın madeni var mıdır, yok mudur, bilemiyorum; ama Olimpos Dağında, yani Yunan tanrılarının beşiği olan, Dyonissos’un, Helen’in, Hermes’in olduğu bir alanda, pagan inancında varlıklarını bağladıkları ve bütün güçlerini aldıkları bir dağa dokunulmasına acaba izin verirler mi? Niçin biz, Kazdağı gibi, ekosistem açısından son derece değerli, önemli bir coğrafyada buna izin veriyoruz? Bu, akıl alacak bir şey değildir, tamamen bir akıl tutulmasıdır. Altın aranılacak yer başkadır, keçi beslenilecek yer başkadır, patates yetiştirilecek yer başkadır. Her yerin planlamasının olması ve o plan dahilinde tartışılarak, konuşularak sonuca varılması gerekmektedir diye düşünüyorum.

“Gelibolu Yarımadası cennet bahçesine dönüştürülecektir” diye beyanatlar okuyorum, duyuyorum. Oradaki şehitlerin cennete ihtiyacı yok, onlar zaten cennette. Bizim orada cehennem görmeye ihtiyacımız var, cenneti değil bence. Oranın doğal, 1915’teki topografyasını, oradaki bitki örtüsünü, oradaki hayvan varlığını görmemiz mi daha doğru, daha güzel; yoksa, palmyeler vesaire (hangi ağaçlar dikileceğini bilemiyorum) ve oraya yüklenilmiş bir cennet bahçesi mi daha güzel? Biz orada dokunulmadan bir ortamı görmek istiyoruz. Bir örnek vereyim.

Milano’da bir şato Leonardo Vinci Müzesi haline dönüştürüldü. Leonardo Vinci’nin, biliyorsunuz, piramidal bir paraşütü vardır, kulesinde de o asılıdır; çok uzaktan baktığımız zaman bile, “Ha, burası Leonardo Vinci ile ilgili bir yerdir” diye düşünüyorsunuz. Şato, bir ortaçağ şatosu ve Leonardo Vinci Müzesine dönüştürülmüş. Bu şatonun restorasyon raporunun sonucunda şöyle bir cümle belirtiliyor: “En son olarak da patikanın restorasyonunu gerçekleştirdik.” Bakın, patika restorasyonundan bahsediyor. Yoksa, otoparkları şatonun yanına kadar getirip, otobüsten in, otoparka koy, ondan sonra şatonun kapısından gir, hiçbir mana ifade etmez; fotoğrafına bak, aynı şey. Önemli olan, o atmosferi yaşamak; o çağda, ortaçağda atla mı gidiyordunuz, yaya mı gidiyordunuz, nasıl ulaşıyorsanız, o havaya sokularak bir binaya girilmesi söz konusu. Bu derece özellikli, bu derece ince ayrıntılarla düşünülmüş bir dünyada, bizim de bu coğrafyamızda aynı duyarlılıklarla düşünmemiz, ilgilenmemiz gerekiyor.

Rus balerin Pavlova’nın Leningrad’da mezarı vardır. Rus balerin Pavlova, dünyanın en bilinen balerinlerinden biridir. 1900’lü yıllarda yaşamıştır. Mezar taşı, çimenin üzerinde bir taştır, bir mermer blok. Ama o yere basmaz, iç noktalarından dayanakları vardır. Çimenin üzerinde yüzen bir taş görürsünüz orada. Üstünde de bir etiket vardır: “Ey taş, sakın altında yatanın üzerine ağırlığını verme; çünkü o sana hayattayken o kadar hafif basmıştı ki” der.

Bu duyarlılıklar insanları, insanlığı yüceltir. Bizim de bu duyarlılıklara sahip olmamız, bizim gücümüzü gösterir.

Bir de üniversite konusuna değinmek istiyorum.

Biliyorsunuz, vakıf üniversiteleri konusunda çalışmalar var. Ben, her yerde aynı üniversitenin, ziraat fakültesi, mühendislik fakültesi, güzel sanatlar fakültesi olmasının eskidiğini düşünüyorum. Japonya'dan Avrupa'ya kadar bütün dünyada tematik üniversiteler artık gündemdedir. Çanakkale'de bir tarih, sanat, kültür, tasarım üniversitesinin kurulması iyi olur. Bunu da ben yazdım, ama ilgilenen olmadı. Kültür Bakanlığıyla birebir konuştum, ilgilendi. İsmet Yılmaz o zaman Müsteşardı, şimdiki Milli Savunma Bakanı, o çok ilgilendi, YÖK'ü aradı hatta; ama orada kaldı. Çanakkale'nin tematik bir üniversiteye, disiplinlerarası çalışacak ve bilgi üretecek bir üniversiteye ihtiyacı vardır. Dolayısıyla, bu konunun da izlenmesi gerektiği; bir üniversite kenti, turizm kenti anlamında çok büyük katkılar sağlayacağı inancındayım.

Burada bitireyim. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Ben de teşekkür ediyorum Ülkü hocamıza.

Ben de bir katkı yapmak istiyorum.

Yurtdışına çıktığımızda zaman zaman görüyoruz; en son gittiğimde 1730 yılındaki bir apartmanı gördüm. Yani kale vesaire başka bir şey değil, apartman. Ne yapmışlar; ön taraftaki duvarı sabit tutup, arkasına ne gerekiyorsa yapmışlar, günümüz koşullarında kullanılacak şekilde, ama ön taraf tamamen ilk yapıldığı orijinalinde duruyor ve siz baktığımızda binayı o şekilde görüyorsunuz. Bu, gerçekten kültüre sahip çıkmanın bir başka örneği.

Şimdi, Çanakkale Sanayi ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanımız Sayın Salih Yıldız'ı konuşmasını yapmak üzere davet ediyorum.

Buyurun Salih bey. (Alkışlar)

SALİH YILDIZ (ÇASIAD Yönetim Kurulu Başkanı)- Öncelikle bu yürekli insanlara saygılarımı sunuyorum. Bu kadar erken gelip de bu saate kadar kaldıkları için. Eğer tek kalsaydım son konuşmacı olarak, inanılmaz bir stand-up yapacaktım burada, turizmin bir parçası olacaktım; ondan sonra herhalde bu işi bırakıp, öyle bir iş bulurduk diye düşünmüştüm. Ne yazık ki, toplumun bakış açısı, toplumun sorunlara ilgisi, hele hele okumuş, aydınlanmış, bu ülkenin birçok sorununa parmak basacak olan bizlerin bu kadar duyarlı olması gözlerimi yaşartıyor. Ondandır da ülke istila edilecek, Kazdağları gidecek, devlet gidecek, demokrasi yok vesaire. Ama biz, oturduk mu bir masanın başında, inanılmaz anlatırız.

Ben sizi ne fazla yoracağım, ne de sıkacağım. Çünkü hiç okuyarak konuşan biri değilim; genelde çıkar, yüreğimdakini, aklımdakini, gönlümdakini sizlere ulaştırmaya çalışırım. Hani Yunus'un dediği gibi, biriktirdiğiniz hiçbir şey sizin değil. Bildiklerinizi ve varlıklarınızı paylaştığınız zaman onlar sizin; aksi takdirde, trilyonlarınız olsa ne yazar, altınlarınız olsa, kasa kasa biriktirseniz ne yazar veya soğuk depolarına izin verilmeyen bir tarım sektöründe 200 bin ton elma üretseniz ne olur veya kendi dağlarınızı bombalıyorsanız, kendi köylerinizi boşaltıyorsanız, hayvancılıktan bahsetmenin nerede sözü geçer?!

Ben her yerde şunu dile getiriyorum: Diyorum ki, eğer turizm varsa, turizm, bir şeyin parçasıdır; bütünle bütünleşmeden, tek başına hiçbir şey değildir. Çanakkale'mize, Cumhuriyetin önsözü dediğimiz bu kentimize; Milattan 3 bin yıl öncelerine gittiğimizde katman katman, yedi kat üst üste kültürlerin oluştuğu ve geçmişte ticaretin odak noktası olan, çok yakın tarihte konsoloslukların ve ticari ataşeliklerin bulunduğu bir kente farklı bakmak ve farklı görmek zorundayız diye düşünüyorum. 81 ilin 80'i eşittir Çanakkale, Çanakkale'nin de eşittir Türkiye olduğunu hep vurgulayan biriyim. Niye?

İşte, potansiyel dediğimizde, turizm dediğimizde bizim aklımıza ilk etapta Gelibolu geliyor. Gelibolu'ya baktığımızda, hiç de azımsanmayacak, hiç de bir tarafa itilmeyecek bir kavganın, bir özgürlüğün, bir bağımsızlığın mücadelesini omuz omuz veren, bu uğurda bu topraklarda koyun koyuna yatan şehitlerimizin fedakarlığını görüyoruz ve demin Ülkü hocamın dediği gibi, o cehennemi keşke bugünkü neslimize, gençlerimize ve geleceğimize bırakabilsek, anlatabilsek. Yoksa, süslü ve nişanlarla ödüllendirilen başbakanları, cumhurbaşkanlarını seyretmekle, öyle sanıyorum ki, çok da hoş olmayan bir sirkülasyon merkezi olur.

Bunlara batmamak için ne yapmamız lazım? Aydın ve çağdaş ve ülkesi için her şeyi düşünen ve bizleri okutan öğretmenlerin bize verdiği o nefes ve yuttuğumuz tebeşir tozlarının bize helal olması için, biz de düşündüklerimizi, bildiklerimizi anlatmak zorundayız. Eğer bunu yapamıyorsak zaten, çıkıp burada konuşmamızın bir anlamı yok. Yoksa, herkesin gönlü hoş olsun diye alkışlarsak, gerçekten yol alamayız.

Bana da niye bu görev verildi bilmiyorum. Turizm konusunda o kadar etkin ve yetkin insanlar var ki Çanakkale'de. Turizmde nereye ulaştık bilmiyorum, ama onlar olsaydı daha iyi olurdu.

Geçenlerde de bana turizmle ilgili katkılarımın dolaylı ödül verdiler. Vallahi ben bir şey yapmadım. Turizmci değilim çünkü. Ama şunu yapıyorum ben: Ulusal basında Çanakkale'den bahsediyorum. Geçenlerde Habertürk'te 15 dakika ana haber bülteninde Çanakkale'den bahsettim, Çanakkale'nin markalarını anlattım. Hatta dediler ki, "RTÜK bize ceza yazar, kapatır." Dedim ki, "Çanakkale, markalarıyla, seramiğiyle, domatesiyle, elmasıyla vesairesiyle anılır. Ben bunları söylerken de, vallahi kusura bakmayın, kapatıyorlarsa da kapatınlar sizi."

Bu bağlamda, Çanakkale'yi, 11 ilçe ve merkezdeki ilçesinden ayrı düşünmek, birbirinden koparmak mümkün değil. Hepsinin ayrı bir coğrafyası olduğu gibi, ama hepsini Çanakkale potasında eritememiz ve Çanakkale'yi bir bütün olarak pazarlamamız, hepimizin turizm anlayışı içindeki ilk görevimizdir diye düşünüyorum.

Çoğumuz bilir miyiz -ki birçok insanla konuşuyorum, bilmiyor; bilmemek ayıp değil tabii ki- Osmanlı'nın Çardak'tan Avrupa'ya ilk geçişini. Muhteşem bir ada var orada. İnanın, birçok insan bilmiyordur, birçok insan orada bir çay içmemiştir, belki ayağını denize sokmamıştır. İlk Boğaz Köprüsü'nün yapıldığı bölgeyi bilmiyoruz.

Bunları şunun için söylüyorum: Bunları bilirsek...

Turizme geleceğim de, bir türlü gelemiyorum; çünkü yolumuz yok. Turizmin oluşabilmesi ve orada kârlılığın, katma değerın yaratılabilmesi için ulaşım şart. Birçok üniversiteden akademisyen, yetkili insan geliyor, burada konuşuyorlar ve söylüyorlar; yol yok,

demiryolumuz yok, otoyollarımız, duble yollarımız daha bitmemiş, denizyolumuz yok ve Türkiye'nin kıyıları en fazla olan ikinci iliyiz. Ama nedense, ne denizyolunda, ne demiryolunda, ne de havayolunda imkanlarımız yok. Biz bunları düşünürken turizme nasıl katkımız olsun?!

Biga'nın muhteşem koylarını veya tarım deposunu olduğunu veya İda Dağını anlatmayacağım; çünkü hepsini anlattı arkadaşlar. Konuşmacılarımızın çoğu, hem tarımsal açıdan, hem kültürel açıdan, hem de diğer açılardan birçok bilgiyi aktardılar bize. Benim anlatmak istediğim olay şu: Biz, burada turizmde sırf otelcilik mi yapacağız, hancılık mı yapacağız; yoksa, yiyeceklerimizle, kültürümüzle, tarihimize bir şeyleri mi gelenlere aktaracağız? Eğer hancılık yaparsak, gelenler bir gün kalır, ertesi gün çeker gider. Bugün yaşandığı gibi. Son yapılan istatistiklere göre konaklamanın turizmdeki katkı payı 1.3 veya 1.4 gibi bir oranda. Onun ötesinde, hiçbir zaman turizme esas katkıyı sağlayan konaklama sistemi değildir. Yapılan araştırmalara göre, son yapılan zirvelerde de ortaya konulduğu üzere, turizmde gelirin en büyük kısmı yiyecek üzerinden. Bir de uçağın çok pahalı olması Çanakkale'de. En son oteller geliyor, oteller üçüncü sırada.

ÇASIAD Yönetim Kurulu üyemiz Aşkın bey de burada, kendisi bir turizmci, keşke o konuşsaydı burada. Ama sağ olsunlar, "Siz konuşun" deyince arkadaşlar, ben çıktım, konuşuyorum.

Böyle bir durumda, yolu, ulaşımı olmayan bir yerde turizmde bahsetmemiz çok zor.

İkincisi, biz, markalarımızı anlatamıyoruz. Markalarımızı anlatabilmemiz için de, önce bunları kendimiz bilmeliyiz. Gelibolu Yarımadasını gezmeyen bir şehrin insanları var. Gökçeada'yı bilmeyen bir şehrin insanları var, Bozcaada'yı bilmeyenler var. Hele hele Kazdağlarına gitmeyen inanılmaz sayıda insan var Çanakkale merkezde oturan. İlçelerden bahsetmiyorum zaten. Bilmediğiniz, görmediğiniz bir yeri nasıl anlatabilirsiniz?!

Hocam, Milano'ya gitmeseydiniz, Milano'yu anlatabilir miydiniz, o patika yolun nasıl olacağını söyleyebilir miydiniz bize? Bunları söyleyemediğimiz zaman, bizim vizyon olarak belirlediğimiz tarım, turizm ve üniversite kenti, bir de son zamanlarda eklenen enerji olayını nasıl gerçekleştireceğiz?

Barışın olmadığı, huzurun olmadığı hiçbir yere kimse tatil yapmaya gitmez, kimse gezmeye gitmez. Keşke şu pis savaş olmasaydı da Güneydoğu'da, Doğu'da, orada belki de peygamberlere ev sahipliği yapmış o kadar inanılmaz tarihi eserler ve yerler var ki, ülkemize katkı sağlasaydı.

Biz neyi kullanamıyoruz burada; Truva'yı. Truva, bir yığıntı şeklinde duruyor. Müzesi olmayan bir yerde... Ki çoğunuz sanıyorum Mısır'a gitmişsinizdir; önce Kahire'deki müzeyi gezmeden piramitleri görmeye gitmezsiniz. Truva, tamam, geliyor insanlar; ama ne doğru dürüst bir hizmet var, ne ulaşımında ciddi bir rahatlık var, ne de alabilecekleri şeyler var. Geldiğinde biri, döndüğünde, "Bir daha gitmeyin oralara" dediği zaman, şehir dışı veya ülke dışında, inanın, Çanakkale'nin turizm dediğimiz olayı kendiliğinden zafiyete uğrar, kendi kendini akrep gibi sokmaya başlar.

Yine bizim en çok etkilendiğimiz Gelibolu Yarımadası bizim iyi bir potansiyelimiz; ama bu potansiyeli de kullanamıyoruz. Niye kullanamıyoruz? Sağ olsun, belediyelerimiz her şeyin üzerinde siyaset yaparlar. Ülke genelinden bahsediyorum. Bedavadan otobüslerle insanları göndermek, kumanyalarını doldurmak... Geliyorlar; ne yatma, ne kalma.

Gittikleri bölgeye çöplerini bırakıp dönen bir kalabalık. Gelibolu Yarımadasının çalışma sisteminde, ne yazık ki, Çanakkale merkezinde veya Eceabat'ta olması gerekirken... Hep Gelibolu diyoruz, Eceabat bütün yükü taşıyan bir bölgemiz bizim, ama kimse bahsetmek garibimden. Kalıvermiş kıyıda köşede, poyraza kapalı. Gelip geçerler, ama herkes Gelibolu Yarımadasına gidiyorum der, kimse Eceabat'tan bahsetmez. Geçen gün Kaymakam sitem etti de ondan söylüyorum. Hepimiz konuşurken, dikkat edin, hiç Eceabat'tan kolay kolay bahsetmeyiz. Yazıktır.

Benim bir hayalim var. Turizm deyince, ben size hayallerimi de anlatmak zorundayım. Dünyada iki tane şehir var içinden deniz geçen. Biri İstanbul, biri Çanakkale. Üç tane boğazı olan şehir var dünyada; biri bizde. Burada çıkın, terasta çayınızı yudumlararken akşam, güneşin battığını görürsünüz Avrupa'da yahut da Gelibolu'da veya Eceabat'ta oturup, Marmara Denizinden, Boğaz'ın içinden sular içinde güneşin doğuşunu hiç seyrettiniz mi Allah aşkına? Bunu pazarlasak, yemin ediyorum, Çanakkale çok farklı boyutlara gelir.

Bizim en büyük hatamız, belli bir kaosun Çanakkale'de yaşanmış olması, birlikte iş yapmama kültürünün olması ve böyle olunca da gelişmemesi. Çanakkale gelişecek. Çanakkale'de gerçekten bilgili, bilinçli ve tarihe, kültüre saygılı insanların, yatırımcıların olması gerekiyor. Ticaret yapan insanların sırf parasal düşünmesi, öyle sanıyorum, ya gözlerini kör etmiştir ya da ne ülke sevdası vardır, ne çocuklarına sevdası vardır, ne de ulusuna.

Böyle baktığımızda, benim hayalim şu: Bu Boğaz'a girerken, Abide'den Kilitbayır'a kadar geldiğinizde, bir bakın, kapkaranlık. Kararlık Liman gibi. Yine öbür taraftan, bakıyorsunuz, Troya'dan Çanakkale'ye, Kepez'e doğru veya Güzelyalı'ya doğru yine karanlık. İşte deminden beri bahsettiğimiz o tarımsal alanlardaki, SİT alanlarındaki, milli parklardaki sorun, farkındaysanız, turizme de yansıyor. Nasıl yansıyor? Abide'den Kilitbayır'a kadar bir toprak parçasına dokunamıyorsunuz, dokunduğunuzda sorun. Ama ben diyorum ki, oradan Kilitbayır'a kadar belli bir bant oluşturulup -bu 50 metrelik bir bant olur, 100 metrelik bir bant olur- o yol yapılırsa, orası aydınlatılırsa, Çanakkale'nin belli mesafeleri veya belli alanları orada sergilenirse, eminim ki, daha girerken Abide'den, insanlar şapka da çıkartır, hayran da kalır. Yine buradan, Lara Burnundan bisiklete binip ta Troya'ya kadar gidebiliyorsak...

Böyle muhteşem bir Sarıçay'ın geçtiği, hem deniz, hem boğaz, hem de tatlı suyun olduğu böyle bir ilde, böyle bir coğrafyada eğer biz bir şeyler yapamıyorsak, emin olun ki, ne doğanın suçu var, ne dışarıdan gelen veya gelmek isteyenlerin suçu var, bütün suç bizde. Biz, sivil toplum örgütleri, merkezi idareler, yerel yönetimler, eğer birlikte hareket etmeyi öğrenemezsek... Vizyon olarak belirlediğimiz turizm olayında bizim Bakanlıkta daha adımız geçmiyor, turizm kenti diye. Turizm şehri falan değiliz biz. Bunu da kimse bilmiyor; Anadolu tabiriyle, biz kendi kendimize gelin güvey oluyoruz diye de düşünüyorum bazen.

İşte böyle bir noktada bizlerin ne yapması gerekiyor? Tüm aktörlerin, tüm kent dinamiklerinin birlikte hareket etmesi ve Ankara kültürünü harekete geçirmemiz gerekir. Daha önce, Ankara'da, "Çanakkale'nin milletvekilleri gelsin, onlarla konuşalım" denildiğinde, zamanın Başbakanı Süleyman Demirel şunu söylemiş: "Yok, yok, Çanakkalelileri çağırın, onların işi kolaydır." Hâlbuki alfabetik sıraya göre geliyor. "Hayırdır?" "Onlar hemşire tayini, öğretmen tayini vesaire isterler." Biz bunlarla ilgilenmemeliyiz, bizim işimiz bu olmamalı. Biz, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği,

ÇASIAD, diğer kurum ve kuruluşlarla, diğer derneklerle beraber gittiğimizde istediğimiz her şeyi çok rahatlıkla alacağımızdan eminiz. Anadolu'da bu kültür var. Anadolu'da halay var, Anadolu'da bar var, Anadolu'da horon var; omuz omuza, el ele oynadıkları gibi, istediklerini de alabiliyorlar, birlikte işlerini de yapabiliyorlar. Bizde ise, harmandalıyla dönüyoruz, bekliyoruz, arkadan biri geliyor mu, acaba olur mu, olmaz mı vesaire. Bu bireysellikten kurtulmak zorundayız. Bu bireysellikten kurtulmadığımız takdirde, turizme katkımızın, ticarete katkımızın olmayacağını biliyoruz.

Bunu şuraya getirip bağlayayım: Biz, bir katkı daha yapalım dedik. Katkımız şu: Çanakkale'de böyle muhteşem bir bina var, yapıldı. Ticaret Odası gerçekten ciddi katkı verdi. Bu katkıyı verirken de buranın boş kalmaması gerekir. Bugün belki 20-30 insanla buradayız; ama emin olun, bazen burası dolacaktır, yetmeyecektir, daha sonra daha farklı boyutlara taşınacaktır.

Biz, demin Ülkü hocamın dediği gibi, Çin'e de gidiyoruz, Fransa'ya da gidiyoruz, Londra'ya da gidiyoruz, Türkiye içinde de birçok fuara gidiyoruz. Ama burada da bir şeyler yapmalıyız; yani biz gidiyoruz da, birilerini de buraya getirelim dedik. EXPO TÜYAP Turizm ve Ticaret Fuarının 16-17 Mayıs'ta burada gerçekleştireceğimiz hayırlısıyla. Bir ilki başaracağız burada. Bu ilki yaparken de, öyle sanıyorum, herkesin, her Çanakkale'de yaşayan insanın katkısı ve sorumluluğu vardır bu işte. Kimse, "Beni ilgilendirmez" dememeli. Çünkü bu ne ÇASIAD'ın, ne Salih Yıldız'ın, ne de başka birilerinin işi. Bu işte Valilik var, bu işte Belediye var, bu işte Ticaret Odası var, bu işte Ticaret Borsası var, Güney Marmara Kalkınma Ajansı var, KOSGEB var, Üniversite var. Birlikte hareket ediyoruz. Bütün ilçelerin kaymakamlarını, belediye başkanlarını topladık; dedik ki, "Biz, merkez dahil olmak üzere 12 ilçe, 22 belediye beraber hareket etmek zorundayız." Bu hareketlilik Çanakkale'ye belki ivme kazandıracaktır. Bunu yaparken de bir sıkıntıya düştük. Sıkıntımız şuydu: Hava yolu. Havaalanımız kapandı. Çünkü 2015'in bir ayağı da uluslararası uçakların gelip konabilmesiydi. Ama bu olmayınca Vali bey de çok üzüldü, biz de çok üzüldük. Dedim ki, "Dezavantajları bazen avantaja çevirmemiz gerekiyor." "Nasıl olacak?" dedi Sayın Valim. Dedim ki, "Sayın Valim, Gökçeada'ya uçaklar çalışmaya başlıyor. Hiç Gökçeada'ya gitmeyi düşünmeyen, Gökçeada'yı bilmeyen biri gelir, Gökçeada'da o gece kalır. GESTAŞ bu konuda bize destek olacak, GESTAŞ alıp getirecek. Giderken de, 'Yahu, Asos'u, Behramkale'yi de göreyim, Troya'yı da göreyim' der, zoraki bir turizme yönelik hareketlilik ve Çanakkale'yi tanıtmaya adına durum oluşur, Edremit'ten de gider." Dezavantajların avantaja dönüşümü, kriz yönetimi dediğimiz sistemleri hepimiz benden çok iyi bilirsiniz. Böyle bir krizi de aşmaya çalıştık.

Burada özellikle sabırla bizi dinleyen sizlerin, 16 Mayıs perşembe günü açılışımızda ve o gün vereceğimiz kokteyle gelmeniz; yanınızdakilerle, dostlarınızla veya bulunduğunuz kurumlarla görüşüp, onları da getirmeniz bizleri mutlu edecektir.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz Salih beye.

Evet, şimdi Ülkü beye ve Salih beye sorusu olan veya katkı sunmak isteyen arkadaşlarımız varsa, onlara söz verelim. Ardından sempozyumun genel değerlendirmesine geçmemiz gerekiyor, son kısımda o var.

Buyurun Osman bey.

OSMAN DEMİRCAN- Kültürel değerlerin korunması bağlamında bilinmesini istediğim bir şeyi açıklamak isterim.

Üniversite yönetiminde görev yaptığım süre içerisinde Çanakkale'nin tüm kırsal kesimlerinden etnografik malzeme toplattım ben. Üniversite vakfının parasını kullanarak. Tutanaklarla. O malzemeler Üniversitede bugün. Bir yel değirmeni içeriyor, on kadar araba ... içeriyor, tarım aletlerini içeriyor, sandıklar, sandıkların içinde malzemeler falan. Osmanlı döneminin son yüzyılında kullanılan malzemelerin hepsi var. Üniversitede bu malzemeler şu anda. Bu malzemeleri bir etnografik parkta değerlendirmek istiyordum, olmadı, yönetim değişti, şimdiki yeni yönetim de sıcak bakmıyor buna. Ne yapılabilir bu malzemeler? Bu bağlamda görüşü olan varsa öğrenmek isterim.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. ÜLKÜ ALTINOLUK- Hocam, kent müzeleri çok yaygınlaşmaya başladı tüm Türkiye'de. Özellikle biz birkaç gün önce Çanakkale'den 90 kişilik bir grupla gittik gezdik. Sivil toplum kuruluşları, Tabip Odası, Üniversiten arkadaşlarımız vardı. ... Kent Müzesi, bu konuya çok güzel bir örnek. Yayıldıkça yayılıyor ve neredeyse bir adayı istimlak edip, kent müzesine dönüştürmüş durumda. Orada, dediğiniz gibi, bütün veriler, bilgiler, hem materyal anlamında, hem de belge anlamında bütün ülkeyle paylaşılıyor. Burada da ona bir öncülük yaparsanız kent müzesi bağlamında, bir oluşum bunu çok iyi değerlendirebilir. Ona özgü bir müzede tasarlanabilir veya bir alan alınıp müzeye de dönüştürülebilir. Ama o malzemelerin öyle kalmaması lazım, rekreasyonu yapılması, üzerinde çalışılması gerekir. Bursa Araba Müzesi buna çok güzel bir örnektir. Bursa Araba Müzesi oluşturulurken, bütün Türkiye'deki insanlara haber salındı, ne kadar at arabası, eşek arabası, öküz arabası, el arabası varsa toplandı, bir ekip kuruldu, restorasyonları yapıldı ve şimdi orada sergileniyor. Burada da, sizin öncülüğünüzle, takip ederseniz olur diye düşünüyorum.

OSMAN DEMİRCAN- Bizim düşüncemiz, üniversite altyapısı rahatladıktan sonra bir Osmanlı evine dönüştürüp, müze durumuna getirmek. Sanıyorum, bu konuları daha sıcak uygulama yapabilecek yönetimlere ihtiyaç var. Ülgür bey de biliyor konuyu. Umarım değerlendirilir bu malzeme.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Başka soru veya katkı var mı? Yok.

Konuşmacılarımıza teşekkür ediyorum.

Sempozyumumuzun oturumları burada sona erdi. Şimdi sempozyuma ilişkin değerlendirme bölümüne geçiyoruz.

Sempozyum süresince toplam 4 oturumda 17 sunum yapıldı ve oturumları 150'ye yakın dinleyici gelip dinledi.

Sempozyumda enerjiden haberleşmeye, tarımdan turizme kadar pek çok konuda konu uzmanlarınca sunumlar yapıldı ve bu konular tartışmaya açılarak gerekli katkılar sağlandı. Ayrıca bu sempozyumda daha çok teknik konular tartışıldı. Konunun her iki tarafında da, hem üniversitelerden katılımcılarca, hem de diğer katılımcılarca konular tartışıldı ve sonuçlar ortaya çıktı.

Onun dışında, sempozyumda, ilimiz için önemli olan kentsel dönüşüm konusu hem Belediyece, hem de Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünce anlatılarak, burada en azından bir orta nokta bulunmaya ya da nelerin yapılıp yapılmadığı ortaya çıkartılmaya çalışıldı.

Ayrıca, son konuşmacımız Salih bey tarafından ilimizin turizm potansiyeli de burada anlatılarak, eksiklerimiz nelerdir, neler yapılmış, onlarla ilgili bilgiler verildi.

Sonuç olarak, sempozyumu tüm yönleriyle ele aldığımızda, oldukça verimli geçtiğini, en azından sunumlar açısından çok verimli geçtiğini söyleyebiliriz. Seçilen konula meslek odalarınca özenle seçildi ve konuya hâkim uzmanlar bu konuları yorumladığı için oldukça yeterli olduğunu düşünüyoruz.

Eksiklerimiz nelerdi? En büyük eksikliğimiz dinleyici kitlemizdi. Gerçekten yeterince yaygın bir dinleyici kitlesine ulaşamadık. Ama bu eksikliği en aza indirmek için, bu dinleyici kitlesini artırmak için elimizden geleni yaptık. Ancak, bu, toplumumuzun galiba genel bir hastalığı ve bunlar sürekli karşılaştığımız şeyler. Ancak, bu eksikliğin, hazırlanacak sonuç bildirgesiyle birlikte tüm konuşmalar kayıt altına alınacağı için bir nebze azaltılacağını düşünüyoruz. Kayıt altına alınan bu bilgiler ve konuşmalar daha sonra gerekli yerlere, kurumlara iletilecektir. Bu da bizim için oldukça avantajlı bir durum diye düşünüyoruz.

Benim söyleyeceklerim bunlar.

Ülkü hocam, siz bir şeyler söylemek ister misiniz?

Prof. Dr. ÜLKÜ ALTINOLUK- Ben de bütün katılımcılara teşekkür ediyorum, sempozyumu düzenleyenlere teşekkür ediyorum. Seneye tekrar burada buluşmayı diliyorum. Herkese iyi çalışmalar, iyi günler, iyi tatiller diliyorum.

OTURUM BAŞKANI- Başka katkı sunmak isteyen var mı?

Buyurun Osman bey.

OSMAN DEMİRCAN- Bu toplantının, sempozyumun Çanakkale için gerçekten, hiç şüphesiz en önemli toplantı olduğunu düşünüyorum ben. Eksikleri neydi? Bir kere adı üstünde, 1. Kent Sempozyumu; tüm kenti ilgilendirmeliydi, kenti temsil eden bütün kesimler burada olmalıydı. Bir şeyler eksik. Öncelikle, sanıyorum toplantının duyurusunda eksiklik var. Ben mesela, toplantıyı tesadüfen duydum. Üniversitede hiçbir ilan, afiş, duyuru yoktu. Hatta Üniversitenin web sayfasında her şey var, ama bu toplantının duyurusu yoktu.

OTURUM BAŞKANI- Var hocam, son gün koydurttuk.

OSMAN DEMİRCAN- Dün sabah yoktu.

Rektör bey, açılış konuşmasında adı olduğu halde gelmedi, hiçbir açıklama da yapılmadı. Biraz hayret ettim doğrusu.

Tekrar altını çiziyorum, bu toplantı gerçekten Çanakkale için çok önemli bir toplantı. Bu toplantıda ben en iyi görevin Olgun bey tarafından yapıldığına inanıyorum. Olgun bey başından sonuna kayda aldı toplantıyı. Toplantı gerçekten sunular açısından çok başarılı geçti. Organize edenleri kutluyorum. Sanıyorum ikincisi, üçüncüsü de gelecek yıllarda yapılacaktır.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Bir açıklama yapayım.

Biz, bu toplantının düzenlenmesi kararlaştırıldığında, Vali bey başta olmak üzere, Vali beyi, Rektörümüzü ve Belediye Başkanımızı ziyaret ettik, konuyu anlattık, hatta taslak program hazırlamıştık, onları kendilerine sunduk. Zaten program da onun akabinde, onlar katılacaklarını söyledikleri için öyle yazıldı. Ancak, bilemiyoruz tabii niçin böyle oldu, ama katılım bu düzeyde kaldı.

SUNUCU- Değerli konuklarımız; Makine Mühendisleri Odası Bursa Şube Başkanı Sayın İbrahim Mart'ı sonuç bildirgesini okumak üzere huzurlarınıza davet ediyorum. (Alkışlar)

İBRAHİM MART- Değerli katılımcılar; sizleri saygıyla selamlıyorum.

İki günün sonuna geldik. Çanakkale 1. Kent Sempozyumunu tamamlıyoruz. Her sempozyum ve kongrede olduğu gibi, bu sempozyumumuzun sonuçlarını da paylaşmaya başlıyoruz. İlk günden itibaren zaten paylaşıldı, bütün ulusal medyaya da haber olarak iletildi. Tabii, bu arada, yeni olan bu binanın da, ÇTSO Fuar ve Kongre Merkezinin de bütün Türkiye'ye tanıtımı yapılmış oldu. Bunu da ifade edelim.

Sempozyum boyunca yapılan sunuşlar, bildiriler, "Çanakkale 1. Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı" başlığı altında kitaplaştırılacak ve Çanakkale'ye kazandırılacak, ilgili kurum ve kuruluşlara iletilecek. Öncelikle onu ifade edelim.

Sempozyum sonuç bildirgesi taslağını oluşturduk. Bu taslak metne ilave katkısı olacak arkadaşların, şimdi olmasa bile daha sonra katkılarını Makine Mühendisleri Odası Çanakkale Temsilciliğimize iletmelerini rica ederiz. Metne son şeklini ondan sonra vereceğiz.

Bu arada teşekkürlerimiz var tabii. Öncelikle görüşlerini bizimle paylaşan tüm uzmanlarımıza çok çok teşekkür ediyoruz. Katılımcılara çok teşekkür ediyoruz. Çanakkale Kent Sempozyumunun düzenlenmesinde emeği geçen ve Çanakkale'de faaliyet gösteren tüm TMMOB'ye bağlı meslek odalarımızı kutluyoruz, teşekkür ediyoruz kendilerine. Tabii, destek veren kurum ve kuruluşlara da teşekkür ediyoruz. Bu kongre merkezini bize sağladıkları için ve bu sempozyumu burada gerçekleştirmemizi sağladıkları için ÇTSO'ya teşekkür ediyoruz. Kanal 17'ye teşekkür ediyoruz, iki gün boyunca çekimlerle aslında tarihe kayıt düştükleri için. Tabii, bir büyük teşekkür de bu sempozyumun yapılması fikrinin babası Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı Mehmet Soğancı'ya etmek lazım, Çanakkale adına. Bursa adına da gerçekten bizler de teşekkür ediyoruz. Onun önerisiyle başlamıştı.

Tabii ki birçok eksiklikleri var, vardı; bunları sizler de gözlemlediniz, bizler de tespit ettik. İkincisinin bu eksiklikler de giderilerek, daha etkin bir şekilde yapılması bizim de arzumuzdur.

Sempozyum boyunca dile getirilmesinden de hareketle, özetle bir-iki şey söylemek gerekiyor.

Planlama konusunda, Çanakkale'nin 1/100000 ölçekli planı konusunda, belki şehir plancıları öncülüğünde, panel şeklinde ayrı bir etkinlik yapılabilir. Çünkü burada 1/100000 ölçekli çevre düzeni planıyla ilgili bir ihtiyaç olduğunu görmüş bulunuyoruz.

Başka bir şey, ulaşım ile ilgili ayrı bir toplantı yapılabilir. Dün de konuşuldu, hem kent içi ulaşım, hem kentler arası ulaşım, yani Çanakkale'ye ulaşım, Çanakkale'den diğer kentlere ulaşım konusunu, hem turizm açısından, hem tarımsal ürünlerin taşınması açısından değerlendirmek gerekiyor. Bu anlamda ulaşımı tek başına ele alacak bir panel yapılması yararlı olabilir. Bu görev de bizim Makine Mühendisleri Odasına düşüyor diye düşünüyoruz.

Ayrıca, kentsel dönüşüm olgusu, malum, çok popüler bir konu, çok gündemde. Kentsel yenileme ve dönüşüm konusunun da yine ilgili meslek odalarımızca ele alınıp, tek bir konu başlığı altında değerlendirilmesi gerekiyor.

Şimdi, Çanakkale 1. Kent Sempozyumu Sonuç Bildirgesi Taslak Metnini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Çanakkale İl Koordinasyon Kurulu tarafından düzenlenen Çanakkale 1. Kent Sempozyumu 3-4 Mayıs 2013 tarihlerinde Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirildi.

Sempozyum, TMMOB Başkanı Mehmet Soğancı, Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan ve Çanakkale Vali Yardımcısı Cemal Yıldız'ın açılış konuşmalarıyla başladı. Toplam iki gün süren sempozyum boyunca toplam 3 oturumda 17 adet bildiri sunuldu.

"Nasıl Bir Kent İstiyorum?" ana temasıyla gerçekleştirilen sempozyumun ilk oturumunda, "Çanakkale'de Kentleşme ve Doğal Çevre" başlığı altında, Çanakkale Kenti ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeolojik Sorunları, Kentleşme Politikaları ve Nitelikli Kent Kavramı, Çanakkale'de Ulaşım ve Trafik, Çanakkale'nin Afet Planlaması, Çevre ve Halk Sağlığı, Çanakkale'de Kentsel Dönüşüm konularında 7 adet bildiri sunuldu.

"Çanakkale'de Enerji ve Yatırımları" başlığı altında yapılan ikinci oturumda, Çanakkale'de Yenilenebilir Enerji, Çanakkale'de Enerji Yatırımları, Enerji Performansı, Haberleşme ve İletişim Güvenliği, İş Sağlığı ve Güvelliği Yasası konularında 5 adet bildiri sunuldu.

"Çanakkale'nin Ekonomik ve Kültürel Değerleri" başlıklı son oturumda ise Çanakkale'nin Maden Potansiyeli, Tarım Potansiyeli, Hayvancılık Potansiyeli, Turizm Potansiyeli ve Kültürel Miras konularında 5 adet bildiri sunuldu.

Sunulan bildiriler "Çanakkale 1. Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı"nda yer alacak olup, sempozyumda dile getirilen görüş, tespit ve öneriler aşağıda özetlenmiştir.

TMMOB, kent yaşamını ilgilendiren imar, kültür ve turizm, çevre, kamu yönetimi ve yerel yönetim sistemini düzenleyen yasaların eksiklik ve yetersizliklerinden bahsederken, insan sağlığı, doğal çevre, insan hakları, kentli hakları, katılım, yaşanabilirlik gibi kavramlara referans vermektedir.

Yerel yönetimler, ekonomik ve toplumsal politikaların önemli bir uygulama alanını oluşturmaktadır. Siyaset ve sermaye kesimlerinin bu ilgisi, maalesef, kent mekânına ve kentsel yaşama olumlu yönde yansımamaktadır. Kentlerde yaşayanlar, eğitim, sağlık, barınma ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılırken; sosyal donatı ve teknik altyapı hizmetlerinin sağlanmasında kullanılması gereken Hazine arazileri gibi kamusal varlıklarımız özelleştirmelerle birilerinin hizmetine sunulmaktadır. Bununla birlikte, kentsel altyapı, ulaşım, eğitim, kültür, sağlık, çevre ve benzeri alanlarda temel kamu hizmetleri ticarileştirilmekte, kamusal kaynaklarımız bir avuç

azınlığa aktarılmaktadır. Emekçilerin, yoksulların ve tüm ezilenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdan tümüyle dışlandığı yıkıcı bir ortamda yoksulluk ve açlık derinleşerek sürmektedir.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin oluşturulması ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi doğrultusunda, toplumun büyük bölümünü dışlayan, halkın katılım ve denetimine kapalı yerel yönetim biçiminin aşılması, kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımı ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gerek olarak görmektedir.

Çanakkale ili, sosyal, kültürel, jeolojik ekolojik birçok zenginlik, çeşitlilik ve değişkenlikleri barındıran nadir bölgelerimizden birisidir. Bölge, bereketli toprakları, sulak alanları, yerüstü ve yeraltı zenginlikleri, uygun iklim koşullarından dolayı binlerce yıl boyunca insanlığın yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. İl sınırlarında yer alan Kazdağ, doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Kazdağ, yerüstü ve yeraltı su rezervleriyle, sıcak ve soğuk su kaynaklarıyla Biga Yarımadasının hayat kaynağıdır. Kazdağ, doğal bitki örtüsü olan ormanları, endemik türleri, gen kaynakları ve koruma alanlarıyla bölgenin yaşam kaynağıdır. Dünyamızın en önemli ekosistemlerinden birisidir. Kazdağ, tarihsel, kültürel, ekolojik ve toplumsal mirasımızdır.

Kazdağ ve yöresinde, Biga Yarımadasında yaklaşık 2 milyon insanın içme suyunu sağlayan kaynakları, sulama göletleri, Karamenderes ve Kocabaş Çayının suladığı topraklar üzerinden tüm tarımsal ürünleri olumsuz etkileyecek olan madencilik faaliyetleri ile ilgili olarak uluslararası altın şirketlerinin ve yerli ortaklarının yürütmekte olduğu çalışmalar bugün tehlikeli bir noktaya ulaşmıştır.

TMMOB, bölgede 10 yıldır sürdürülen maden arama faaliyetleri endişeyle ve yakından takip etmekte, Çanakkale ilinin ve Kazdağları bölgesinin eşsiz coğrafyası ve zenginliklerinin, gelecek nesillere bozulmadan aktarılabilmesini herkesin görevi olarak görmektedir.

Çanakkale 1/100000 ölçekli çevre düzeni planının Çanakkale’de ve kent dinamiklerinin katılım ve katkısıyla hazırlanması, planın sahiplenilmesi ve uygulanması açısından büyük bir önem arz etmektedir. Çevre düzeni planında, önemli derecede risk oluşturan, kentin birinci derecede deprem bölgesinde olması, yeraltı sularının yoğunluğu ve kentin topografik eğim özellikleri mutlaka dikkate alınmalıdır.

Çanakkale’de planlı bir gelişme olmasına rağmen, kent içinde yeşil alanlar oldukça sınırlıdır. Kentsel yenileme ve dönüşüm projelerinde bu durum mutlaka dikkate alınmalı ve kent içinde yeşil alanlar artırılmalıdır.

Kent merkezinde yer alan iskele, kent içi trafik ve hava kirliliği açısından gelecekte de önemli bir sorun oluşturacaktır. Bu konuda ortak görüş oluşturmak üzere çalışmaya yapılmalıdır.

Kentte bisikletli ulaşım ve yayalaştırma bölgelerinin oluşturulması, toplu ulaşım olabildiğince raylı sistemlerin planlanması, insan öncelikli bir ulaşım politikasıyla, aracı değil, insanı taşıyan sistemlere öncelik verilmesi, yaşanabilir bir kent oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır.

Kentin doğal afetlere hazırlıklı olması için tüm kurum, kuruluş ve kişilere önemli görevler düşmektedir.

Kent yatırımlarında çevre ve halk sağlığı birinci öncelikli olarak değerlendirilmelidir. Hava, su ve toprak kirliliği sürekli olarak izlenmeli, hava ve su kalitesi topluma paylaşılmalıdır.

Çanakkale'de kentsel dönüşüm, üst ölçekli planlarla uyumlu olmalı, kent kültürünü yansıtan projelere yer verilmeli, proje demokrasisi uygulanarak ilgili tüm çevrelerin ve halkın katılımı mutlaka sağlanmalıdır.

Çanakkale, yenilenebilir enerji kaynakları anlamında çok önemli güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyeline sahiptir. İthal kaynaklara dayalı enerji üretimi yerine, kent ve ülke çıkarları doğrultusunda yerli ve yenilenebilir enerji potansiyelleri mutlaka değerlendirilmelidir.

Çok çeşitli tarımsal marka ve ürünlere sahip olan Çanakkale, tarım ve hayvancılık konusunda da önemli potansiyel ve avantajlara sahiptir. Bölgede tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi, tarımsal alanların korunması, tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi, Çanakkale ekonomisinin geliştirilmesi açısından da büyük bir önem taşımaktadır.

Tarihi ve kültürel zenginlikleri ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olan Çanakkale'nin mevcut hali ile yetinilmemeli, turizmde daha çok önem verilmelidir.

Çanakkale'de kara, hava ve deniz ulaşımı, hem turizm açısından, hem de tarımsal ürünlerin taşınması açısından geliştirilmeli ve deniz taşımacılığında daha çok yararlanılmalıdır.

Çanakkale kent kimliği, "tarım, turizm ve üniversite kenti" olarak mutlaka değerlendirilmeli ve kentin gelecek planlamaları bu yönde yapılmalıdır.

Teşekkür ediyoruz.

Söylediğim gibi, bu, taslak bir metin; katkı koymak isteyen arkadaşlar daha sonradan bize bildirebilirler, o şekilde son şeklini veririz. Bu haliyle TMMOB internet sitesinde yayınlanacaktır.